

శ్రీ రస్తు
శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీగరుడ పురాణము

సవ్యాఖ్యానాంధ్ర తాత్పర్య సహితము

294, 5925

వావి- గరు

68,394

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

26, రామానుజ అయ్యర్ వీధి, మద్రాసు - 21

వారిచే బ్రకటితము

1998

All Rights Reserved

Rs: 60.00

68,394

శ్రీ రస్తు.

శ్రీకృష్ణపర బ్రహ్మజేనదు.

శ్రీ గరుడపురాణము

సవ్యాఖ్యానాంధ్రతాత్పర్యసహితము.

చెన్న పురి :

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్

వారి చే బ్ర క టి త ము.

1998

294.5925

C-15905

Printed and Published by
ALLADI SWAMINATHAN

Advocate & Managing Trustee

V.V.S. Public Trust

For V. Ramaswamy Sastrulu & Sons

26, Ramanuja Iyer Street,

Chennai - 600 021.

Phone: 5951378

వి ష య సూ చి క

ప్రథమాధ్యాయము—విహికాముష్మికదుగ్ధినిరూపణము	...	5
ద్వితీయాధ్యాయము—యమమార్గనిరూపణము	...	20
తృతీయాధ్యాయము—యమయాతనానిరూపణము	...	38
చతుర్థాధ్యాయము—నరకప్రదపాపనిరూపణము	...	51
పంచమాధ్యాయము—పాపచిహ్ననిరూపణము	...	63
షష్ఠాధ్యాయము—పాపుల జన్మాదిదుగ్ధినిరూపణము	...	74
సప్తమాధ్యాయము—బభ్రువాహనప్రేతసంవాదము	...	84
అష్టమాధ్యాయము—ఆతురదానము	...	96
నవమాధ్యాయము—మ్రियమాణకృత్యము	...	118
దశమాధ్యాయము—దాహాదిసంచయనకర్తనిరూపణము	...	127
ఏకాదశాధ్యాయము—దశరాత్రవిధినిరూపణము	...	149
ద్వాదశాధ్యాయము—ఏకాదశాహవిధి	...	157
త్రయోదశాధ్యాయము—సపిండికరణశయ్యాపదదాననిరూపణము	...	171
చతుర్దశాధ్యాయము—ధర్మరాజనగరనిరూపణము	...	195
పంచదశాధ్యాయము—సుకృతిజనజన్మాచరణనిరూపణము	...	208
షోడశాధ్యాయము—మోక్షధర్మనిరూపణము	...	227
ఫలశ్రుతి	...	257

శ్రీ రస్తు.

గరుడపురాణము

ప్రథమాధ్యాయము.

మంగళాచరణము.

మూ. ధర్మదృఢబద్ధమూలం వేడిస్కంధః పురాణశాఖాధ్యై,
క్రతుకునుమో మోక్షఫలం మధునూదనపాదపో జయతి. ౧
శౌనకాదులు సూతుని ఐహికాముష్మిక దుగ్ధములను చెప్పు
మనుట. —

నానిధి. రామసుధీవీరచితా.

అథ టీకాకారుః సమస్తగ్రంథ ముద్ఘాటయన్ హరిం స్తోతి.

శ్లో. స్తరణాద్గుణిహర్తా పూజనయజ్ఞేన సద్గతేర్దాతా,
యః పరయా నిజభక్త్యా దదాతి ముక్తిం స మాం హరిః పాతు.
లక్ష్మీలతాసమాశ్రిప్తం కాస్తభక్తస్తబకోజ్జ్వలం,
స్వర్గాపవర్గఫలదం హరిం కల్పద్రుమం నమః.
సారాత్సారం సముద్భవ్య ప్రాచీనకృతసంగ్రహత్,
తత్ర చేయం మయా టీకా యథామతి విరచ్యతే.

అథ సాగోద్ధారకర్తా శిష్టసంప్రదాయానుసారేణ మంగళాచరణమచరితి. ధర్మ
దృఢేతి. అత్ర వృక్షరూపేణ హరిం నిరూపయతి-మధునూదనపాదపో జయతితి.
యథా పాదపో వృక్షః పద్మిః అథఃప్రసృతకాఖాభిః జలం పిబతీతి పాదపః తథా
వాయం మధునూదనోఽపిపాదప ఏవ పద్మ్యాం చరణాభ్యాం పాతి సంసారా ద్రక్ష
సీతి పాదపః 'సంసారహృషపతినో త్రణణావలంబం' 'భవాద్విపాకం వందేమహాపురుష
తే చరణాః విందం' ఇతి భాగవతవచనాత్. సోఽయం కీర్త్యః శి ధర్మదృఢబద్ధ
మూలః-ధర్మోఽత్ర ఆమృతరూపా భగవద్ధర్మః 'అద్యేష్టా సర్వభూతానా' మిత్యాదిభ్య
యే తు ధర్మ్యామృత మిదం శుభోక్తం పర్యుపాసతే, శ్రద్ధధానా మత్సరమా భక్త్యా
సేవితవ మే ప్రియా' ఇత్యంతేన గీతాయాం ద్వాదశాధ్యాయం తే ఆప్తభిశ్చోక్తః

నైమిశేనిమిషక్షేత్రే ఋషయశ్శౌనకాదయః,

సత్రం స్వర్గాయ లోకాయ సహస్రసమమాసత.

9

భగవతోక్తః స ఏవ దృఢబద్ధం మాతం యస్యేతి. అస్మదేతద్భాషాయాం “జడబంధ” ఇత్యుచ్యతే. అత్రాయ మభిప్రాయః. వృక్షో యథా దృఢమూలో హి స్వస్థస్య నే ముస్థిరో భవతి ప్రచురతరపవనా ద్యుపద్రవై రపి తతస్స్వస్థానాన్నోచ్చాతితత్వ ముప యాతి తథైవాయ మపి భగవద్ధర్మో హృదయే మునిశ్చలో భవతి. మూర్ఖనాది ప్రబలతరదుఃఖాంతరాదుైరపి భక్తహృదయాన్నాపయాతీతి. తదుక్తం శ్రీభాగవతే — “విస్మయతి హృదయం న యస్య సాక్షాద్ధరి రవకాభిహితోఽప్యఘాతునాశః, ప్రణయరశనయా దృతాంఘ్రిప్రదత్త స్స భవతి భాగవతప్రధాన ఉక్తః” ఇతి. పునః కీదృశః? తేదస్కంధః పురాణకాఖ్యాధ్యః వేదాఃస్కంధాః యస్యేతి. పురాణా న్యేక కాఖ్యాస్తాభిరాధ్యః యుక్త శ్చేతి. అత్రా ప్యయం భావః. వృక్షో యథా అతివిస్తృత స్కంధః కాఖ్యాభిర్దురతరోఽపుష్ప సమీప ఏవ దృశ్యతే, తథైవాయ మపి తేద పురాణైః ప్రకృతిపురుషయోః పరోఽపుష్పలభ్యతే, యథా చ వృక్షః స్కంధ కాఖ్యాభి రేవోపసమాగతానాం బహుతరఫలాని ప్రదదాతి, తథైవాయ మపి తేద పురాణైః తవోఽపుష్పవక్త్రాణాం ధర్మార్థకామమోక్షఫలాని ప్రదదాతి. యథా చ వృక్షస్య కాఖ్యాః స్కంధేభ్య ఏవ నిస్సరంతి. — అథ చ తత్సంజగ్నా ఏవ భవంతి? తథా పురాణాన్యపి. తేదోద్భూతాని తస్మిన్నితాన్యేవ చ సంతి నకు తేభ్యః పృథక్. ‘ఇతిహాసపురాణాని పంచమో తేద ఉచ్యతే’ ఇతి వచనాదితి. పునః కీదృశః? క్రతురునుమః మోక్షఫలః — క్రతవః యజ్ఞా ఏవ తునుమాని యస్య మోక్షః ఫలం యస్యేతి. అత్రా ప్యయం మాశయః — వృక్షో దృఢథా తునుమాద్ధమానంతర మేవ ఫలప్రాప్తి ర్భవతి, తథా ద్రవ్యయజ్ఞాద్యనుష్ఠానై స్సృద్ధాంతఃకరణనైవ తతో మోక్ష ఫలతాభో భవతీతి. కించాసేన మోక్షఫలదాతాపి మధునూదనపాదప ఏవ నాన్య ఇత్యర్థి నూచితం. తదుక్తం దేవైర్బ్రహ్మణందం ప్రతి — ‘వరం వృణీష్య భద్రస్తే ఋతే కైవల్య మద్య సః, ఏక ఏ వేత్సర స్తస్య భగవా నిన్దిష్టు రవ్యయః’ ఇతి ఏవంభూతో మధునూదన పాదపాః జయతి సర్వోత్కర్షేణ వర్తతే. అత్రాపి సర్వభోగ్య బ్రహ్మ దిభ్యోఽప్యధికతయా వరీత రీత్యర్థః. వృక్షో యథా తనస్య సర్వస్య మహాశేతురీవ స్థిత ఇతి నిరూపణాత్సర్వవృక్షేభ్యోఽధికో భవతి తద్వదితి. ఇద మార్యాచ్యుందః. ౧

ఏవం మంగళం కృత్వా ఇదాసీం తథాప్రస్తావాయ మాత శౌనకసంవాద మక తారయతి — నైమిష ఇతి. అనిమిషక్షేత్రే అనిమిషః శ్రీవిష్ణుః. అలు ప్రదృష్టి త్వాత్, తస్య క్షేత్రే నైమిషేరణ్యే ఋషయః సహస్రం సమాః సంవత్సరాః అనుష్ఠానకౌలో

తవకదా తు మునయుః ప్రాతర్ద్వితహుతాగ్నయః,
సత్కృతం సూత మానీనం పప్రచ్ఛు రిద మాదరాత్.

3

ఋషయః ఊచుః—

కథితో భవతా సమ్యగ్దేవమార్గ స్సుఖప్రదః,
ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామో యమమార్గం భయప్రదమ్,
తథా సంసారదుఃఖాని తత్ క్షేత్రక్షయసాధనమ్,
ఐహికాముష్మికా క్షేత్రా యథావ ద్వక్తుమర్హసి.

౪

౫

శౌనకాదు లగుమహర్షులు స్వర్గలోకప్రాప్తికై వేయిసంవత్సరములు చేయవలసిన సత్రయాగమును జేయుచు ఒకనాడు ప్రాతఃకాలము అగ్నిహోత్రములను జేసికొని తమచే సత్కృతుండైన సూతుని జూచి “ఇంతకు మున్ను నీవు సుఖప్రదమైన దేవమార్గమును జెప్పితిని. ఇప్పుడు మాకు యమమార్గము వివర గోరిక కలదు. అట్లే సంసారదుఃఖములను, ఆదుఃఖములు తొలగి నుపాయములును, ఐహికాముష్మికక్షేత్రములను వివర దలంపు కలదు; గావున చక్కగా చెప్పుము” అని యడిగిరి.

సూతుడు శౌనకాదిమహర్షులకు ఐహికాముష్మికదుఃఖములను జెప్పట —

అస్య త త్సహస్రముం సత్రం యజ్ఞం ఆసత అవర్తత. కిమర్థం? స్వర్గాయ లోకాయ స్వర్గే గీయత ఇతి స్వర్గాయో హరిః స ఏవ లోకః భక్తానాం నివాస స్థానం తస్మై తత్ప్రాప్తయే ఏవ స తు స్వర్గార్థం. తస్య వివాశిత్యేన తుచ్ఛఫలత్వా దిత్యర్థః. ౧. ప్రాతః కాలే హుతా ఏవ హుతాః అగ్నయో యైస్తే మునయః దానమావాదిభి సత్కృతం సింహాసనే చానీనం నూతం ఇదం వక్ష్యమాణం ఆదరాత్ పప్రచ్ఛుః. ౩. ఋషిభిస్తు అన్తికా సమస్తగ్రంథే నిరూపితస్య సద్గతిదుర్గతి ప్రదస్య ధర్మధర్మ స్య ఏకఏవ ప్రశ్నః కృతో భవతి కథిత ఇతి ద్వాభ్యాం. భవతా సర్వజ్ఞేన సమ్యక్ ‘తేర్చిరభిసంభవతీ’ తి ప్రత్యుక్తో ర్విరాడి దేవమార్గః కథితః. ఐహికాః పురాణైః నిరూపితాః. ఇదానీ మితి. ౪. తథా సంసారదుఃఖాదీనస్థిభి శ్రోతు మిచ్ఛాను ఇతి. పూర్వేజైర సంబంధః, తత్ క్షేత్రక్షయసాధనం తైః సంసారదుఃఖైః యః క్షేత్రః తస్య క్షయసాధనం చ-సంసారదుఃఖానాం క్షేత్రక్షయః తేన సాధనేన భవతీత్యపి శ్రోతుమిచ్ఛాను ఇత్యర్థః. ౫. అత్రోత్తరం శ్రీభగవద్గదపదసంఖ్యా

నూత ఉవాచ:—

శృణుధ్వం భో వివత్క్వామి యమమార్గం నుదుర్గమమ్,
సుఖదం పుణ్యశీలానాం పాపినాం దుఃఖదాయకమ్.

౬

యథా శ్రీవిష్ణునా ప్రోక్తం వై నతేమాయా పృచ్ఛతే,
తథైవ కథయిష్యామి సందేహచ్ఛేదనాయ వః.

౭

అంతట సూతుఁడు ఇట్లు చెప్పెను—“మహర్షులారా, దుర్గమ మగు యమమార్గమును జెప్పెద వినుఁడు. అది పుణ్యాత్ములకు సుఖ మును కలిగించును, పాపాత్ములకు దుఃఖమును గలిగించును. పూర్వము గరుడఁడు అడుగఁగా శ్రీమహావిష్ణువు చెప్పిన యీ విషయమును మీసం దేహములు తీరునట్లు చెప్పెదను.

కదాచి త్సుఖమాసీనం వైకుంఠే శ్రీహరిం గురుమ్,
వినయావనతో భూత్వా పప్రచ్ఛ వినతానుతః.

౮

గరుడ ఉవాచ:—

భక్తిమార్గో బహువిధః కథితో భవతా మమ,
తథా చ కథితా దేవ భక్తాం గతి రుత్తమా.

౯

అధునా శ్రోతు మిచ్ఛామి యమమార్గం భయంకరమ్,
త్వద్భక్తివిముఖానాం చ తత్రైవ గమనం శ్రుతమ్.

౧౦

సుగమం భగవన్నామ జిహ్వ చ వశవర్తిసి,

తథాపి సరకం యాంతి దిగ్ధి గస్తు నరాధమాః.

౧౧

అతో మే భగవన్సృహి పాపినాం యా గతిర్భవేత్,

యమమార్గస్య దుగ్ధాని యథా తే ప్రాప్నువంతి వై.

౧౨

ఒకప్పుడు వైకుంఠమున సుఖాసీనుఁ డగు శ్రీహరినిఁ జూచి గరు డుఁడు వినయవినమితశిరస్సుఁడై “గురూ, బహువిధ మగు భక్తిమార్గమును చెప్పితివి. అట్లే దేవతాభక్తు లగువారికి లభించు ఉత్తమ

దేవ నూత ఉవాచ. శృణుధ్వ మితి. సుఖదం పూర్వాదిమార్గం దుఃఖదాయకం దక్షిణమార్గ మిత్యక్రే వత్కృతి. ౬. భగవత్పాక్యస్యాతిప్రామాణ్యా త్సందేహో న కర్తవ్య ఇతి భావః. ౭. వినయేన ఆవనతో నమ్రః ఉత్తమా గతి స్సద్యో ముక్తిః క్రమము క్తిశ్చేతి. ౯. శ్రుతం సర్వకాస్తేషు, స్మృతమితి పాఠే మునిభిః కథితం. ౧౦. సూరీసరణాత్ సులభో మోక్షః ఆత స్తద్రహితా నమశోచన్నాహ, సుగమం పఠ శీ కఠినం న భవతి. ౧౧. అతస్తస్య మథజతాం పాపినాం. ౧౨. అప్రోత్తరం సమా

గతియు చెప్పితిని. ఇప్పుడు భయంకర మగు యమమార్గమును వినఁ గోరెదను. నీయెడల విముఖు లగువారు ఆ యమలోకమునకుఁ బోవుదు రని నూడ చెప్పితిని. అయ్యో! భగవన్నామము సులభ మైనది. జిహ్వా వశమున నుండునది. అయినను నరాధములు సరికమునకుఁ బోవు చున్నారు. ఎంతమాధ్యము! కావున శ్రీహరి! పాపులకు ఏగతికలుగునో, యమమార్గమున వారి కేదుఃఖములు గలుగునో ఇవి యన్నియు వివ రముగ చెప్పవలయును.

శ్రీభగవానువాచః—

వత్సేఽహం శృణు పక్షీంద్ర యమమార్గం చ యేన యే,
సరశే పాపినో యాంతి శ్మశ్వాతా మపి భీతివమ్. ౧౩
యే హి పాపరతా స్తార్హస్య దయాధర్మ వివర్జితాః,
దుష్టసంగాశ్చ సచ్చాస్త్రసత్సంగతిపరాజ్ఞుభాః. ౧౪
ఆత్మసంభావితా స్తస్థిభా ధనమానమదాన్వితాః,
ఆసురం భావ మాపన్నా దైవీసంపద్వివర్జితాః. ౧౫
అనేకచి త్రవిభ్రాంతా మోహజాలసమావృతాః,
ప్రసక్తాః కామభోగేషు పతంతి సరశేఽశుచా. ౧౬

అందులకు శ్రీహరి యిట్లు చెప్పెను.—“వై న తేయా! ఎట్టివారు యమమార్గమున సరికమునకుఁ బోయెదరో చెప్పెద వినుము. యమ

సవ్యాసాభ్యాం శ్రీభగవానువాచ పద్మీరభ్యామైః వత్సేహ మిత్యాదిభిః. యేన మార్గేణయే పాపినః సరశే యాంతి తా నపి వత్సమీ త్యన్వయః. ౧౩. యే హి పాపరతా ఇత్యాదిపదానాం పతంతి సరశే ఇతి తృతీయేన సంబంధః, పాపరతాః నిషి ధ్దాచరణోక్తుకాః దయా ధర్మేతి-దయానామ ప్రత్యుపకారాపేక్షారహితసర్వభూత హితానుచింతనతా. ధర్మో భగవద్ధర్మః, వర్ణాశ్రమవిహితో వా తేన వివర్జితాః రహితాః. దుష్టానాం సంగో యేషాం తే తథా సచ్చాస్త్రాదౌ పరాజ్ఞుభా శ్చ. ౧౪. ఆత్మని స్వస్తి స్నేహ సంభావితాః ప్రతిష్ఠితా వయ మితి మన్యమానాః ఆత ఏవ స్థభాః అనన్యః పూజ్యానప న నమంతీర్థ్యం. ధనేన యో మానః మద శ్చ తేన, ఆసురం భావం ‘దంభో దర్శోభిమాన క్షే’ త్యాదిభి ర్భగవతోక్తః-దైవీసంపత్ ‘అభయం సత్వసంకుద్ధి’ రిత్యాద్యాచగీతాయాం ప్రోక్తా. ౧౫. ఏవం భూతా యత్ప్రాప్నువంతి తత్ శృణు అనేకేతి. అనేకేషు పరదారపరద్రవ్యహరణాత్త కేషు ప్రవృత్తం చిత్తం అనేక చిత్తం తేః విభ్రాంతాః విషిప్తాః, మోహమయేన జాలేన సమావృతాః మత్స్యా ఇవ

మార్గము వినువారికిఁగూడ భయంకరమైనది. ఎవరు పాపకార్యముల యందే ఆసక్తి కలవారో, ఎవరు దయాధర్మవర్జితులో, ఎవరు దుర్మార్గులలో స్నేహము చేయుదురో, ఎవరు మంచిశాస్త్రములయెడలను, మంచివారితోడి స్నేహమునెడలను పరాజ్ఞులు లయ్యెదరో, ఎవరు ఆత్మస్తుతిపరులై యుందురో, ఎవరు వినయవిహీనులును, ఐశ్వర్య ముత్తులు రాక్షసభావముపొందినవారును, దైవికసంపద్విహీనులును అయి యుందురో, ఎవరు అనేకవిషయవికారములు గలిగియుందురో, ఎవరు మోహజాలమున గట్టువడియెదరో, ఎవరు కామమోహపరాయణులో వారు నరకమునకు పోయెదరు.

యే నరా జ్ఞానశీలాశ్చ తే యాంతి పరమాం గతిమ్,

పాపశీలా నరా యాంతి దుఃఖభేన యమయాతనామ్. ౧౭

పాపినా మైహికం దుఃఖం యథా భవతి తచ్ఛృణు,

తతః స్తే మరణం ప్రాప్య యథా గచ్ఛంతి యాతనామ్. ౧౮

ఓ గరుడుఁడా! జ్ఞానవంతు లగు మానవులు ఉత్తమగతిని బొందె దరు. పాపాత్ములు దుఃఖముతో యమయాతన ననుభవించుదురు. పాపులు బ్రతికియున్నంతకాలమును ఐహికదుఃఖములను మరణానంతరము యమ యాతనను పొందెదరు.

సుకృతం దుష్కృతం వాపి భుక్త్వా పూర్వం యథార్జితమ్,

కర్తయోగా త్రదా తస్య కశ్చి ద్వాన్యధిః ప్రజాయతే. ౧౯

ఆధివ్యాధిసమాయుక్తం జీవితాశాసముత్సృజత్,

కాలో బలీయా నహివ దజ్ఞాతః ప్రతిపద్యతే. ౨౦

బాల్యాద్యవస్థలయందు సుకృతఫలముల ననుభవించిన పిమ్మట వార్ధకమున దుష్కృత్యములకు ఫలముగా నొకానొక వ్యాధి పుట్టును.

సూత్రమయేన జాతేన నియంతృతాః ఏవం కామభోగేషు ప్రసక్తాః అశుచా నరకే పతంతి. ౧౭. జ్ఞానశీలా స్తు మోక్షం యాంతి పాపశీలానా మేవ యమయాతనా భవంతి త్యాహ య ఇతి. ౧౭. ఐహికం అస్తికాలోకే భోగ్యం. తతః ఐహికదుఃఖ భోగానంతరం. ౧౮. పాపశీలానాం యమయాతనాం వివక్షాః ప్రసమం మునిప్రకృన్న సుపారేణ తస్మైహికదుఃఖాన్యాహ. సుకృత మిత్యాది దశభిః పూర్వం బాల్యా ద్యవస్థాయాం సుకృతం భుక్త్వా తదా వార్ధక్యే దుష్కృతకర్తయోగాత్. వ్యాధి స్సాన్యధి దిత్యర్థః. ౧౯. ఆధిః మరణభయా న్నానపీడ్యథా తేనైవ బహువర్ధమానో

విదప ఆధివ్యాధులచే వీడితుఁడగుచుండియు ఇంకను బ్రతుకఁ గోరిక
యున్న ఆనరుని బలీయ మయిన కాలము ఒడుపువేసికొని పామువలె
మింగివేయును.

తత్రాప్యజాతనిర్వేదో బ్రీయమాణః స్వయంభృతైః,
జరయోపాత్తవైరూప్యో మరణాభిముఖో గృహే. . . ౨౦

ఆస్తేనమత్యోపన్యస్తం గృహపాల ఇవాహరక,
ఆమయావ్యప్రదీప్తాగ్ని రల్పాహరోల్పచేష్టితః. ౨౧

వాయునోత్క్రమతోత్తారః కఫసంరుద్ధనాడికః,
కాసక్వాసకృతాయానః కంఠే ఘురఘురాయతే. ౨౩

శయానః పరిశోచద్భిః పరివీత స్సుబంధుభిః,
వాచ్యమానోఽపి న బ్రూతే కాలపశవశం గతః. ౨౪

ఆమరణకాలమున నైతము హేయత్వబుద్ధి లేక తనచేత పోషిం
పఁబడిన పుత్రకళత్రాదులచే పోషింపఁబడుచు ముదిమిచే వికృతిరూప
మును పొంది నరుడు ఇంటియందు మరణాభిముఖుడై యుండును.
కొడుకులు కోడండ్లు మున్నగువారు ఈసడించుచు పెట్టిన అన్నము
మున్నగువానిని సిగ్గువిడిచి కుక్కవలె భక్షించును. మఱియు రోగియు,
మందాగ్నియు, అల్పాహరుడును, అల్పగతియు, ప్రాణోత్క్రమణముచే

వ్యాధిక్వ తాభ్యాం గమ్యగ్యాతి వ్యాఖలతా తయా యుక్తం తథాపి జీవికస్యైవ ఆకా
యాం సమత్సుకం భోగవాసనయా సాభిలాషం తం నరం కాలః అహి ర్హృషక మివ
అజ్ఞాత ఏవ అభిపద్యతే. తథాపి. “ప్రమత్త ముచ్చై రితి కృత్యచింతయా ప్రవృద్ధ
లోభం విషయేషు లాలసం, త్వ మప్రమత్త స్సహపాఽభిపద్యసే త్సుల్లేలిహనోఽహి
రివాఖు మంతక” ఇతి. ౨౦. తత్రాప్యంతకాలేఽపి నజ్జాతః కదర్యవ నిర్వేదో
యస్య స్వయంభృతైః స్వయంపాలితైః పుత్ర కళత్రాదిభిః బ్రీయమాణః పుష్య
మాణస్యోక్ మరణోస్తుభో భవతి. ౨౧. పాపినా మేవ అనజ్ఞా భవతి న తు మకృతి
నా మిత్యాహ అస్త ఇతి. అనమత్యా అనజ్ఞయా ఉపన్యస్తం గమీషే ప్రక్షిప్తం
ఆహారం గృహపాలః క్వాఇవ ఆహరక భుంజానః ఆస్తే-అమయ వీ రోగీ. ౨౨.
కశేన సంఘ్నాః నాడయో మార్గభూతాయస్య లేన ఉత్క్రమతా ప్రాణవాయునా
వివృత్తనేత్రః కాసక్వాసాభ్యాం కృత ఆయాసో యస్య కంఠే ఘురఘుర ఇతి శబ్దం
కరోతి. ౨౩. పరివీతః పరిశేష్టితః వాచ్యమానోఽపి బంధో తాతే త్యాహూయ

వివృతసేత్రుడును అయి శ్లేష్మముచే బంధింపబడిన నాడులు కల
వాడై శ్వాసకాసలచే ఆయాసమును బొందుచు పరుండి బంధువు
లందఱును విచారించుచు చుట్టును మూఁగియుండ కంఠమునుండి గురక
వెడలుచుండ బంధువులు పిలుచుచున్నను కాలపాశబద్ధుఁ డగుటంజేసి
పలుక నేరక యుండును.

ఏవం కుటుంబభరణే వ్యాపృతాత్తా జితేంద్రియః,
ప్రియతే రుదతాం స్వేషా మురువేదనయా స్తథీః. ౨౫
తస్మిన్నంతక్షణే తార్క్య దైవీ దృష్టిః ప్రజాయతే,
ఏకీభూతం జగత్సర్వం న కించి ద్వక్తు మిహతే. ౨౬
వికలేంద్రియసంఘాతే చైతన్యే జడతాం గతే,
ప్రచలంతి తతః ప్రాణా యామ్యై ర్నికటవర్తిభిః. ౨౭
స్వస్థానాచ్చలితే శ్వాసే కల్పాభ్యో హ్యతురక్షణః,
శతవృశ్చికదప్తస్య యా పీడా సానుభూయతే. ౨౮

ఇట్లు నరుడు కుటుంబవ్యవహారములయందు ఇచ్చకలవాఁడును,
ఇంద్రియనిగ్రహము లేనివాఁడును, మరణబాధవలన నష్టమతియై
బంధువు లందఱు నేడ్చుచుండ మరణించును. వైనతేయా! ఆమరణ
కాలమున జీవునకు దివ్యదృష్టి కలుగును. ప్రపంచ మంతయు కరతలా
మలకమువలె కాన్పించును. అందుచే నష్ట డేమియు పలుకఁజాలకుం
డును. ఇట్లు ఇంద్రియములు వికలతను బొందుటవలన చైతన్యము విలు
ప్తము కాఁగా సమీపమున నుండెడి యమభటులు ప్రాణములను వాని

మానోఽపి. ౨౪. ఏవం వ్యాపృతాత్తా అనక్తచిత్తః. ఉరువేదనయా అస్తథీః శతవృశ్చిక
యంగపదశనః దృశయా పీడయా నష్టమతిః మార్శికస్సక్తా రుదతాం రోదనం కుర్వ
తాం స్వేషాం బంధూనాం మధ్యే ప్రియతే మరణం ప్రాప్నోతి. ౨౫. అంతక్షణే
అంతఃసమయే జైవీ దేవానామివ దివ్యదృష్టిః యయాదృష్ట్యా యమదూతానాం ప్రత్య
క్షదర్శనం భవతిత్వర్థః. పునః యయా సర్వం ఇహలోకపరలోకరూపం జగత్ ఏకీ
భూతం స్వసీమానం లగ్న మివ ప్రజాయతే ఆత ఆశ్చర్యదర్శనాత్ న కించి ద్వక్తు
మిచ్ఛతీ త్యర్థః. ౨౬. సమిపాగతైః యామ్యైః హేతుభూతై ర్యమదూతైః కృత్వా
ప్రాణాః స్వస్థానాత్ ప్రచలంతి. ౨౭. ఆతురస్య ప్రియమాణస్య పాపినః క్షణోఽపి
కల్పాభ్యః సుహృద్యతయా కల్పదృశః శతవృశ్చికైః వష్టస్య పురుషస్య యా పీడా

సానములనుండి తొలగింతురు. ఇట్లు శ్వాసము స్వస్థానమునుండి చలింపఁగానే ఆక్షణము ఆజీవునకు కల్పసమాన మగును. అప్పుడు పెక్కువేల తేల్లు ఒక్కసారి కుట్టిన నెంతబాధ కలుగునో అంతబాధ కలుగును.

శ్చేన ముద్గిరతే సోఽథ ముఖం లాలాకులం భవేత్,
అథోద్వారేణ గచ్ఛంతి పాపినాం ప్రాణవాయవః. ౨౯

యమదూతౌ తదా ప్రాప్తౌ భీమా సరభసేక్షణౌ,
పాశదండధరా నగ్నౌ దంతైః కటకటాయితౌ. ౩౦

ఊర్ధ్వకేశౌ కాకకృష్ణౌ వక్రతుండౌ నఖాయుధౌ,
స దృష్ట్వా త్రస్తహృదయః శిశ్పన్తూత్రం విముంచతి. ౩౧

అమయమున శ్లేష్మము వెడలును. నోటినుండి చొంగకారును. పాపాత్ములప్రాణవాయువులు అథోమార్గమున వెడలును. అప్పుడు జీవుఁడు భయంకరులును, కోపఘూర్ణితనేత్రులును, పాశములను దండములను ధరించినవారును, దిగంబరులును పల్లు పటపటకొఱుకుచున్నవారును, ఊర్ధ్వకేశులును, కాకులవలె నల్లనైనవారును, వంకరముట్టెలు గలవారును, గోళ్లే ఆయుధములుగా గలవారును అగు యమదూతలను జూచి భీతచిత్తుడై మూత్ర పురీషములను విడుచును.

అంగుష్ఠమాత్రః పురుషో హాహా కుశ్వన్కలేబరాత్,
తదైవ గృహ్యతే దూతైర్యామైః పశ్యన్ స్వకం గృహమ్. ౩౨
యాతనాదేహ ఆవృత్య పాశైర్బద్ధ్వా గళే బలాత్,
నయతో దీర్ఘమధ్వానం దండ్యం రాజభటాయథా. ౩౩

భవతి సైవ తేనానుభూయతే. ౨౯. అథ శ్చేన ముద్గిరతే కఫం వమతి. ౨౯. తథాప్రాణ ప్రయాణే-ప్రాప్తౌ సరసభం సక్రోధం ఈక్షణం యదాః. ౩౦. తదూతౌదృష్ట్వా శరృన్దలం ముంచతి ౩౧. పురుషః కీహః, అంగుష్ఠమాత్ర ఇతీదం కంఠస్థానే హోదశదశగమతే ధ్యానస్వరూపం భవతి, నత్వంగుష్ఠమాత్రం జీవస్వరూపం సర్వశరీరవ్యాపకాత్, అతోత్ర హృదయాకాశే ప్రతిష్ఠితత్వా తిక్ష్ణిమాణం పుర్యద్భకవేష్టితం సూక్ష్మశరీరవంతం ప్రాదేశమాత్రం పురుషం వసంత మితివత్ జ్ఞాతవ్యమ్. ౩౨. ఏవమైహికదుఃఖం నిరూప్యేదానీం పరలోకదుఃఖం నిరూపయతి. యాతనాదేహ ఇతి. యాతనాదేహే భోగాదు ప్రారబ్ధకర్తా స్వప్నవ దుత్థితే, యథా భగవతా శ్రీకృష్ణేన వివక్షితరీరమపి గురోః పుత్రం తత్పద్యక మేవ యమలోకా దానియ గురవే దత్తం, తద్వత్ స్వ

తస్యైవం నీయమానస్య దూతాస్సంతర్జయంతి చ,
ప్రవడంతి భయం తీవ్రం సరకాణాం పునః పునః. 3౪
శీమం ప్రచల దుష్టాత్మ యాస్యసి త్వం యమాలయమ్,
కుంభీపాకాదినరకాం స్వాం నయావోఽద్య మాచిరమ్. 3౫
ఏవం వాచ స్తదా శృణ్వత్ బంధూనాం రుదితం తథా,
ఉచ్చైర్హాహేతి లిప్త తాద్యతే యమఃకృతైః. 3౬

జీవుడు అంగుష్ఠమాత్మఁడై స్థూలశరీరమునుండి హాహాకారములతో వెలువడి తన గృహమును జూచుచునే యమభటులచే పట్టుకొనఁబడును. యమభటులు జీవుని యాతనాదేహమున బంధించి బలాత్కారముగ శంతమున పాశములను బంధించి తప్పుచేసిన మనుష్యుని రాజభటులు వోలె దండించుచు చాల దూరము తీసికొనిపోవుదురు. వారు ఇట్లు జీవుని తీసికొనిపోవుచు తిర్జనభర్జన చేయుదురు. భయంకరము లగు సరకముల వృత్తాంతములను జీటికిని మాటికిని జెప్పుచు భయపెట్టుచుండురు. “ఓపాపాత్ముఁడా! త్వరగా నడువుము. నీవిపుడు సరకమునకుఁ జోవుచుండుట యెఱుంగవా! అచిరకాలమునందే నిన్ను కుంభీపాకాదిఘోరసరకములయందు కూలవేసెదము” అని యమభటులు మాటిమాటికిని వలుకుచుండ జీవుడు బంధువుల యాక్రందనధ్వనులవలన హృదయము బ్రద్ద లగుచుండ తఱుచు యమభటులచే కొట్టఁబడుచు హాహాకారములు చేయుచుండును.

తయో ర్నిర్భిన్నహృదయ స్తర్జనై ర్జాత వేపభుః,
పథి క్వభిర్భక్త్యమాణ ఆరోఽఘం స్వ మనుస్మర్క. 3౭
ఘృతృత్పరీతోర్కదవానలాని త్రైస్సంతప్యమానః పథి తప్తవాలుకే,
కృచ్ఛేణ పృష్ఠే కశయాచ తాడితశ్చలత్వశక్తోఽపినిరాశ్ర మోదకే.

సదృశే శరీరే అవృత్య నిరుభ్యతో దూతా నయతః గృహీత్వా గచ్ఛతః అన్యథ శేవం దైన్యత తస్య సప్రదకావయవలింగశరీరాత్త కస్య పాశైర్గతే బంధనాయోగాత్ అథ వాస్తు జ్ఞానేంద్రియపంచకం కర్తేంద్రియపంచకం ప్రాణపంచకం బద్ధిమనసీతి శతీ ఇదమేవ కర్తృత్వభోక్తృత్వా ద్యభిమానేన ఇహలోక పరలోకగామీ వ్యావహారికో జీవ ఇ క్యుచ్యతే ఇతి. దండ్యం సాపరాధమ్. 3౩-3౬. తయో ర్దూతయోః తర్జనై ప్రదనై ర్నిర్భిన్నం విదిర్గం హృదయం యస్య సః స్వం అఘం పాపం స్మర్క అర్తస్సృజ చలతితి ద్వితీయోవాన్వయః. 3౭. ఘృతృత్పరీత్యం పఠితో వ్యాప్తః.

మఱియు నారి తర్జనభర్జనలచే గుండెలవియ వడవడ వడఁకుచు మార్గమున కుక్కులచే కఱువఁబడుచు, తాను చేసిన పాపములను తలఁచుకొనుచు, జీవుఁడు మిక్కుట మగు ఆకలిచేతను దాహముచేతను బాధపడుచు; ఎండ, శార్పిచ్చు, వడగాలి వీసించే తపింపఁజేయఁ బడుచు వారు కొఱుడాలతో పిట్టలమీఁద గొట్టుచుండ నడువ శక్తిలేకున్నను కాలిన ఇసుకతిప్పమీఁద ఎట్లో నడుచుచుండును.

తత్ర తత్ర పతకాచ్చాంతో మూర్ఖితః పునరుత్థితః,
యథా పాపీయసా నీత స్తమసా యమసాదనమ్. ౩౯

త్రిభిర్దుహూర్తైర్ద్వాభ్యాం వా నీయతే తత్ర మానవః,
ప్రదర్శయంతి దూతా స్తా ఘోరా నరకయాతనాః. ౪౦

ముహూర్తమాత్రాత్వరితం యమం వీక్ష్య భయం పుమాన్,
యమాజ్ఞయా సమం దూతైః పున రాయాతి భేచరః. ౪౧

ఇట్లు అతికష్టముతో నడుచుచు నడుచునడుచు పడుచు లేచుచు అలసి సాలసి కటికిచీకటిలో యమలోకముఁ జేరుచు. ఇక్కడనుండి బయలుదేరిన రెండు ముహూర్తములకే జీవుఁడు యమలోకమునకుఁ బోవును. అచ్చట దూతలు జీవునకు నరక బాధలు అన్నియుఁ జూపి యమదర్శనముగూడ చేయింతురు. అప్పుడు యముఁడు ఆజ్ఞ పెట్టఁగా భటులు జీవుని ముహూర్తమాత్రమున భేచరగమనమున భూలోకము నకుఁ గొనివెత్తురు.

ఆగమ్యవాసనాబద్ధో దేహ మిచ్చ స్యమానుః,
ధృతః పాశేన రుదతి త్సు తృష్ణాంతం పరివీడితః. ౪౨

భుక్ష్యే పిండం నుతైర్దత్తం దానం చాతురకాలికమ్,
తథాపి నాస్తిక స్తాగ్న్యై తృప్తిం యాతి న పారికీ. ౪౩

తప్తా వాలుకౌ యస్మిన్ నిర్గతః ఆశ్రమః విశ్రమస్థానం ఉపకంచ యస్మిన్ తస్మిన్ పథి త్సుదాదిభిశ్చలితు మశక్తోఽపి కళయా రాడికపివ కృచ్ఛేణ చలతి. ౩౮. ఆశక్తత్వ మేవాహ. తత్రేతి, తమసా తమారూపేణ పథా యమస్య పాదనం గృహం ప్రతి నీతో భవతి. ౩౯. పాపాభిక్ష్యే ద్వాభ్యాం. ౪౦. భయం యాతనాః పునః స్వగృహం ప్రతి త్వరితం శీఘ్రం దూతైః సుప్రసాద భేచర స్స న్నాకౌశమార్గాదేవాదృతీత్యర్థః. ౪౧. దేహం ప్రతి ప్రజేష్ట మిచ్చతా. ౪౨. దత్తం మృత్యుస్థానాదిషు సుతాదిభిః.

ఇట్లు జీవుడు మఱల ఇంటికి వచ్చి కర్తబద్ధుడగు జీవుడు దేహమును ప్రవేశింపఁ గోరియు, యనుభవము పాశములతో గట్టిగ బంధించియుండుటవలన నిష్ఫలుడగును. ఆకలికిని, దప్పికిని ఓర్వలేక వీడ్చును. మఱియు జీవుడు పుత్రులచే నీయఁబడు పిండములను, ఆతుర కాలికము లగు దానములను గ్రహించును. అయినను నాస్తికుడు (పాపాత్ముడు) తృప్తి పొందడు.

పాపినాం నోపతిష్ఠంతి దానం శ్రాద్ధం జలాంజలిః,
అతః త్సుద్యాయకులా యాంతి పిండదానభుజోఽపి తే. ౪౪

ధవంతి ప్రేతరూపాస్తే పిండదానవివర్జితాః,
ఆకల్పం నిర్జనారణ్యే భ్రమంతి బహుముఖతాః. ౪౫
నాభుక్తం క్షీయతే కర్మ కల్పకోటిశ్చైతే రపి,
అభుక్త్వా మూత్రాం చతుర్మానుష్యం లభతే న హి. ౪౬

పాపాత్ములకు పుత్రాదులు ఇచ్చు జలాంజలి, శ్రాద్ధము, దానమును ముట్టవు. అగుటచే పిండమును భుజించుచుండియు త్సుదాత్తులై పోయెదరు. అయినను వారికి పౌర్వదైహికక్రియలను మానఁ గూడదు. మానినచో బహుముఖులై విచారరూపములతో నిర్జనారణ్యములయందు ప్రళయంతమువఱకును పరిభ్రమించుచుందురు. చేసికొనిన కర్మ అనుభవింపక తప్పదు. అనేకకల్పములు గడచినను అనుభవింపఁ బడని కర్మ అట్లే నిలిచియుండును. యమయాతనల ననుభవించినఁగాని మాంసజన్మ కలుగదు.

అతో దద్యాత్సుతః పిండాన్ దినేషు దశసు ద్విజ,
ప్రత్యహం తే విభజ్యంతే చతుర్భాగైః ఖగోత్తమ. ౪౭

౪౩. నను భుక్తే పిండే కథం తృప్తి ర్నాయతీతి చేతత్రాహ. పాపినా మితి. నోపతిష్ఠంతి తృప్తిం న జనయతి-పిండదానం వర్షపర్యంతం భుంజంతి తథాపి. ౪౪. నను కృతాన్యపి పిండదానాదీని యది పాపినాం నోపతిష్ఠంతి తదాకి మనేన పిండదానేన కృతమప్యకృతమమేవేతి చేదకృతేనకు ప్రేతరూపా భవంతీత్యాహ భవంతీతి. ౪౪. కించప్రాశ్నశ్చిత్తరూప యమయాతనాభోగేనైవ పాపక్షయే సతి మనుష్యదేహంలభతే నాన్యథేత్యాహ. శీతి. తథాపిచ వక్ష్యతి “ఏనం దుష్కర్తకర్తాహి భుక్త్వాచ సరకాస్కృమాత్, మానుష్యం లభతే తార్క్ష్య సమీభూతే కుభాకుభే” ఇతి అతో మనుష్య

భాగద్వయం తు దేహస్య పుష్టిదం భూతపంచకే,
తృతీయం యమదూతానాం చతుర్థం సోపశవతి.

౪౮

ఆకారణమువలన చనిపోయినది మొదలు పదిదినములవఱకును పుత్రుఁడు పిండప్రదానము మున్నగునవి చేయుచుండవలెను. ఇట్టియఁ బడు ప్రేతపిండము నాలుగు భాగములుగా విభజింపఁబడుచు, అందలి రెండుభాగములు యాతనాశరీరమును వృద్ధిపొందించును. మూడవ భాగము యమదూతలు-అనుభవించెదరు. నాలుగవభాగము ప్రేత (మరణించినవాఁడు) భుజించును.

అహోరాత్రైశ్చ నవభిః ప్రేతః పిండ మవాప్నుయాత్,
జంతు ర్నిష్పన్న దేహశ్చ దశమే బల మాప్నుయాత్.
దశగే దేహే పున ర్దేహః పిండై రుత్పద్యతే ఖగ,
హస్తమాత్రః పునూన్యేన పథి భుక్త్యై శుభాశుభమ్.

౪౯

౫౦

ఓ వైనతేయా! మరణించినదినము మొదలు తొమ్మిదిదినము లీయఁబడు ప్రేతపిండములవలన జీవునకు చేతఁడు పిండదేహము కలుగును. పదియవనాటి పిండమువలన ఆదేహమునకు బలముకలిగి నడుచుటకు సమర్థుఁడుగును. జీవుఁడు ఆపిండదేహముతోడనే పుణ్యపాపములను అనుభవించును.

ప్రథమేహని. యః పిండః తేన మూర్ధా ప్రజాయతే,
గ్రీవా స్కంధా ద్వితీయేన తృతీయాద్భృదయం భవేత్.
చతుర్థేన భవే త్పృష్ఠం పంచమా న్నాభి రేవచ,
షష్ఠేన చ కటిగుహ్యం సప్తమా త్కృశీ భవేత్.
జానుపాదౌ తథా ద్వాభ్యాం దశమే హ్ని త్కుధా తృపా,
పిండజం దేహ మాశ్రిత్య క్షుధావిప్లవః తృపార్దితః.

౫౧

౫౨

౫౩

జన్మని సుచితసుకృతకర్మోదయవశాత్కదాచి తృదతి ౧౫ భవిష్యతీతి తస్మాదకరణా దల్పమపి విహితాచరణ మేవ యుక్త మితి భావః. ౪౯, ౪౭. తదేవాహ, సఃప్రేతః ఉపశవతి భక్షయతి. ౪౮. పిండం పిండజశరీరం నిష్పన్నః పిండై రుత్పన్నో దేహో యస్య సజంతుః జీవః బలంమార్గ మనసామగ్ధ్యమ్. ౪౯. యేనపిండజదేహేన పథి యమ మార్గే శుభేషు పుణ్యఫలేషు ఆశుభం పాపఫల మేవ భుక్త్యై. ౫౦. పిండజదేహోత్పత్తి శబ్దః—2

ఏకాదశం ద్వాదశం చ ప్రేతో భుక్త్యే దినద్వయమ్. ౫౪
 త్రయోదశేహని ప్రేతో యంత్రితో యమకింకరైః,
 తస్మిన్ మాగ్నే ప్రజత్యేకో గృహీత ఇవ మర్కటః. ౫౫

మొదటినాడు ఈయబడు పిండమువలన శిరస్సును, రెండవ
 నాటి పిండమువలన కంఠమును భుజములును, మూడవనాటి పిండము
 వలన హృదయమును, నాల్గవనాటి పిండమువలన పృథ్వీమును, అయిదవ
 నాటి పిండమువలన బొడ్డును, ఆఱవనాటి పిండమువలన మొలయు
 గుహ్యప్రదేశమును, ఏడవనాటి పిండమువలన తొడలును, ఎనిమిదవ
 నాటి పిండమువలన పిక్కలును, తొమ్మిదవనాటి పిండమువలన పాద
 ములును పుట్టును. ఐదవనాటి పిండమువలన ఆకలియు దప్పియు కలు
 గును. ఇట్లు సంప్రాప్త మయినపిండశరీరము నాశ్రయించి జీవుడు
 ఆకలివలనను దప్పికవలనను బాధపడుచు ఏకాదశ ద్వాదశదినముల
 యందు పుత్రాదులచే నీయబడు పిండములను భుజించును. పదమూడవ
 నాడు యచభటులవెంట పాశబద్ధుడై కట్టబడిన కోతివలె దుర్గమ
 మగు యమమ్మానిని వెడలును.

షడశీసహస్రాణి యోజనానాం ప్రమాణతః,
 యమమార్గస్య విస్తారో వినా వైతరణీ ఖగ. ౫౬
 అహస్యహని వై ప్రేతో యోజనానాం శతద్వయమ్,
 చత్వారింశ త్తథా సప్త దివా రాత్రేణ గచ్ఛతి. ౫౭
 అతీత్య క్రమశో మాగ్నే పురానీయాని షోడశి,
 ప్రమాతి ధర్మరాజస్య భవనం పాలకీ జనః. ౫౮
 సౌమం సౌరిపురం నగేంద్రభవనం గంధర్వ శైలాగమా
 క్రౌంచం కూరపురం విచిత్ర భవనం బహ్వపదం దుగ్ధఖదమ్,
 నానాక్రందపురం సుత ప్రభవనం రాద్రం పయోవర్షణం
 శీతాఢ్యం బహుభీతి ధర్మ భవనం యామ్యం పురం చాగ్రతః. ౫౯
 యామ్యపాశైర్ధృతః పాపీ హాపేతి ప్రరుదన్ పథి,
 స్వగృహం తు పరిత్యజ్య పురం యామ్య మనువ్రజేత్ ౬౦

ప్రకారమాహ ప్రథమేహనీతి సాగ్ధ ద్వాభ్యామ్. ౫౮-౫౯. షోడశపుర నామా న్యాహ,
 సామ్యమిత్యాది. ధర్మభవనం ధార్మికైర్లభ్యం పత్యమాణం దివ్యసభాసహితం యామ్యం

ఓపై నతేయా! భూలోకమునుండి యమపురము ఎనుబదియాలు
ఆమడల దూరమున నున్నది. ఇందు వైతరణీనదియొక్క వైశాల్యము
చేరలేదు. ఇట్టి మార్గమున ఒక రాత్రియుఁ బగలును రెండువందల
నలువదియేడు ఆమడల చొప్పున జీవుఁడు సౌమ్యపురము, సౌరి
పురము, సగేంద్రభవనము, గంధర్వనగరము, శైలాగమపురము,
కౌంచపురము, క్రూరపురము, విచిత్రభవనము, బహ్వాపదపురము,
దుఃఖదపురము, నానాక్రందపురము, మతప్రభవనము, రౌద్రపురము,
పయోవర్షణపురము, శీతాఢ్యపురము, బహుభీతిపురము అనుపదు
నాలుపురములు దాటి ఏడుడు స్వగృహము విడిచి తుదకు యమ
పురముఁ జేరును.

ఇతి శ్రీసారోద్ధారే-గరుడపురాణే-పాపినా మైహికాముష్టికదుఃఖ
నిరూపణం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః.

పాపిభిర్లభ్యం యమయాతనాహపం చకార ఇత్యేవ భేద ఇతి జ్ఞాపనార్థః తక్కు
అగ్రతః పోడకపురభ్యః అగ్రే భవతీతి. ౫౯, ౬౦. ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం
ప్రథమోఽధ్యాయః.

ద్వి తీ యా ధ్యా య ము

శ్రీహరి గరుడునకు యమమార్గవృత్తాంతము చెప్పట.

గరుడ ఉవాచ:—

కీదృశో యమలోకస్య పంథా భవతి దుగ్గిఖదః,
యత్ర యాంతి యథా పాపా స్తన్నే కథయ కేశవ. ౧

శ్రీభగవా నువాచ:—

యమమార్గం మహాదుగ్గిఖప్రదం తే కథయామ్యహమ్,
మమ భక్తోఽపి తచ్చుత్తైస్త్వాం భవిష్యసి కంపితః. ౨

వృక్షచ్ఛాయా న తత్రాస్తి యత్ర విశ్రమతే నరః,
యస్త్విన్తార్గే న చాన్నాద్యం యేన ప్రాణాస్సముద్ధరేత్. ౩

న జలం దృశ్యతే క్వాపి తృప్తితోఽతీవ యః పిబేత్,
తపంతే ద్వాదశాదిత్యాః ప్రళయాంతే యథా ఖగాః. ౪

“శ్రీహరి! దుగ్గిఖప్రద మగు యమమార్గ మెట్టిది? ఆమార్గ మునఁబోవు పాపులు ఎట్లు వెడలెదరు? ఈసంశయములను బాపు” మని గరుడుడు అడుగఁగా శ్రీహరి యిట్లు చెప్పెను, “ఓయీ! వినుము, యమమార్గవృత్తాంతమును జెప్పినచో నాభక్తుఁడవగు నీవు గూడ గజ గజ వడఁకిపోయెదవు. ఏమార్గమున చెట్లనీడయైన లేదో, ఏమార్గమున ఆకలి నకనక లాడుచున్నను ప్రాణములను నిలుపుకొనుటకు కొంచె మయిన అన్నాదికము లభింపదో, ఏత్రోవయందు దాహము పలన నాలుక ఎండిపోవుచున్నను ఆలిచిపెడు జల మయిన లభింపదో, ఏదారియందు ద్వాదశాదిత్యులు ప్రళయకాలమునందువలె ఎల్లపుడు ఎండకాయుచుందురో అట్టిమార్గమున పాపాత్ములు నడచి పోవుచుందురు.

విహికామష్టికం దుఃఖం స్రుత్వా సంక్షేపశోధునా, తదేవ విస్తరాచ్ఛోకుం
గరుడః పరిపుచ్చతి, కీదృశ ఇతి. ౧. ఆమష్టికం సమాసేన ప్రోక్తం దుఃఖం తదేవ హి,
స్మిత్యే ప్రసరధ్యాయే విస్తరేణ హ మాధవః. ౨. యమమార్గస్య దుఃఖప్రదత్వ మే

తస్మిన్చతు పాపాత్తా శీతవాతేన వీడితః,
కంటక్షై ర్విధ్యతే క్వాఽపి క్వచిత్సరై ర్న హావిషైః. ౫

సింహైర్వా వ్యమైశ్చ విభిఙ్గైరభిక్ష్యతే క్వాఽపి పాపకృత్,
వృశ్చికై ర్దంశ్యతే క్వాఽపి క్వచిద్దహ్యాతి వహ్నినా. ౬

ఆమూర్ఘమున చలిగాలి వడవడ వడఁకించును. ఒక్కొక్కచోట కాళ్లలో ముండ్లు గ్రుచ్చుకొనును. ఒక్కొక్కచోట ఘోరివిషపూర్ణము లగువాములు కఱచును. సింహములు, పెద్దపులులు, కుక్కలు మున్నగు క్రూరజంతువులు ఒక్కొక్కచోట కఱచును. ఒక్కొక్కచోట్ల తేల్లు కుట్టును, ఒక్కొక్కచోట అగ్ని దహించును.

తతః క్వచి న్న హాఘోర మసిపత్రవనం మహత్,
యోజనానాం సహస్రే ద్వే విస్తారాయామతః స్మృతమ్. ౭
కాకోలుక వటా గృధ్ర సరఘా దంశ సంకులమ్,
సదావాగ్ని చ తత్పత్రై శ్చిన్నభిన్నః ప్రజాయతే. ౮

ఒకచోట రెండువేలయోజనముల పొడవును వెడల్పును గల దియు, మహాఘోర మైనదియు, కాకులు, గుడ్లగూబలు, గ్రద్దలు, తేనెటీగలు, దోమలు మున్నగువానిచే నిండినదియు అగు అసిపత్ర వనము గలదు, అందు గొప్పదావాగ్ని గలదు. అందలి చెట్ల యాకులు కత్తులవలె నుండును. జీవుని పిండశరీరము ఆ యాకులచే చిన్నభిన్న మగుచుండును.

క్వచి త్పతత్యంధకూపే వికటాత్పర్వతాత్క్వచిత్,
గచ్ఛతే త్సురధారాసు శంకూనా ముపరి క్వచిత్. ౯

స్థల త్యంధే తమస్యగ్రే జలే నిపతితః క్వచిత్,
క్వచిత్సంకే జలూకాఢ్యే క్వచిత్సంత ప్రకర్షమే. ౧౦

సంత ప్రవాలుకా క్షీరే ధ్వాతతామ్రమయే క్వచిత్,
క్వచి దంగారరాశౌ చ మహాధూమాకులే క్వచిత్. ౧౧

క్వచి దంగారవృష్టిశ్చ శిలావృష్టి స్స వజ్రకా,
ర క్రవృష్టి శ్చస్త్రవృష్టిః క్వచి దుష్ణాంబువర్షణమ్. ౧౨

వాహ, వృక్షచ్ఛాయేత్యాదివైతరణీ నిరూపణాంతమ్. 3-౩. సరఘా మఘమక్షికా, ౮. ౯-౧౨. ఔరం భస్మమహానిమ్నాని మహాగర్భాః వప్రప్రకోహణం ఉచ్చప్రదేశాకో

తొర కర్దమ వృష్టిశ్చ మహానిమ్నాని చ క్వచిత్,
వప్రప్రరోహణం క్వాపి కండరేషు ప్రవేశనమ్.

౧౩

గాఢాంధకార స్తత్రాస్తి దుఃఖారోహణిలాః క్వచిత్,
పూయశోణితపూర్ణాశ్చ విష్టాపూర్ణా ప్రదాః క్వచిత్.

౧౪

మఱియు నొక్కొక్కచోట చీకటితో నిండియున్న నూతులలో కూలబడును. ఒక్కొక్కచోట పర్వతాగ్రములనుండి పడును. ఒక్కొక్కస్థలమున మిగుల పదునుగల కత్తులమీఁదను, మేకులమీఁదను పడుచును. ఒక్కొక్కయెడల గాఢాంధకారమున నడుచుచు నీళ్లలోఁబడి పోవుచుండును. ఒక్కొక్కస్థలమున జలగలతో నిండియున్న బురదగుంటలలో పడిపోవును. ఇట్లే మార్గమధ్యమున ఇంకను అనేక బాధలు కలుగును. తెక తెక ఉడుకుచుండు బురదలోఁ గూలబడును. ఎఱ్ఱగ రాగివలె క్రాగిన యిసుకలోను, నిప్పులతో నిండియున్న మార్గమునందును, మిక్కుటమగు పొగగల చారియందును నడుచును. అక్కడక్కడ నిప్పులవాన, రాళ్లవాన, పిడుగులు, రక్తపువాన, వేడి నీళ్లు, బూడిదె, బురద అతిదారుణముగ మీఁద పడుచుండును. ఒక్కొక్కచో అగాధము లగు గోతులలో పడిపోవును. ఒక్కొక్కచో గుట్టలెక్కును. గుహలలో దూరును. అంతటను గాఢాంధకారమును, దుఃఖమును కలిగించు కఱకర్రాళ్లును ఉండును. అక్కడక్కడ చీము, రక్తము, మలము మున్నగు అసహ్యపదార్థములతో నిండియుండు చెఱుమడుగులు గలవు. వానిలోఁ గూలబడుచుండును.

మార్గమధ్యవహత్యుగ్రా ఘోరా వై తరణీ నదీ,
సా దృష్టా దుఃఖదా కింవా యస్యా వార్తా భయావహా.

౧౫

శతయోజనవిస్తీర్ణా పూయశోణితవాహినీ,
అస్థి బృందతటా దుర్గా మాంసశోణితకర్దమా.
అగాధా దుస్తరా పాపైః కేశైవాలదుర్గమా,
మహాగ్రహసమాకీర్ణా ఘోరః క్షయతైర్వృతా.
అగతం పాపిసం దృష్ట్వా జ్వాలాధూమసమాకులా,

౧౬

౧౭

హణమ్. ౧౩, కత్తులకండరేఁబడినారోహణిలాః దుఃఖారోహముకక్వా. ౧౪, సా దృష్టా
గుఱిదుఃఖదా భవతీతి కిం వాఽన్యమ్. ౧౫, తామేవ నిరూపయతి శతయోజనవై త్యేకా

కృతే సా నదీ తార్క్ష్య కటాహఃశస్త్వతం యథా.

౧౮

క్రిమిభిస్సంకులా ఘోరై స్సూచీవక్త్రై స్సమంతతః,

వజ్రతుండై ర్మహాగృహై ర్వాయనైః పరివారితా.

౧౯

శింశుమారై శ్చ మకరై ర్బలూకామత్స్యకచ్ఛపైః,

అన్యై ర్జలస్థజీవైశ్చ పూరితా మాంసభేదకైః.

౨౦

ఇట్లు భయంకరమై యుండు యమమార్గమున వినిసంతమాత్రముననే గజగజవడకించుచు భీకర మగు వైతరణీసది ప్రవహించుచున్నది. దానివెడల్పు సూతామడలు. అందు చీమును, రక్తమును ఎడతెగకుండ ప్రవహించుచుండును. దానితీరములు ఎముకల గుట్టలు. అందలిబురద మాంసమును రక్తమును. వెంట్రుకలే అందు నాచు. అందు పెద్ద పెద్ద మొసళ్లు ఉండును. క్రూరపక్షులు అనేకములు అందు నిండి యుండును. అది పాపాత్ముడగు జీవుడు చూచినవెంటనే సెగలతోడను పొగలతోడను నిండి కడవలో నేయి క్రాగుచున్నట్లు సలసల క్రాగుచు మఱిత భయంకర మగును. మఱియు నది సూదులవంటి ముక్కులు గల పురుగులతోడను, వజ్రతుండములు గల పెద్ద గ్రద్దలతోడను, బొంతకాకులతోడను మాంసమునే భక్షించి బ్రతుకు నీటి కోతలు, మొసళ్లు, జలగలు, చేపలు, తాబేళ్లు మున్నగు భయంకర జంతువులతోడను నిండియుండును.

పతితా స్తత్ప్రవాహే చ క్రందంతి బహుపాపినః,

హాభాతః పుత్ర తాతేతి ప్రలపంతి ముహుర్ముహుః.

౨౧

క్షుధితా స్తృషితాః పాపాః పిబంతి కిల శోణితమ్,

సా సరిద్రుధిరాపూరం వహంతీ ఘేరిలం బహు.

౨౨

మహాఘోరాతిగర్జంతీ దుర్నిరీహ్య భయావహా,

తస్యాదర్శనమాత్రేణ పాపా స్స్వర్గత చేతనాః.

౨౩

పాపాత్ములగు జీవులు ఆ నదియందు పడి యుండు సంభవించు బాధలు పడలేక. “అన్నా! తండ్రీ! కొడుకా!” యని మాటిమాటికి ఏడ్చుచుందురు. మరియు ఆకలియు దప్పికయు తీర్చుకొను నుపాయములు లేక అందలి రక్తమునే ద్రావుచుందురు. అది ఎప్పుడును తరిగి

పోక రక్తముతోడను నుటగలతోడను పాటుచుండును. పెద్దధ్వజములు చేయుచు చూడశక్యము లేనిదై అది ప్రసహించుచుండును. దానిని జూచినతోడనే పాపాత్ములు మైముఱచిపోయెదరు.

బహువృత్తికసంకీర్ణా నేవితా కృష్ణపన్నగైః,
తస్య ధ్యే పతితానాం చ త్రాతా కోఽపి న విద్యతే. ౨౪
అవ ర్తకతసాహస్రైః పాతాళే యాంతి పాపినః,
క్షణం తిష్ఠంతి పాతాళే క్షణా దుపరివర్తినః. ౨౫
పాపినాం పతనాద్దైవ నిర్మితా సా నదీ ఖగ,
నావరం దృశ్యతే తస్యా దుస్తరా బహుదుగ్ధిభా. ౨౬
ఏవం బహువిధక్లేశే యమమార్గేతి దుఃఖచే,
కోశంతశ్చ రుదంతశ్చ దుఃఖతా యాంతి పాపినః. ౨౭

అనేకములగు తేల్లు, నల్లత్రాచులు నిండియున్న ఆనదియందు పడిన పాపాత్ములను రక్షించువా రెవ్వరును లేరు. ఆనదియందలి పెద్ద పెద్ద నుడిగుండములలోఁ బడి పాపులు చూచుచుండఁగా పాతాళ మునకుఁ బోయెదరు. ఉత్తరక్షణమునందే మఱల పైకి ఎగురఁగొట్టఁ బడుచుండెదరు. ఆనది పాపాత్ములు పడుచుండుటకొఱకే నిర్దిష్టఁపఁబడినది. ఇంతకంటె దుస్తర మగునది మఱియొకటి కనఁబడదు. ఇట్లు అనేకవిధ ముల దుఃఖములను గలిగించు ఆయమమార్గమున పాపులు అనేక విధ ముల దుఃఖించుచు పోవుచుండురు.

పాశేన యంత్రితాః కేచి త్కృష్ణమాణా స్తథాంకుశైః,
శస్త్రాగ్రైః పృష్టితః ప్రోతైర్నియమానాశ్చ పాపినః. ౨౮
నాసాగ్రపాశకృష్టా శ్చ కర్ణపాశై స్తథాపరే,
కాలపాశైః కృష్ణమాణాః కాక్షైః కృష్ణా స్తథాపరే. ౨౯
గ్రీవాబాహుమృదేషు బద్ధాః పృష్ఠే చ శృంఖలైః,
అయోభారచయం కేచి ద్యహంతః పథి యాంతి తే. ౩౦
యమదూతైర్న హాఘోరై స్తాడ్యమానాశ్చ ముద్గరైః,

మమలోకస్య పంథా భవతి దుఃఖద ఇతి ప్రథమప్రశ్నం సమాధాయ యత్ర యాంతి మథా పాపా ఇతి ద్వితీయస్యోత్తరమాహ, యావదధ్యాయసమాప్తి. ఏవ మితి. ౨౭.
స్త్రాణాం కుంకప్రికూటాదీనాం పృష్ఠతః ప్రోతైర్నైః. ౨౮. నాసాగ్రతుష్ట

వసుంతో దుధిరం వక్త్రా త్రదేవాశ్చంతి తే పునః. 30

శోచంతే స్వాని కర్మాణి గ్లానిం గచ్ఛంతి జంతవః,
అతీవ దుఃఖసంపన్నాః ప్రయాంతి యమమందిరమ్. 31

తథా చ సప్రజన్తార్నే పుత్రపౌత్ర ఇతి బ్రువన్,
హాహేతి ప్రరుదన్నిత్య మనుతప్యతి మండధీః. 33

యమదూతలు కొందఱను త్రాళ్లచే బంధించి తీసికొనివెళ్లెదరు. మఱికొందఱను పృథ్వభాగమున శూలములు గ్రుచ్చి తీసికొని వెళ్లెదరు. కొందఱను ముక్కుత్రాళ్లు కట్టి లాగుకొనిపోయెదరు. చెవులకు త్రాళ్లు కట్టి కొందఱను ఈడ్చుకొనిపోయెదరు. కాలపాశములతో కొందఱ లాగుకొనిపోయెదరు. కొందఱపాపులను కాకులు లాగుచుండును. మెడ, చేతులు, పాదములు, పృథ్వభాగము వీనికి బరువైన లోహపు బేడలను తగిలించి నెత్తిమీఁద ఇసుపకడ్డీలను బెట్టి యమభటులు కొందఱను తోలుకొనిపోయెదరు. భయంకరులగు యమదూతలు ముద్గరములు మున్నగు సాధనములతో మోడ పాపులు ఆ బాధలు అనుభవింపలేక అనుభవించుచు, నోటినుండి రక్తమును గ్రక్కుకొని దానినే త్రావుచు పోవుచుండురు. ఇట్లు పాపులు తాము చేసిన దుష్కృత్యములకు తగిన ఫలముల ననుభవించుచు ఆయాసముతో యమమందిరమునకుఁ బోవుదురు. పాపి ఆ మార్గమున మాటిమాటికిని కొడుకులు మనుమలు మున్నగువారినిఁ దలంచుకొని దుఃఖించుచుండును.

మహతా పుణ్యయోగేన మానుషం జన్త లభ్యతే,
తత్ప్రాప్య న కృతో ధర్మః కీదృశం హి మయా కృతమ్. 34
మయా న దత్తం న హుతం హుతాశనే
తపో న తప్తం త్రిశతా న పూజితాః,

నల్. ౨౯. అయోధ్యావనం లోహభారసమాహమ్. 30-3౪. అనుతాప మేవాహ, మయేతి సప్రజః. దేహో యస్యాస్తీతి దేహికాన్మూలసూక్ష్మదేహభిమానికా జీవ, ఇత్యుక్త తాపాత్స్వయమేవాత్తానం సంబోధ్యతా. మహా స్థూలదేహేన దానం న దత్తం న హుతం చేతి. అత స్వయా కర్తృత్వాభిమానినా కృతం యద్విగ్నితం కర్త తత్త్వ

న తీర్థసేవా విహితా విధానతో

దేహిణ క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతమ్.

3౫

న పూజితా విప్రగణా న్సురాపగా

న చాశ్రితా స్సత్పురుషా న సేవితాః,

పరోపకారా న కృతాః కదాచన

దేహిణ క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతమ్.

3౬

“గొప్ప పుణ్యము చేసినగాని మనుష్యజన్మము లభింపదు. దుర్లభ మగు ఆ మనుష్యజన్మ పొందియు అది యెన్నటికిని తప్పిపోకుండుటకు తగిన ధర్మమును జేయనై తిని. అయ్యా! ఎంత వెట్టి నైతిని. తపస్సు చేయలేదు. దేవపూజలు అంతకు మునుపే చేయలేదు. దాన ధర్మములును జేయలేదు. యజ్ఞాది క్రతువులను కలలో నైనఁ దలంపలేదు. యథావిధిగా కాశి మున్నగు పుణ్యక్షేత్రములకై న వెళ్లలేదు. బ్రాహ్మణుల నైన పూజింపలేదు. గంగాదిపుణ్యనదుల నైన సేవింపలేదు. మోక్షప్రాప్తికి ఆధారభూతమగు సజ్జనసేవయైన చేయలేదు. పరోపకారమును కలనైనఁ దలంపలేదు. నేను చేసిన పాపకర్మలను ఎవరనుభవించెదరు?”

జలాశయో నైవ కృతో హి నిర్జలే

మనుష్యహేతోః పశుపక్షి హేతవే,

గో విప్రవృత్త్యర్థ మకారి నాణ్వపి

దేహిణ క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతమ్.

3౭

న నిత్యదానం న గవాహ్నికం కృతం

న వేదకాస్త్రార్థవచః ప్రమాణితమ్,

శుతం పురాణం న చ పూజితోజ్ఞో

దేహిణ క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతమ్.

3౮

మేన నిస్తర - భోక్తృత్వాభిమానినా తత్ఫలం భుజ్జ్యేత్కర్మః. అత్ర త్వయేతి తోతోక్త్యా పరత్వాపరత్వనిర్దేశః పాపః పున్యం చేతి. 3౫, 3౬. గోవిప్రాణాం వృత్తి రాశీవికారవర్థం స్వల్పమపి ధనాదికం నాకారి న కృతం మయేతి. 3౭. నిత్యదానం అన్నాదికం గవాహ్నికం చేతి ఏకపాత్యః గోః ఏకాహకృత్తిజనకం తృణాది తథాహ్నిక మితి పాతే, అహ్నికం ‘హ్ని’నం సంధ్యాం జపం హోమం ప్యాధ్యాయం దేవ

మనుష్యుల నిమిత్తముగాని పశువులు పక్షులు మున్నగు ప్రాణుల నిమిత్తము గాని నిర్జలస్థలములలో నూతులు చెఱువులు మున్నగు వానిఁ ద్రవ్వించలేదు. బ్రాహ్మణులు, గోవులు వీని విషయమున అణుమాత్ర మైన పుణ్యము చేయలేదు. దినదినమును ఉన్నంతవఱ కయిన అన్నదానము చేయలేదు, గోవులకు ఒకనాఁడైన కడుపునిండ గడ్డియైన వేయలేదు. నాస్తికబుద్ధివై వేదశాస్త్రములను సమృద్ధిగా సంచరించినది. పురాణములను వినలేదు. పౌరాణికుల నైన పూజింపలేదు. నేను చేసిన పాపకర్మల నెవ రనుభవించెదరు?

ధర్మరూపా నైవ కృతం హితం వచః
పతివ్రతం నైవ కదాపి పాలితమ్,
న గౌరవం త్వాపి కృతం గురూచితం
దేహిక క్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతమ్.

3౯

న ధర్మబుద్ధ్యా పతిరేవ సేవితో
వహ్నిప్రవేశో న కృతో మృతే పతే,
వైధవ్య మాసాద్య తపో న సేవితం
దేహి స్వచిన్నిస్తర యత్త్వయా కృతమ్.

౪౦

మాసోపవాసై ర్నవిశోషితం మయా
చాంద్రాయణైర్వా నియమైస్స విస్తరైః,
నారీశరీరం బహుదుఃఖభాజనం
లబ్ధం మయా శూర్యకృతైర్వికర్తృభిః.

౪౧

తార్చన' మితి శ్రుత్యుక్తం అవశ్యకం కర్త. కించ వేదశాస్త్రాణా మర్థం 'అవశ్య మేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్త శుభాశుభ' మిత్యాది యథార్థం వచః న ప్రమాణితం నాస్తికతయా ప్రమాణం వ కృతమ్. జ్ఞః తద్వక్తా. 3౯. హితం మమైవ సుఖదంధర్మ ర్వచః గురూణాం శ్వశ్యాగ్రీడినాం ఉచితం గౌరవం చరణసేవాదికం త్వాపి కదాచి దపి న కృతమ్. 3౯. పతిసేవనమేవ స్త్రీణాం పరమౌ ధర్మ ఇతి బుద్ధ్యా పతి ర్నైవ సేవితః, కింతు దాంభికాః ముండాః సేవితాః. ౪౦. తపస్సేవన మేవాహ. మాసోపవా సై రితి. బహుదుఃఖానాం వైధవ్యపరాధీనతాదీనాం శూర్యజన్త ని కృతైః. వికర్తృభిః నిషిద్ధాచరణైః మయా జీవేన నారీశరీరం అభిమిత్యత్ర స్థూలశరీరాభిప్రాయేణ జీవ సోక్తిః. కించ సూక్ష్మశరీరాభిమానవతి జీవేతు వాసనానుసారేణైవపురంజనవ వ్షరనారీ

నన్ను కంటికి రెప్పవోలే కాపాడు భర్తమాటను ఒకమాటు అయిన వినలేదు. భర్తను పూజింపవలయునను నీతిని కలనైన దలంప లేదు. అట్టి నాకు పాతివ్రత్య ముండునా? అత్తమామలు మున్నగు పూజ్యులను ఎన్నడును పూజింపనేలేదు. నాకు స్వర్గ మెట్లు వచ్చును? నేను చేసిన పాపము నెవ రనుభవించెదరు? భర్త నెప్పుడును ధర్మ బుద్ధితో నేవింపలేదు. భర్త మరణించినపుడు సహగమనము నైన చేయ లేదు. వైధవ్యము వచ్చినపుడు చేయవలసిన ఒంటిపూట భోజనము, ఉపవాసము, కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదికములు, ఫలములు, కూరలు తినియుండుట, భూమిమీఁద పరుండుట, తలంటుకొనకుండుట, పరిమళ ద్రవ్యములను స్వీకరింపకపోవుట, పతి బుద్ధితో శ్రీహరినిఁ బూజించుట, భర్తలకు ఇష్ట మయిన పదార్థములను యోగ్యులకు సమర్పించుట మున్నగు కృత్యములను వేసిని చేయలేదు. పూర్వజన్మమున అనేకపాప కర్మలు చేయుటవలన సంప్రాప్తించినట్టియు, వైధవ్యము, పరాధీనత్వము మున్నగు అనేకదుఃఖములకు ఆకర మైనట్టియు స్త్రీజన్మమునె త్తిమానోప వాసాదికములచే దానిని మజల రాకుండ చేసికొనలేక పోయినాను. నేను చేసిన పాపముల నెవరు అనుభవించెదరు?

ఏవం విలప్య బహుశస్సంస్తరక్ పూర్వదైహికమ్,
మానుషత్వం మమ కుత ఇతి శ్రోత స్ప్రసరతి.

౪౨

అని యిట్లు అనేకవిధముల విలపించుచు పురాకృతిపాపములను దలంచుకొనుచు మజల నాకు మనుష్యజన్మ యెట్లు లభించు నని యేడ్చుచు ఆమార్గమున పోవును.

దశసప్తదినా న్యేకో వాయువేగేన గచ్ఛతి,
అష్టాదశే దినే తార్క్ష్య ప్రేతస్సౌమ్యపురం వ్రజేత్.

౪౩

ఇట్లు బయలు వెడలిన జీవుడు వాయువేగమున పదునేడు దినములు నడిచి పదునెన్నిదవదినమున సౌమ్యపురమును జేరును.

త్వం న కు వాసవ మితి, తదుక్తం శ్రీరామస్వామినా తారాం ప్రతి—“న స్త్రీ పుమాన్వా మండోవా కేవ స్వర్గ్యా లోఽవ్యయః, ఏక ఏవాద్వితీయోఽయ మాకాశవ దలేపకః” ఇతి. ౪౪. ఏవ మనుతాపం నిరూప్య మార్గగమనం నిరూపయతి. ఏవ మిత్యాది. ౪౫.

తస్మిన్పురవరే రమ్యే ప్రేతానాం చ గణో మహాన్,
 పుష్పభద్రానదీ తత్ర న్యగ్రోధః ప్రియదర్శనః. ౪౪
 పురే తత్ర స విశ్రామం ప్రాప్య తే యమకింకరైః,
 దారపుత్రాదికం సౌఖ్యం స్మరతే తత్ర దుఃఖతః. ౪౫
 ధనాని భృత్యమాత్రాణి సర్వం శోచతి వై సదా,
 తదా ప్రేతాంస్తు తత్రత్యాః కింకరాశ్చేదమబ్రువన్. ౪౬
 క్వ ధనం క్వ సుతా జాయా క్వ సుహృత్కృచ్ఛ బాంధవాః,
 స్వకర్తృపాంజ్ఞతం భోక్తా మరాఢ యాహి చిరం పథి. ౪౭

అపట్టణమున ప్రేతగణము నివసించియుండును. పుష్పభద్రయను నది ప్రవహించుచుండును. విశ్రమించుట కనుకూల మగు పెద్దమట్టి చెట్టును గలదు. యమభటులు జీవులను అచ్చట విశ్రమింపజేయుదురు. విశ్రమించియున్నపుడు భార్య, బిడ్డలు మున్నగు బంధువులును, ధనమును సౌఖ్యములును జ్ఞప్తికిరాగా జీవులు శోకించుచుండురు. వారిని జూచి యమకింకరులు “ఓ జీవులారా! ధన మెక్కడ? భార్య లెక్కడ? మిత్రు లెక్కడ? బంధువు లెక్కడ? వారిని తలచుకొనుట వ్యర్థము. మీరుచేసిన కర్మలకు ఫలము అనుభవించితిరవలెను” అని పలుకుచుండురు.

జానాసి సంబలబలం బల మధ్వగానాం
 నో సంబలాయ యతనే పరలోకపాంథ!,
 గంతవ్య మస్తి తవ నిశ్చిత మేవ తేన
 మార్గేణ యత్ర భవతి క్రయవిక్ర యోఽపి. ౪౮

నదీన్యగ్రోధయాః సంయోగాదస్య సౌమ్యత్వం రమ్యత్వం చేతి. అన్యత్ర ‘వ్యూహా’
 యా న కత్రాస్తి న జలం దృశ్యతే క్వచిదితి నిరూపణా జేతద్విపరీతత్వమ్. ౪౪, ౪౫.
 తత్రత్యాః సౌమ్యపురవాసినః. ౪౬. చిరం యాహి వర్షపర్యంతం గచ్ఛ. ౪౭. హే పర
 లోకపాంథ! త్వం సంబలబలం గమ్యగప్రతిహతం బలం యస్యేతి సంబలం, యమ
 స్తస్య బలం పరాక్రమం నో జానాసి కించ, అధ్వగానాం అధ్వని యమమార్గే యష్ట
 దాదిభి స్సుహ గచ్ఛంతీ త్యధ్వగాః - అస్తదాదయా దూతాః తేహం బలం నో
 జానాసి. కించ సంబలాయ యమార్థం నోయతనే యథా యమో యాతనాం న వదాతి
 తథా యత్నం న కరోషీతి సావజ్ఞ వచనాని-అత్ర నో ఇత్యస్య దేహశీపన్యాయేన

అబాలఖ్యాతమార్గోఽయం నైవ మర్త్య శ్రుత స్త్రయా,
పురాణసంభవం వాక్యం కిం ద్విజేభ్యోఽపి న శ్రుతమ్. ౪౯

మఱియు యనుకింకరు లిట్లుపలికెదరు. “మూఢులగు ఓ పరలోక పాంథులారా! ప్రయాణీకులకు దారిబత్తెమే యాధారమని మీరెఱుఁ గరా? ఎఱిగియున్న దానికొక కేల ప్రయత్నింపలేదు? ఏమార్గమున అమ్మవారును కొనువారును లేరో ఆ మార్గమున నడువవలయునని మీకు తెలియదా? ఓ మూఢునిజుడా! పరలోకమార్గమున ఏమియు లభింపదని బాలురకుఁగూడ తెలియును. నీకేల తెలియలేదు? బ్రాహ్మణుల వలన పురాణముల నెప్పుడును వినిలేదా?

ఏవ ముక్త స్తతో దూతైస్తాడ్యహానశ్చ ముద్గరైః,
నిపత స్సత్పత స్థావ న్నాశై రాకృవ్యతే బలాత్. ౫౦
అత్ర డత్తైః సుతైః పౌత్రై స్సేహద్వా కృపయాఽపివా,
మాసికం పిండ మశ్నాతి తత స్సౌరిపురం వ్రజేత్. ౫౧

యనుకింకరులు ఇట్లు పలుకుచు ముద్గరములతో కొట్టుచుండ జీవులు పడుచు, లేచుచు, పరుగెత్తుచు, పాశములచే లాగఁబడుచు అక్కడ స్నేహముచేతఁగాని, కృపచేతఁగాని కుమారులు వగయిరాలచే మాసికములయం దీయఁబడిన పిండములను దిని పిదపసౌరిపురమును జేరుదురు.

తత్ర నామ్నాస్తి రాజావై జంగమః కాలరూపధృత్,
తం దృష్ట్వా భయ భీతో సౌ విశ్రామే కరుతే మతిమ్. ౫౨
ఉదకం చాన్నసంయుక్తం భుక్తే తత్ర పురే గతః,
త్రైపక్షికే వై యద్దత్తం స తత్పుర మతిక్రమేత్. ౫౩

సర్వత్ర సంబంధః. యత్ర యస్మిన్పార్శ్వే క్రయవిక్రయ శ్చాపి నాస్తి తేన గంజివ్య మస్తీతి. ౪౯, బాలా నభివ్యాక్యే త్యబాలం - అబాలం ఖ్యాతః-బాలాఅపి జానంతి త్యర్థః - స చాసౌ మార్గ శ్చాయం న శ్రుతః కిం? ౪౯, ౫౦. గృహ త్రయో దశేఽహని మార్గే వ్రజతి-అష్టదశేఽహని సౌమ్యపురం ప్రాప్నోతి-అత్ర, సౌమ్య పురే మాసిక మశ్నాతి - త్రైపక్షికశ్చ చ విశ్రామాభావా దకథిక మపి భోజనం మార్గే ఏవ జ్ఞాతవ్యమ్. ౫౧. తత్ర సౌరిపురే కాలరూపధృత్ కాలో యమ స్తద్రూ పం ధరతీతి విశేషణాత్-యమవ జ్ఞంగమస్యాపి సౌరిత్యం-నూర స్సూర్యః తస్యా తత్యంసౌ స్తస్య పురం-అతోఽస్య సౌరిపుర మితి నామ. ౫౨, ౫౩. నగేంద్రభవనం-

సాక్షాత్తుగ యమునింబోలు జంగముఁ డను రాజు ఆ నగరమును పాలించుచుండును. అతనిం జూచి జీవుఁడు భయభ్రాంతుఁడై విశ్రమించుటకు స్థలముఁ జూచును. అచ్చట జీవుఁడు త్రైపఠీకశ్రాద్ధమున పుత్రాదులచే నీయఁబడు పిండోదకముల ననుభవించి బయలుదేలును.

తతో నగేంద్రభవనం ప్రేతో యాతి త్వరాకృతిః,
వనాని తత్ర రాద్రాణి దృష్ట్వా క్రందతి దుఃఖితః. ౧౪
నిర్ఘృతైః కృవ్యమాణస్సు రుదతే చ పునః పునః,
మాసద్వయావసానేతు తత్పురం వ్యధితో వ్రజేత్. ౧౫
భుక్త్వా పిండం జలం వస్త్రం దత్తం యద్భాంధవైరితః,
కృవ్యమాణః పునః పాశై ర్నీయతే గ్రేచ కింకరైః. ౧౬
మాసే తృతీయే సంప్రాప్తే ప్రాప్య గంధర్వపత్తనమ్,
తృతీయమాసికం పిండం తత్ర భుక్త్వా వ్రసర్పతి. ౧౭
శైలాగమం చతుర్థే చ మాసి ప్రాప్నోతి నై పురమ్,
పాషాణా స్తత్ర వర్షంతి ప్రేతస్యోపరి భూరితః. ౧౮
చతుర్థమాసికం పిండం భుక్త్వా కించిత్సుఖే భవేత్,
తతో యాతి పురం ప్రేతః క్రౌంచం మాసేదభ పంచమే. ౧౯
పాస్తదత్తం తదా భుంక్తే ప్రేతః క్రౌంచపురే స్థితః,
యత్పంచమాసికం పిండం భుక్త్వా పూరపురం వ్రజేత్. ౨౦

ఇట్లు రెండవమాసముదాటిన తరువాత నగేంద్ర భవనపురము చేరును. భయంకరములగు అచ్చటి అసిపత్రారణ్యములను జూచి వీడ్చును. యమదూతలు జీవుని ఆవనములో నిద్దయులై యీడ్చెదరు. నగచ్ఛంతితి నగాః పృథ్వాః శేషా మింద్రాః ఉచ్చకరతరవః శేషాం భవనం స్థానం - అతోఽస్య నగేంద్రభవన మితి నామ. తదే వాహ. తత్ర తత్పురమాగ్రే మధ్యే చ రాద్రాణి అసికత్రవసాని దృష్ట్వా క్రందతి. ౧౪-౧౬. గంధర్వపత్తనం - యథా మార్య ఉదయే దృశ్యతే తథా దూరాదేవ దృశ్యమాసం సమీపగమనా దదృశ్యం భవతి హేతో రస్య గంధర్వనగరం నామ. ౧౭. శైలానాం పాషాణానాం అగమం పతనం యస్తస్మితి శైలాగమం నామ. ౧౮. క్రౌంచం 'కృంచ' హింసాయా' మితి ధాతోః హింసజనై ర్వాస్తత్త్వా దస్య క్రౌంచపురం నామ. ౧౯. పూరా

జీవుఁడాబాధల కాఁగలేక యేడ్చుచుండును. అచ్చట పిండములను భుజించిన తరువాత యమభటులు వానిని పాశబద్ధునిఁ గావించి ముందు నగరమునకు ఈడ్చుకొనిపోవుదురు. మూఁడవమాసమున గంధర్వపురముఁ జేరును. ఆ పురమునందే మూఁడవమాసికమున ఈయఁబడిన పిండములను భక్షించును. నాల్గవమాసమున శైలాగమపురము ప్రవేశించును. అచ్చట ప్రేతలమూఁడ రాళ్ల వాన సంతతధారగా పడుచుండును. గావుననే దానికి ఆపేరు వచ్చినది. నాల్గవమాసపిండముల నచ్చట భక్షించి జీవుఁడు కొంచెము నుఖము పొందును. అయిదవమాసమున క్రాంచపురము చేరును. ఆ పట్టణముందలి ప్రజలందఱు హింసకులే ముగుటం జేసి ఆ పురమునకు క్రాంచముని పేరువచ్చినది. అయిదవ మాసికపు పిండముల నక్కడ స్వీకరించి పిదప క్రూరపురము చేరును.

సార్థకై : పంచభి ర్నానై ర్నాన్యనపాన్యాసికం భవేత్,

తత్ర దత్తేన పిండేన ఘటే నాప్యాయిత స్థితిః.

౬౧

ముహూర్తార్థం తు విశ్రమ్య కంపమాన స్సుదుఃఖితః,

తత్పురం తు పరిత్యజ్య తర్జితో యమకింకరైః.

౬౨

ప్రయాతి చిత్రభవనం విచిత్రో నామ పార్థివః,

యమస్యైవానుజో భ్రాతా యత్ర రాజ్యం ప్రశాస్తిహి.

౬౩

తం విలోక్య మహాకాయం యదా భీతః పలాయతే,

తదా సముఖ మాగత్య కై వర్తా ఇద మబ్రువత్.

౬౪

అందలి ప్రజలు నిర్దయాత్ము లగుటవలన ఆ పురమున కా పేరు వచ్చినది. అచ్చటనే యుండి ఊనపాన్యాసికమున (నూటదేబ్బదియొకటవరోజున) ఈయఁబడు పింఁడకాదులను భుజించి ఆ సందర్భమున చేయఁబడిన ఉదకుంభదానమువలన కొంచెము తృప్తుడై రెండుగడియల కాలము మాత్రము విశ్రమించి ఆ పురము ను విడిచి యమకింకరులచే తర్జనభర్జన చేయఁబడుచు వడఁగుచు బయలుదేలును. తరువాత జీవుఁడు విచిత్రభవనము అను పట్టణము చేరును. యముని సోదరుఁడగు విచిత్రరాజు ఆ పురమును పాలించుచుండును. జీవుఁడు స్థూలకర్మ

జాం నిర్దయానాం పుర మితి. ౬౦. ఆప్యాయితః కించి తృప్తః. ౬౧, ౬౨. చిత్రవీర విచిత్రః-జయవీర విజయ ఇతివత్ తస్య విచిత్రస్య భవనం మందిరం యత్ర

రుడు అగు ఆ రాజును జూచి భయభ్రాతుడై పాటిపోవును. అంతట పల్లెవాండ్రు కొండలు ఎదురువచ్చి యిట్లు పలుకుదురు.

వయం తే తక్తుకామాయ మహావై తరణీ నదీమ్,
నావ మాదాయ సంస్రాస్తా యది తే పుణ్య మీదృశమ్. ౬౫

దానం వితరణం ప్రోక్షం మునిభి స్తత్త్వ దర్శిభిః,
ఇయం సా తీర్యతే యస్తా తస్మా ద్వైతరణీ స్మృతా. ౬౬

యది త్వయా ప్రదత్తా గౌ స్తదా నా రుషసర్పశిః,
నాన్యథాతి వచ సేషాం శ్రుత్వా హా దై వ భాషతే. ౬౭

తం దృష్ట్వా కథ్యతే సాతు తాం దృష్ట్వా సోతిక్రందతే,
అద త్తదానః పాపాత్తా తస్మా మేవ నిమజ్జతి. ౬౮

తన్ముఖే కంటకం దత్వా దూతై రాకాశసంస్థితైః,
బడిశేన యథా మత్స్య స్తథా పారం ప్రణీయతే. ౬౯

షాన్తానికం చ యత్ప్రిండం తత్ర భుక్త్వా త్రసర్పశి,
మార్గే స విలపన్యాతి బుభుక్షాపీడితో హ్యలమ్. ౭౦

“ఓ జీవుడా! మేము వై తరణీనదిని చాటించు పల్లెవాండ్రము. పడవ రేవున సిద్ధముగా నున్నది. ఋషులు గోదానమును వితరణ మని పలుకుచున్నారు. ఇది గోదానమువలన చాటఁబడుచున్నది; గావున వై తరణీయనిపిలువఁబడుచున్నది. నీవు గోదానము చేసితివా? అట్లయిన యెడల నీవు పడవ యెక్కువచ్చును. లేకున్న లేదు.” ఈమాటలు విని జీవుడు తాను గోదానము చేసెనుండకపోయినచో “హా, దై వమా” యని యేడ్చును. గోదానము చేయని జీవుని జూచి అనది సలసల కాఁగఁ దొడంగును. దానిని జూచి జీవుడు వడవడ వడఁకును. గోదానము

తస్మి న్విచిత్ర భవనే. ౬౩, ౬౪. ఈదృశం నాకాకోహణయోగ్యమ్. ౬౫. తదేవాహ, దానమితి ద్వాభ్యామ్. యా త్వయా మర్త్యలోకే శ్రుతా సేయం తవాగ్రే వర్తమానా యస్తా ద్వైతరణా ద్గోదానా తీర్యతే తస్మా ద్ధేతో ర్వైతరణీతి. ౬౬. ఉపసర్పశి సమీపే ఆయాస్యతి అన్యథా గోదానం వినా నేతి హాదై వే త్యదానా నిర్వేదవచ నమ్. ౬౭. నిమజ్జతి నిమగ్నో భవతి. ౬౮. నిమజ్జితస్య పారస్పా ప్రిత్ర కార మాహ తన్ము ఖితి. బడిశం మత్స్యవేధనమ్. ౬౯. షాన్తానికం పిండం భుక్త్వాపి బుభుక్షాపీడిత ఇత్య్ర త్పి “తథాపి నాస్తిక స్తాక్ష్య! తృప్తిం యాతి న పాతశి, పాపినాం నోపతివృంతి

చేయని జీవుడు ఆ నదిలో దిగిపోవలయును. గాలముతో చేడమ సైకి
లాగునట్లు ఆ పాపాత్మునినోట ముల్లు గుచ్చి యమకింకరులు ఆకాశ
వీధిని నడచుచు నదిని దాటించెదరు. జీవుడు అపుడు అజనమాసిక
మున ఈయఁబడిన పిండోదకములను భక్షించియు ఇంకను మిగుల
నాశలిగొని యేడ్చుచు బయలుదేలును.

సప్తమే మాసి సంప్రాప్తే పురం బహ్వపదం ప్రజేత్,
తత్ర భుక్తే ప్రదత్తం య త్సప్తమే మాసి పుత్రకైః. 20

తత్పురం తు వ్యతిక్రమ్య దుగ్ధఖదం పుర మ్మచ్చతి,
మహద్దుగ్ధ మవాప్నోతి ఖే గచ్ఛత్ ఖేవరేశ్వర. 21

మాస్యప్తమే ప్రదత్తం య త్పిండం భుక్త్వా ప్రసర్పతి,
నవమే మాసి సంపూర్ణే నానాక్రందం పురం ప్రజేత్. 22

నానాక్రందగణా దృష్ట్వా క్రందమానాంతుదారుణా,
స్వయం చ శూన్యహృదయ స్సమాక్రందతి దుగ్ధితః. 23

ఏడవమాసమున బహ్వపదపురమును ప్రవేశించి ఏడవమాసిక
మున నీయఁబడిన పిండోదకములను స్వీకరించును. తరువాత ఆకాశ
గమనమున దుగ్ధఖదనగరమును ప్రవేశించి ఎనిమిదవమాసికమున
ఈయఁబడిన పిండాదికమును భుజించును. పిమ్మట తొమ్మిదవనెల పూర్తి
యగునప్పటికి నానాక్రందపురముం జేరును. అందున్న ప్రేతగణములు
అనేకవిధముల దుగ్ధింపుచుండును. అగుటవలననే ఆపట్టణమునకు నానా
క్రందపుర మని పేరు వచ్చినది. జీవుడు అక్కడ ఆ రోదనధ్వనులు విని
శూన్యహృదయుడై చేయునదిలేక తానుగూడ రోదనముచేయును.

విహాయ తత్పురం ప్రేత స్తర్జితో యమకింకరైః,
మతః ప్రభవనం గచ్ఛేద్దశమే మాసి కృచ్ఛితః. 24

దానం శ్రద్ధం జలాంజలి"రితి పూర్వవత్ జ్ఞాతవ్యమ్. 20. బహువిధా తుధాద్యాపత్
యస్తి స్థితి బహ్వపదం నామ. 21. ఖే క్వచి స్థిరాలంబమార్గే ఖగవ ద్గచ్ఛత్ మహ
ద్దుఃఖం ప్రాప్నోతి-అతోఽస్య దుఃఖదంనామ. 22. నానాగణాః క్రందంతి యస్తి
స్థితిశానాక్రందం నామ పురమ్. 23. నానాప్రకారైః ఆక్రందంతి చ ప్రేతాః శ్చ
తాన్ అతిదారుణాన్ దృష్ట్వా స్వయమ ప్యతిదుఃఖిత స్సత్ ఆక్రందతి. 24. పరితో

పిండదానం జలం తత్ర భుక్త్వాపి న సుఖీ భవేత్,
మాసి చై కాదశే పూర్ణే పురం రాద్రం స గచ్ఛతి. 22

దశై కమాసికం తత్ర భుంక్తే దత్రం సుతాదిభిః,
సార్ధే చై కాదశే మాసి పయోవర్షణ మృచ్ఛతి. 22

మేఘ స్తత్ర ప్రవర్షంతి ప్రేతానాం దుగ్ధిదాయకాః,
న్యూనాబ్ధికం చ యచ్ఛాద్ధం తత్ర భుంక్తే స దుగ్ధిభిః. 2౩

పదునొకండవ మాసమున రాద్రపురము ప్రవేశించి ఏకాదశ మాసికమున నీయఁబడిన పిండాదికములను స్వీకరించి పిదప పదునైదు దినములకు అనఁగా 3౪గి వ రోజునకు పయోవర్షణనగరము చేరును. ప్రేతలకు ఉపద్రవము కలిగించునంతటి వర్షమును మేఘములు అక్కడ కురియును; గాన దానికి ఆపేరు వచ్చినది. అందు జీవుఁడు న్యూనాబ్ధిక త్రాడమున నీయఁబడిన పిండాదికములను స్వీకరించును.

సంపూర్ణే తు తతో వర్షే శీతాధ్యం నగరం వ్రజేత్,
హిమా చ్ఛతగుణం తత్ర మహాశీతం తపత్యపి. 2౪

శీతార్ధః షుద్ధితస్సౌపి వీక్షతే హి దిశో దశ,
తిష్ఠతే బాంధవః కోఽపి యో మే దుగ్ధిభిః వ్యపోహతి. ౨౦

సంవత్సరము పూర్తి యగునప్పటికి శీతాధ్యనగరము ప్రవేశించును. ఎండకాయుచున్నను మంచుకంటె నూఱురెట్లధికముగా చలి కాయుచుండుటవలన అపురమునకు ఆపేరు వచ్చినది. జీవుఁడు అచలికి అఁగ లేకయు, అతట నకనక మాడుచుండియు “ఈనాదుగ్ధిభిః పోఁగొట్టఁగల బంధువు లెచ్చటను లేరా!” యని దశదిశలును జూచును.

దావాగ్నినా ఉపర్యంగారవృష్ట్యా చ సుష్ఠా ఆలితస్తం చ తద్భవనం చేతి సుతిప్త భవనం నామ. 2౫. రాద్రాణాం భయంకరాణాం పుర మితి రాద్రపురం నామ. 2౬. పయసాం సంతప్తజలానాం వర్షణం వృష్టి ర్యస్తిన్నితి పయోవర్షణం నామ పురం ఋచ్ఛతి. ‘ఋచ్ఛగతా’వీతి ధాతో గ్గచ్ఛతిత్వర్థః. 2౭. హిమాదవిశతగుణేనశీతే నాధ్యం యుక్తం భవతీతి శీతాధ్యంనామ. 2౮. వ్యపోహతి ధూరీకరోతి. ౨౦. తాదృశం

కింకరాస్తే వదంత్యత్ర క్వ తే పుణ్యంహి తాదృశమ్,
భుక్త్వా చ వార్షికం పిండం ధైర్య మాలంబతే పునః. ౮౧
తత స్సంవత్సరస్యాంతే ప్రత్యాసన్నే యమాలయే,
బహుభీతిపురే గత్వా హస్తమాత్రం సముత్స్పజేత్. ౮౨

అట్లు దుగ్ధిభుక్తుడై యున్న ఆజీవునిఁ జూచి యమకింకరులు
“ఓరీ! అట్టి పుణ్యము నీక్కడ నున్నది? విచారించిన నేమియు ఫలము
లేదు. వాపోవక అనుభవింపుము” అని పలుకుచుండుదు ప్రేత అచ్చ
టనే ప్రథమాద్భికమున ఈయఁబడిన పిండోదకాదులను భక్షించి
కొంచెము ధైర్యము వహించును. పిదప అనేకవిధములగు భీతుఁకు
ఆకరమయిన బహుభీతిపురము ప్రవేశించును. అక్కడకు యమపురము
సమీపమున నున్నది. అచ్చట హస్తప్రమాణమై యున్న పిండజశరీర
మును విడిచిపెట్టును.

అంగుష్ఠమాత్మ్రో వాయుశ్చ కర్తృభోగాయ ఘోచర,
యాతనాదేహ మాసాద్య సహ యామ్యైః ప్రయాతి చ. ౮౩
బృహస్పదైహికదానాని యైర్న దత్తాని కాశ్యప,
ఏవం కష్టేన తే యాంతి గృహీతా దృఢబంధనైః. ౮౪
ధర్మరాజపురే సంతి చతుర్ద్వా రాణి ఘోచర,
తత్రాయం దక్షిణద్వారమార్గ స్తే పరికిర్తితః. ౮౫
అస్తిక్ పథి మహాఘోరే తు తృష్ణాశ్రమవీడితాః,
యథా యాంతి తథా ప్రోక్తం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి. ౮౬

యాదృశేన ఏతద్దుఃఖం యాతి. ౮౧. యమపురయాతనాసాన్నిధ్యాద్భహుప్రకారం
భీతిర్భయం యస్తిన్నీతి బహుభీతిపురం నామ - తస్మిన్నేవ హస్తమాత్రం పిండజం
దేహం త్యజతి. ౮౨. నాము రిక్తుపలక్షణం వాయుదినప్రదళతత్వైత్తకలింగ
శరీరాభిమానీ జీవః యాతనాదేహం ప్రారబ్ధకర్తృభోగాయ స్వప్నవదుత్థితం స్వసదృశం
శరీరం సమాశ్రితస్సక్. ౮౩. ‘కీదృశో యమలోకగ్యపంథాః’ ‘రిక్తయాంతి యథా
పాపా’ ఇతి ప్రశ్నస్యోక్తర ముపసంహరతి. ఏవమితి. ౮౪-౮౬. ఇతి శ్రీగరుడపురాణ
టీకాంధం యమమార్గనిరూపణో నామ ద్వితీయాధ్యాయః.

అంగుష్ఠప్రమాణుడును, లింగశరీరాభిమానియు నగు జీవుడు ప్రాకృతకర్త ననుభవించుటకు స్వప్నమువలె బయలుదేరిన యాతనాశరీరము నధిష్ఠించి పాపాత్ములతో కలిసి వెళ్లును. ఓగరుడుడా! పుత్రులు మున్నగువారు శ్రాద్ధకర్త సరిగఁ జేయనిచో పితరులు దృఢపాశములచే బంధింపఁబడి పూర్వోక్తము లగుకష్టముల ననుభవించెదరు. ఓ వై న తేయా! యమపురమునకు నాలుగు ద్వారములు గలవు. అందు డక్షిణ ద్వారమార్గముయొక్క వృత్తాంతమును నీకు చెప్పితిని. ఇంక నేమి వినఁ గోరెదవు? అని శ్రీహరి యడిగెను.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే యమమార్గనిరూపణో నామ
ద్వితీయోఽధ్యాయః.

తృతీయాధ్యాయము

శ్రీహరి గరుడసకు యమబాధలను వివరించి చెప్పట.

గరుడ ఉవాచ:—

యమచూర్గ మతిక్రమ్య గత్వా పాపీ యమూలయే,
కీదృశీం యాతినాం భుంక్తే తన్నే కథయ కేశవ.

౧

శ్రీభగవానువాచ:—

అద్యంతం చ ప్రవక్ష్యామి శృణుష్వ వినతాత్మజ,
కథ్యమానేఽపి సరకే త్వం భవిష్యసి కంపితః.

౨

“శ్రీహరి! ఇట్లు యమచూర్గమును గడచి యమపురము ప్రవేశించిన తరువాత జీవులు ఎట్టి బాధల ననుభవించెదరు!” అని గరుడ డడుగఁగా శ్రీహరి యిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను. — “ఓవినతాత్మజ! పాపాత్ములనుభవించు యమయాతినలను వివరముగా చెప్పెదను. సావధానుడవై వినుము. సరకబాధలను వినినచో నీవు భయపడెదవు.

చత్వారింశ ద్యోజనాని చతుర్యుక్తాని కాశ్యప,

బహుభీతిపురా దగ్రే ధర్మరాజపురిం మహత్.

౩

హాహాకారసమాయుక్తం దృష్ట్వా క్రందతి పాతకీ,

తత్క్రిందితం సమాకర్ణ్య యమస్య పురచారిణః.

౪

గత్వా చ తత్ర తే సర్వే ప్రతీహారం పదంతి హి,

ధర్మధ్వజః ప్రతీహార స్తత్ర తిష్ఠతి సర్వదా.

౫

బహుభీతిపురమునకు నలువది నాలుగు ఆమడల దూరమున గొప్పది యగు యమధర్మరాజు వట్టగా మున్నది. అందు సరక బాధల ననుభవించుచుండు పాపులహాహాకారములను వినుటతోడనే పాపా

‘యాతనాదేహ మౌక్తిక్య కర్తృభోగాయ యాంతి తే’ ఇతి శ్రుత్వా తు గరుడో యాతనామేవ వృచ్ఛతి. ‘గత్వా యమపురం పాపా యమం దృష్ట్వా సకింకరం, భుంజంతి యాతనా మాహ తృతీయ’ ఇతి మాధవః యమచూర్గ మితి. ౧.

త్తుడు అగు చేత ఏడ్చును. యమపురముననుండు చారులు ఆయేడుపు విని పోయి దక్షిణద్వారమును కాంచుచుండెడి ధర్మధ్వజుఁ డను వ్రతీ హరితో పాపాత్ముడు ఒకఁడు వచ్చియున్నాడని చెప్పెదరు.

స గత్యా చిత్రగుప్తాయ బ్రూతే తత్ర శుభాశుభమ్,
తతస్తం చిత్రగుప్తోఽపి ధర్మరాజం నివేదయేత్. ౬

నాస్తికా యే నరాస్తాక్ష్య మహాపాపరతా స్పదా,
తాంశ్చ సర్వాన్లథాయోగ్యం సమ్యగ్జ్ఞానాతి ధర్మరాట్. ౭

తథాఽపి చిత్రగుప్తాయ తేషాం పాపం స పృచ్ఛతి,
చిత్రగుప్తోఽపి సర్వజ్ఞః శ్రవణా స్మరిపృచ్ఛతి. ౮

ద్వారపాలకుండు అగు ఆ ధర్మధ్వజుఁడు చిత్రగుప్తుని దగ్గఱకు వెల్లి వాని పుణ్యపాపములను జెప్పును. ఆ చిత్రగుప్తుడు యమధర్మ రాజుతోఁ జెప్పును. ధర్మరాజు వచ్చిన పాపులలో ఎవరు నాస్తికులలో, ఎవరు మహాపాపాత్ములలో లెస్సగు గొంచును. అయినను అతఁడు చిత్ర గుప్తుని అడుగును. సర్వజ్ఞుఁడగు చిత్రగుప్తుడు శ్రవణులనడుగును.

శ్రవణా బ్రహ్మణః పుత్రాస్త్వ ర్భూపాతాళచారిణః,
దూరశ్రవణవిజ్ఞానాః దూరదర్శనచక్షుషః. ౯

తేషాం పత్న్య స్తథా భూతాశ్శ్రవణః పృథగాహ్వయాః,
స్త్రీణాం విచేష్టితం సర్వం తా విజానంతి తత్త్వతః. ౧౦

నరైః ప్రచ్ఛన్నప్రత్యక్షం యతోఽప్రి క్తం చ కృతం చ యత్,
సర్వ మావేదయంత్యేవ చిత్రగుప్తాయ తే చ తాః. ౧౧

చారాస్తే ధర్మరాజస్య మనుష్యాణాం శుభాశుభమ్,
మనోవాక్కాయజం కర్మ సర్వం జానంతి తత్త్వతః. ౧౨

ఏవం తేషాం శక్తిరస్తి మర్త్యామర్త్యాధికారిణామ్,
కథయంతి స్మణాం కర్మ శ్రవణా స్మత్యవదినః. ౧౩

ఆద్యంత మితి. ఆదిమారధ్య అంతపర్యంతమ్. ౨-౪. తత్ర దక్షిణద్వారే. ౫. ౬. ౭. ౮. శ్రీశ్రవణా ఇత్య పేక్షయా మాహ. బ్రహ్మణః పుత్రా ఇతి స పథిః దూరాత్ శ్రవణే విశేషం విజ్ఞానం యేషాం తే దూరదర్శనే దూరగతవస్తుప్రత్యక్షీకరణే చక్షుర్దేహం తే. ౯. పృథక్ స్త్రీభావకం ఆహ్వాయం నామ యాసాం తాః. ౧౦. తే శ్రవణాః

వ్రతైర్దానైశ్చ సత్యోక్త్యా యస్తాపయతి తాన్నరః,
భవంతి తస్య తే సామ్యాస్త్విగ్ర మోక్షప్రదాయినః. ౧౪

పాపినాం పాపకర్తాణి జ్ఞాత్వా తే సత్యవాదినః,
ధర్మరాజపురః స్త్రోక్తా జాయంతే దుఃఖదాయినః. ౧౫

శ్రవణులన నెవ్వరో చెప్పెడవినుము. వారు బ్రహ్మపుత్రులు. వారు స్వర్గచుర్యపాతాళలోకములయం దప్రతిహతముగా సంచరించుచుందురు. వారికి దూరశ్రవణదూరదర్శనశక్తులుగలవు. వారిభార్యలును అట్టివారే. శ్రవణుని భార్యను శ్రవణి యందురు. ఆ శ్రవణులు ముల్లోకములలో నుండు స్త్రీల చేష్టలన్నియు లెస్సగ గ్రహింతురు. స్త్రీలును పురుషులును గూడ ప్రణయముగను, రహస్యముగను చేసిన పాపములను వారు చిత్రగుప్తునకు చెప్పెదరు. ధర్మరాజు వారులగు ఆ శ్రవణులకు మనుష్యులు మనోవాక్కాయక్యలతో చేసిన పాపములన్నియు స్పష్టముగాఁ దెలిసిపోవును. దేవమనుష్యాదిసర్వప్రాణులమీదను అధికారము గలిగిన యాశ్రవణులకు మనుష్యాదులుచేసిన పాపములు తెలిసికొనుటకు శక్తిగలదు. వారు యథామునే చెప్పెదరు. వ్రతములు చేసియు, దానములిచ్చియు, సత్యముపలికియు ఎవరు వారిని సంతోషపెట్టెదరో వారికి వారు స్వర్గసుఖముల నిచ్చెదరు. సత్యవాదులగు శ్రవణులు పాపుల చరిత్రములను యమునకుఁ దెలిపి వారికి కష్టములను కలిగింతురు.

ఆదిత్యచంద్రా వనిలో యమశ్చ
ద్యౌ ర్భూమి రాపో హృదయం యమశ్చ,
అహశ్చ రాత్రిశ్చ ఉభే చ సంధ్యే
ధర్మశ్చ జానాతి నరస్య వృత్తమ్. ౧౬

చంద్రుడు, సూర్యుడు, వాయువు, అగ్ని, అంతరిక్షము, భూమి, ఉదకము, అంతరాత్మ, యముడు, అహోరాత్రములు, ప్రాతఃకాలః శ్రవణశ్చేతి. ౧౧-౧౫. ఆదిత్యాదయోఽపి నరస్య వృత్తం శుభాశుభాచరణం జానంతి సాక్షాత్కరూ వశ్యంతీత్యర్థః. ద్యౌః అంతరిక్షం తదితరగ్రహసమూహాదయో వా, హృదయం అంతరాత్మా అహంకారాదనాం దీవతా. రాత్రిశ్చ ఉభేషుచి సంధ్యభావ ఆర్షః. ధర్మః హరే ర్హృదయా దత్తనోష్యుః. ౧౬. నరస్యః సర్వే హ్యేతే

కాలము, సాయంకాలము ధర్మమును మనుష్యులు చేయు సమస్త కృత్యములను జూచుచుందురు.

ధర్మరాజు చిత్రగుప్తుః శ్రవణా భాస్కరాదయః,
కాయస్థం తత్ర పశ్యంతి పాపం పుణ్యం చ సర్వశః, ౧౭
ఏవం నునిశ్చయం కృత్వా పాపినాం పాతకం యమః,
అహూయ తాన్నిజు రూపం దర్శయత్యభీషణమ్. ౧౮
పాపిష్ఠాస్తే ప్రపశ్యంతి యమరూపం భయంకరమ్,
దండహస్తం మహాకాయం మహిషోపరి సంస్థితమ్. ౧౯
ప్రళయాంబుదనిర్ఘోషం కజ్జలాచలసన్నిభమ్.
విద్యుత్ప్రభాయుధైర్భీమం ద్వాత్రింశద్భుజసంయుతమ్. ౨౦
యోజనత్రయవిస్తారం వాపీతుల్యవిలోచనమ్,
దంష్ట్రాకరాశవదనం రక్తాక్షం దీర్ఘనాసికమ్. ౨౧

ధర్మరాజు చిత్రగుప్తుడు శ్రవణులు సూర్యచంద్రాదులు తమ తమ స్థానములయందుండియే, మనుష్యుల పుణ్యపాపములను ఎఱింగెదరు. యముఁ డిట్లు పాపాత్ముల పాపములను నిశ్చయించి వారిని బిలిచి అతిభయంకరమగు తననిజరూపమును జూపును. దండహస్తాడును, మహాశరీరుఁడును, దున్నపోతు నెక్కియున్నవాఁడును, ప్రళయకాలమునందలి మేఘముయొక్క ధ్వనిగలవాఁడును కాటుకకొండవంటిదేహకాంతికలవాఁడును, మెఱపువలె మెఱయు ఆయుధములచే భయంకరమయినవాఁడును, ముప్పదిరెండు భుజములు కలవాఁడును, మూఁడు అమడలపొడవు కలవాఁడును, దిగుడుబావులవంటి కండ్లుకలవాఁడును,

ధర్మరాట్టిత్రగుప్తాదయః తత్ర స్వస్థానేస్థితాఏవ కాయస్థం శరీరేస్థితం యత్వాపం పుణ్యం చ తత్సర్వం పశ్యంతీ త్యర్థః. కాయస్థ మితి పాపపుణ్యాన్వైవ విశేషణనకు జాతిరవమ్. యే శేచిత్ చిత్రగుప్తం కాయస్థం జాతివిశేషం వదంతి. తన్ను నహి తస్మి న్వరలోకకన్య జ్ఞాతివిశేషః. తత్ర త్వేకా దేవజాతిరేవ. యది జాతి విశేష సదా తు కాయస్థః పశ్యంతీ త్యేవ పాత స్సాన్యిత్. సతు కస్మిన్నపి పుస్తకే నాస్తి, అతో యదనవద్యం తత్ జ్ఞాతవ్య మితి. కించ చిత్రగుప్తస్య ద్వాదశపుత్రా స్సంతి. తేషాం వంశోద్భవా ఇమే భూమిస్థాః కాయస్థా భవంతీత్యపి బహుముఖగతకథానకం వదతి, తత్ గ్రంథాంతరే లోకవ్యవహారేయది భవతి, తదా భవతు నామ, అశ్రాపి

దంష్ట్రాభీషణముఁబడుచు. రక్తసేత్తుడును, దీర్ఘనాసికుడును అగు ఆ యమునిఁ జూచి పాపాత్ములు భయపడుదురు.

మృత్యుజ్వరాదిభి ర్ము క్త శ్చిత్రగుప్తోఽపి భీషణః,
సర్వే దూతా శ్చ గర్భంతి యమతల్వ్యా సదంతికే. ౨౨
తం దృష్ట్వా భయభీతస్తు హాహేతి వదతే ఖిలః,
అడత్రదానం సాసాత్తా కంపతే క్రండతే పునః. ౨౩

చిత్రగుప్తుఁడును మృత్యుజ్వరాది రోగములతోఁ గూడి అతి భయంకరాకారుడై యముని సమీపమున నుండును. యమునికంటెను భయంకరులగు దూతలు యమసమీపముననుండి గర్జించుచుందురు. ఇట్లు ఎప్పుడు నేమియు దానమాచేసి యెఱుంగని పాపాత్ముడు వారినిఁ జూచి వడఁకిపోవుచుండును.

తతో వదతి తాక సర్వా న్క్రండమానాం శ్చ పాపినః,
శోచత స్సాన్ని కర్తాణి చిత్రగుప్తో యమాజ్ఞయా. ౨౪
భో భో పాపా దురాచారా అహంకార ప్రదూషితాః,
కిమిథ మార్జితం పాపం యుష్మాభి రవివేకిభిః. ౨౫
కామక్రోధా ద్యదుత్పన్నం సంగమేన చ పాపినామ్,
తత్పాపం దుగ్ధఖదం మూఢాః కిమిథం చరితం జనాః. ౨౬
కృతవంతః పురా యూయం పాపస్యత్యంతహ్నితాః,
తథైవ యాతనా భోగ్యాః కి మిదానీం పరాజ్ఞుభాః. ౨౭
కృతాని యాని పాపాని యుష్మాభిస్సుబహూన్యపి,
తాని పాపాని దుఃఖస్య కారణం చ నవంచనాః. ౨౮
మూర్ఖేఽపి దండితే వాపి దరిద్రేవా శ్రియాన్వితే,
సబలే నిర్భలే వాపి సమవర్తి యమః స్మృతః. ౨౯
చిత్రగుప్తస్యేతివాక్యం శ్రుత్వా తే పాపిన స్తదా,
శోచంత స్సాన్ని కర్తాణి తూష్ణీం తిష్ఠంతి నిశ్చలాః. ౩౦

మమ నాగ్రహ ఇతి. ౧౭-౨౧. తదంతికే యమసమీపే చిత్రగుప్తోఽపి భీషణః భయంకర ఏవాస్తే నతు కుండలాద్యలంకృత ఇతి. ౨౨-౨౬. తథైవ వాక్యంతహ్నితైవ. భోగ్యాః భోక్తం యోగ్యానివ. ౨౭, ౨౮. సంభావితానాం పాపాపరాధం రాజవర్ధరాడపి త్న మతే-అప్రతిష్ఠతం మామేవ మారయతీతి మామంసాఇత్యాహమూర్ఖేఽపి. ౨౯, ౩౦.

అంతట తమతమ పాపకర్మలను తలంచుకొని ఏడ్చెడి పాపాత్ములను జూచి యమునిచే ఆజ్ఞప్తుడై చిత్రగుప్తుఁ డిట్లు పలుకును. — “ఓరీ! పాపాత్ములారా! దురహంకారులై పాపము లేలచేసితిరి? మూఢులారా! పాపాత్ములతో సహవాసము చేసి కామక్రోధవశపద్ధులై నరకదుగ్గిఖములను కలుగఁజేయు పాపముల నేల చేసితిరి? చాల ఆనందముతో పాపములను చేసినారు. తత్ఫలముల ననుభవించుచున్న డేల సుగళుఁడెదరు? మీపాపములే మీయీ బాధలకు హేతువులై నవి; గాని మేము మిమ్ము వంచించుట లేదు. యమధర్మరాజు మూఢులను, పండితులను, దరిద్రులను, ధనవంతులను, బలవంతులను, బలహీనులను ఒక్కరీతినే శిక్షించును; గాని పక్షపాతముచూపఁడు.” ఈ మాటలు వి. పాపాత్ములు తమ కర్మలను దలంచుకొని చేయునదిలేక నిశ్చలులై మారుమాటలేనివారై యూరకుండురు.

ధర్మరాజోఽసి తా స్త్రౌష్ట్యా చోరపన్నిశ్చలస్థితాః,
ఆజ్ఞాపయతి పాపానాం శాస్త్రం చైవ యథోచితాః 30
తత స్తే నిర్దయా దూతా స్తాడయిత్వా వదంతి చ,
గచ్ఛ పాపి స్తహాఘోరా న్నరకా నతిభీషణాః. 31
యమూజ్ఞాకారిణో దూతాః ప్రచండశ్చండకాదయః,
ఏకపాతేన తా న్సృధ్వా నయంతి నరకా న్స్మృతి. 32

ఇట్లు చిత్రగుప్తుని మాటలు విని దొంగలనలై నిశ్చలులై యున్న ఆ పాపాత్ములను జూచి యముడు “వారివారిపాపములకు తగిన యాతనల ననుభవించఁజేయుడు” అని భటుల కాజ్ఞాపించును. అంతట చంద్రుడు ప్రచండుడు మున్నగుదూతలు నిద్రియాత్ములై వారిసందఱనొక్కత్రాటికి గట్టి నరకములదగ్గఱకు తీసికొనిపోవుదురు.

తత్ర వృక్షో మహా నేరో జ్వలదగ్నిసమప్రభః,
పంచయోజనవిస్తీర్ణః ఏకయోజన ముచ్చీతః. 33
లద్వృక్షే శృంఖలైర్వధ్వాఽఘోముఖం తాడయంతి తే,
రుదంతి జ్వలితా స్తత్ర తేషాం త్రాతా న ఏద్యతే. 34

చోరో యథా చార్య కర్తవ్యే జ్ఞాతే సతి సునిశ్చలో భవతి తద్వ దిక్యతః. శాస్త్రం ప్రాయశ్చిత్తరూపం యతనామ్, 30-33. తత్ర నరకతే, 33. అఘోముఖం

అనరకముల సమీపమున అయిదామడల విస్తీర్ణమును ఒక యోజనము జొన్నత్యమును గలిగిన యొకవృక్షము అగ్నిహోత్రము వలె వెలుగుచుండును. పాపాత్ముల నండలను ఆచెట్టునకు తలక్రిందుగాఁ గట్టి యమదూతలు కొట్టుచుందురు. వారిని రక్షించువా రచ్చట నెవ్వరు నుండరు.

తస్మిన్ నై శాల్పలీవృక్షే లంబంతేనకపాపిః,
 తుత్తిపాసాపరిశ్రాంతా యమదూతైశ్చ తాడితాః, 31
 తుమధ్వం భోఽపరాధం మే కృతాంజలిపుటా ఇతి,
 విజ్ఞాపయంతి తాన్ దూతాన్వాపిష్ఠాస్తే నిరాశ్రయాః, 32
 పునః పున శ్చ తే దూతై ర్హన్యంతే లోహయస్త్రిభిః,
 ముద్గరై స్తోమరైః కుంతై ర్గదాభి ర్ముసలై ర్భృశమ్, 33

అనేకపాపాత్ములు ఆబూరుగుచెట్టునకు కట్టబడి వ్రేలాడుచుం దురు. తుత్తిపాసాపరిశ్రాంతులగు ఆడీవులు “మమ్ము రక్షింపుడు” అని దోయిలించుకొని ప్రార్థింతురు; గాని యామాటలను వినిపించు కొనక యమదూతలు వారిని మాటిమాటికిని ఇనుపయూచలతోడను పలుసాధనములతోడను మోడుచుందురు.

తాడనా చైవ నిశ్చేష్టా మూర్ఖితాశ్చ భవంతి తే,
 తథా నిశ్చేష్టితాన్ దృష్త్వా కింకరాస్తే వదంతి హి, 34
 భోభో పాపా దురాచారాః కిమర్థం దుష్టచేష్టితమ్,
 నులభాని న దత్తాని జలాన్యన్నాన్యపి క్వచిత్, 35
 గ్రాసార్థ మపి నో దత్తః న శ్వ వాయుసయో ర్భలిః,
 నమస్కృతా నాతిథయో న కృతం పితృతర్కమ్, 36
 యమస్య చిత్తగుప్తస్య న కృతం ధ్యాన ముత్తమమ్,

బధ్యా. 31-34. దుష్టచేష్టితం దుష్టచరణం కిమర్థం కృత మితి శేషః. 35. బలిరితి వైశ్వదేవాదిక మపి న కృత మిత్యర్థః. 36. కించ త్వయా యాతనానివర్తకం యమ చిత్తగుప్తయో ర్ధ్యానం మంత్రజప శ్చాపి న కృత ఇత్యాహుః. యమస్యేతి ధ్యాన మంత్ర మంత్రమహాదధావుక్తా. త ద్యథా - “పాథస్సంయత మేఘసన్నిభతనుః ప్రద్యోతనస్యాత్తతో నృణాం పుణ్యకృతాం శుభావహవపుః పాపీయపాం దుఃఖ కృత్, క్రిమాన్ జక్షిణదిక్పతి ర్నహిషగో భూపాంబరాలంకృతో ధ్యేయ స్సంయమసి

న జప్తశ్చ తయో ర్మంత్రో న భవేద్దేవ యాతనా. ౪౨
 నాపి కించి త్కృతం తీర్థం పూజితా నైవ దేవతాః,
 గృహః శ్రమస్థితే నాపి హంతకారోపి నోద్ధృతః. ౪౩
 శుశ్రూషితాశ్చ నో మంత్రో భుజ్జ్వ పాపఫలం స్వకమ్,
 మతస్తస్యం ధత్తహీనోసి తతస్సంతాడ్యసే భృశమ్. ౪౪
 క్షమాపరాధం కురుతే భగవాన్ హరి రీశ్వరః,
 వయం తు సాపరాధానాం దండదా హి తదాజ్ఞయా. ౪౫
 ఏవ యుక్త్వా చ తే దూతా నిర్దయం తాడయంతి తాన్,
 జ్వలదంగారసదృశాః పతితా స్తాడనా దధః. ౪౬

ఇట్లు కొట్టబడి చేట్టలు ఉడిగియున్న పాపాత్ములనుజూచి యమ భటులు ఇట్లు పలుకుదురు. — “ఓ పాపాత్ములారా! మీరు దుష్టకర్తల నేలచేసితిరి? ఒకప్పుడైనను మిగులసులభములగు జలదానాదులైన ఏల చేయకపోయితిరి? వైశ్యదేవమును జేయరై తిరి. ఆతిథిపూజ, పితృతర్పణము మున్నగు నిత్యనైమిత్తికాదికర్తలనుగూడ చేయరై తిరి. యముని యొక్కయు చిత్రగుప్తునియొక్కయు మంత్రములు యమయాతనలను తొలగించును. వానినైన జపింపరై తిరి. గృహస్థులు అయ్య దేవపూజ నైన చేయలేదాయె. తీర్థక్షేత్రములను సేవింపలేదు. సత్పురుషులను పూజింపలేదు. అన్నదానము చేయలేదు. కావున మీరు చేసికొనిన పాపములను అనుభవింపక తీరదు. మీరప్పదములను ఈశ్వరుడు మాత్రమే క్షమింపఁగలఁడు. ఆతని యానతిచొప్పున మేము పాపులను దండింతుము.” యమదూతలు ఇట్లు పలుకుచు ముఱలముఱల కొట్టుచుండఁగా ఆ పాపులు చెట్టునుండి క్రింద పడుచుందురు.

పతిః పితృగణస్యామి యమో దండభృత్. అభ్యస్తోఽయం మహామంత్ర స్సకలా భువి నాశనః, నరకప్రాప్తిరోద్ధాన్యా ద్యమభీతినివ రక్షః.” ఇతి. “కేవలజ్ఞాతం వస్త్ర భూషాభిరామం విచిత్రాసనాసీన మిందుప్రభాస్యమ్, నృణాం పాపపుణ్యాని పత్రై రిఖంత. భజే చిత్రగుప్తం శఖాయం యమస్య. సిద్ధమంత్ర మిమం పుంసాం జపతాం చిత్రగుప్తకః, ప్రసన్నోగణయే త్సుఖ్యం పాపం నైవ కదాచన” ఇతి. ఆత్ర రహస్య త్వాన్మంత్రే న లిఖితం. ౪౨. నోద్ధృతః న నిష్క్రాసితః. ౪౩, ౪౪. ‘క్షమధ్వం భో అపరాధం మే’ ఏతస్మై త్తర మహా, అపరాధే క్షమేతి క్షమాపరాధం తు హరిః కురుతే-

పతనా తస్య పత్రైశ్చ గాత్రచ్ఛేదో భవే త్తతః,
 తా నధఃపతితాః శ్వానో భక్షయంతి రుదంతి తే. ౪౭
 రుదంత సే తతో దూతై ర్ముఖ మాపూర్వ్య రేణుభిః,
 నిబధ్య వివిధైః పాతై ర్హస్యంతే కేపి ముద్గరైః. ౪౮
 పాపినః కేపి భిద్యంతే క్రకచైః శాష్ఠవ ద్విధా,
 ఊర్ధ్వ చాన్యే ధరాఘ్నే కుతారైః ఖండశః కృతాః, ౪౯
 లఙ్ఘం ఖాత్వాఽవతే కేచిద్భిద్యంతే మూర్ధ్ని సాయకైః,
 అపరే యంత్ర మధ్యస్థాః పీడ్యంతే చేక్షుదండవత్. ౫౦
 కేచిత్ప్రజ్వలనానై స్తు సాంగారైః పరితో భృశమ్,
 ఉల్కుకై ర్వేప్తయిత్వా చ ధ్వామంతే లోహపిండవత్ ౫౧
 కేచిద్ద్వితమయే పాకే తైలపాకే తథా పరే,
 కటాహక్షిప్త వటవత్ప్రక్షిప్యంతే యత స్తతః. ౫౨
 కేచి స్సత్తగజేంద్రాణాం హిప్యంతే పురతః పథి,
 బధ్వా హస్తా చ పాదా చ క్రియంతే కేవ్యధోముఖాః. ౫౩

చెట్టునుండి క్రిందఁబడునపుడు దాని యాకులచే శరీరము తెగి పోవుచుండును. క్రిందఁబడిన సాపులను కుక్కలు కఱచుచుండును, ఆ బాధ కోర్వలేక వారు ఏడ్చుచుందురు. ఇట్లేదైది ఆ సాపులనొళ్లలో దుమ్ముగొట్టి త్రాళ్లతో కట్టి యమకింకరులు ముద్గరములతో కొట్టుచుండురు. ఆ బాధలకుఁ గూడ ఓర్వఁజాలక వారు ఏడ్చుచుందురు. యమ భటులు కొండఱసాపులను అంపములతో కట్టలు కోసినట్లు కోయుచుండురు. కొండఱను భూమిమీఁద పడుండఁజేసి గొడ్డళ్లతో ముక్కలు చేయుచుండురు. కొండఱను మొలవఱకును భూమిలో పాతిపెట్టి బాణములతో శరములు ఛేదించుచుండురు. కొండఱను చెఱుకుగడలను వలె గానుగులో పెట్టి త్రిప్పుచుండురు. కొండఱను నిప్పులలో నుంచి

తడగ్రే ఇదం క్షురం నోక్తం యత్రానంతాపరాధానాం క్షమా స్యా దితి భావః.
 ౪౫-౪౯. అవతే గతేఽర్థం ఖాత్వా కటిపర్యంతం రజోభిః భూరయిత్వా దృఢ
 లక్ష్మ్యం కృన్వేత్తథః. ౫౦. ఉల్కుకైః జ్వలత్కామైశ్చ పరిత స్సమంతా ద్వేప్తయిత్వా
 భృశ మత్యంతం ధ్వామంతే భస్తాభి ర్థమంతే. ౫౧. వటో వటక స్తద్వత్ ప్రక్షి
 ప్యంతే. ౫౨. కళాకయా ఉర్ధ్వాధోముఖాః క్రియంతే. ౫౩-౫౪. ఆమిదగృహ్నుభి

ఇనుము కాల్చినట్లు సమైతులతో సాగఁగొట్టెదరు. సలసల క్రాగు నేతిలో కొండఱను, నూనెలో కొండఱను పడవైచి తేపుచుందురు. కొండఱను కాళ్లుచేతులు కట్టి బోరగిలఁ బరుండఁబెట్టి వనుఁగులచే త్రొక్కింతురు.

శ్రీస్వంతే కేఁపి మాపేషు శాత్వంతే కేఁపి పర్వతాత్,
నిమగ్నాః కేఁపి కుండేషు తుద్యంతే క్రిమిభిః పరే. ౫౪

వజ్రతుండై ర్నహాకై ర్నైదై రామిషగృధ్నుభిః,
నిమ్కృవ్యంతే శిరోదేశే నేత్రే చాన్యే చ చంచుభిః. ౫౫

ఋణం వై ప్రార్థయంత్యన్యే దేహి దేహి ధనం మమ,
యమలోకే మయా దృష్టో ధనం మే భక్షితం త్వయా. ౫౬

ఏవం విపదమానానాం పాపినాం సరకాలయే,
చిత్వా సందేశకైర్దూతా మాంసఖండాః దదంతి చ. ౫౭

కొండఱను నూతులలో పడఁద్రోయుదురు. మఱికొండఱను పర్వతాగ్రములనుండి క్రిందికి గెంటివేయుదురు. కొండఱను పురుగుల గుంటలలో పడఁగెంటుదురు. ఆపురుగులు పాపాత్ముల ననేకవిధముల హింసించుచుండును. వజ్రపుముక్కులుగల బొంతకాకులు శిరస్సుల మీఁదను కండ్లలోను నోళ్లయందును పొడిచి మాంసమును వీకుకొని తినుచుండును. మఱియు ఇహలోకమున ఋణముచేసి ఆఋణముతీర్చని మహాపాపులను ఆఋణ మిచ్చినవారు “నాడబ్బు హరించి యెక్కడకుఁ బోయెదవు? ఎన్నిచోట్ల వెదకినను కనఁబడ వైతివి. యమలోకమున దాఁగుకొంటివా?” యని గద్దించుచుండురు. యమభటులు ఇట్లు వివాదపడు ఆపాపుల శరీరములను చుక్కలుముక్కలుగా ఖండించి వేయుచుండురు.

ఏవం సుతాడ్య తా స్థూతా స్సంకృవ్య యమకాసనాత్,

రాంగుల్లై - శిరోదేశే నుస్తకే - ‘శిరోదేశే’ ఇతి పాఠే నాడిస్థానే. అత్ర కాకాః
వజ్రతుండై ర్నస్తకం విదార్య నాడిం చోత్పాట్య తదంత్యంతం మజ్జాం మాంసం భక్ష
యంతీ త్యర్థః. కించ నేత్రే నేత్రస్థానే చ ముఖే చ నిమ్కృవ్యంతే. ౫౫-౫౬.
యథా నృపస్వాధికారిణః ప్రథమం సాపరాధం సుతాడ్య పశ్యాత్ కారాగారే

తామిస్త్రాదిషు ఘోరేషు క్షిప్యంతే నరకేషు చ. ౫౮

నరకా దుగ్ధిఖబహుళాస్త్ర పృథ్వీసమీపతః,

తేవ్యస్త్ర యస్త్రహద్దుగ్ధిఖ తద్వాచామవ్యగోచరమ్. ౫౯

యః సదూతలు ఇట్లు కొట్టి బిట్టి యమాజ్ఞచే పాశములతోఁ గట్టి బరబర యీడ్చుకొనిపోయి ఘోరము లగు తామిస్త్రాదినరకములలోఁ గూలఁద్రోయుదురు. ఆ బూరుగుచెట్టుసమీపమున బహుదుఃఖప్రదము లగు నరకము లనేకములు గలవు. వానిని వర్ణింప నెవ్వరితఁడు?

చతురశీతలత్యాణి నరకా స్సంతి ఖేచర!,

తేషామధ్యే ఘోరతమా ధారేయాస్త్యేకవింశతిః. ౬౦

తామిస్త్రో లోహకుండశ్చ మహారావళాలల్లి,

రారవః కుడ్డలః కాలసూత్రకః పూతిమృత్తికా. ౬౧

సంఘాతో లోహితోదశ్చ సవిష స్సంప్రతాపనః,

మహానిరయకాకోలా సుజీవనమహాపదా. ౬౨

అవీచి రంధతామిస్త్రః కుంభీపాక స్తథైవచ,

సంప్రతాపననామైక స్తపన స్త్యేకవింశతిః. ౬౩

నానాపీడాయాస్సర్వే నానాభేదైః ప్రకల్పితాః,

నానాపాకవిపాకాశ్చ కింకరాఘ్నై రధిష్ఠితాః. ౬౪

వై న తేయా! ఎనుబడినాలుగులక్షల నరకములుగలవు. వానిలో ముఖ్యము లగు కొన్నిటిపేరులను చెప్పెదను. తామిస్త్రము, లోహకుండము, మహారావము, శాలల్లి, రారవము, కుడ్డలము, కాలసూత్రము, పూతిమృత్తిక, సంఘాతము, లోహితోదకము, సవిషము, సంప్రతాపనము, మహానిరయము, కాకోలము, సుజీవనము, మహాపథము, అవీచి, అంధతామిస్త్రము, కుంభీపాకము, సంప్రతాపనము, ప్రతాపనము అని యిరువదియొక్క మహానరకములు గలవు. ఎనుబడి

నృపాజ్ఞయా ప్రక్షిపంతి కద్య ద్రాపీత్యాహ. ఏవ మితి. ౫౮. గోచరం వర్ణయితు మశక్యమ్, స్వభోగ కేద్యత్వా దతః కిం వర్ణయా మితి. ౫౯. ధారేయాః ప్రధానాః అతిదుఃఖదా ఇత్యర్థః. ౬౦. తానే వాహ. తామిస్త్ర ఇతి త్రిభిః. గ్రంథవిస్తరభయా న్నామనిర్మక్తి ర్భ కృతా. ౬౨, ౬౩. నానాప్రకారాణాం పాపానాం విపా

నాలుగులక్షలనరకములలో నవి అనేక బాధలకు స్థానములు. అనేక భేదములతో కల్పితములు, ఆయామహాపాపములకు తగినవియ్యనై క్రూరాగ్రేసరులగు అనేక యమకింకరులతో నిండియుండును.

ఏతేషు పతితా మూఢాః పాపిష్ఠా ధర్మవర్జితాః,
తత్ర భుంజంతి కల్పాంతే తా స్తా నరకయాతనాః. ౬౧

యా స్తామిస్థాంధతామిస్థా రౌరవాద్యాశ్చ యాతనాః,
భుక్త్యా నరో వా నారీ వా మిథ స్సంగేన నిర్మితాః. ౬౨

ధర్మమును జేసియెఱుంగని మహాపాపాత్ములు ఈమహానరకముల యందుఁ బడి కల్పాంతమువఱకును ఆయానరక బాధల ననుభవించుదురు. స్త్రీలుగాని, పురుషులుగాని పరస్పరసంగమముచే నిర్మితము లగు అంధ తామిస్థాదినరకములలోఁ బడి యాతనల ననుభవించుదురు.

ఏవం కుటుంబం బిభ్రాణ ఉదరంభర ఏవ వా,
విస్ఫు జ్యేహోభయం ప్రేత్య భుక్త్యా తత్ఫలమిదృశమ్. ౬౩

ఏకః ప్రపద్యతే ధ్యాంతం హిత్యేదం స్వం కలేబరమ్,
కుశలేతగపాథేయో భూతద్రోహేణ యదృశమ్. ౬౪

కుటుంబపోషణపరుడైనను, కేవలోదరంభరుడైనను నరుడు ఇహలోకముందే కుటుంబమును స్థూలకళీరమును విడిచి పరలోకమున ఆపాపమునకు తగినఫలము ననుభవించును. భూతద్రోహముచేసి అన్యాయముగా సంపాదించబడిన ధనముతో పోషించబడిన ఈస్థూల కళీరమును విడిచి పాపపాథేయుడైన ఒక్కడే మహానరకములను బొంది పాపమును అనుభవించును. దారపుత్రాదులు అన్యాయార్జితధనమును అనుభవించినను నారలకు పాపము ఉండదు. వారికి నరకమును

తాః ఫలమాపాశ్చేతి. ౬౪. ౬౫. మిథ స్సంగేన పరస్పరాసక్త్యా. ౬౬. యాతనా ముససంహరతి ఏవ మితి. ఉభయం కుటుంబం సృజేహం చ-ప్రేత్య పరలోకే. ౬౭. ఉపార్జితం ధనం భుంజంతి. బహవ. కలైవ తు నరకం యాతీ త్యాహ. ఏక ఇతి. భూత ద్రోహవై కేణ యదృశం పోషితం త దిదం కలేబరం స్థూలకళీరం-ఇహైవ హిత్యా-కుశలా దితర త్పాపం త దేవ పాథేయం భోగ్యం యస్య స కలైవ ధ్యాంతం తమా నర కం ప్రపద్యతే-నతు భోక్తారః. తథా చ స్మృతిః. “దేశగ్రామకులాని న్యుర్భాగభాంజ కృతాదిషు, కలాతు కేవలం కర్తా ఫలభు క్షుణ్ణపాపయోః” ఇతి. ౬౮. నను పాపమపి

లేదు. కుటుంబపోషకుఁ డొక్కఁడే పుణ్యసాపములను అనుభవించవలెను. కావున అన్యాయముగా ధనము నార్జించి కుటుంబపోషణము చేయరాదు.

దై వేనాసాదితం తస్య శమలం నిరయే పుమాన్,
భుక్తే కుటుంబపోషస్య హృత ద్రవ్య ఇవాతురః. ౧౯

కేవలేన హ్యధర్మేణ కుటుంబభరణోత్సుకః,
యాతి జీవోఽంధతామిశ్రం చరమం తమసః ౨౦

అధస్తాన్నరలోకస్య యావంతో యాతనాదయః,
క్రమశస్సమనుక్రమ్య పునరత్రావ్రజేచ్ఛచిః. ౨౧

అన్యాయార్జిత ద్రవ్యమువలన కుటుంబపోషణము చేసినవానికి దైవము నరకమున బాధలు సిద్ధముగా నుంచును. కేవలము అధర్మ మార్గమునందే కుటుంబపోషణము గావించినవాఁడు ఘోరాతిఘోరమును, మహాదుఃఖప్రదము నగు అంధతామిశ్రనరకమును పొందును. జీవుఁడు ఇట్లు నరకమును పొంది అచ్చటి యాతనల నన్నిటిని అనుభవించి సూకరాద్యనేకజన్మముల నెత్తి ఓణపాపుఁడై మరల నరలోకమున మనుష్యుఁడే యై పుట్టును.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సాహిత్యారే-యమయాతనానిరూపణో నామ
తృతీయోఽధ్యాయః.

విషయ కిం న గచ్ఛేత్తత్రాహ. దై వేనేతి. తస్య కుటుంబపోషస్య శమలం సాపం దైవేన ఈశ్వరేణ ప్రాపితం భుంక్తే. అతః పాపత్యాగేన స్వతంత్ర ఇతి భావః. ౧౯. నను కుటుంబపోషణా తు విహిత మేవ తత్రాహ. కేవలేన హ్యధర్మేణేతి తమసః నరకస్య చరమం పదం అంతిమం స్థానం మహాదుఃఖప్రద మిత్యర్థః. ౨౦. పున ర్తనువ్యకరీరప్రాప్తికారణ మాహ. నరలోకస్య మమవ్యదేహప్రాప్తే రథస్తా దర్వాక్ యావంత్యో యాతనాః అదికదేన సూకరాదియోనయో యాస్తా స్సర్వాః క్రమేణ సంప్రాప్య భోగేన ఓణపాపః కుచిస్సక్ అత్ర పునః నరత్వం ప్రాప్నోతీత్యర్థః. ౨౧.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం యమయాతనానిరూపణో నామ
తృతీయోఽధ్యాయః.

చతుర్థాధ్యాయము

శ్రీహరి నరకప్రదము లగుపాపములను వివరముగా చెప్పట.

శ్రీగరుడ ఉవాచ :—

కైర్గచ్చంతి మహామార్గే! వైతరణ్యం పతంతి కైః!
కైః పాపైర్నరకే యాంతి! తస్మై కథయ కేశవ!

౧

శ్రీభగవా నువాచ :—

సదై వాకర్తనిరతా శ్శుభకర్తపరాజ్ఞుభాః,
నరకాన్నరకం యాంతి దుఃఖాద్దుఃఖం భయాద్యయమ్.

౨

“శ్రీహరి! ఎట్టిపాపములను చేసిన యమయాతనల ననుభవించుదు? ఎట్టిపాపములు చేసిన వైతరణ్యముందు పడెదరు? ఎట్టి పాపములు చేసిన నరకములపాలు అయ్యెదరు? అపాపములను వివరింపుము” అని గరుడుడు అడుగడిగా శ్రీహరి యిట్లు చెప్పెను. “ఓగరుడా! పాపకర్తలయందే యిచ్చకలవారును, పుణ్యకర్తల నెప్పుడును కలనైన తలంపనివారును, ఎన్నటికిని సద్గతిని బొందరు. వారికి దుఃఖములో దుఃఖమును, నరకములో నరకమును, భయమున భయమునే కలుగుచుండును.

ధర్మరాజపురే యాంతి త్రిభిర్ద్వారైస్తు ధార్మికాః,
పాపాస్తు దక్షిణద్వారమార్గేనైవ వ్రజంతి తత్.

౩

అస్మిన్నేవ మహాదుఃఖే మార్గే వైతరణీనదీ,
తత్ర యే పాపినో యాంతి తానహం కథయామి తే.

౪

‘పాపాశ్చేవ మమస్యజ్ఞాం యతనా దుఃఖదాని చ’, ఇతి శ్రుత్వా చ గరుడః పాపాశ్చేవవిప్రుచ్చతి. ‘కాస్తేషు బహుధా ప్రోక్తం నరకప్రదపాతకమ్, తస్య పారం సముద్ధృత్య చతుర్థే ప్రాహ మాధవః.’ కైరితి. ౧. అత్ర దుఃఖస్యానంతరం గుఖ మిత్యాగమాపాయిత్యం న కింతు పాపినాం దుఃఖభయానంతరం దుఃఖభయాశ్చేవేతి నిరూపయత్ శ్రీభగవా నువాచ. ౧. దైవేతి. ౨. తత్పురం ప్రతి. ౩. అస్మిన్ దక్షిణ

ధర్మము చేసినవారు పశ్చిమోత్తరప్రాగ్ధ్వారములనుండి యమ పురము ప్రవేశింతురు. పాపాత్ములు దక్షిణద్వారమునుండి ప్రవేశింతురు. అనేకవిధములగు దుష్కలుములకు నాకర మగు ఈదక్షిణద్వారమునందే వైతరణి గలదు. అమార్గమున యమపుమునకుఁ బోవు పాపాత్ములను జెప్పెద వినుము.

- బ్రహ్మఘ్నశ్చ సురాపాశ్చ గోఘ్నా వా బాలఘాతుకాః,
 స్త్రీఘాతీ గర్భపాతీ చ యే చ ప్రచ్ఛన్నపాపినః. ౫
- యే హరంతి గురోర్ద్రవ్యం దేవద్రవ్యం ద్విజస్య వా,
 స్త్రీద్రవ్యహరిణో యే చ బాలద్రవ్యం ద్విజస్య యే. ౬
- యే ఋణం న ప్రయచ్ఛంతి యే వై న్యాపాపహరకాః,
 విశ్వాసఘాతకా యే చ సవిషాన్నేన మారకాః. ౭
- దోషగ్రాహీ గుణాశ్లాఘీ గుణవత్సు సమత్సరాః,
 నీచానురాగిణో మూఢా స్సత్సంగతిపరాజ్ఞుఖాః. ౮
- తీర్థసజ్జనసత్కర్మగురు దేవవినిందకాః,
 పురాణవేదమీమాంసాన్యాయవేదాంతదూషకాః. ౯
- హర్షితా దుష్కలతం దృష్త్వా హర్షితే దుష్కలదాయకాః,
 దుష్టవాక్యస్య వక్తారో దుష్టచిత్తాశ్చ యే సదా. ౧౦
- న శృణ్వంతి హితం వాక్యం శాస్త్రవార్తాం కదాపి న,
 ఆత్మసంభావితా స్సభా మూఢాః పండితమానిసః. ౧౧
- ఏతే చాన్యే చ బహవః పాపిషా ధర్మవర్జితాః,
 గచ్ఛంతి యమమార్గే హి రోదమానా దివానిశమ్. ౧౨

బ్రాహ్మణహంతకులు, కల్లుద్రావువారు, గోహంతకులు, శిశుగోహంతకులు, స్త్రీలను హింసించువారు, గర్భపాతమును జేసినవారు, రహస్యముగా పాపములు చేయువారు, గురువులయొక్కయు, బ్రాహ్మణులయొక్కయు, దేవతలయొక్కయు ద్రవ్యములను హరించువారు, స్త్రీలద్రవ్యమును హరించువారు, పిల్లలద్రవ్యమును హరించువారు, అప్పుతీర్చని

మార్గేః. బ్రహ్మఘ్న ఇత్యాదిపదానాం గచ్ఛంతి యమమార్గేహి త్యిష్టమేనసంబంధః. ౫, ౬, ౭. దోషగ్రాహీ గృహ్లాతి దోషగ్రాహీ - గుణానాం శ్లాఘాం న కరోతితి గుణా

వారు, దాచియుంచిన ద్రవ్యము నపహరించెడువారు, విశ్వాసఘాతకులు, అన్నములో విషము పెట్టి పరులను చంపుచారు, దోషములను శ్లాఘించెడివారు, గుణములను నిందించెడివారు, గుణవంతులను పరిహసించువారు, నీచులతో చెలిమిచేయువారు, సత్పురుషులతో సహవాసముచేయనివారు, పుణ్యతీర్థములను, సజ్జనులను, సత్కర్మలను, గురువులను, దేవతలను నిందించువారలు, పురాణములను, వేదములను, మీమాంసాన్యాయశాస్త్రములను, వేదాంతశాస్త్రమును దూషించువారు, పరులకు సంతోషము కలిగిన దుఃఖించువారు, పరులకు దుఃఖము కలిగిన సంతోషించువారు, దుష్టవాక్యములను పలుకువారు, దుష్టస్వభావము కలవారు, పెద్దలహితోపదేశములను విననవారు, శాస్త్రీయనచనములను మన్నింపనివారు, ఆత్మస్తుతిపరాయణులును, పరనిందాపరతంత్రులు, స్త్రీబులు, పండితమన్యులు, ధర్మముచేయనివారు, ఇంకను ఇట్టిపాపకార్యములను జేయువారును, దక్షిణమార్గమునఁ బడి రాత్రిం బగళ్లు వీడ్చుచు పోయెదరు.

యమదూతైస్తాద్యమానా యాంతి వైతరణీం ప్రతి,
తస్యాం పతంతి యే పాపాస్తా నహం కథయామి తే. ౧౩
మాతరం యేఽమన్యంతే పితరం గురు మేవ చ,
ఆచార్యం చాపి పూజ్యం చ తస్యాం మజ్జంతి తే నరాః. ౧౪
పతివ్రతాం సాధుశీలాం కలీనాం వినయాన్వితామ్,
స్త్రీయం త్యజంతి యే ద్వేషా ద్వైతరణ్యాం పతంతి తే. ౧౫
సతాం గుణసహస్రేషు దోషా నారోపయంతి యే,
తే ష్వవజ్ఞాం చ కుర్వంతి వైతరణ్యాం పతంతి తే. ౧౬
బ్రాహ్మణాయ ప్రతిశ్రుత్య యథార్థం న దదాతి యః,
అహూయ నాస్తీయో బ్రూయాత్తయోర్వాసశ్చ సంతతమ్. ౧౭
స్వయం దత్తాపహర్తా చ దానం దత్వాఽనుతాపకః,

శ్లాఘీ-మత్సరః త దుత్కర్ష మసహమానః, నీచేష్వేర అనురాగః స్నేహః యేషామ్.
౧-౧౬, ఏతావ ద్దానం తుభ్యం ప్రదాస్యామితి ప్రతిశ్రుత్య ప్రతిజ్ఞాయ-యథార్థం యథాప్రతిజ్ఞం అగచ్ఛ దానం దాస్యామి త్యాహూయ పశ్చాన్నాస్తీతుభ్యం న దదామితి బ్రూయాత్. ౧౭, స్వదత్తస్యాపి దానస్య యో హర్తా-అనుతాప

- పరవృత్తిహర శ్చైవ దానే దత్తే నివారకః. ౧౮
- యజ్ఞవిధ్వంసక శ్చైవ కథాభంగకర శ్చ యః,
క్షేత్రసీమాహర శ్చైవ య శ్చ గోచరకర్షకః. ౧౯
- బ్రహ్మణో రసవిక్రేతా యది స్యా ద్యవలీపజః,
వేదోక్తయజ్ఞా దన్యత్ర స్వాత్కారం పశుమారకః. ౨౦
- బ్రహ్మకర్తపరిభ్రష్టో మాంసభోక్తా చ మద్యః,
ఉచ్ఛృంఖలస్వభావో య శ్చాస్తాధ్యయనవర్జితః. ౨౧
- వేదాక్షరం పఠేచ్ఛాద్యః కాపిలం యః పయః పిబేత్,
ధారయే ద్భృష్టాసూత్రం చ భవే ద్వా బ్రాహ్మణీపతిః. ౨౨
- రాజభార్యాభిలాషీ చ పరదారాహరకః,
కన్యాయాం కాముకశ్చైవ సతీనాం దూషకశ్చ యః. ౨౩
- ఏతే చాన్యే చ బహవో నిషిద్ధాచరణోత్సుకాః,
విహితత్యాగినో మూఢా వై తిరన్యాం పతంతి తే. ౨౪

తల్లిదండ్రులకు, గురువునకు, ఆచార్యునకు, పూజ్యులకు అవమానము గలిగించువారును, పతివ్రతయు, సాధుశీలయు, కులీనయు, వినయాన్నితయు నగుభార్యను నిర్మిమి త్తముగా ద్వేషమువలన విడుచు

కః పుత్రైవ దత్తమితి పశ్యత్కైకరః దుర్వాక్యైర్విప్రస్త్వైవ సంతాపకః తా-దానే ఆస్యేన దత్తే సతి-స్వయం దత్తాపహర్తా చేత్యాదిపదానామ్ “వైతరన్యాం పతంతి తే” ఇత్యనేన సంబంధః. ౧౮. యజ్ఞే ఘ ద్రవ్యయజ్ఞాదిఘ విఘ్నకర్తా-హరేః కథాయాః నివారణకర్తా-క్షేత్ర ఇత్యుపలక్షణం గ్రామస్వామి పరంపరాగతసీమాహర్తా - గోచర కర్షకః గావ శ్చరంతి యస్మిన్నితి గోచరం వనం-భాషాయాం ‘బీడు’ ఇతి ప్రసిద్ధమ్. తస్మిన్ కృషికర్తా. ౧౯. పువల్యః స్పృతౌ కథితాః “వేద్యాఽసతి చ దాసి చ కుమారీ స్యా ద్రజస్వలా, దయా చ సంగ్రహణీ భార్యా పువల్యః పంచసంస్పృతాః” వేద్యా ఇత్యత్ర ‘పంచ్యే’తి పాఠః త్వచిత్కః. అన్యత్ర యజ్ఞం వినా-వేదోక్తయ జ్ఞే ఘ పశుహింసాః విహితైవ తథాచ శ్రుతిః ‘దేవా య ద్యజ్ఞం తన్వానాః, అబధ్నన్ పురుషం పశుమ్’ ఇతి. స్పృతిశ్చ “యజ్ఞార్థం పశవ స్పృష్టా స్వయమేవ స్వయంభువా, అత స్త్వాం ఘాతయా మ్యత్ర తస్మా ద్యజ్ఞే వధోఽవధః” ఇతి. ౨౦. ఉచ్ఛృంఖలస్వభావః నిరంకుశస్వభావః. ౨౧. కపిలయాః గోః ఇదం కాపిలమ్. ౨౨. కాముకః కామాభిలాషీ-సతీనాం పతివ్రతానాం దూషకః బలాత్ శిలభ్రష్టకరః.

వాడును, సజ్జనులయందు దోషారోపణము చేయువారును, సత్పురుషుల నవమానించువారును, బ్రాహ్మణులకు ఇచ్చెద నని మాటయిచ్చి ఈయనివారును, దానము ఇచ్చెద నని పిలిచి నీ కివ్వ ననువారును, తాము ఇచ్చినదానిని మరల పుచ్చుకొనువారును, దానముచేసి పిదప అయ్యో, ఇచ్చి వేసితిమే యని పరితపించువారును, పరమైశ్వరుల నవహరించువారును, దానముచేయవద్దని చాతలకు బోధించువారును, యజ్ఞవిధ్యంసకులును, హరికథలకు విఘ్నములు గలిగించువారును, పరక్షేత్రములను, సరిహద్దులను అపహరించువారును, పశువుల బీళ్లు దున్నువారును, పాదరసమును అమ్ముబ్రాహ్మణుడును, శూద్రస్త్రీధర్తయుగ బ్రాహ్మణుడును, యజ్ఞములలో అగ్నివిమి త్తముగాక తమనిమి త్తము పశువులకు హింసించువారును, వేదోక్తకర్తలను చేయనివారును, మాంసమును భుజించువారును, కల్లుద్రావువారును, నిర్ఘంకుశస్వభావులును, శాస్త్రములు, వేదములు చదువనివారును, కపిలగోవుల పాలను ద్రావువారును, యజ్ఞోపవీతములను ధరించు ద్విజేతరులును, బ్రాహ్మణస్త్రీలను పెండ్లియాడినవారును, రాజభార్యలను పాండఁగోరువారును, పరభార్యాపహారులును, కన్యలతో రమింపఁగోరువారును, పతివ్రతలను దూషించువారును, శాస్త్రములు నిషేధించు పనులు చేయువారును, శాస్త్రములు విధించు పనులు చేయనివారును, ఇంకను ఇట్టి పాపకార్యములు చేయువారును వైతరణ్యునియందు కూలఁబడెదరు.

సర్వం మార్గ మతిక్రమ్య యాంతి పాపా యమాలయే,
పునర్యమాజ్ఞయాఽఽగత్య దూతాస్తస్యాం శ్రీపతి తాః. ౨౫
మూవై ధురంధరా సర్వం ధౌరేయాణాం ఖగాధిప,
అత స్తస్యాం ప్రక్షిప్తి వైతరణ్యం చ పాపిః. ౨౬

౨౩, ౨౪. దూతాః పునః ప్రత్యాగత్య వైతరణ్యం తాః శ్రీపతి. ౨౫. సత పూర్వం సరకేష్యేన కిం న పాత్యంతే-అత ఆహ. య ఇతి. ధౌరేయాణాం సర్వసరకేషు మఖ్యానాం - ఏకవింశతినరకాణాం ధురం యతవాప్రయాగంధారయ తీతి ధురంధరా-ఏకైవ సర్వసరకాణాం దుఃఖప్రదే త్యర్థః. అతో సరకాన్విహాయ పూర్వం వైతరణ్యం శ్రీపతీతి భావః. ౨౬. దానాద్యుపాయం వివ్రేవ తస్యాం దుఃఖం భవ

కృష్ణా గౌర్యది నో దత్తా నోఽన్యదేహక్రియాః కృతాః,
 తస్మాం భుంక్త్వా మహద్దగ్గఖం యాంతి వృక్షం తటోద్భవమ్ . ౨౭
 కూటసాక్ష్యప్రదాతారః కూటధర్తపరాయణాః,
 ఛలేన్వాజనసంసక్తా శ్చైర్యవృత్త్యా చ జీవినః. ౨౮
 భేదయంత్యతివృక్షాం శ్చ వనారామవిభంజకాః,
 వ్రతం తీర్థం పరిత్యజ్య విధవాశీలనాశకాః, ౨౯
 భర్తారం దూషయేన్నారీ పరం మనసి ధారయేత్,
 ఇత్యాద్యాశ్శాల్మలీవృక్షే భుంజతే బహుతాడనమ్. ౩౦

యమమార్గము నంతనుదాటి యమలోకమును ప్రవేశించిన
 పాపాత్ములను యముని సెలవుచొప్పున కింకరులు అపై తరణియందుఁ
 గూలఁగొందురు. గోదానము చేయనివారును, ఎవరికి ఊర్ధ్వదేహ
 క్రియలు చేయఁబడవో వారును ఆనదియందు అనేకదుగ్గఖముల ననుభ
 వించి దానియొడ్డుననున్న బూరుగుచెట్టు నాశ్రయించుకొనియుందురు.
 తప్పుసాక్ష్యములు పలుకువారును, వేదబాహ్యములగు ధర్మములయం
 దాసక్తిగలవారును, వంచనముచేసి డబ్బుసంపాదించువారును, దొంగ
 తనముచే జీవించువారును, పెద్ద పెద్ద వృక్షములను పడఁగొట్టువారును,
 ఫలవృక్షములను నరుకువారును, పూలతోటలను పాడుచేయువారును,
 వ్రతములను తీర్థయాత్రలను జేయనీయక వితంతుస్త్రీలను మోసము
 చేసి లోభపెట్టి చెఱుచువారును, భర్తను విడిచి పరపురుషునిఁ గోరు
 నదియు ఇంక నిట్టివారును బూరుగుచెట్టునకుఁ గట్టఁబడి యమధటులచే
 కొట్టఁబడుచుందురు

తాడనా తృత్రితా దూతాః క్షిపంతి సరకేషు తాః,
 పతంతి తేషు యేపాపా స్తా నహం కథయామి తే. ౩౧
 నాస్తికా భిన్నమర్యాదాః కదర్యా విషయాత్మకాః,

తి త్యాకా కృష్ణేతి. ౨౭. కూటసాక్ష్యం మిథ్యాసాక్ష్యం - వివదతాం మధ్యే యే
 మిథ్యావాదినం సంత 'మయం సత్యం వదతీ'తి బ్రువంతి తే - కూటధర్తౌ వేదబాహ్య
 ధర్తః - ఛలేన వంచనాదినా ఆర్జనే ధనసంచయే కూటసాక్ష్యాదయః వృక్షే తాడనం
 భుంజతే ఇతి శ్రుతియేన సంబంధః. ౨౮. అతివృక్షాః ఉచ్చకరతరూః - వనం ఫల
 ప్రధానం-ఆరామం పుష్పప్రధానమ్. ౨౯, ౩౦, ౩౧. నాస్తికాః జగత్కర్తా ఈశ్వ

దాంభికాశ్చ కృతఘ్నుశ్చ తే వై నరకగామినః. 3౨

కూష్మానాం చ తటాకానాం వాపీనాం దేవసద్మనామ్,
ప్రజాగృహణాం భేత్తార స్తే వై నరకగామినః. 33

విసృజ్యశ్చంతి యే దారా శిశూ శృత్యాం స్తథా గురూ,
ఉత్సృజ్య పితృదేవేభ్యాం తే వై నరకగామినః. 3౪

శంకుభి స్సేతుభిః కాష్ఠైః పాషాణైః కంటకై స్తథా,
యే మార్గ ముపరుంధంతి తే వై నరకగామినః. 3౫

శివం శివాం హరిం సూర్యం గణేశం సద్గుతుం బుధమ్,
న పూజయంతి యే మందా స్తే వై నరకగామినః. 3౬

ఆరోప్య దాసీం శయనే విప్రో గచ్ఛే దధోగతిమ్,
ప్రజా ముత్పాద్య శూద్రాయాం బ్రాహ్మణ్యా దేవ హీయతే. ౩౭

న నమస్కారయోగ్యో హి స కదాపి ద్విజాధమః,
తం పూజయంతి యే మూఢా స్తే వై నరకగామినః. 3౮

ఇట్లు కొట్టుటం జేసి క్రిందఁబడిన ఆ పాపాత్ములను యమభటులు మఱల నరకములయందు పడఁద్రోయుదురు. నరకమునకుఁబోవు పాపాత్ములను నీకుఁ జెప్పెద వినుము. నా స్తికులును, పరంపరాగతములగు ధర్మములను మర్యాదలను విడుచువారును, కడర్వులును, విషయనుభూభిలాషులును, దాంభికులును, కృతఘ్నులును, నూతులు, చెఱువులు,

రో నా స్తీతి వాదకాః దానాదిఫలం పరలోకే నా స్తీతి వాదినో వా-భిన్నా దూరీ కృతా పరంపరాగతధర్మ మర్యాదా యై స్తే-కడర్యా స్తు స్తృతా వుక్తాః. “ఆత్మానం ధర్మకృత్యం చ పుత్రా దారాంశ్చ వీడయేత్, దేవతాఽతిథిభృత్యాంశ్చ సకదర్య ఇతి స్మృతః” ఇతి. ‘ప్రాయోధర్మః కడర్యాణాం న సుఖాయ కదాచన, ఇవాచాత్మో పతాపాయ పరత్ర నరకాయ చ’ ఇత్యర్థః. విషయేష్వేవ ఆత్మా ఘనో యేషాం తే-దాంభికాః మిథ్యాచారాః లోకవంచనాయ తపోజపాదౌ ప్రవృత్తా ఇతి. కృతఘ్నాః కృతోపకారనాశకాః. 3౨, 33. విసృజ్య అన్నంతి ద్వేషాత్ కృపణతయా వా దారాదీక పరిత్యజ్య అన్నంతి, ఏకాకినవ మృస్త్వాన్నం భుంజంతి, యే చ పితృదేవా నాం ఇజ్యాం యాగం ఉత్సృజ్య వైశ్వదేవ మకృత్వా, ‘పితృదేవేభ్య’ మితి పాశేతు పితృదేవా నాం ఇజ్యం పూజ్యం హరిం ఉత్సృజ్య తస్మై అనివేద్య అన్నంతి యే తే వై నరకగామినః. 3౪, 3౫, 3౬. ప్రజాం సంతానం-హీయతే-మృతో భవతి. 3౭,

మడుగులు మున్నగువానిని పాడుచేయువారును, దేవాలయములను పడఁగొట్టువారును, ఇండ్లను కూలద్రోయువారును, భార్యను బిడ్డలను విడిచి ముందు తాము భుజించువారును, తల్లిదండ్రులను పూజింపని వారును, ముండ్లకంపలు, రాతిబండలు మున్నగువానిచే మార్గములను పాడుచేయువారును, శ్రీహరిని, శంకరుని, పార్వతిని, సూర్యుని, గణపతిని, సద్గురువులను, పండితులను పూజింపనివారును, దాసీసంభోగము చేయువారును, శూద్రస్త్రీయందు బిడ్డలను గనువారును, అట్టి బ్రాహ్మణులను పూజించువారును సరకములను బొందెదరు.

- బ్రాహ్మణానాం చ కలహం గోయుద్ధం కలహస్త్రియాః,
సవర్జ్యం త్యనుమోదంతే తే వై సరకగామినః. ౩౯
- అనన్యశరణస్త్రీణా మృతుకాలవ్యతిక్రమమ్,
యే ప్రకుర్వంతి విద్వేషా తే వై సరకగామినః. ౪౦
- యేఽపి గచ్ఛంతి రాగాంధా నరా నారీం రజస్వలామ్,
పర్వ స్వప్న దివా శ్రాద్ధే తే వై సరకగామినః. ౪౧
- యే శారీరం మలం వహన్తా ప్రక్షిపంతి జలేఽపి చ,
ఆరామే పథి గోష్ఠే వా తే వై సరకగామినః. ౪౨
- శస్త్రాణాం యే చ కర్తారః శరాణాం ధనుషాం తథా,
విక్రేతార శ్చ యే తేషాం తే వై సరకగామినః. ౪౩
- చర్మవిక్రయిణో వై శ్వాః కేశవిక్రేయికాః స్త్రియాః,
విషవిక్రయిణ స్సర్వే తే వై సరకగామినః. ౪౪
- అనాథం నానుకంపంతి యే సతాం ద్వేషకారకాః,
వినాపరాధం దండంతి తే వై సరకగామినః. ౪౫
- ఆశయా సమను స్తాప్తా బ్రాహ్మణా సర్థినో గృహే,
న భోజయంతి పాకేఽపి తే వై సరకగామినః. ౪౬
- సర్వభూతే వ్యవిశ్వస్తా స్తథా తేషు వినిర్దయాః,

౩౯, ౩౯. అనన్యశరణా శ్చ తాః స్త్రీయ శ్చ-తాసాం శ్వకీయానాం వై శరణ ఋతు దానం న దదతి యే, ౪౦-౪౩. శో భగ స్తం విక్రీణంతి తాః వ్యభిచారిణోపజీవిన్య ఇత్యర్థః. ౪౪, ౪౫. పాశ సత్యవీతి శేషః. ౪౬. కన్తిష్ణవి విశ్వాసం న తుర్వంతి

సర్వభూతేషు జిహ్వ యే తే వై సరకగామినః. ౪౭
 నియమా స్సముపాదాయ యే పశ్చా దజితేంద్రియాః,
 విగ్లాపయన్తి తా న్మూఢ్యున్తే వై సరకగామినః. ౪౮
 అధ్యాత్మవిద్యాదాతారం నై వమన్యంతి యే గురుమ్,
 తథా పురాణవక్తారం తే వై సరకగామినః. ౪౯
 మిత్రద్రోహకరా యే చ ప్రీతిచ్ఛేదకరాశ్చ యే,
 ఆశా ఛేదకరా యే చ తే వై సరకగామినః. ౫౦

బ్రాహ్మణుల కలహమును, గోవుల యుద్ధమును నివారింపని వారును, ఋతుకాలములందు స్వస్తీలను పొందనివారును, రాగాంధులై బహిష్ట అయియున్న స్త్రీలతో రమించువారును, సర్వకాలములయందును ఉదకంబుల, దివాభాగమున, శ్రాద్ధదినమున సంభోగముచేయు వారును, మలములను అగ్నియందు, జలమునందు, ఉద్యానవనములయందు, మార్గములయందు, గోష్ఠములయందును వేయువారును, శస్త్రములను, శరములను, చాపములను చేయువారును, చేయించు వారును, విక్రయించువారును, చర్మవ్యాపారము చేయు వైశ్యులును, వ్యభిచరించుస్త్రీలును, విషములను అమ్మువారును, అనాథలను రక్షింపని వారును, సత్పురుషులతోవిరోధించు వారును, అపరాధముచేయునివారిని దండించువారును, భోజనము నాశించివచ్చిన బ్రాహ్మణునకు భోజనము పెట్టనివారును, సమస్తభూతములను నమ్మనివారును, భూతదయ లేని వారును, సర్వభూతములను వంచించువారును, నియమములను బూని అజితేంద్రియులై మఱల విడుచువారును, వేదాంతోపదేశికుని, పురాణము చెప్పెడువారిని గురువుగా భావింపనివారును, మిత్రద్రోహము చేసినవారును, ప్రీతివిచ్ఛేదకరులును, ఆశాభంగము జేయువారును సరకమునకుఁ జొవుదురు.

వివాహం దేవయాత్రాం చ తీర్థసార్థా నివ్రుంపతి,
 స వనే న్నరకే ఘోరే తస్మా న్నావర్తనం పునః. ౫౧
 అగ్నిం దద్యాత్ స్వహంపాపీ గృహే గ్రామే తథావనే,

త్యవిశ్వస్తాః జిహ్వాః కుటిలాః. ౪౬. నియమాః సంధ్యాకందనకృచ్ఛిచాంద్రాయణాదీనా సముపాదాయ శ్రతిక్షయస్థిగృహ్యయే అజితేంద్రియా అదాంతమనః.

- స సీతో యమ దూతై శ్చ వహ్నికుండేషు పచ్యతే. ౧౨
- అగ్నినాదగ్గత్రోఽపౌ యదా ఛాయాం ప్రయాచతే,
నీయతే చ తదా దూతై రసిపత్రవనాంతరే. ౧౩
- ఖడ్గతీక్షణ్శ్చ తత్పత్రై ర్గాత్రచ్ఛేదో యదా భవేత్,
తదోచు శ్శీతలచ్చాయే సుఖనిద్రాం కరుష్య భోః. ౧౪
- పానీయం పాతు మిచ్చ నైవ తృషార్థో యది యాచతే,
పానార్థం తైల మత్యుష్ణం తదాదూతైః ప్రదీయతే. ౧౫
- పీయతాం భుజ్యతాం పాన మన్న మూచు స్తుదేతి తే,
పీతమాత్రేణ తేనైవ దగ్ధాంత్రా నిపతంతి తే. ౧౬
- కథం ది త్పున దత్తాయ ప్రలపంతి సుదీనవత్,
వివశా ఉచ్చ్వసంతశ్చ తే వక్తు మపి నాశకః. ౧౭

వివాహమును, దేవయాత్రను, తీర్థయాత్రను భగ్నపఱచిన వాడు శాశ్వతముగ మహానరకమున ఘోరయాతనలను అనుభవించుచుండును. ఇంద్రులు, గ్రామములు, వనములు తగులఁబెట్టినవానిని యమదూతలు అగ్నిగుండములలో పడఁద్రోసి కాల్చెదరు. అగ్నిదగ్గరీరు లగువారలు నీడకుఁ గొనిపోయి నిద్రాంతరము వారిని యమదూతలు అసిపత్రవనమునకుఁ గొనిపోయెదరు. అచ్చట కత్తులవలె నుండు ఆకులచే శరీరములు తఱుగుకొనిపోగా విలపించుచుండు పాపాత్ములను జూచి యమదూతలు “అసిపత్రవృక్షముల నీడలయందు నిద్రబొందు” అని పలుకుదురు. ఆపాపులు దాహము తీర్చుకొనుటకు మంచిసీళ్లు ఈయవలసినదని కోరఁగా యమభటులు సలపల క్రాగుచుండు నూనె నిచ్చెదరు. పాపులు చేయనదిలేక కింకరుల నిర్బంధమువలన అనూనెను ద్రావి ప్రేగులు మండిపోగా క్రిందఁబడిపోయెదరు. పిదప కొంతసేపటికి ఎట్లో లేచి అతిదీనముగ విలపింతురు.

- ఇత్యేవం బహుశ స్తార్క్ష్య! యాతనాః పాపినాం స్మృతాః,
కి మేతై ర్వి స్రరా త్ప్రొక్తై స్సర్వశాస్త్రేషు భాషితైః. ౧౮

తత్సంజితే తే. ౪౮-౫౩. శివలా ఛాయా యస్మిన్నితి శివలచ్చాయం వనం తస్మిన్నితి కటాక్షః. ౫౪-౫౮. యదదాభూతసంస్థలం మహాత్మకయపర్యంతం-కులాభిగ్ని

ఏవం వైశ్ణవశ్రమానాస్తే సరా నార్య సహస్రశః,
 పచ్యంతే సరశే ఘోరే యావదాభూతసంప్లవమ్. ౧౯
 తస్మాత్తయం ఫలం భుక్త్వా తత్రై వోత్పద్యతే పునః,
 యమాజ్జయా మహీం ప్రాప్య భవంతి స్థావరాదయః. ౨౦
 వృక్షగుల్మలతావల్లీ గిరయశ్చ తృణాని చ,
 స్థావరా ఇతి విఖ్యాతా మహామోహసమావృతాః. ౨౧

ఇట్లు అనేకవిధములగు యాతనలను పాపులు అనుభవించెదరు. గరుడుఁడా! సర్వశాస్త్రములయందును ఈ విషయము విశేషముగా చెప్పబడియున్నది. ఇట్లు సరకములయందు మహాప్రళయమువఱకు పాపులు బాధపడుచు మఱల ఆ యమలోకమున పుట్టుదురు. పిమ్మట యమాజ్జచే భూలోకమునకుఁ జని స్థావరము లగు తరులతాగుల్మపర్వతాదిరూపములం బొందుదురు.

కీటాశ్చ పశవః శ్చైవ పక్షిణాశ్చ జలే చరాః,
 చతురశీతిలక్షేషా కథితా దేవయోనయః. ౨౨

కుంభేషు ఘటవ త్పచ్యంతే. ౫౯. నను “దినాంతే బ్రహ్మణః ప్రోక్తో నానో లోకత్రయస్యైవ, పరార్థద్వితయాంతేఽపి బ్రహ్మాండస్యాపి సంక్షయః.” ఇతి పురాణవచనాత్ కథం మహాప్రళయపర్యంతం పాపిసాం సరశే నివాస స్సంభవతి. బ్రహ్మణో దినాంతవీవ తేషాం వినాశ స్సాధ్యురీతిచే తత్రాహ. తస్మేతి. తే పాపినః పున రుత్పత్తి గమయే తత్ర సరశే ష్వేపీ ఉత్పద్యంతే-కస్య పాపగ్న అక్షయం ఫలం భుంజంతి. తనుక్తం బృహన్నారదీయే—“నిర్గుణోఽపి నిరానంద స్సర్వాత్మా సర్వభావనః, చరాచరాత్తకం విశ్వం యథాపూర్వ మకల్మయత్. స్థావరాద్యాశ్చ విప్రేంద్రా యత్ర యత్ర వ్యవస్థితాః, తస్మా త్కృతానాం పాపానాం పుణ్యానాం చైవ సత్తయాః. అవశ్య మేవ భోక్తవ్యం సర్వథా వ్యాప్తయం ఫలమ్. నాభుక్తం క్షీయతే కర్మ కల్పణోటికతైరపి” ఇతి. స్మృతి శ్చ “నిశాంతే పున రుత్థాయ ప్రళయే యల్లయంగతమ్, బ్రహ్మ జగత్త్రయం సర్వం యథాపూర్వ మకల్మయత్.” ఇతి. శ్రుతిశ్చ—“ధాతాయథా పూర్వమకల్మయత్, దివం చ పృథివీ చాంతరిక్ష మథోనువః” ఇతి. అత స్సర్వర్థ సరకస్థాస్వస్వస్థా నేష్యే తోత్పద్యతే కథామధకర్తృణాం మక్షయమేవ భుంజంతి తర్కికః. ౬౦. ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం చతుర్థోఽధ్యాయః.

ఏతా స్సర్వాః పరిశ్రమ్య తతో యాంతి మనుష్యతామ్,
 మానుషేఽపి శ్వపాకేషు జాయంతే నరకాగతాః. ౬౩
 తత్రాపి పాపచిహ్నై స్తే భవంతి బహుచగితాః,
 గలత్కుష్ఠాశ్చ జన్తాంధా మహారోగసమాకులాః. ౬౪
 భవం త్యేవం నరా నార్యః పాపచిహ్నోఽపలక్ష్తాః. ౬౫

తరువాత క్రమముగా కీటములు, పశువులు, పక్షులు, మున్నగు
 వానిలోఁ బుట్టి తుదకు మనుష్యుడై పుట్టును. నరకలోకమునుండి
 వచ్చిన పాపులు మనుష్యులలో చండాలుజాతియందు పుట్టి కుష్టువు
 మున్నగు జాడ్యములవలన పీడింపఁబడుచుందురు.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే నరకప్రదపాపచిహ్న
 సూచణో నామ చతుర్థోఽధ్యాయః.

పంచమాధ్యాయము

గరుడ ఉవాచ:-

యేన యేన చ పాపేన య ద్యచ్ఛిహ్నాం ప్రజాయతే.
యాం యాం యోనిం చ గచ్ఛంతి తస్యే కథయ కేశవ!.

శ్రీభగవానువాచ:-

యైః పాపై ర్యాంతి యాం యోనిం పాపినో నరకాగతాః,
యేన పాపేన యచ్ఛిహ్నాం జాయతే మమ తచ్ఛృణు

“శ్రీహరీ! ఏపాపమువలన ఏచిహ్నములు గలుగును? ఏజన్మ కలుగును?” అని గరుడుడు అడిగెను. శ్రీహరి గరుడుడ! నరకము నుండి వచ్చినవార లేయేపాపములచే నేయేజన్మముల నెత్తుదురో, ఏయే పాపమున కేయేచిహ్న మో చెప్పెదను వినుమని యిట్లుచెప్పెను.

బ్రహ్మహా త్మయరోగీ స్యాద్దోఘ్న స్సాస్త్రి త్కుజ్జకో జడః,
కన్యాఘాతీ భవేత్కుష్ఠీ త్రయ శ్చండాలయోనిఘ.

స్త్రీఘాతీ గర్భపాతీచ పులింధో రోగవాస్థవేత్,
అగమ్యాగమనా త్షంఢో దుశ్చర్తా గురుతల్పగః.

బ్రహ్మహత్య చేసినవాడు చండాలుడై పుట్టి త్మయరోగము కలవాడగును. గోహత్య చేసినవాడు చండాలురలో మఱగజ్జవాడై పుట్టును. కన్యకను చంపినవాడు చండాలుడై, పుట్టి కుష్ఠరోగి యగును. స్త్రీలను చంపినవాడు, గర్భపాతములు చేసినవాడును భిల్లుడై పుట్టి సదా రోగములతో బాధపడుచుండును. అగమ్యాగమనము చేసినవాడు (తనగోత్రమునఁదలి స్త్రీలో ఆక్రమ సంబంధము గలవాడు) నపుంసకుఁ డగును. గురుభ్రాతృణాం గూడిన వాడు దుశ్చర్తము కలవాఁ డగును.

శ్రుత్వా చ పాపచిహ్నాని గళక్కుహ్లాదికాని చ, ఇదానిం గరుడస్తాని యథా పాపం విప్రుచ్ఛతి. యేనేతి. ౧. మనుజైః పాతకం కర్త కృతం య త్సూర్యజన్మని, హరి సుతూచకౌ న్యాహ పాపచిహ్నాని పంచమే. యైతి. ౨, ౩. పులింధః భిల్లః అగమ్యా స్వగోత్రజా-దుశ్చర్తా. గజచర్తా-గురుతల్పగః గురువలస్త్రీ కాముకః. ౪. అతి

మాంసభోక్తాఽతిరక్తాంగ శ్శ్యావదంతస్తు మద్యపః,
 అభక్ష్యభక్షణో లాల్యా ద్భిక్షాణస్సాస్య స్తహోదరః, ౫
 అదత్వా మిష్ట మన్నాతి సభవే ద్గళగండవాః,
 శ్రాద్ధేఽన్న మశుచిం కత్వా చిత్రకుష్ఠీ ప్రజాయతే, ౬
 గురో ర్గర్వేణావమానా దపస్తారీ భవేన్నరః,
 నిండణో వేదశాస్త్రాణాం పాండురోగీ భవేద్ధృవమ్, ౭
 కూటసాక్షీ భవేన్మాకః శాణస్సాస్య త్పంక్తిభేదకః,
 అనోష్ఠ స్సాస్య ద్వివాహఘోషో జన్మాంధః పుస్తకం హరేత్, ౮
 గోబ్రాహ్మణపదాఘాతా త్ఫంజః పంగుశ్చ జాయతే,
 గద్గదోఽన్యతవాదీ స్యా త్తచ్ఛ్రోతా బధిరో భవేత్, ౯
 గరడ స్సాస్య జ్ఞడోన్యత్తో ఖల్వాటోఽగ్నిప్రదాయకః,
 దుర్భగః పలవిక్రేతా రోగవా స్పరమాంసభుక్, ౧౦

మాంసము తిను బ్రాహ్మణుడు అతిరక్త మను కుష్మరోగము
 కలవాఁ డగును. కల్లుద్రావువాడు నల్లని పండ్లుగలవాఁ డగును. మధు
 రములగు పదార్థములను ఇతరులకుఁ బెట్టక తా నొక్కఁడే తినువాఁడు
 గళగండరోగము గలవాఁడగును. తినరానివస్తువులను తినుబ్రాహ్మణుడు
 మహోదరజాడ్యముకలవాఁ డగును. శ్రాద్ధమున అశుచిపదార్థము
 లను బెట్టువాడు చిత్రకుష్మపు కలవాఁడగును. గర్వమువలన గురువు
 నవమానించువాడు అపస్తారరోగము గలవాఁడగును. వేదశాస్త్రము
 లను నిందించువాడు పాండురోగియై పుట్టును. అబద్ధ సాక్ష్యముచెప్ప
 వాఁడు మూఁగవాఁడై పుట్టును. పంక్తిభేదము చేయవాఁడు అనఁగాఁ
 బంతిలో ఒకనికి ఒకవిధముగను, మఱియొకనికి మఱియొక విధముగను

రక్తాంగః కుష్ఠవిశేషః శ్యావదంతః-స్వభావతః కృష్ణదంతః 'కావదంత' ఇతి పాశే తు
 కావాః అతీనూత్నః భోజనే బహుదుఃఖదాః దంతాః యస్యేతి కావదంతః. కావదం
 తానాం తు న కించిద్దుఃఖానుభవోఽస్తి-అతః పాపచిహ్నానా మతిదుఃఖప్రదత్వాత్
 శ్యావదంత ఇత్యేవ పాతో యుక్తః. లాల్యాత్ అజితేంద్రియత్వాత్ - మహో
 దరః జలోదరరోగీ, ౫, ౬. అపస్తారీ మృగీరోగీ, ౭, ౮. పాదేన తాడనాత్.
 ఖంజః. పద్భ్యా మాఘాతాత్ పంగుః, గద్గదః అస్ఫుటవక్తా. తస్య అన్యతవాదస్య
 శ్రోతా, ౯. పలవిక్రేతా మాంస విక్రయీ, ౧౦. కుసభీ నిసగ్గతః కుత్సితసఖః కుష్ఠ

బెట్టడివాడు కాణుడై (ఒక కన్ను లేనివాడై) పుట్టును. పెండ్లిచెడఁ గొట్టువాడు ఓవ్వుములు లేనివాడగును. పుస్తకములను దొంగిలించు వాడు పుట్టుగుడ్డి యగును. గోవులను బ్రాహ్మణులను కాలితో తన్నిన వాడు ఖంజఁడగును. రెండుకాళ్లతోడను తన్నినవాడు కుంటివాడగును. అబద్ధము చెప్పెడివాడు అస్ఫుటవాక్కులు కలవాడగును. అబద్ధములను వినువాడు చెవిటివాడగును. విషము పెట్టువాడు ఉన్నత్తుడగును. ఇండ్లు మున్నగువానిని తగులఁబెట్టువాడు ఖర్వాటుడు (బట్టతలవాడు) అగును. మాంసము నమ్మువాడు కురూపి యగును. పరమాంసమును భుజించువాడు రోగి యగును.

హీనజాతౌ ప్రజాయేత రత్నానా మపహరకః,
కునభి స్వర్ణహర్తా స్యా ద్ధాతుమాత్రహరోఽధనః. ౧౧
అన్నహర్తా భవే దాఖుః శలభో ధాన్యహరకః,
చాతకో జలహర్తా స్యా ద్విషహర్తా చ వృశ్చికః. ౧౨
కాకం పత్రం శిఖి హృత్వా గంధాఘ్రియందరీ శుభాక్,
మధుదంశః ఫలం గృహ్లో లవణం చ పీలికా. ౧౩
తాంబూలఫలపుష్పాదిహర్తా స్యా ద్వాసరో వనే,
ఉపాసత్ప్రణకారాసహర్తా స్యా న్నేషయోనిషు. ౧౪

రత్నములను దొంగిలించువాడు హీనజాతులలో పుట్టును. బంగారము హరించువాడు పుష్పిగోళ్ల వాడై పుట్టును. లోహదులను హరించువాడు నిర్ధనుడై పుట్టును. అన్నమును అపహరించువాడు ఎలుకయై పుట్టును. ధాన్యమును దొంగిలించువాడు మిడుతయై పుట్టును. నీళ్లు దొంగిలించువాడు చాతకపక్షి యగును. విషమును హరించువాడు తేలు అయి పుట్టును. కూరలను, ఆకులను అపహరించు వాడు నెమలియై పుట్టును. పరిహరద్రవ్యములను దొంగిలించు వాడు చుంచు అగును. తేనెను దొంగిలించువాడు దోమయై పుట్టును.

సదృశః, ౧౧. ఆఖుః మాషకః-ధాన్యం సకుహన్నమ్, ౧౨. కాకం హృత్వా శిఖి మయూర స్సౌఖ్యో-హృత్వే త్యస్య సర్వత్ర, సంబంధః-శుభాక్ మృగమదాదీక్ గంధాక్ హృత్వా చుచుందరీ స్యాత్ భాషాయాం 'చామరేడ' ఇతి. మధు హృత్వా దంశః మధుమక్షికా స్యాత్ ౧౩, ౧౪. రాక్షస హింసకర్తృణా గరుడ-5

మాంసమును దొంగిలించువాడు గ్రద్ద యగును. ఉష్ణ అవహరించు వాడు చీమ యగును. ఫలములను, పుష్పములను, తాంబూలమును హరించువాడు అడవిలో కోతియై పుట్టును. చెప్పలను, గడ్డిని, దూదిని హరించువాడు మేక యగును.

యస్తు రాద్రోపజీవి చ మాన్తే సార్థా నివిలుంపతి,
మృగయావ్యసనీ యస్తు ఛాగ స్స్యా ద్వధికే గృహే. ౧౫

యో మృతో విషపానేన కృష్ణసంస్థో భవేద్ధిరా,
నిరంకుశస్వభావ స్స్యా త్కుంజరో నిర్జనే వనే. ౧౬

వైశ్వదేవ మకర్తార సుర్యభక్షాశ్చ యే ద్విజాః,
అపరీక్షితభోక్తారో వ్యాఘ్రా స్సృష్టి ర్నిర్జనే వనే. ౧౭

గాయత్రీం న స్మరే ద్యస్తు యో న సంధ్యా ముపాసతే,
అంతర్దుష్టో బహి స్సాధు స్స భవే ద్భ్యాహ్లో బకః. ౧౮

స్త్రోవలు కాచి బాటసారులను దోచుకొనువాడును, వేట కాడును కటికవానియింట మేకయై పుట్టుదురు. విషము తిని మరణించినవాడు కొండమీఁద నల్లత్రాచు అయి పుట్టును. స్వేచ్ఛాసంఘారము చేయువాడు అరణ్యమున ఏనుఁగయి పుట్టును. వైశ్వదేవమును చేయనట్టియు, భక్షింపరాని పదార్థములను భక్షించునట్టియు, పరీక్షింపక అశుభిపదార్థములను భక్షించునట్టియు బ్రాహ్మణులు మహారణ్యమున పెద్దపులులై పుట్టుదురు. గాయత్రిని జపింపనట్టియు, సంధ్యోపాసనము చేయనట్టియు, అంతర్దుష్టులును, బహిస్సాధువులును అగు బ్రాహ్మణులు కొంగ లగుదురు.

ఉపజీవి-సార్థాక్ యాశ్రీకజనసమాహా. ౧౫, ౧౬. విశ్వం సర్వజాతీయం ప్రాణిజాతం-దేవా దేవతా యస్తిక్ త ద్విశ్వదేవం ష్టాశ్శతధితః-వైశ్వదేవం నామ కర్త-త దకర్తారః - సర్వేషాం కులాలరజకాదీనామ పృష్ఠం భక్షయంతి తే సర్వ భక్షాః. “గజాన్నం గజీకాన్నం. చ భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరే” దితి నిషేధాత్, సుర్యభక్ష మపి భక్షయం తీతి వా అపరీక్షితభోక్తారః హేయోపాదేయపరీక్షా మకృత్వా యే భుంజంతి తేఽపి. ౧౭, ౧౮. అయాభ్యాక్ యాజయితు మనర్హాక్ పతిత యవనాదీక్ యాజయ తీతి ‘అయాభ్యాయాచక’ ఇతి పాఠాంతరమ్. బహుక్ దక్షిణాలోభేన యాజయతి బహుయాజీ-తస్య భావ స్తత్త్వం-తస్మాత్, నిర్నంత్రం

అయాజ్యయాజతో విప్రస్సభవేద్దామసూకరః,
 ఖరోవై బహుయాజిత్వా త్కాకో నిర్మంతభోజనాత్. ౧౯
 సాత్రే విద్యా మదాతా చ బలీవద్దో భవేద్ద్విజః,
 గురుసేవా మకర్తా చ శిష్యస్సాస్త్రి ద్గోఖరః పశుః. ౨౦
 గురుం హుంకృత్య తుంకృత్య విప్రం నిర్జిత్య వాదతః,
 అరణ్యే నిర్జలే దేశే జాయతే బ్రహ్మరాక్షసః. ౨౧
 ప్రతిశ్రుతం ద్విజే దాన మదత్వా జంబుకో భవేత్,
 సతా మసత్కారకరః ఘేత్కారోఽగ్నిముఖో భవేత్. ౨౨
 మిత్రదుగ్ధిరిగృథస్సాస్త్రి దులూకః క్రమవంచనాత్,
 వర్ణాశ్రమపరీవాదా త్కహతో జాయతే వనే. ౨౩
 ఆశాచ్ఛేదకరోయస్తున్నేహచ్ఛేదకరస్తు యః,
 యో ద్వేషాత్ స్త్రీపరిత్యాగీ చక్రవాకశ్చిరం భవేత్. ౨౪
 మాతాపితృగురుద్వేషీ భగినీ భ్రాతృవైరకృత్,
 గర్భే యోనా వినష్టస్సాస్త్రి ద్యావద్యౌనిసహస్రశః. ౨౫
 శ్వశ్శ్వోర్గాలిప్రదా నారీ నిత్యం కలహకారిణీ,
 సా జలూకా చ యూకా స్యాద్భర్తారం భర్తృతే చ యా. ౨౬
 స్వపతిం చ పరిత్యజ్య పరపుంసానువర్తిసి,
 వల్గులీ గృహగోధా స్యాద్ద్విముఖ వాఘ సర్పిణీ. ౨౭

యజ్ఞము చేయఁదగనివానిచేత యజ్ఞము చేయించిన బ్రాహ్మణుఁడు ఊరఁబందియై పుట్టును. తఱచు యజ్ఞములను జేయించువాఁడు గాడిద యగును. పిలువకుండ భోజనమునకు వచ్చినవాడు కాకియై పుట్టును. విద్య చెప్పఁదగింపవానికి చెప్పనివాడు ఎద్దు అయి పుట్టును. గురుసేవ చేయని శిష్యుఁడు గోఖరఁగునై పుట్టును. గురువును నీవు నీ వనియు, హుంకరించియు అవమానించువాఁడును, బ్రాహ్మణుని జయించినవాఁడును నీరులేని మహారణ్యమున బ్రహ్మరాక్షసుఁడై పుట్టును. బ్రాహ్మణులకు దాన మిచ్చెద నని ఈయనివాఁడు నక్కయై పుట్టును.

అమృతోప సురణాదిమంత్రం వినా, ఆమంత్రణరహితం వా. ౧౯, ౨౦. హుంకృత్య తుంకృత్య గురు మవహాయే శ్వశ్శ్శః. ౨౧, ౨౨. మిత్రదుగ్ధ మిత్రద్రోహి-గిరౌ గృథః క్రదో వ్యవహరే. పరివాదాత్ నిందనాత్. ౨౩-౨౫. భర్తృతే ధిక్క

మిత్రద్రోహి పర్వతముమీఁద గద్దయై పుట్టును. అమృతమున మాయ చేయువాఁడు గుడ్లగూబయై పుట్టును. వర్ణాశ్రమాచారములను నిందించువాఁడు అరణ్యమున పావురమై పుట్టును. ఆశాభంగము చేసినవాఁడును, పతివ్రతయగు భార్యను విడుచువాఁడును చక్రనాశజన్మ మెత్తుదురు. తల్లిదండ్రులను, గురువులను, అక్కచెల్లెండ్రను, అన్నదమ్ములను ద్వేషించువాఁడు అనేకపర్యాయములు గర్భమునందే మరణించును. అస్తమామలను బాధించునదియు, ప్రతిదినము కలహించుచుండునదియు నగు ఆఁడుది బలగయై పుట్టును. తన భర్తను విడిచి పరపురుషునిఁ గోరు ఆఁడుది బల్లియై పుట్టును. లేదా రెండుతలల వాము అగును.

యస్యగోత్రోఽఘాతీ చ ప్వగోత్రస్త్రినిషేవణాత్,
తరక్షు శ్చల్లగో భూత్వా ఋక్షయోనిషు జాయతే. ౨౮

తాపనీగమనా త్కామీ భవేత్తరుషిశాచకః,
అస్తాప్తయావనాసంగా దృవే దజగరో వనే. ౨౯

గురుదారాభిలాషీ చ కృకలాసో భవేత్సరః,
రాక్షం గత్వా భవేద్ధుష్టః మిత్రవత్సం చ గర్దభః. ౩౦

గుడగో విద్వరాహ స్సాస్య ద్వౌష స్సాస్య ద్వౌషలీపతిః,
మహాకామీ భవేద్ద్యస్తస్య దశ్యః కామలంపటః. ౩౧

మృత సైకాదశాహం తు భుంజాన శ్శ్వా విజాయతే,
లభే దేవలకో విప్రో యోనిం కుక్కుటసంజ్ఞికామ్. ౩౨

ద్రవ్యార్థం దేవతాపూజం యః కరోతి ద్విజాధమః,
స సై దేవలకో నామ హవ్యకవ్యేషు గర్హితః. ౩౩

జ్ఞాతివంశమును నశింపఁజేసినవాఁడును, సగోత్రకన్యను పొందిన వాఁడును, శివంగియు ఏడుపందియు ఎలుఁగుగొడ్డు నగును. తాపసస్త్రిని పొందినవాఁడు మరుషిశాచము అగును. అస్తాప్తయావన యగు బాలికతో క్రీడించువాఁడు అడవిలో కొండచిలువ యగును. గురుభార్యను

రోతి. ౨౬-౨౮. అస్తాప్తయావనా అజాతరజస్కా-కస్యాః సంగాత్. ౨౯, ౩౦. వృషభీ వ్యాఖ్యాతా, ౩౧. వికాదకాహం అ ఏకాదకాహమితిచ్ఛేదః. ఏకాదకాహ పర్యంతం నూతకాన్నమిత్యర్థః, ౩౨. దేవలక మాహ, హవ్యకవ్యేషు గర్హితః. పితృదేవ

గోరువాడు తొండయై పుట్టును. రాజుపత్నిని, మిత్రునిభార్యను గూడు
వాడు గాడిద యగును. గుడసంభోగము చేయువాడు పందియగును.
వృషలీభర్త ఎద్దు అగును. అతికాముకుడై యుండువాడు గుట్టచుగును,
సూతకాన్నమును భుజించినవాడు కుక్కయగును. దేవలకుడు కోడియై
పుట్టును. జీతమున కేర్పడి దేవాలయాదులలో దేవపూజ చేయువాడు
దేవలకుఁ డనిపించుకొనును, వాడు సర్వకర్మలయందును బహిష్క
రణీయుఁడు అని యెఱుంగవలెను.

మహాపాతకజాఁ ఘోరా న్నరకా న్స్పృహ దారుణాఁ,
కర్తృక్షయే ప్రజాయంతే మహాపాతకీన స్త్వహ, 38
ఖరోష్ట్రమహిషీణాం హి బ్రహ్మహ యోని మృచ్ఛతి,
వృకశ్వసస్పృగాలానాం సురాపా యాంతి యోనిషు, 39
క్రిమికిటపతంగత్వం స్వస్థ స్తేయీ సమాఘ్నయాత్,
తృణగుల్మలతాత్వం చ క్రమశో గురుతల్పగః, 40
పరస్య యోషితం వృత్త్యా న్యాసాపహరణేన చ,
బ్రహ్మస్వహరణా వైచివ జాయతే బ్రహ్మరాక్షసః, 41
బ్రహ్మస్వం ప్రణయా ద్భుక్తం దహ త్యాస ప్రమం కులమ్,
బలాత్కారేణ చౌరేణ దహ త్యాచంద్రతారకమ్, 42
లోహచూర్ణాత్తచూరే చ విషం చ జరయే న్నరః,
బ్రహ్మస్వం త్రిషు లోకేషు కః పుమాః జరయిష్యతి, 43
బ్రహ్మస్వరసపుష్టాని వాహనాని బలాని చ,
యద్భకాతే విశీర్యంతే నైకతా న్నేతవో యథా, 44
దేవద్రవ్యోపభోగేన బ్రహ్మస్వహరణేన చ,
కులా న్యకులతాం యాంతి బ్రహ్మణాతిక్రమేణ చ, 45

కౌశ్యేషు భోజయితు మనర్హః, 33. మహాపాపినాం యోని మాహ త్రిభిః, 38-39. న్యాయ
సస్యస్వగృహే ధృతస్య పరధన స్వాపహరణేన గ్రహణేన, 38. ప్రసంగాద్బ్రహ్మ
స్వ హరణేదోషమాహ. బ్రహ్మస్వ మితి చతుర్థిః. ప్రణయాత్ కపటస్నేహాత్ భుక్తం
భక్షితం బ్రహ్మస్వం బ్రహ్మణధనం ఆసక్తమం సప్తమపురుషపర్యంతం కులం దహతి.
పుణ్యలోకై స్సహ దగ్ధం కరోతి బలా ద్భుక్తంసత్ ఆచంద్రతారకం చంద్రతారా
పర్యంతం భావికులం దహతి-వంశచ్ఛేదం కరోతి త్యర్థః, 39. కః కి న కొపి త్యర్థః,
38. విశీర్యంతే పలాయంతే, 40. ఆకులతాం ఉచ్ఛేదతాం, 40. అతిక్రమం

స్వమాశ్రితం పరిత్యజ్య వేదశాస్త్రపరాయణమ్,
అన్యేభ్యో దీయతే దానం కథ్యతేఽయ మతిక్రమః. ౪౨

బ్రాహ్మణాతిక్రమో నాస్తి విప్రే వేదవివర్జితే,
జ్వలంత మగ్ని ముత్సృజ్య నహి భస్మని హూయతే. ౪౩

మహాపాపములు చేసినవారు మహానరకములు అనుభవించి పాపక్షయ మైన పిమ్మట మరల సీభూలోకమునఁ బుట్టుదురు. బ్రహ్మహత్యచేసినవాఁడు గాడిద, లొట్టిపిట్ట, దున్నపోతుజన్మము లెత్తును. సురాపానము చేసినవాఁడు తోడేళ్లు, కుక్కలు, నక్కలు మున్నగుజన్మముల నెత్తును. బంగారము హరించువాఁడు క్రిమికీటపక్షిజన్మము లందును. గురుభార్యను పొందినవాఁడు చెట్టు చేమ అయి పుట్టును. పరభార్యను హరించినవాఁడు, దాచుమని యిచ్చిన వస్తువును హరించినవాఁడును, బ్రాహ్మణద్రవ్యమును హరించినవాఁడును బ్రహ్మరాక్షసుఁడై పుట్టును. బ్రాహ్మణద్రవ్యము స్నేహముచే తినినను ఏడుతరములను దహించి వేయును. బలాత్కారింఁచిగాని, దొంగిలించిగాని యెవఁడు బ్రాహ్మణద్రవ్యమును హరించునో వానివంశము సిద్ధామధామమైపోవును. లోహపుచూర్ణమును రాతిపొడిని జీర్ణింపఁ జేసికొనవచ్చును; గాని బ్రాహ్మణద్రవ్యమును జీర్ణింపఁజేసికొనుటకు మూఁడులోకముల నెవ్వరికిని తరముగాదు. ఏవిధమున నైనను హరింపఁబడిన బ్రాహ్మణద్రవ్యముచే పోషింపఁబడిన రాజులయొక్క వాహనములు, బలములు యుద్ధకాలమున యిసుకవంటెనలవలె వీడిపోవును. దేవబ్రాహ్మణద్రవ్యములను హరించిన కులములు నశించిపోవును. బ్రాహ్మణాతిక్రమణముచేసినను అట్టి గతి గలుగును. తన్ను ఆశ్రయించుకొనియున్న వేదశాస్త్రపారంగతుని విడిచి యితరునకు దాన మిచ్చుటయే బ్రాహ్మణాతిక్రమణ మనఁబడును. వేదమును చదువనివానివిషయమున ఈసూత్రము వర్తింపదు. మఁడుచున్న అగ్నియందే అండఱును హోమము చేయుదురు; గాని బూడిద

వ్యాచప్తే. స్వమితి. ౪౨. విప్రే శ్చ మాశ్రితే వేదపఠితే కుపాత్రే సతి-అతిక్రమ దోషో నాస్తి త్యర్థః. జ్వలంతం దూరే దీప్యమానం అగ్నిం భస్మని నికటవర్తిని. యథా దూరా దాహృత్య అగ్నినేవ హవన ముచితం తథా నికటవర్తినిం సూఢం పరిత్యజ్య భిక్షా దానీయపాత్రే ప్రదేయమితిభావః. ౪౩. పాత్రం పరిత్యజ్య అపాత్ర దాహ్య

యందు ఎవరును చేయరు. అట్లే వేదశాస్త్రములను చదువుకొనిన వాడే యైనచో ఇక పరున కీయవలసిన యగత్యము ఏమి యుండును?

అతిక్రమే కృతే తాక్ష్య! భుక్త్వా చ సరకా క్రమాత్,
జన్తాంధస్యో దరిద్రస్యస్య న్న దాతా కింతు యాచకః. ౪౪

పాత్రునకు దానము చేయక అపాత్రునకు దానము చేయు వాడు క్రమముగా అనేకసరకముల ననుభవించి పుట్టుగ్రుడ్డివాడును, దరిద్రుడు నగును. మఱియు ఎప్పటికిని ఒకనిని ఆశ్రయించియే బ్రతుక వలసినవాడుగూడ నగును.

స్వదత్తాం పరదత్తాం వా యో హరే చ్చ పనుంధరామ్,
వప్తివర్షసహస్రాణి విష్టాయాం జాయతే కృమిః. ౪౫

స్వయ మేవ చ యో దత్త్వా స్వయ మేవాపకర్షతి,
స పాపీ సరకం యాతి యావదాభూతసంప్లవమ్. ౪౬

దత్త్వా వృత్తిం భూమిదానం యత్నతః పరిపాలయేత్,
న రక్షతి హరే ద్యస్తు స పంగు శ్శ్వాభిజాయతే. ౪౭

విప్రస్య వృత్తికరణే లక్షధేనుఫలం భవేత్,
విప్రస్య వృత్తిహరణా న్నర్కట శ్శ్వా కపి ర్భవేత్. ౪౮

ఏవమాదీని చిహ్నాని యోనయ శ్చ ఖగేశ్వరః,
స్వకర్త విహితా లోకే దృశ్యంతేత్ర శరీరామ్. ౪౯

ఏవం దుష్కర్తకర్తారో భుక్త్వా నిరయయాతనామ్,
జాయంతే పాపకేషేణ ప్రోక్తా స్వేతాను యోనిషు. ౫౦

తానుగాని పరులుగాని యిచ్చినభూమిని హరించినవాడు అమే ధ్యమున అరువదివేలయేండ్లు పురుగై పుట్టును. తా నిచ్చిన భూమిని తానే హరించినవాడు మహాప్రళయపర్యంతము సరకమున నివసించి యుండును. బ్రాహ్మణునకు భూమి నిచ్చినవాడు ఆభూమిని బహుభ ద్రముగా కాపాడుచుండవలెను. అట్లు కాపాడఁదేని కుంటికుక్కయై జన్మించును. బ్రాహ్మణునకు వృత్తిని కల్పించినవారికి లక్షగోదానముల ఫలము లభించును. బ్రాహ్మణవృత్తిని హరించినవానికి కోటిజన్మగాని

ఫల మాహ. అతీతి. ౪౪, ౪౫. అపకర్షతి హరతి. ౪౬-౪౯. ఉపసంహరతి. ఏక మితి. ౫౦. తిర్యగ్గీరతాం పశుపక్షిదేహభావమ్. భారవహశేన ఉద్యహో యేషం

కుక్కపుట్టుకగాని ప్రాప్తించును. గరుడుడా! పూర్వోక్తము లగుచిహ్ను
ములును, పూర్వోక్తము లగు జన్మములును పాపాత్ములకు కలుగును.
పాపములు చేసినవారు ఆయా యాతనల సనుభవించి పాపశేషముతో
పూర్వోక్తజన్మము లెత్తెదరు.

తతో జన్మసహస్రేషు ప్రాప్య తిర్యగ్భరిః తామ్,
దుగ్ధాని భారవహనోద్భవాదీని లభంతి తే. ౫౧

పక్షిదుఃఖం తతో భుక్త్వా వృష్టిశీతాతపోద్భవమ్,
మానుషం లభతే పశ్చాత్సమీభూతే శుభాశుభే. ౫౨

స్త్రీపుంసోస్తు ప్రసంగేన భూత్వాగర్భే క్రమా దసౌ,
గర్భాదిమరణాంతం చ ప్రాప్య దుగ్ధం మ్రియే త్పునః. ౫౩

సముత్పత్తి ర్వినాశశ్చ జాయతే సర్వదేహినామ్,
ఏవం ప్రవర్తితం చక్రం భూతగ్రామే చతుర్విధే. ౫౪

ఘటియంత్రం యథా మర్యాభ్రమంతి మమ మాయయా,
భూమా కదాచి స్మరకే కర్తృపాశసమావృతాః. ౫౫

పిమ్మట పశుయోనులయందు వేయి జన్మము లెత్తి బరువు మో
యుటవలన కలుగు దుగ్ధములను అనుభవించి అనంతరము పక్షియో
నులందు వేయి జన్మము లెత్తి శీతాతపసన్నాదులవలనఁ గలుగు దుగ్ధ
ముల సనుభవించి పుణ్యపాపములు సకలములు కాఁగా మానవ
జన్మ మెత్తెదరు. స్త్రీపురుషసమావేశమునందు శుక్లశోణితములు కలిసి
గర్భమున ప్రవేశించి క్రమముగ జననాది దుగ్ధముల సనుభవించి మర
ణము నొందుచుందురు. మఱల పుట్టుచు చచ్చుచుందురు. ఇట్లు చతు
ర్విధముగు భూతజాలము తిరుగుచుండును. నామాయచే మోహితు
లగు మనుజులు ఘటియంత్రమువలె భూలోకమున కొన్నాళ్లును, నర
కలోకమున కొన్నాళ్లును కర్తృపాశబద్ధులై తిరుగుచుందురు.

అడతదానా చ్చ భవే ద్దరిద్రో
దరిద్రభావా చ్చ శరోతి పాపమ్,

శోని పశుదేహీ లభంతే. ౫౬, వృష్ట్యాదిభవం దుఃఖం పక్షిదేహీ ఇతి. ౫౭-౫౮.
ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం పంచమాధ్యాయః.

పాపప్రభావా న్నరకే ప్రయాతి,

పునర్దరిత్రః పునరేవ పాపీ.

౧౬

అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్త శుభాశుభమ్,

నాభుక్తం క్షీయతే కర్త కల్పకోటిశ్చైరపి.

౧౭

దానధర్మములు చేయనివాడు దరిద్రుడై పుట్టును. దారిద్ర్య దోషమువలన పాపము చేయును. పాపమువలన నరకము పొందును. ఇట్లు మఱలమఱల దరిద్రుడును పాపియునై పుట్టుచుండును. గరుడుడా! చేసికొనిన పుణ్యపాపములు అనుభవించి తీరవలెను. ఎన్నికల్పములకైన అనుభవించనిచే పురాకృతకర్త నశింపదు.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే పాపవిహ్న

నిరూపణోనామ పంచమోధ్యాయః.

ప స్థా ధ్యా య ము

గరుడ ఉవాచ:—

కథ ముత్పద్యతే మాతృ జ్జతరే నరకాగతః,
గర్భాదిదుగ్ధఖం య ద్భృంక్తే త స్తే కథయ కేశవ!.

౧

శ్రీభగవా నువాచ:—

స్త్రీపుంసో స్తు ప్రసంగేన నిరుద్ధే శుక్రశోణితే,
యథాఽయం జాయతే మర్త్య స్తథా వత్సో మ్యహం తవ. ౨

“శ్రీహరి! నరకమునుండి వచ్చిన పాపులు తల్లి గర్భమున నెట్లు ప్రవేశించెదరు? ఎట్లు పుట్టెదరు? గర్భాదిదుగ్ధముల నెట్లునుభవించెదరు? సవిస్తరముగా నెఱింగింపు” మని గరుడుఁ డడుగఁగా శ్రీహరి అది యంతయుఁ జెప్పెన వినుము. అని యిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను.

ఋతుమధ్యే హి పాపానాం దేహోత్పత్తిః ప్రజాయతే,
ఇంద్రస్య బ్రహ్మహత్యాఽ స్తి యస్మిం స్తస్మిన్ దినత్రయే. ౩
ప్రథమేఽహని చండాలో ద్వితీయే బ్రహ్మఘాతినీ,
తృతీయే రజశీ హ్యేతా నరకాగతమాతరః. ౪
కర్తృణా దైవసేత్రేణ జుతు ర్దేహోఽప త్రయే,

పాశకీ నరకం గత్వా జాయతే నిర్ధనే కులే, ఇతి శ్రుత్వా తు గరుడ స్తజ్జన్త పరివృచ్ఛతి కథ మితి. ౧. ప్రోక్త మాముష్మికం దుఃఖం యేషా మధ్యాయపంచకే, తేషాం వ్యవేఽధునా ప్రాహ జన్త కర్త చ కేశవః. స్త్రీతి. ప్రసంగేన సంగమేన నిరుద్ధే గర్భవన స్థితే సతి. ౨. యస్మిన్ ఋతుమధ్యే హత్యా చతుర్థాంతేన అస్తి తస్మిన్మేవ దినత్రయే పాపిసాం దేహోత్పత్తి రిత్యన్వయః. ౩. బ్రహ్మఘాతినీ మహా పాపకయుక్తేన అస్పర్శా-ఏతాః స్త్రీయః మలిసదినాంతర్గతా శృండాల్వాదినమా హి నరకేభ్యః అగతానాం మాత్రో భవంతి. ఏతాన్వేన నరకగతా ఉత్పద్యంత ఇత్యర్థః. ౪. దైవం తుభ్యః తదేవ శేతృప్రవర్తకం యస్య తదైవసేత్రం తేన పూర్వ కృతేన కర్తృణా జుతు ర్దేహః దేహస్య ప్రాప్తయే పుంసః పురుషస్య రేతసః శుక్రస

స్రియాః ప్రవిష్ట ఉడరం పునో రేతఃకణాశ్రయః.

౫

పూర్వకాలమున దేవేంద్రుడు వృత్రాసురునిఁ బరిమార్చుటం జేసి అతనిని బ్రహ్మహత్యామహాపాప మాక్రమించెను. దానికి దుగళించి దేవేంద్రుడు బ్రహ్మ నారాధింప నతఁడు సాక్షాత్కరించి కరుణించి అపాతకమును నాలుగుభాగములు గావించి స్త్రీల రజస్సున నుండు నల్లెర్పటిది అంతర్హితఁడయ్యెను. నాటినుండియు స్త్రీలు బహిష్కలగు కాలమున మొదటి మాఁడుదినములయందును క్రమముగ చండాలి, బ్రహ్మఘాతినీ, రజకీ అని చెప్పబడుచున్నారు. ఈమూపురుషు సరకలోకమునుండివచ్చిన పాపాత్ములకు ఈలోకమున తల్లులగుచున్నారు. పాపాత్ములు పురుషుని రేతకణము నాశ్రయించి పూర్వ జన్మకృత కర్మానుసారముగ దేహోత్పత్తికై స్త్రీల గర్భములను ప్రవేశింతును.

కలిలం త్వేకరాశ్రేణ పంచరాశ్రేణ బుద్ధృజమ్,

దశాహేన తు కర్కంధూః పేశ్యండుం వా తతః పరమ్.

౬

మాసేన తు శిరో ద్వాభ్యాం బాహ్వాంగాద్యంగవిగ్రహః,

నఖలోమాస్థిబద్ధాణి లింగచ్ఛిద్రోద్భవ స్త్రీభిః.

౭

చతుర్భిర్ధాతవ స్సప్త పంచభిః య త్వదుద్భవః,

వడ్భిర్జ్వరాయుణా వీతః కుక్షౌ భ్రామ్యతి దక్షిణే.

౮

మాతు ర్జగ్ధాన్నపానాద్యై రేధద్ధాతురసంమితే,

కణో బిందుః కస్త్యాశ్రయస్సక్ స్రియాః ఉడరం ప్రవిష్టో భవతి. అత్రాయం విశేషః. “కుక్రశోణితసంయోగా త్పిండోత్పత్తిః ప్రజాయతే, రక్తాధిశ్యే భవే న్నూరి కుక్రాధిశ్యే భవే త్పుమాకా, సమాసే ద్రవ్యసంయోగే తృతీయా ప్రకృతి ర్భవేత్, విభక్తే రేతసి ప్రాయో భవే ద్యుగ్ధ మపి క్వచిత్.” ఇతి. ౫. ‘భూత్వా గర్భ క్రమ’ దితి పూర్వమాచితక్రమేజైవ గర్భోత్పత్తిప్రకార మాహ. కలిల మితి. చతుర్భిః, కలిలం కుక్రశోణితమక్రితం భవతి. తతో బుద్బుదం వర్జలం భవతి. పేశిమాంసం పిండాకారం భవతి. కర్కంధూః బడరిఫలం కశినం భవతి అండం వాయో న్యంతరే. ౬. బాహ్వాంగా ద్యంగానాం విగ్రహః విభాగః-లింగచ్ఛిద్రాణి చ తేషా ముద్భవః. ౭. జరాయుణా గర్భవేష్టనేన వీతః ప్రావృతః. ౮. మాతు ర్జగ్ధన భక్షితే నాన్నేన పానాద్యైశ్చ ఏధమానా ధాతవో యస్య జంతునాం సంభవో

శేతే విణ్మాత్రయో ర్గర్తే స జంతు ర్జంతుసంభవే. ౯
క్రిమిభిః క్షతసర్వాంగ స్సోమమార్యా త్ప్రితిక్షణమ్,
మూర్ఖా మాప్నో త్యరుక్లేశ స్తత్ర తైః క్షుధితై ర్నుహుః, ౧౦

గర్భమున ప్ర వేశించిన యొకదినమునకు కలిల మగును, అయిదు దినములకు బుచ్చుదాకార మగును, పదిదినములకు బదరీఫలమువలె కఠిన మగు మాంసపు ముద్ద యగును, ఒక మాసమునకు శిరస్సు వీర్పడును, రెండుమాసములకు బాహువులు మున్నగు అవయవము తేర్పడును, మూడుమాసములకు గోళ్లు, రోమములు, చర్మము, లింగము, నవరంధ్రములు అంకురించును, నాలుగుమాసములకు సప్త ధాతువులు ఉద్భవించును. అయిదుమాసములకు అఃకలియు, దప్పియు కలుగును, ఆఱుమాసములకు జరాయువు (మాచి) చే కప్పబడి కడు పులో దక్షిణమున తిరుగుచుండును, ఇట్లు మాతృభుక్తాన్న పానాదులచే క్రమముగా వృద్ధిపొందుచు దుర్గంధభూయిష్ట మగు మల మూత్రముల గుంటలో శయనించుచు నచ్చటి పురుగులు నుకుమార మగు శరీరమును కలుచుచుండ ఆబాధ కాగలేక మాటిమాటికి మూర్ఛిల్లుచుండును.

కటుతీర్ణోష్ణలవణరూక్షామ్లాదిభి రుల్బణైః,
మాతృభుక్తై రుపప్లవై స్సర్వాంగోత్థిత వేదనః, ౧౧
ఉల్బేన సంవృత స్తస్మిన్నంత్రై శ్చ బహి రావృతః,
అస్తే కృత్వా శిరగి క్షుత్ భుగ్నృష్టశిరోధరః, ౧౨

యస్మిన్ తస్మిన్, అసమతే దుర్గంధే గర్తే శేతే, తథా చ మార్కంజేయపురాణే “నాడీ చాప్యాయినీ నామ నాభ్యాం తస్య నిబధ్యతే, స్త్రీణాం తథాంత్రసు పిరే సా నిబద్ధోపకాయతే, క్రమంతే భుక్తపీతాని స్త్రీణాం గర్భోదరే తథా, తై రాప్యాయిత దేహోఽసౌ జంతు ర్వృద్ధి ముపైతి హి” ఇతి. ౯. ‘కథ మత్య ద్యతః’ ఇతి ప్రశ్నస్యోత్తర ముక్త్యా ‘గర్భాదిహుఃఖం యచ్ఛుజ్జే’ ఇత్యస్యోత్తర మాహ. తత్ర తైః, గర్భస్థితై క్షుదితైః ఖాదద్యిః క్రిమిభిః సోమమార్యాత్ తోమలత్వే న క్షతాని సర్వాంగాని యన్య. ౧౦. ఉల్బణైః దుస్సహైః సర్వాంగేషు ఉత్థితా వేదనా యన్య అస్తే ఇ త్యుత్తరే జాన్వయః, ౧౧. ఉల్బేన జరాయుణా భుగ్నం వక్రం పృష్ఠం శిరోధరా గ్రీవాచ యన్య. ౧౨. చైవా త్పూర్వకర్త వకాత్-

అకల్ప స్వాంగచేష్టాయాం శకుంత ఇవ పంజరే,
తత్ర లబ్ధ స్మృతి రైవా త్కర్మజన్త శతోద్భవమ్. ౧౩

స్మరణ దీర్ఘ మనుచ్ఛ్వాసం శర్మ కిం నామవిండతే,
నాథమానఋషి ర్భీతః సప్తవధ్విగ్ధ కృతాంజలిః. ౧౪

స్తువీత తం విక్లబయా వాచాయే నోదరేఽర్పితః,
ఆరభ్య సప్తమా న్నాసాం ల్లబ్ధబోధోఽపి వేషితః. ౧౫

నైకత్రాఽస్తే సూతివత్రై ర్విష్టా భూరివ సోదరః,

మాతృభుక్తములును, దుస్సహములును అగు కల్వములవణాది పదార్థములచేత సర్వాంగములయందును వేదన కలుగుచుండ మావి చేతను, ప్రేవులచేతను చుట్టఁబడి వక్రీభూతపృష్ఠశిరోధరుడై అధశ్శిర స్కుండై కదలుటకు నై తము శక్తిలేక పంజరమందలిపక్షివలెనుండును. అంత దైవవశమున స్మృతి వచ్చి పూర్వజన్తమున చేసినపాపము లన్నియు జ్ఞాపకము రాఁగా దీర్ఘసశ్వాసములు విడుచుచు నుఖములేక యుండును. పిదప పరితపించుచు బంధభూతములగు సప్తధాతువులు కలిగి కృతాంజలియై గద్గదస్వరముతో భగవంతుని స్తోత్రము చేయుచుండును. ఏడవ మాసము మొదలు జ్ఞానము గలిగి సూతికావాలములచే నిటునటు కదల్చుబడుచు సమానోదరజన్త యగు క్రిమివలె నొకచోట నుండక తిరుగుచు జీవుఁడు భగవంతుని స్తోత్రము చేయును.

జీవ ఉవాచ:

శ్రీసతిం జగదాధార మశుభక్షయకారికమ్, ౧౬

వ్రజామి శరణం విష్ణుం శరణాగతవత్సలమ్,
త్వన్తాయామోహితో దేహే తథా పుత్రకశత్రుకే. ౧౭

అహం మమాభిమానేన గతోఽహం నాథ సంస్మృతిమ్,
కృతం పరిజన స్యాశ్చే మయా క్త్త శుభాశుభమ్. ౧౮

ఏకాకీ తేన దగ్ధోఽహం గతా స్తే ఫలభాగినః,

లబ్ధాస్మృతిర్యేన సః దీర్ఘం దురంతం అనుచ్ఛ్వాసం యథా భవతి తథా తత్ర సితస్సకా శర్మ సుఖం నైవ విండత ఇతి. ౧౩. సూతిహేతుభి ర్వాత్రై ర్వేషికః. సోదరః సమానోదరజన్తా - విషాధూః క్రిమిరివ నాథమానః యాచమానః. ఉపతప్యమానో వా - ఋషిః దేహత్ దర్శి-సప్తవధ్రయః బంధనధూతాః ధాతవో యస్య సః. ౧౪. అత్రాఽతిదుఃఖితో జీవో మండవిరక్తఇవ స్తాతి. శ్రీపతి మిత్యాద్యర్థైః. ౧౬, ౧౭.

యది యోన్యాగ ప్రముచ్యేహం తత్ స్మరిష్యే పదం తవ. ౧౯
 త ముపాయం కరిష్యామి యేన ముక్తిం ప్రజామ్యహమ్,
 విష్ణుత్ర కూపే పతితో దగ్ధోహం జతరాగ్నినా. ౨౦
 ఇచ్ఛ స్థితో వివసితం కదా నిర్యాప్యతే బహిః,
 యే నేదృశం మే విజ్ఞానం దత్తం దీనదయాభునా. ౨౧
 తమేవ శరణం యామి పునర్నే మాస్తు సంస్మృతిః,
 న చ నిర్గతు మిచ్ఛామి బహిర్గర్భా త్కదాచన. ౨౨
 యత్ర యాత్ర్య మే పాపకరణా దుర్గతి ర్భవేత్,
 తస్మా దత్ర మహాదుఃఖే స్థితోఽపి విగతక్లమః. ౨౩
 ఉద్ధరిష్యామి సంసారా దాత్మానం తే పదాశ్రయః,

శ్రీయగతియు, జగదాధారభూతుఁడును, సమస్తపాపక్షయ
 కారకుఁడును, శరణాగతరక్షకుఁడును అగు శ్రీమహావిష్ణువును శరణమును
 పొందుచున్నాను. శ్రీహరీ! నీమాయచే మోహితుఁడనై పుత్రకళత్రా
 దులయందు అహంకారముమహారములు గలిగి సంసారమునఁ బడితిని.
 భార్యాపుత్రాదుల పోషణకై మంచి చెడ్డల నరయక దుర్మార్గమున
 చరించి ధనసంపాదనము చేసినాను. భార్యాపుత్రాదులు నేను సంపాదిం
 చిన ధనమంతయు అనుభవించి తమదారినిఁ జూచునారు; గాని నన్ను
 చూడరైరి. ఓభగవంతుడా! ఈగర్భకుహరమునుండి బయటపడ
 వేయుము. ఎల్లపుడును నీ చరణకమలములనే స్మరించుచుండెదను.
 ముక్తిమార్గమును వెదకికొందును. సంసారములు ఇక నెప్పుడును స్మరిం
 పను. శ్రీహరీ! మలనూత్రకూపమునఁబడి జతరాగ్నిచే మాడిపోవు
 చున్నాను. ఎట్లయినను నాకు బయటకు వచ్చుటకు అనుగ్రహింపుము.
 దీనదయాభూ! ఇట్టి జ్ఞానము ఎవరికృపవలన కలిగినదో అట్టి పరమేశ్వ
 రుఁడవగు నిన్ను శరణము పొందుచున్నాను. ఓశరణాగతత్రాణపరా

పరిజనస్థానే కుటుంబపాలనాయ, ౧౯, ౧౯. స్వదుఃఖం విజ్ఞాపయ స్నాహ. ఇతో
 గర్భాత్ - వివసితం నిర్గతు - మిచ్ఛా అసౌకదా బహిః నిర్యాప్యతే నిష్క్రమ్యతే
 ౨౦. తత్కృత ముపకారం స్మరన్నాహ. యేనేతి. ౨౧. వా అభవా. ౨౨. తస్మాదత్రై
 పస్థితోఽపి విగతక్లమః అవ్యాకులస్సక. కాత్ర తవ సాధనసామగ్రి ర్యత్రాహ.
 తే పదాశ్రయస్సు స్థితి. ౨౩. దశమాస్యః దశ మాసా గర్భే వ్యవృతా యస్మేతి-

యజా! భక్తవత్సలా! నాకు మఱల నెప్పటికిని సంసారము లేకుండఁ జేయుము. గర్భకుహరమునుండి బయటకు వచ్చిన పాపములు చేయుట గాక పుణ్యకర్తల నాచరించుటకు వలనుపడదు. గావున బయటకు రా నొల్లను. గర్భకుహరమునుండియే గర్భనరకము ననుభవించుచు నీపాదముల నాశ్రయించి అనాయాసముగ ముక్తిపొందుదును.

ఏవం కృతమతి ర్గర్భే దశమాస్య స్తువ నృషిః. ౨౪

సద్యః ఓష త్యవాచీనం ప్రసూత్యై సూతిమారుతః,
తేనావస్పృష్ట స్సహసా కృత్వా వాగ్ని రవాతురః. ౨౫

వినిష్కామతి కృచ్ఛ్రేణ నిరుచ్ఛ్వాసో హతస్త్పతిః,
పతితోభువి విష్ణోత్రే విష్ణాభూ రివ చేష్టతే. ౨౬

రోరూయతి గతే జ్ఞానే విపరీతం గతిం గతః,
గర్భే వ్యాధా శ్చకానే చ పురాణే యా మతి ర్భవేత్. ౨౭

సా యది స్థిరతాం యాతి రో న ముచ్ఛ్యేత బంధనాత్,
యదా గర్భా ద్భవీ ర్యాతి కర్తృభోగా దనంతరమ్. ౨౮

తదైవ వైష్ణవీ మాయా మోహయత్యేవ పూరుషమ్,
స తదా మాయయా సృష్టో న కించి ద్వదతే వశః. ౨౯

తై శవాదిభవం దుగ్ధం పరాధీనతయాశ్ను తే,
పరచ్ఛందం న విదుషా పుష్యమాణో జనేన సః. ౩౦

అనభిప్రేత మాపన్నగ ప్రత్యాఖ్యాతు మనీశ్వరః,
శాయితో లశుదీపర్యంకే జంతుస్త్వదబదమాపి తే. ౩౧

నేశః కలదూయ నేంగానా మాసీనోత్థానచేష్టనే,

ఋషిః జీవాః, సద్యః తత్త్వేణ మేత - అవాచీనం అవాప్నుభుం. మతి హేతు ర్నారకః - ప్రసూత్యై జననార్థం - ఓషతి నదతి. ౨౪. అవస్పృష్టః అధిక్షిప్తస్యక్. ౨౫, ౨౬, శ్చకానే మృతానుగమనే - పురాణే తచ్ఛ్రవణే. ౨౭. కిమపి స్థిరతాం నయాతి త్యక్తవా. యదేతి. ౨౮, ౨౯. గర్భదుఃఖ ముక్త్వా తైశవదుఃఖ మాహ. పరతి త్రిభిః. పరస్య ఛందం మభిప్రాయం - న విదుషా జనేన - పుష్యమాణా పాల్య మానః - అనభిప్రేతం ప్రతిహేలం - అపన్నః ప్రాప్తస్యక్ - స్తన్యార్థం రోదనే ఉద రవ్యథాం ప్రకల్ప్య నింబరసపానం ఉదరవ్యథయా రోదనే స్తన్యపాన మిత్యాది. ౩౦. అసనోత్థానచేష్టనేచ నేశః అనీశస్యక్ రోరూయతి త్యనుషంగః. ౩౧. అమా

తుడం త్యామిత్యచం దంశా మశకా మత్కుణాదయః 32

రుడంతం విగతజ్ఞానం క్రిమయః క్రిమికం యథా,
ఇత్యేవం శైశవం భుక్త్వా దుఃఖం పాగండ మేవ చ 33

ఇట్లు కృతమతియై పోత్రము చేయు అజీవుని పదవమాసంబున ప్రసవహేతు వగు మారుతము అవాఙ్మఖముగా చిమ్మును. అట్లు చిమ్మఁ బడి అవాక్పిరుడై ఆతురుఁడును, విగతస్త్పతియు, నిరుచ్ఛాన్యుఁ డును అయి అతికష్టముమీఁదఁ బయటకువచ్చును. భూమిమీఁదఁబడి మలమాత్రములయందు కృమివలె కడలుచుండును. అంతట జ్ఞానము నశించి అజ్ఞానము ఆవరింప ఏడువఁదొడఁగును. గర్భమునందున్నపు డును, జబ్బుచేసినపుడును, శ్మశానమునం దున్నపుడును, పురాణమును వినునపుడును గలుగు జ్ఞానము స్థిర మగునెడల మనుజు లందఱుచు ముక్తిని పొందితీతెదరు. గరుడుఁడా! అట్టి జ్ఞానము స్థిరముగ నెప్పుడును ఉండదునుమా. జీవుఁడు గర్భగోళమునుండి బైటకు వచ్చినవెంటనే వైష్ణవమాయ కప్పివేయును. అట్లు మాయాచ్ఛాదితుఁడయి నేమియుఁ బలుకనేరక పరాధీనుడై జాల్యాదికములగు దుగ్గిఖము లనుభవించు చుండును. కాబట్టి పూర్వజన్మజ్ఞానము మనుజులకు స్థిరముగా నుండదు. పరుల మనోభావముల నెఱుంగనివారిచే పోషింపఁబడుటయు, ప్రతికూల ములును, అనిష్టములును అగువానిని పొందుటయు, వలదని చెప్పటకు శక్తి లేకపోవుటయు, నల్లులు మున్నగు జంతువులతో నిండి అపరి శుభ్రమైయున్న మంచముమీ ద పరుండుటయు, అవయవములను గోకు లొనుటకు, శక్తిలేకయుండుటయు, లేచుటకు నడచుటకు శక్తిలేకపోవు టయు మొదలగు శైశవదుగ్గిములచే బాధపడుచుండు జీవుని లేతచర్మ మును నల్లులు చీమలు మున్నగునవి తినుచుండును. అట్టి బాధ పడలేక ఏడ్చుచుండు జీవుని కృములు భక్షించుచునే యుండును. పిడప పాగండ (యోవన) దుగ్గిఖముల ననుభవించును.

తతో యోవన మాసాద్య యాంతి సంపద మాసురీమ్,

శోమలా త్వక్ యస్య తమ్. విగతం గర్భే బాతంజ్ఞానం యస్య. 32. శైశవం పంచవర్షాని పాగండం యోవనా దర్వాక్. తత్రచ అధ్యయనాదిదుఃఖాని యోవన దుఃఖ మాహ. ఆసురీం దంభో దశోఽభిమానశ్చైర్వాదికామ్. 33. తదా యోవన

తదా దుర్వ్యసనాసక్తో నీచసంగపరాయణః. 3౪

శాస్త్రసత్పురుషాణాం చ ద్వేష్టా స్వాత్మామలంపటః,
దృష్ట్వా స్త్రియం దేవమాయాం తద్భావైరజశేంద్రియః. 3౫

ప్రలోభితః పతత్యంధే తమస్యగ్నౌ పతంగవత్,
కురంగమాతంగపతంగభృంగమీనా మాతాః పంచభిరేవ పంచ,
ఏకః ప్రమాదీ స కథం న హన్యతే యస్సేవతే పంచభిరేవ పంచ. 3౬

అలభ్యాభీప్సితో జ్ఞానా దిద్ధమన్యః శృచార్పితః,
సహ దేహేన మానేన వర్ధమానేన మన్యనా. 3౭

కరోతి విగ్రహం కామీ కామిష్వంతాయ చార్తసః,
బలాధికై స్స హన్యేత గజై రన్యై ర్గజో యథా. 3౮

ఏవం యో విషయాసక్త్యా నరత్వ మతిదుర్లభమ్,
వృథా నాశయతే మూఢ స్తస్మాత్పాపతరో హి కః. 3౯

జాతీకతేషు లభతే భువి మానుషత్వం
తత్ప్రాపి దుర్లభతరం ఖలు భో ద్విజత్వమ్,

సమయే. 3౪. కామలంపటతా మే వాహ. దృష్టేతి. దేవత్య మను మాయారూపం-
తద్భావైః తస్యాః కటాక్షకపటస్నేహవంచనాదిభి ర్భావైః ప్రలోభితస్సృజా అంధే
తమనీ మహామోహే పతతి. 3౫. తత్ర పంచేంద్రియప్రధానో నరః పతతితి కిం
నాచ్యమ్. ఏకై శేంద్రియాసక్త్యైవ బహవో నష్టా ఇత్యాహ. కురంగేతి పంచభిః.
శబ్దస్వరూపరసగంధై ర్లోహితాః కురంగాదయః పంచమాతావన, కించ పంచభిః
శ్రవణాదిభి రింద్రియైః పంచ శబ్దాదివిషయాకా యః ఏకఏక ప్రమాదీ అనితే! సేవ
తే సః యువా కథం న హన్యతే? అపితు హన్యత ఏవేత్యర్థః. 3౬. హనన మేవ
నిహాపయతి. అలభ్యేతి ద్వాభ్యామ్. న లభ్యం అభీప్సితం వాంఛితం కామిన్యాదిమఖం
యేన సః-అజ్ఞానా దవిచారాత్-ఇద్ధః ప్రవృద్ధః మన్యః కోపో యస్యేతి. యదా
వాంఛితలాభో న జాతః తదా శుచార్పితః కోశేన యుక్తో భవతి. యదా దేహేన
సహౌన వర్ధమానేన మన్యనా చ-ఆర్తసః అంతాయ స్వస్య నాకాయ - కామిషు
అన్యకారేషు-కామిసీమిత్రం విగ్రహం విరోధం కరోతి. 3౮. తదా కామీ యు
వా బలేన అధికై ర్జ్వరైర్న స్యేత-యథా ప్రబలై ర్గజై ర్హీనో గజ ఇవ. 3౯. యో
విషయాసక్త్యా వృథాన నరత్వం నాశయతి త మనుకోచ స్నాహ. ఏవ మితి
ద్వాభ్యామ్. 3౯. జాతీకతే ప్సేతి. పశ్యాదిజాతీనాం శతేషు - శతశబ్దోఽత్రానం

యస్తన్న పాలయతి లాలయతీంద్రియాణి

తస్మాన్మృతం ఊరతి హస్తగతం ప్రమాదాత్.

౪౦

శ్రోత్రేంద్రియ ప్రధాన మగు లేడి శబ్దముచే చెడినది. త్వగింద్రియ ప్రధాన మగు ఏనుగు స్పృగ్మచే చెడినది. చక్షురింద్రియ ప్రధాన మగు పక్షి రూపమువలన చెడినది. జిహ్వేంద్రియ ప్రధాన మగు తుమ్మెద రసముచే చెడినది. ఘ్రాణేంద్రియ ప్రధాన మగు చేప గంధముచే చెడినది. శ్రోత్రత్వజ్ఞే త్రజిహ్వస్థూనాము లను జ్ఞానేంద్రియములతో శబ్దస్పర్శ రూపరసగంధము లనుభవించుచున్నట్టియు, అవివేకియు, యశావనుఁ డును అగు మనుష్యుఁడు అవశ్యము చెడితీరును. యశావనప్రాదుర్భావ మగుటతోడనే మనుష్యులకు ముందుగ సంభోగేచ్ఛ పొడమును. తరు వాత దానినిమిత్రము ప్రయత్నించును. ప్రయత్నము విఫల మయిన అజ్ఞానమువలన కోపముఁ జెందును. పిమ్మట దుఃఖమును పొందును. అనంతరము శరీరముతోఁగూడ దినదిన ప్రవర్ధమాన మగు కోపము బొంది ఇతరకాముకులతో విరోధించును. అంతట బలాధికు లగు వారి వలన తాను ఏనుఁగులచే ఏనుఁగు చెడినట్లు హతుఁడై పోవును. ఇట్లు విషయసుఖతత్పరుఁ డగుటంజేసి అతిదుర్లభ మగు మనుష్యజన్మ మును వ్యర్థముగ చెడఁగొట్టుకొను మనుష్యునికంటె మూఁఁడును, పాపాత్ముఁడును మిటియొక్క డుండునా? గరుడఁడా! పశుపక్షిమృగాది తిర్యగ్జన్తల నెత్తక మనుష్యజన్మ పొందుట అతికష్టము. అందును బ్రాహ్మణజన్మ నెత్తుట మిటియుఁ గష్టము. అట్టి బ్రాహ్మణజన్మ నెత్తి యాబ్రాహ్మణత్వమును రక్షించుకొనక విషయాసక్తుఁడై ఇంద్రియము

త్యజాఁకః - అనేకజీవజాతిస్విత్యర్థః. భువి కర్తృభూషా చ మౌనుషత్వం యన్తసు వ్యశరీరం లభతే త ద్దుర్లభం హి - భగవాన్నామస్తరణార్హత్వాత్. “అహో బర శ్వపచోతో గరీయాక యజ్జిహ్వగ్రే వర్తతే నామతుభ్య” మితి వచనాత్. తత్రాపి నర దేహేఽపి ద్విజతం బ్రాహ్మణత్వం దుర్లభతరం అతిదుర్లభం ఖలు. అతః భో గరుడ! యో ద్విజ స్తత్ర తారుణ్యే పాలయతి- దేహ మిహి శేషః. తత్ ద్విజతం న పాలయతి-ఇంద్రియాణి లాలయతి విషయాస్వాదనలంపటాని కశోతి. తస్య ద్విజస్య హస్తగతం అనాయాసేన కరతలే ప్రాప్తం పాసేన అజరామరత్వప్రద మమృతం ప్రమాదాత్ పాన స్యాతస్యాత్ ఊరతి వృధైవ నిస్సరతి. తపస్తీరాదిభ్య నమగ్గం ముక్తిప్రదం తారుణ్యం క్షుద్రవిషయాభిలాషే వృధైవ యాతి త్యర్థః. రుద్రో తక

లను జయింపలేక చెడిపోవు బ్రాహ్మణుడు తన హస్తమున నున్న అమృతమును క్రింద జారవిడుచు వెంగలివంటివాడు.

తత స్తాం వృద్ధతాం ప్రాప్య మహావ్యాధిసమాకులః,
మృత్యుం ప్రాప్య మహాదుఃఖం నరకం యాతి పూర్వవత్ ॥ ౪౦
ఏవం గతాగతైః కర్మపాతై ర్భద్రాశ్చ పాపినః,
కదాపి న విరజ్యంతే మమ మాయావిమోహితాః. ॥ ౪౧
ఇతి తే కథితా తాక్ష్య పాపినాం నారకీ గతిః,
అంత్యేష్టికర్మహీనానాం కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛసి? ॥ ౪౩

అనంతరమును వార్ధకమును పొంది అనేకరోగములచే బాధపడుచు మృతిఁ బొంది మహాదుఃఖభారము లగు నరకములకు మరలపోవును. ఇట్లు గతాగతములచే పాపాత్ములు కర్మబద్ధులై మున్నాయా మోహితు లగుటం జేసి ఎన్నటికిని వైరాగ్యమును బొందక సంసారమునఁబడి మునిగి తేలుచు దరిగానక దుఃఖించుచుండురు. గరుడుఁడా! భర్తృదైహికవిహీను లగు పాపాత్ములకు గలుగు యమయాతనలను చెప్పినాను. మరల నింకేమి వినఁగోరెదవు?

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సార్వోధారే పాపినాం జన్మాదిదుఃఖి
నిరూపణో నామ షష్ఠోఽధ్యాయః.

స్తాదాజ్ఞానంతరం తాం “అస్తేఽనుభోషస్యస్త” మిత్యాదివా పూర్వోక్తం వృద్ధతాం ప్రాప్య పూర్వవత్ ‘యాతవాదేహ ఆవృత్య’ ఇత్యాది పూర్వోక్తప్రకారేణ, ౪౦, ఏవం షడధ్యామోక్తప్రకారేణ గతాగతైః గతా నరకే-అగతా భువి-ఏతద్భూతైః కర్మజ్ఞాం పాతై ర్భద్రాః న విరజ్యంతే విరక్తిం న లభంతే. అక్రమేతుః మమ మయావిమోహితా ఇతి, ౪౧, పాపగతి మపసంహరతి. ఇతి, ౪౩. ఇతి శ్రీగరుడపురాణటీకాయాం షష్ఠోఽధ్యాయః.

సప్తమాధ్యాయము

సూత ఉవాచ:—

ఇతి శ్రుత్వా తు గరుడః కంపితోఽశ్వత్థపత్రవత్,
జహానా ముపకారార్థం పునః పప్రచ్ఛ కేశవమ్. ౧

గరుడ ఉవాచ:—

కృత్వా పాపాని మనుజాః ప్రమాదాద్బుద్ధితోఽపి వా,
న యాంతి యతనా యామ్యాః కేనోపాయేన కథ్యతామ్. ౨

సంసారార్థవమగ్నానాం నరాణాం దీనచేతసామ్,
పాపోపహతబుద్ధీరాం విషయోపహతాత్మనామ్. ౩

ఉద్ధారార్థం వద స్వామిస్తు రాణార్థవిశ్చయమ్,
ఉపాయం యేన మనుజాస్సద్గతిం యాంతి మాధవ. ౪

శ్రీభగవానువాచ:—

సాధు పృష్టం త్వయా తాక్ష్య మానుషాణాం హితాయ వై,
శృణుష్వావహితో భూత్వా సర్వం తే కథయామ్యహమ్ ౫

అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లని చెప్పదొడంగెను. గరుడుడు రావియాకువలె వడకిపోయి “శ్రీహరీ! మనుష్యులు ప్రమాదమువలనఁగాని, బుద్ధిపూర్వకముగఁ గాని పాపములు చేసినను యమయాతనల నెట్లనుభవింపకుండురో ఆ యుపాయములను జెప్పుము. సంసారసాగరనిమగ్నులును, దీనచేతస్కులును, పాపాత్ములును, విషయ నుభాసక్తులును అగు మనుజులు ఏ యుపాయమువలన సద్గతిఁ బొందుదురో వానినిఁ గూడఁ జెప్పుము.” అని యడుగ శ్రీహరి యిట్లు చెప్పెను. మానవుల నుద్ధరించుటకు మంచిప్రశ్న నడిగితివి. సావధానుడవై వినుము.

గరుడస్సద్భిరధ్యాయై శ్రుత్వా పాతకయాతనాం, అథ తన్నాశకోపాయ మప్తభిః పరిపృచ్ఛతి. ఇతి. ౧. జెడ్డవైహికదాశేన గతః శ్రేణోఽపి సద్గతిం, ఇత్యాహస్తమే విష్ణుర్బ్రహ్మహన గర్కథామ్. ప్రమాదాత్ అనవధానత్వాత్. ౨, ౩.

దుర్గతిః కథితా పూర్వ మపుత్రాణాం చ పాపినామ్,
 పుత్రిణాం ధార్మికాణాం తు న కదాచిత్త గేశ్వర. ౬
 పుత్రజన్మావరోధ స్సాస్య ద్వది కేనాపి కర్మణా,
 తదా కశ్చి దుపాయేన పుత్రోత్పత్తిం ప్రసాదయేత్. ౭
 హరివంశకథాం శ్రుత్వా శతచండివిధానతః,
 భుక్త్వా శ్రీశివమారాధ్య పుత్ర ముత్పాదయేత్సుధీః. ౮
 పున్నామ్నో నరకాద్యస్తాభివరం త్రాయతే నుతః,
 తస్మాత్పుత్ర ఇతి ప్రోక్తః స్వయమేవ స్వయంభువా. ౯
 ఏకోఽపి పుత్రో ధర్మాత్మా సర్వం తారయతే కులమ్,
 పుత్రేణ లోకాన్ జయతి శ్రుతిరేషా సనాతనీ. ౧౦
 ఇతి వేదైరపి ప్రోక్తం పుత్రమూహత్వ్యము త్తమమ్,
 తస్మాత్పుత్రముఖం దృష్ట్వా ముచ్యతే పైతృకాదృణాత్. ౧౧
 పాత్రస్య స్వర్చనాన్తర్వ్యో ముచ్యతే చ ఋణత్రయాత్,
 లోకా నత్యే ద్దివః ప్రాప్తిః పుత్రపాత్రప్రపాత్రకైః. ౧౨

గరుడః! తొల్లి అపుత్రకు లగు పాపాత్ములకు దుర్గతి కలుగు నని చెప్పఁబడియున్నది. పుత్రవంతు లగు ధర్మాత్ములకు దుర్గతి ఎప్పుడును కలుగదు. ప్రాక్తన జన్మ కర్మమున సంతానము లేనివారు హరివంశకథ వినుట, శతచండివిధానము, శివపూజ మొదలగు సుపాయములవలన పుత్రులు కలుగునట్లు చేసికొనెలెను. పుంనామనరకమువలన తలిదండ్రు లను రక్షించును; గావున నుతనకు పుత్రుఁడు అని బ్రహ్మ పేరు పెట్టెను. ధర్మాత్ముఁ డగు నొక పుత్రునివలననే వంశ మంతయు తరించును. వేదములయందు పుత్రమహిమ వేయినోళ్ల కొనియాడఁబడియున్నది. పుత్రముఖములను జూచుట లోడనే మనుజుఁడు పైతృకఋణము

పురాణార్థము విశేషేణ నిశ్చయో యగ్య త మపాయం వద. ౪-౬. మృతస్య పుణ్య పాపాభ్యాం ద్వేగతీ. త త్ర పాపగతి స్తు నిరూపితా. ఇదానీం పుణ్యగతిం శ్రీభగవా నువాచ. సాధ్వీతి య వద్గ్రంథసమాప్తి. కించ అపుత్రజామేవ దుర్గతి ర్భవతి. నకు పుత్రిణాం అతః పుత్రమహిమానం నిరూపయతి. ౭. ఉపాయానే వాహ. హరివంశేతి. ౮-౧౧. లోకాన్ జయమలోకాదీన్ అశ్యేత్ అతిక్రమతి - పుత్రాదిభిః కృత్వా దివః స్వర్గస్య ప్రాప్తి ర్భవతి. ౧౨. అత్ర విశేష మహా. బ్రాహ్మ్యేధేతి. బ్రహ్మవివా

నుండి విముక్తిఁ బడయును. పౌత్రునియంగస్పర్శమువలన పితృఋణము, దేవఋణము, మునిఋణము ఈమూఁడుఋణములవలన ముక్తుఁ డగును. పుత్రపౌత్రప్రపౌత్రులచే స్థమస్తయమలోకముల నతిక్రమించు స్వర్గము నకుఁ బోవును.

బ్రాహ్మ్యోథాపుత్రోన్నయతి సంగృహీత స్వధో నయేత్,
ఏం జ్ఞాత్వా ఖగశ్రేష్ఠ హీనజాతినుతాం స్వజేత్. ౧౩

సవర్ణభ్యః స్వపర్ణాను యే పుత్రా బౌరసాః ఖగ,
త ఏవ శ్రాధదానేన పితౄణాం స్వర్గ హేతవః ౧౪

శ్రాద్ధేన పుత్రదత్తేన స్వర్యాతీతి కి ముచ్యతే,
ప్రేతోఽపి పరదత్తేన గతస్స్వర్గం మయా శృణు. ౧౫

అత్రై వోదాహరిష్యేహ మితిహాసం పురాతనమ్,
బౌర్ధ్యదైహికదానస్య పరం మాహాత్మ్యసూచకమ్. ౧౬

పురా త్రేతాయుగే తార్క్ష్య! రాజాఽసీద్భభ్రవాహనః,
మహోదయే పురే రమ్యే ధర్మనిష్ఠో మహాబలః. ౧౭

యజ్ఞా దానపతిః శ్రీమా నృప్రహ్లాణ్యాస్సాధువత్సలాః,
శీలాచారగుణోపేతో దయాదాక్షిణ్యసంయుతః. ౧౮

పాలయామాస ధర్మేణ ప్రజాగ పుత్రానివౌరసాః,
క్షత్రధర్మరతో నిత్యం సదండ్యాః దండయన్మృషః. ౧౯

స కదాచి న్నహాబాహుః ససైన్యో మృగయాం గతః,
వనం వివేక గహనం నానావృక్షసమన్వితమ్. ౨౦

నానామృగగణాకీర్ణం నానాపక్షినినాదితమ్,

హీన జాతా వివాహితా యా పత్నీ తస్యాః పుత్రో బ్రాహ్మ్యోథాపుత్రః-నకు ఉత్ ఊర్ధ్వం స్వర్గాదిలోకం నయతి. ఉన్నయతీ త్యత్ర సంధిరాక్షః, బ్రహ్మ్యం తు “సవర్ణానాం స్వపర్ణేన వరణ గహ జాయతే, వివాహో వేదవిధినా బ్రాహ్మ్య ఇత్యభిధీయతే” ఇతి. సంగృహీతః అవివాహితాయః పుత్ర స్తు అధః అధోగతిం నయతి. ౧౩. గవర్ణభ్యః స్వపతిభ్యః గవర్ణాను స్వస్తీః. బౌరసా, ఇతి దత్తక్రితానివ్యాప్తిః-స్వరిత్యవ్యయం-స్వర్యాతీతి కిం వాచ్యం-పరదత్తేన శ్రాద్ధేనే త్యమవంగః. ౧౫. అత్ర పుత్ర, మాహాత్మ్యప్రసాదేన శ్రాధమహిమాన మితిహాసముఖేన ప్రస్తాతి. అత్రేతి, యావదధ్యాయసమాప్తి. ౧౬-౧౮. తేన నృ పేణ దూరాత్ప్రీతిప్తేన అతీవ సుదృఢేనాపి

బ్రాహ్మవివాహమున స్వీకరింపబడిన కన్యకకు పుట్టిన పుత్రుడు స్వర్గాదిపుణ్యలోకమును పొందించును. అవివాహిత పత్నీపుత్రుడు నరకలోకమును పొందించును. సవర్ణస్త్రీయందుకలిగిన ఔరసపుత్రుని వలన చేయబడిన శ్రాద్ధాదికము తలిదండ్రులకు స్వర్గాదిలోకములను కలిగించును. పదులు చేసిన శ్రాద్ధములవలననే మృతి బొందినవారు స్వర్గలోకమును పొందుచుండఁగా ఔరసులు చేసిన శ్రాద్ధాదికమువలన స్వర్గాదిపుణ్యలోకములు కలుగుటలో నాశ్చర్య మేమి? గరుడఁడా! ప్రాచీనమును, ఔర్ధ్వదై హికమహిమాసూచకమును అగు నొక యితి హాసమును చెప్పెద వినుము. తొల్లి త్రేతాయుగమున బభ్రువాహనుఁడను రాజు ఉండెను. అతని రాజధాని మహాదయ మను నగరము. యాగశీలుఁడు, మహాదాత, శ్రీమంతుఁడు, బ్రాహ్మణప్రియుఁడు, సాధు వత్సలుఁడు, శీలాచారవంతుఁడు, సద్గుణోపేతుఁడు, భూతదయ గల వాఁడు, పరిజనులయందు దాక్షిణ్యము గలవాఁడు, క్షత్రియధర్మ నిరతుఁడు అగు ఆ బభ్రువాహనమహారాజు ప్రజలను పుత్రులనువోలె పరిపాలించుచుండెను. ఒకనాడు ఆ మహారాజు సైన్యసమన్వితుడై, వేటకు బయలుదేటి నానావృక్షసమన్వితంబును, అనేకవిధ మృగ సమూహసంకులమును, నానాపక్షిగణనినాదితమును అగు నొక మహారణ్యము ప్రవేశించెను.

వనమధ్యే తదా రాజా మృగం దూరా దదృశ్యత. ౨౧

తేన విద్ధో మృగోఽతీవ బాణేన నుదృఢేన చ,
బాణ మోదాయ తం తస్య వనేఽదర్శన మేయివాక్. ౨౨

కక్షేణ రుధిరాద్ద్రోణ స రాజాఽనుజగామ తమ్,
తతో మృగ ప్రసంగేన వన మన్య ద్వివేక సః. ౨౩

క్షుత్రామృకంతో నృపతిః శ్రమసంతాపమూర్ఛితః,
జలాశేయం సమాసాద్య సాశ్వ ఏవ వ్యగాహత. ౨౪

బాణేన విధవీవ - న ఈ మృకః - ఏయివాక్ గతః. ౨౨, ౨౩. క్షుధా క్షమః కుమ్మః కంతో యగ్య - దూరగమనేన శ్రమః ఖేదః అకపేన సంతాపః తాభ్యాం మూర్ఛితః అస్వస్థః-గురోవరం ప్రాప్య అశ్వేన సహిత ఏవ వ్యగాహత తస్మిన్ ప్రవిష్టః. ౨౪. తతః అభ్యాదవతీర్య తదుదకం పశు - సులలా జ్జలపానాత్ విశ్రమః

పపా తడుడకం శీతం పద్మగంధానువాసితమ్,
 తతోఽవతీర్య సలిలాద్విశ్రమో బభ్రువాహనః. ౨౫
 డడర్ప స్యగ్రోధతరుం శీతచ్ఛాయం మనోహరమ్,
 మహావిటపని స్తీగం పక్షిసంఘునినాదితమ్, ౨౬
 వనస్య తస్య సర్వస్య మహాకేతుమివ స్థితమ్,
 మూలం తస్య సమాసాద్య నిషసాద మహీపతిః. ౨౭

ఇట్లా వనమును ప్రవేశించి దూరమున ఒక మృగమును జూచి దానిమీదికి బాణము విడిచెను; గాని ఆమృగము ఆబాణముతోడనే పాటిపోయెను. అంతట నారాజు మృగశరీరమునుండి స్రవించు రక్తధార నాథారము చేసికొని మృగమును కనుగొనఁబోవ ఆమార్గము మఱియొక మహారణ్యమునకుఁ బోయెను. అప్పటికి ఆరాజు మార్గాయాసమువలనను, ఆకలివలనను, గొంతుక యెండిపోవ సంతాపమూర్ఛితుఁడై యెట్లో వెడకి ఒక జలాశయము నారసి అశ్వంబును దానును అందలి తీయని నీరు త్రాచి శీతలచ్ఛాయయు, మనోహరమును, పెద్ద కొమ్మలచే విస్తార ప్రదేశమును ఆక్రమించినదియు, అనేకపక్షిగణములకు ఆశ్రయమును, ఆమహారణ్యమునకు కేతువుఁబోలె విరాజిల్లుచున్నదియు అగు నొక వటవృక్షమును జూచి దానికిందికిఁ బోయెను.

అథ ప్రేతం డడర్పాదౌ ట్టుత్పత్త్యాం వ్యాకులేంద్రియమ్,
 ఉత్కచం బలినం కుబ్జం నిర్మాంసం భీమదర్శనమ్. ౨౮
 తం దృష్ట్వా వికృతం ఘోరం విస్మితో బభ్రువాహనః,
 ప్రేతోఽసి దృష్ట్వాతం ఘోరా మటవీ మాగతం నృపమ్. ౨౯
 సముత్సుకమనా భూత్వా తస్యాంతిక ముపాగతః,
 అబ్రవీచ్ఛ తదా తార్క్ష్య ప్రేతరాజో నృపం వచః. ౩౦
 ప్రేతభావో మయా త్వక్తగి ప్రాప్తోఽస్మి పరమాం గతిమ్,
 త్వత్సంయోగాన్మహాబాహూ! జాతో ధన్యతరోఽన్యహమ్. ౩౧

అంతట దప్పికచేతను, ఆకలిచేతను వ్యాకులేంద్రియ మైనదియు, ఉద్భ్యకేశ ములుగలిగినదియు, బలముగలదియు, పొట్టిదియు, నిర్మాంసమైనదియు, భయంకరమైనదియు, వికృతమైనదియు, ఘోరమైనదియునగు

నౌక ప్రేతము బభ్రువాహనమహారాజు నారసి ఆశ్చర్యముం బొంది ప్రసన్నచిత్తముతో ఆరాజుసమీపమునకు వచ్చి “ఓరాజా! నీసంయోగమువలన నాప్రేతత్వము వదలిపోయినది. షరమగతిని పొందితిని. నేను ధన్యతం బడసితిని” అని పలికెను.

రాజోవాచ:—

కృష్ణవర్ణ! కరాళాస్య! ప్రేతత్వం ఘోరదర్శనమ్,
కేన కర్తవిపాకేన ప్రాప్తం తే బహ్వముంగళమ్. 39
ప్రేతత్వకారణం తాత బ్రూహి సర్వ మశేషతః,
కోఽసి త్వం కేన దాసేన ప్రేతత్వం తే వినశ్యతి. 33

ప్రేత ఉవాచ:—

కథయామి నృపశ్రేష్ఠ! సర్వమే వాదిత స్తవ,
ప్రేతత్వకారణం శ్రుత్వా దయాం కర్తుం త్వమర్హసి. 34
వైదళం నామ నగరం సర్వసంపత్సమన్వితమ్,
నానాజనపదాక్షిణ్యం నానారత్న సమాకులమ్. 35
హర్ష్యప్రాసాదశో భాగ్యం నానాధర్మసమన్వితమ్,
తత్రాఽహం న్యవసం తాత దేవార్చనరతస్సదా. 36
వైశ్యో జాత్యా నుదేవోఽహం నామ్నా విదితమస్తుతే,
హవ్యేన తర్పితా దేవ గ కవ్యేన పితరస్త్రథా. 32
వివిధైర్దానయోగైశ్చ విప్రాస్సంతర్పితా మయా,
దీనాంధకృపణేభ్యశ్చ దత్తమన్న మనేకథా. 37
తత్సర్వం నిష్ఫలం రాజా! మమ దై వాదుపాగతమ్,
యథా మే నిష్ఫలం జాతం నుకృతం తద్వదామి తే. 38

అది విని రాజు “ఓకృష్ణవర్ణుడా! కరాళాస్యుడా! ఘోరదర్శనంబును, బహ్వముంగళంబును అగు నీప్రేతత్వ మెటుల కలిగినది?

త్వా ద్వనద్వజ మివ. ౨౩ - ౨౯. సమాకులమనాః ప్రసన్నచిత్తః. 30 - 3౪. నానాజనపదాక్షిణ్యం అనేకదేశోద్భవైః జనైః పరిపూర్ణం - నానారత్నైశ్చ ‘జాతా జాతా యదుష్కృష్టం తద్రత్న మభిధీయత’ ఇతి స్త్రీగజాశ్వాది శ్రేష్ఠవస్తుభిః పూర్ణమ్. 35. ‘హర్ష్యం రాజగృహం ప్రోక్తం ప్రాసాదోధనినాం గృహమ్’ తేషాం శోభాభి రాగ్యం యుక్తం - నానాధర్మైః శ్రేతప్రాగైః. 3౬. కోఽసి త్వ మితి ప్రశ్నసోఽతర మేవ. వైశ్య ఇతి. ‘దేవార్థ మన్నం హవ్యం పౌత్రో వీరధం

ప్రేతత్వకారణ మెద్ది? నీవెవరవు? ఎద్దాన నీప్రేతత్వము నశించును? నీవృత్తాంతమును సాకల్యబుగా నెఱింగింపుము" అని యదుగ ప్రేతము ఇట్లు చెప్పెను. "నా కీప్రేతభావ మెట్లు వచ్చినదో మొదటినుండియు చెప్పెద వినుము. సమస్తసంపదభిరామంబును, నానాజానపదసంకులంబును, నవరత్నవిపణిశోభితంబును, హర్ష్యవిరాజితంబును, ప్రాసాదమాలావిరాజమానంబును, నానావిధధర్మవిభూషితంబును అగు నైదశంబును నొక నగరము గలదు. అదియే నాకు వాసస్థానము. నే నెల్లపుడును దేవపూజ చేయుచుందును. జాతికి నైశ్యుడను. నాపేరు నుదేవుడు. హవ్యముల చేత దేవతలను, కవ్యముల చేత పితరులను వివిధదానముల చేత బ్రాహ్మణులను తృప్తి పొందించితిని. దీనులు, అంధులు, అనాథలు మొదలగువారికి అనేకపర్యాయములు అన్నమువెట్టి సంతోషపఱచితిని; గాని దైవవశమున అది యంతయు నిష్ఫలమైనది. అది యంతయుఁ జెప్పద వినుము.

మమ వై సంఠతి ర్నాస్తి న నుహ్మన్న చ భాంధవః,
 న చ మిత్రం హి మే తాదృగ్యగ కుర్యాదార్థ వై హికమ్. ౪౦
 యస్య న స్యాన్త హారాజ! శ్రాద్ధం మాసికషోడశమ్,
 ప్రేతత్వం నుస్థిరం తస్య దత్తై శ్శ్రాద్ధశతై రపి. ౪౧
 త్వమార్థ వై హికం కృత్వా మా ముద్ధర మహీపతే!
 వర్ణానాం చైవ సర్వేషాం రాజా బంధురీహోచ్యతే. ౪౨
 తస్మాం తారయ రాక్షేంద్ర మణిర్నందదామి తే,
 యథా మే సద్గతి ర్భూయా తేప్రేతయోనిశ్చ గచ్ఛతి. ౪౩
 తథా కార్యం త్వయా వీర మమ చేదిచ్ఛసి ప్రియమ్,
 తుధా తృపాదిభిర్దగ్ధైః ప్రేతత్వం దుస్సహం మమ. ౪౪

కవ్యమేవ చ'. 3౯. నను మకృతం కథం నిష్ఫలం జాత మహో ఇత్యాశంకాయాహ. మమేతి. ౪౦. 'కించ ఆపుత్రస్య మమైవ ప్రేతత్వం జాత మితి న. కింతు షోడశ శ్రాద్ధరహిత్య సపుత్రస్యాపి స్యాదిత్యాహ. యశ్యేతి. ౪౧. విపది రక్షకత్వాత్ బంధురీతి హేతోః పుత్రాద్యభావ రాజాదిః క్రియాం కారయే దితి భావః. తద క్తం విష్ణుపురాణే 'ఉచ్చిన్నబంధుజాతీనాం కారయే దవనీపతిః' ఇతి. ౪౨. పూర్వ మకృతప్రభావా న్న జీరత్నలాభః. ౪౩-౪౪. సర్వయోనిషు ఆహరసుఖేన దుఃఖ

స్వాదూదకం ఫలం చాస్తి వనేఽస్తి శ్చీతలం శివమ్,
 స ప్రాప్నోమి త్సుధార్తోఽహం తృప్తార్తోఽన జలం క్వచిత్ ౪౫
 యది మే హి భవే ద్రాజ! నిద్ధి ర్నారాయణో మహాః,
 తదగ్రే వేదమంత్రైశ్చ క్రియా సర్వాఽర్థవై హికే. ౪౬
 తదా నశ్యతి మే నూసం ప్రేతత్వం నాత్ర సంశయః,
 వేదమంత్రాస్తపో దాసం దయా సర్వత్ర జంతుషు. ౪౭
 సచ్చాస్త్రశ్రవణం విష్ణోః పూజా సజ్జనసంగతిః,
 ప్రేతయోనివినాశాయ భవంతీతి మయా శ్రుతమ్. ౪౮

ఓరాజా! నాకు పుత్రులు లేరు. మిత్రులు లేరు. బంధువులు లేరు. నాకు ఔర్ధ్వదైహికము నిర్వర్తించుటకు మతెవ్వరును లేరు. షోడశశ్రాద్ధసహితం బగు నౌర్ధ్వదైహికము ఎవ్వనికి జరుగదో ఎన్ని శ్రాద్ధములు చేసినను వానికి ప్రేతత్వము వదలదు. కావున ఓ మహారాజా! నీవు ఔర్ధ్వదైహికము గావించి న న్నుద్ధరింపుము. సర్వవర్ణములకు రాజు బంధువు అని శ్రుతులు చెప్పుచున్నవి. కాబట్టి నన్ను ఉద్ధరింపుము. నీకు మణిరత్నము నిచ్చెదను. నాకు సద్గతి కలుగునట్లును, ప్రేతత్వము విముక్తియగునట్లును అనుగ్రహింపుము. ఆకలి దప్పిక వీనిచే నాకు ప్రేతత్వము దుఃసహముగా నున్నది. ఈమహారణ్యమున స్వాదూదకమును, మధురఫలంబులును గలవు. ఇన్ని యున్నను నాకు ఆకలి దప్పిక తీర్చుకొనుటకు లభించుచున్నవి. ఓరాజా! విధిపూర్వకముగా నారాయణబలి చేసి నీవు తత్సన్నిధిని నాకు ఔర్ధ్వదైహికక్రియను చేసిన వెంటనే నాకు ఈప్రేతత్వము వదిలిపోవును. అందులకు సందేహము లేదు. వేదమంత్రపఠనము, తపస్సు, దానము, భూతదయ, సచ్చాస్త్రశ్రవణము, విష్ణుపూజ, సజ్జనసహవాసము మొదలగు నవి ప్రేతత్వవిनाశమునకు కారణ మని నేను వినియున్నాను.

అతో వత్సోమి తే విష్ణుపూజాంప్రేతత్వనాశినీమ్,

సహిష్ణుతా భవతి. మమ తదభావా ద్దుఃఖం దుస్సుహ మేతే త్యాహ. హృద్వితి. ౪౫. కేన దానేన తే ప్రేతత్వం వినశ్యతీతి ప్రశ్నోఽర్థతరమాహ-పంచభిః. యదీతి. ౪౬, ౪౭. సచ్చాస్త్రశ్రవణేన ధుంధుమారో విముక్తః. సజ్జనానాంధర్మదత్తాదీనాం సంగాదప్యహం కలహాదయో విముక్తౌ ఇతి. ౪౮. కించ మమ ప్రేతత్వంకు విష్ణుపూజయైవ యావ్య

నువర్ణ ద్వయ మానీయ నువర్ణం న్యాయసంచితమ్,
 తస్య నారాయణస్యైకాం ప్రతిమాం భూష కల్పయేత్. ౮౯
 పీతవస్త్రయుగచ్ఛన్నాం సర్వాభరణభూషితామ్,
 స్నాపితాం వివిధై స్తోమై రధివాస్య యజేత్రతః. ౯౦
 పూర్వే తు శ్రీధరం తస్మాదక్షిణే మధుసూదనమ్,
 పశ్చిమే వామనం దేవ ముత్తరే చ గదాధరమ్. ౯౧
 మధ్యే పితామహం చైవ తథా దేవం మహేశ్వరమ్,
 పూజయేచ్ఛ విధానేన గంధపుష్పాదిభిః పృథక్. ౯౨
 తతః ప్రదక్షిణీకృత్య వహ్నా సంతర్ప్య దేవతాః,
 ఘృతేన దధ్నా క్షీరేణ విశ్వే దేవాంశ్చ తర్పయేత్. ౯౩

ప్రేతత్వమును తొలగించు విష్ణుపూజా క్రమమును నీకు చెప్పెద
 వినుము. రెండుమాడల యెత్తుగల బంగారముతో నారాయణ పతి
 మను జేయించి పచ్చని రెండు వస్త్రములచేతను, అలంకారములచేతను
 అలంకరించి అనేకవిధములయిన ఉదకములతో నభిషేకించి సింహాసన
 మున నుంచి పూజింపవలెను. ఆ ప్రతిమకు పూర్వదిగ్భాగంబున శ్రీ
 ధరుని దక్షిణభాగమున మధుసూదనుని పశ్చిమభాగమున వామనుని,
 ఉత్తరభాగమున గదాధరుని, మధ్యను పితామహుని, మహేశ్వరుని
 ఉంచి యథాశాస్త్రముగ గంధపుష్పాదులతో పూజించి ప్రదక్షి
 ణము చేసి అగ్ని హోత్రమున నేతితోను, పాలతోను, పెరుగుతోను,
 హోమము గావించి విశ్వే దేవతలకుఁ గూడ తర్పణము చేయవలెను.

తతస్సాతో వినీతాత్తా యజమానస్సమాహితః,
 నారాయణాగ్రే విధివత్స్వాం క్రియామార్గ వై హి కీమ్. ౯౪
 ఆరభేత యథాశాస్త్రం క్రోధలోభవివర్జితః,
 కుర్యాచ్చాద్ధాని సర్వాణి పృషస్యోత్సర్జనం తథా. ౯౫
 తతః పదాని విప్రీభ్యో దద్యాచ్చైవ త్రయోదశః,

తీర్థాహ, అత స్తాం వక్ష్యే మితి. నువర్ణ ద్వయ మితి. పంచగుంజో మామః-నువర్ణం
 పండితమానసంభాషకం, తస్య ద్వయం ద్వాత్రింశద్వాషకం-నువర్ణం కొంచసం తస్య
 ప్రతిమాం ప్రకల్పయేత్. ౮౯. వివిధై రనేకతీర్థోద్భవైః. అలాభే వాపీహుపజలై ర్వా.
 అధివాస్య సింహాసనే స్థాప్య పూజయేత్. ౯౦. పూజనప్రకార మాహ. పూర్వ

శయ్యాదానం ప్రత్యా చ ఘటం ప్రీతస్య నిర్వపేత్. ౫౭.
రాజోవాచ:—

కథం ప్రీతఘటం కుర్యా ద్దద్యాత్మేన విధానతః,
బ్రూహి సర్వానుకంపార్థం ఘటం ప్రీతవిముక్తిదమ్. ౫౮

ప్రేత ఉవాచ:—

సాధు పృష్టం మహారాజ! కథయామి నిబోధ తే,
ప్రీతత్వం న భవే ద్యేన దానేన నుదృఢేన చ. ౫౯

దానం ప్రేతఘటం నామ సర్వాశుభవినాశనమ్,
దుర్లభం సర్వలోకానాం దుర్గతిక్షయకారకమ్ ౬౦

సంత ప్రహటకమయం తు ఘటం విధాయ,
బ్రహ్మే కేకవయుతం సహ లోకపాలైః, ౬౧

క్షీరాబ్యపూర్ణ వివరం ప్రణీత్యభక్త్యా
విప్రాయ దేహి తవ దానశక్తైః కమన్యైః! ౬౨

బ్రహ్మ మధ్యే తథా విష్ణు శృంకర శృంకరోఽవ్యయః,
ప్రాచ్యాదిషు చ తత్కంఠే లోకపాలా న్కమేణ తు. ౬౩

సంపూజ్య విధినద్రాజ! ధూపైః కుసుమచండనైః,
తతో దుగ్ధాబ్యసహితం ఘటం దేయం హిరణ్మయమ్. ౬౪

సర్వదానాధికం చైత న్న హాపాతకనాశనమ్,
కర్తవ్యం శ్రద్ధయా రాజ! ప్రీతత్వవినివృత్తయే. ౬౫

పిమ్మట స్నానము చేసి నారాయణ ప్రతిమాసన్నిధానమున
క్రోధరహితముడై యథాశాస్త్రముగ ఔర్ధ్వదైహికక్రియ నారంభింప
వలెను. సమస్తశ్రాద్ధములు వృక్షోత్పన్నము చేసిన పిమ్మట బ్రాహ్మణులకు
పదమూడుదానములును శయ్యాదానముగూడ చేసి ప్రీతత్వప్రకర
మగు ఘటదానము చేయవలెను. ఇదివిని “ఓయీ! ప్రీతఘటము నెల్లు
ఇత్యాదిపంచభిః. ౫౫. నిర్వపేత్ ప్రేతఘటం దద్యాత్. ౫౬, ౫౭. నుదృఢేన త్యక్తు
మయోగ్యేన- అవశ్యం కర్తవ్యే కేత్యర్థః. ౫౮, ౫౯. తదేవాహ. సంత ప్రహటకమయం
శోధితసువర్ణరచితం- బ్రహ్మదియతం బ్రహ్మదిభిః స్వపూజార్థం స్వస్వస్థానే హ్యధిష్ఠితం-
తేషాం ఖనితనహంకనామాక్షరై ర్యుక్త మిత్యర్థః. దుగ్ధపురతూర్ణం చ కృత్వా
‘అరసిభువ్వసంకాశ’మితి మంత్రేణ ప్రామ్య ప్రదేహితి. ౬౦-౬౩. తస్య భూతతే,

చేయవలెను? ఏవిధానమున దాని నీయవలెను? ప్రేతత్వవిముక్తిహేతు భూతం బగు ఘటముసంగతి సాంతముగఁ జెప్పు” మని రాజుమగఁగా ప్రేతము మరల నిట్లు చెప్పెను. మహారాజా! మంచి ప్రశ్నయ్యడిగి తిని, దేవివలన ప్రేతత్వము నశించునో అట్టి ప్రేతఘటదానము సంగతి చెప్పెద వినుము. అది సమస్తానుంగళములను బోగొట్టును. దుర్గతిని బోనాడి సుగతి నిచ్చును. అందఱకు నది లభింపదు. ఆఘటమును ఎల్లు చేయిఁపవలె నందువా! బంగారముతో కలశము చేయించి బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరలోకపాల ప్రతిమలు దానిమీఁదఁజెక్కించి దానిని పాల తోడను, నేతితోడను నింపి భక్తితో నమస్కరించి బ్రాహ్మణునకు నీయవలెను. ఇతరదానములతోఁ బరిలేదు. ఆఘటమునకు మధ్యను బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరులను, ప్రాచ్యాదిదిక్కుల నింద్రాదిలోకపాలకులను ధూపదీపాదులచే పూజించి దుగ్ధాజ్యసహితంబును, సర్వదానాధిక పూజ్యంబును అగు ఘటమును ప్రేతత్వవిమోచనార్థమై శ్రద్ధగలిగి బ్రాహ్మణున కీయవలెను.

శ్రీ భగవాన్ వాచః—

ఏవం సంజల్బిత స్త్యుప్త ప్రేతేన సహ కాశ్యహ,
 నేనాఽఽదగామానుపదం హస్త్యశ్వరథసంకులమ్. ౬౪
 తతో బలే సమాయాతే దత్వా రాజ్ఞే మహామణిమ్,
 నమస్కృత్య పునః ప్రార్థ్య ప్రేతోఽదర్శనమేయివాక్. ౬౫
 తస్మాద్వరాద్వినిష్క్రమ్య రాజాఽపి స్వపురం యయా,
 స్వపురిం చ సమాసాద్య తత్సర్వం ప్రేతభాషితమ్. ౬౬
 చకార విధివ త్పక్షి! న్నార్థ్యదైహికజం విధిమ్,
 తస్య పుణ్యప్రదానేన ప్రేతో ముక్తోదివం యయా. ౬౭
 శ్రాద్ధేన పరదత్తేన గతః ప్రేతోఽపి సద్గతిమ్,
 కిం పునః పుత్రదత్తేన పితా యాతీతి చాద్భుతమ్ ౬౮

పదం పదన్యాసం అను లక్షీకృత్య-నేనా ఆజగామ. ౬౪. మను కృత్యం న నిస్తరణీయ మితి సంప్రార్థ్య అంతర్ధానం గతః. ౬౫, ౬౬. విధిం కృత్వా ప్రేతాయ దదా. ౬౭. ఇతి హోమకథనస్యాభిప్రాయ మాహ. శ్రాద్ధేనేతి. ౬౮. ఇతి శ్రీగరుడపురాణటికాయాం సప్తమోఽధ్యాయః.

ఇతిహాసమిమం పుణ్యం శృణోతి శ్రావయేచ్ఛయః,
న తౌ ప్రేతత్వమాయాతః పాపాచారయుతావపి.

౬౬

ఈకథ యిట్లు చెప్పి ముగించెను. ఓగరుడుడా! అట్లు రాజును ప్రేతమును సుభాషించుచుండ గజాశ్వరథభటసంకుల మగు నా రాజునైస్యము అచ్చటికి వచ్చినఁ జూచి యాప్రేతము రాజునకు మణి నిచ్చి నచుస్కరించి మరల ప్రార్థించి అంతర్ధాన మయ్యెను. రాజును అచ్చటనుండి బయలుదేరి స్వపురమునకు వచ్చి ప్రేతము చెప్పినట్లు యథాశాస్త్రముగ ఔర్ధ్వదైహికమును జేసి పుణ్యమును ప్రేతమునకు ఈయఁగా ఆప్రేతము ప్రేతత్వమును బాసి స్వర్గమునకుఁ బోయెను. గరుడుడా! పరులు చేసిన శ్రాద్ధమువలననే ప్రేతము స్వర్గాది పుణ్యలోకములను పొందుచుండ ఔరసపుత్రులచే చేయఁబడు శ్రాద్ధము వలన సద్గతిఁ బొందుటలో నేమి యాశ్చర్యమున్నది? ఎవ్వరు ఈయితి హాసమును విందురో లేక నినిపించెడిరో ఆయిరువురును మహాపాపాచారు లైనను ప్రేతత్వమును బొందక స్వర్గాదిపుణ్యలోకములకుఁ బోవుదురు.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే సారోద్ధారే బభ్రువాహనకృత
ప్రేతసంస్కారోనామ సప్తమోఽధ్యాయః.

అష్టమాధ్యాయము

గతుడ ఉవాచ:—

అముష్మికీం శ్రీయాం సర్వాం వద నుకృతినాం మమ,
కర్తవ్యా సా యథా పుత్రై స్తథా చ కథయ ప్రభో!

౧

శ్రీ భగవానువాచ:—

సాధు పృష్టం త్వయా తాక్ష్య! మానుషాణాం హితాయ నై,
ధార్మికార్హం చ యత్కృత్యం తత్సర్వం కథయామి తే. ౧
సుకృతీ వార్ధకే దృష్ట్యా శరీరం వ్యాధిసంయుతమ్,
ప్రతికూలాస్త్రిహంశైశ్చ వ ప్రాణఘోషస్య చాశ్రుతిమ్. ౩
తదా స్వమరణం జ్ఞాత్వా నిర్భయస్సాన్యకతంద్రితః,
అజ్ఞాతజ్ఞాతపాపానాం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్. ౪

అంతట గరుడుడు “శ్రీహరీ! తలిదండ్రులు వృద్ధులై ఆతురులై నపుడు పరలోకోపయోగ మగు కర్మను కుమారులు ఎట్లు చేసిన ఆతలిదండ్రులకు సద్గతి గల్గునో యట్లు చేయుడగు నయ్యాముష్మిక కర్మను చెప్పు” మని యడుగఁగా “మానుషహితార్థము మంచివిషయము నడిగితివి చెప్పెద విను” మని శ్రీహరి యిట్లు చెప్పెను. పుణ్యాత్మకుడగు వాఁడు ముసలితనమున శరీరము వ్యాధిపీడిత మగుటను, బాధిర్యమువలన ప్రాణఘోష వినఁబడకుండుటయుఁ జూచి తనకు మరణము తప్పదని యెఱింగి, ఆలస్యము చేయక జ్ఞానాజ్ఞానకృతసమస్తపాపములు పోవుటకు సర్వప్రాయశ్చిత్తము చేసికొనవలెను.

కర్తవ్యాఽనుష్మికేనైవ సద్గతిం లభతే నరః, తద్వివాశేతి గరుడ స్తద్దేవ పరిపూర్చతి. అనుష్మికీ మితి. అనుష్మికీం పరలోకోపయోగిణీం సర్వాం ఆతురకృత్యాదికాం సమ్మీయామ్. ౧. ‘అష్టశ్చ నామమాహాత్మ్యం దానం చాతురకాలికం, ధర్మప్రశంసాం ప్రోవాచ భగవాన్ ధర్మవత్సలా’ ౨. ప్రశ్న మభివంద్య ధార్మికార్హం నుకృతిః పరోచితం కృత్యం శ్రీభగవానువాచ. నుకృతీత్యాది. అశ్రుతిం కర్ణే రుద్ధే సతి - అంతశ్చక్షుశ్శ్రోత్రవణం చ దృష్ట్యా తడితి ద్విరీయేన సంబంధః. ౩. నిర్భయః మృత్యుభయశూన్యః స్యాత్ - అపరిహర్యత్వాత్. ఆకంద్రితః ఆతురకృత్యే నిరాకులశ్చ స్యాత్

యదా స్యా దాతురః కాలస్తదా స్నానం సమాచరేత్,
 పూజనం కారయే ద్విష్ణో స్సాలగ్రామస్వరూపిణః. ౫
 అర్చయే ద్గంధపుష్పైశ్చ కుంకుమై స్తులసీదతైః.
 ధూపై ర్దీపైశ్చ నై వేద్యైర్బహుభి ర్నోక కాదిభిః. ౬
 దత్వా చ దక్షిణాం విప్రాన్నై వేద్యాదపి భోజయేత్,
 అష్టాక్షరం జపే త్సంత్రం ద్వాదశాక్షరమేవచ. ౭
 సంస్తరేచ్ఛృణుయా చ్చైవ విష్ణోర్నామ శివస్య చ.
 హరేర్నామ హరేత్పాపం నృణాం శ్రవణోచరమ్. ౮
 రోగిణోఽంతికమాసాద్య శోచనీయం న జాంధవైః,
 స్మరణీయం పవిత్రం మే నామధేయం ముఖుర్దుహుః. ౯
 మత్స్యః కూర్మో వరాహశ్చ నారసింహశ్చ వామనః,
 రామో రామశ్చ కృష్ణశ్చ బుద్ధః కల్కి తథైవ చ. ౧౦
 ఏతాని దశనామాని స్మరన్త్యాని సదా బుధైః,
 సమీపే రోగిణో బ్రూయన్పాంధవా నే ప్రకీర్తితాః. ౧౧
 కృష్ణేతి మంగళం నామ యస్య వాచి ప్రవర్తతే,
 తస్య భస్తీ భవంత్యాశు మహాపాతకకోటయాః. ౧౨

అవసానకాలము సమీపించుట యెఱింగి స్నానము చేసికొని
 సాలగ్రామరూపి యగు విష్ణువును గంధపుష్పములచేతను, తులసీదళ
 ములచేతను పూజించి ఉండ్రాట్లు మొదలగు పిండివంటలతో నైవే
 ద్యము చేసి బ్రాహ్మణులకు దక్షిణాదు లిచ్చి పిమ్మట అష్టాక్షరిని గాని
 ద్వాదశాక్షరిని గాని జపింపవలెను. శివకేశవుల నామములు విన్నను,
 స్మరించినను మనుజుల సమస్తపాపములు తొలగిపోవును. హరినామ
 స్మరణమువలన పాపము నశించుచు. రోగివద్ద కూర్పుండి బంధువులు
 ఏడువఁగూడదు. పవిత్ర మగు నానామమును కీర్తించుచుండవలెను.
 రోగివద్ద కూర్పుండి “మత్స్యః కూర్మో వరాహశ్చ నారసింహ శ్చ
 వామనః, రామో రామశ్చ కృష్ణశ్చ బుద్ధః కల్కి తథైవ చ” అని

చేయి. ౪. ఆకురః కాలః అంక స్సమయః. ౫-౮. అశ్ర గురు ర్యథా గురుమహిమా
 నం కాస్తేణ శిష్యాయోపదిశతి తథైవ హరి రసి హరినామమహిమానం. స్వయభే
 నాహ. సంస్తరే దిత్వాది వింశద్భిః. ౯-౧౩. నమ ఆజామిశ స్తు బహుపాపకృత్-

యెవ్వరు ఈనా పది నామములను స్మరించెడరో వారే బంధువులు, ఎవని నోటినుండి “కృష్ణ” యను మంగళశబ్దము వెలువడునో వాని సమస్తపాపములు భస్మమై పోవును.

ప్రియమాణో హరేర్నామ గృణన్తు త్రోపచారితమ్,
అజామిళో ప్యగార్థామ కింపునశ్చిద్ధయా గృణా. ౧౩

హరి ర్హరి పాపాని దుష్టచిత్తైరపి స్మృతః,
అనిచ్ఛయాఽపి సంస్పృష్టో దహత్యేవ హి పాపకః. ౧౪

హరేర్నామ్నశ్చ యాశక్తిః పాపనిర్వరణే ద్విజ,
తావత్కర్తుం సమర్థో న పాతకం పాతకీజనః. ౧౫

కింక రేభ్యో యమః ప్రాహ నయధ్వం నాస్తికం జనమ్,
నైవానయత భో దూతా! హరినామస్మరన్నరమ్. ౧౬

మహాపాపాత్ముడగు అజామిలుడు అవసానకాలమున ‘నారాయణా’ యని పుత్రుని పిలుచుటవలన వైకుంఠమును బడసెను. అట్టియే ‘డల శ్రద్ధాభక్తులతో’ హరిని స్మరించువారికి మోక్షము గలుగు నని చెప్పుటకు సందేహ మేమి? స్మరించినవారు దుర్మార్గులయినను నేను వారిపాపముల నన్నిటిని శమింపఁ జేయుదును. తెలియక తొక్కినను అగ్ని కాలకుండ నుండదు గదా? పాపములను తొలగించుటలో హరి నామమునకుఁ గల శక్తి యింత యని చెప్పుటకు అయితీగాదు. యముడు దన భటులకు “నాస్తికుని నాలోకమునకు తీసికొని రండు. హరినామస్మరణ చేయువానిని మాత్రము తీసికొనిరావలదు” అని చెప్పెను.

అచ్యుతం కేశవం రామనారాయణమ్

కృష్ణదామోడరం వాసుదేవం హరిమ్,

కథం ధామాగాదితీమామాశంకాం పరిహరన్నహ. హరితి ద్వాక్యామ్. ౧౪, ౧౫.
అత్ర నామమాహాత్మ్యం ‘న పాంకరాయం ప్రతిభాతి బాలంప్రమాద్యం తం ధన లోభేన మూఢమ్. అయం లోకో నాస్తిపరశ్చ నాస్తితి పునః పునర్వశ మాపద్యతేమే’ ఇతి శ్రుత్యుక్తేన యమహతసంవాదే నాహ - కింకరేభ్య ఇత్యాది. ౧౬. హరి నామాశ్లేశాహ, అచ్యుత మిత్యాది. ౧౭. యే అచ్యుతాదిసామకదంబం స్మరంతి

శ్రీధరం మాధవం గోపికావల్లభమ్,
జానకీనాయకం రామచంద్రం భజే.

౧౭

కమలనయన వాసుదేవ విష్ణో ధరణిధరామృత శంఖచక్రపాణి,
భవశరణమితీరయంతియేవై త్యజభటదూరతరేణ తానపాపాః. ౧౮,

“అచ్యుతా, కేశవా, నారాయణా, రామా, కృష్ణా, దామోదరా, వాసుదేవా, శ్రీహరీ, శ్రీధరా, మాధవా, గోపికావల్లభా, జానకీనాయకా, రామచంద్రా, కమలనయనా, విష్ణో, ధరణిధరా, శంఖచక్రపాణి” అని హరినామస్తరణ చేయుచు “శ్రీహరీ! నిన్ను నమ్మి నేవించు నన్ను రక్షింపుము” అని శ్రీహరి నెల్లపుడును భజనసేయు పుణ్యాత్ములను దూరముగా నుండియు చూడకుము, వారిని నాలొకమునకు తీసికొనివచ్చుటకు నైతము ప్రయత్నింపకుము” అని యముడు తనభటులకు చెప్పును.

తా నానయధ్వమసతో విముఖాన్ముకుంద
పాదారవిందమకరందరసా దజస్రమ్,
నిష్కించనైః పరమహంసకులై రసజై

ద్వప్తా నృపే నిరయవర్తని బద్ధతృప్తాః.

౧౯

జిహ్వ నవక్తి భగవద్గుణనామధేయమ్

చేతశ్చ న స్తరతి తచ్చరణారవిందమ్,

కృష్ణాయ నో నమతి యచ్చిర ఏకదాపి

తానానయధ్వమసతోఽకృతవిష్టుకృత్యాః.

౨౦

ముకుందపాదారవిందధ్యానము చేయుని పాపాత్ములను నాలొకమునకు తీసికొనిరండు, ఏవిధ మగు పుణ్యమును జేయనివారిని, నిరయ

తా అపాపాక పుణ్యరూపాక దూరతరేణ త్యజ. ౧౮. శ్రీ ఆనీకవ్యాకృత్యత్రాహ తానితి ద్వాభ్యాం అసతః దుష్టా తానే నాహ ముకుందపాదారవిందయో ర్లోమకరందరూపో రస స్తప్తా ద్విముఖాక - హరిభక్తిరహితా నిత్యర్థః. కీదృశాకానిష్కించనై అజస్రం జాప్తాక. తేహం జ్ఞాపకమాహ. నిరయవర్తని స్వధర్మశూన్యే నృపే బద్ధా తృప్తా యైస్తాః. ౧౯. కించ యద్యేహ జిహ్వ ఇత్యాద్యవ్యయః. వ కృతం నిష్టాః కృత్య మారాధనం యై స్తా నానయధ్వ మితి. ౨౦. అతో హరి

మార్గ మగు గృహమున బద్ధతృష్ణు లైనట్టియు, పాపులను తీసికొని రండు. ఎవ్వని జిహ్వా భగవంతుని గుణగణములను బలుకదో, ఎవ్వని చిత్తము ముకుందుని పాదారవిందములను ధ్యానింపదో, ఎవ్వని శిరము కృష్ణుని ఒక్కమార్తై న నమస్కరింపదో అట్టి దుర్మార్గులను నాలోకమునకు తీసికొనిరండు” అని యముడు తనభటులకు ఆజ్ఞాపించును.

తస్మాత్సంకీర్తనం విష్ణోగన్నంగళమంహసామ్,
మహతామపి పక్షిం ద్రా విద్యై కాంతికనిష్క్రుతిమ్. ౨౧

ప్రాయశ్చిత్తాని చీర్ణాని నారాయణపరాజ్ఞుభిమ్,
న నిష్ఠునంతి దుర్బుద్ధిం సురాకుంభమివాపగాః. ౨౨

కృష్ణనామ్నా న సరకం పశ్యంతి గతఃబ్లిషాః,
యమం చ తద్భటాంత్రైవ స్వప్నేఽపి న కదాచన. ౨౩

మాంసాస్థిరక్తవత్కాయే వైతరణ్యాం పతేన్న సః,
యోఽంతే దద్యాద్విశేభ్యశ్చ నందనందనగామితి. ౨౪

అతః స్మరేన్న హావిష్టోర్నామ పాపాఘనాశనమ్,
గీతాసహస్రనామాని పఠేద్వా శృణుయాదపి. ౨౫

ఏకాదశీవ్రతం గీతాగంగాంబుతులసీదళమ్,

విముఖా నేవానయంత్యితి యమోదూతావాజ్ఞాపయతి. తస్మాజ్జగతోఽపి మంగళరూపం-
మహతాం బహునామప్యంహసాం పాపానాం వికౌంతికనిష్క్రుతిం పరమప్రాయ
శ్చిత్తరూపం విధి. ౨౧. కించ చీర్ణాని కృతాన్యపి తాని హరివిముఖం న పునంతి.
కింతు అభక్తా సరశేష్వినః కతంతీర్థ్యః. ౨౨. తస్మిన్ కేన పతంతీర్థ్యత ఆహ, కృష్ణ
నామ్నా గతం కిర్పివం పాపం యేషం తే - స్వప్నేఽపి న యమం పశ్యంతీర్థ్యన్వ
యః. ౨౩. మాంసాస్థిరక్తాని విద్యంతే యస్యాం సా మాంసాస్థిరక్తవతీ-సా చాసా
కాయవైతరణీచ. ప్రసిద్ధాని పా అస్థిబృందతటాశుర్గమామాంసశోణితకర్దమాభవతి.
అతః తత్సాదృశ్యాత్ కాయోఽపి వైతరణీవ. తస్యాం యథా యః ద్విశేభ్యో గాం
దద్యాత్ సః న పతేత్. తత్త్రైవాస్యాఽపి యః అంతసమయే నందనందనేతి గాం
బాణీం ద్విశేభ్యః దంతేభ్యః దద్యాత్. తవర్గస్య దంతస్థానీయత్వాత్. సోఽపి కాయ
వైతరణ్యాం న పతేత్. కింతి మక్తో భవతి తీర్థ్యః. తత్త్ర యథా ‘ఏకాహ్యేకస్య
జాత్యా బహునాం న కదాచన’ ఇతి నిషేధాత్. తథాఽత్రాపి ద్విశేభ్యశ్చేతిచ తారః.

విష్ణోః పాదాంబునామాని మరణే ముక్తిదాని చ. ౨౬

తతస్సంకల్పయేదన్నం సమృతం చ సకాంచనమ్,
సవత్సా ధేనవో దేమశ్రోత్రియా య ద్విజాతయే. ౨౭

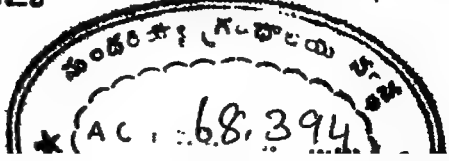
ఆకారణమువలన మహాపాపములకు నిష్క్రమికరమును, జగత్సంగశకరమును అగు విష్ణునామస్తరణము అవశ్యముచేయవలెను. నారాయణపరాజ్ఞుః డగువానిని ప్రాయశ్చిత్తములు సైతము పునీతునిఁ గావింపఁజాలవు. నదు లన్నియుఁ గలిసియు కల్లుకుండను పవిత్రము గావింపఁజాలవు గదా! గరుడుఁడా! కృష్ణనామోచ్చారణమువలన గతపాపు లగు మహాపుణ్యాత్ములు యముని యమకింకరులను గూడచూడరు, అవసానకాలమున ఎవఁడు “నందనందనా” యనిపలుకునో వాఁడు వై తరణీనదిం బడఁడు. కావున మహాపాపములను గూడ నశింపఁజేయు శ్రీమహావిష్ణువునామమును స్మరింపవలెను. భగవద్గీతాపారాయణమును, విష్ణుసహస్రనామపారాయణమును, అథవా తచ్చౌవణమునై సచేయవలెను. ఏకాదశీవ్రతమును, భగవద్గీతయు, గంగోదకమును, తులసీదళమును, విష్ణుపాదోదకమును, విష్ణునామమును మరణకాలమున ముక్తి నిచ్చును. ముక్తినిఁ గోరువాఁడు పరులకు వడ్డసోపేతమగు అన్నము పెట్టవలెను. దూడలతోఁగూడ ఆవులను శ్రోత్రియ బ్రాహ్మణులకు దానము చేయవలెను.

అంతే దనో యద్దదాతి స్వల్పం వా యదివా బహు,
తదక్షయం భవేత్తార్థ్య యత్పుత్రశ్చానుమోదతే. ౨౮

అంతకాలే తు సత్పుత్రస్సర్వదానాని దాపయేత్,
ఏతదర్థం సుతో లోకే ప్రార్థ్యతే ధర్మకోవిదైః. ౨౯

భూమిస్థం పితరం దృష్ట్వా హ్యర్థోస్తి లితలోచనమ్,
పుత్రైస్తృష్టా స కర్తవ్యా తద్ధనే పూర్వసంచితే. ౩౦

పానాపున్యవిధానార్థం. అతో నందనందనేతి వాణీం బహువార మావర్తయేది త్యవిరోధః. ౨౪-౨౬, ఏవం నామమాహర్త్యం నిరూప ఇదానీ మవశ్యదాక్షిణ్యమర్చనాసే పుత్రం ప్రోత్సాహయితి. తత ఇత్యాది. ౨౭. అనుమోదతే యస్తస్మి చింతయతి వా వాచా వదతివా తద ప్యక్షయం భవేతితి. ౨౮. ఏతదర్థం ఆకురదానదాననార్థమ్. ౨౯. పూర్వం పితైవ సంచితే - అత స్తస్మైవ ధనే. ౩౦. అతివాహః కరలోక గామీ - త

స తద్దవాతి సత్పుత్రో యావజ్జీవత్యసా చిరమ్,
 ఆతివాహన్తు తన్వార్థే దుగ్ధిం స లభతే యతః, 30
 ఆతురే చోపరాగే చ ద్వయం దానం విశిష్యతే,
 అతోఽవత్యం ప్రదాతవ్య మప్తదానం తిలాదికమ్. 31

అవసానకాలమున కొద్దిగ నిచ్చినను, గొప్పగ నిచ్చినను అది అక్షయ మగును, మఱియు కుమారుడు ఆమోదించిన అదియు అక్షయ మగును, తండ్రి యవసానకాలమున కుమారుడు తండ్రి చేత సకలదానములును చేయింపవలెను, అవసానసమయమున దానములు చేయింతు రను నాశచేతనే ధర్మాత్ములను పుత్రులను కోరుచుందురు. సత్పుత్రులు తమ తండ్రుల సంపాదనమును మిగుల్చుకొనక దానధర్మములకు వినియోగింతురు, సత్పుత్రుడు బహుకాలము జీవనాధార మగు నటుల దానము చేయును, ఆతురదానములు చేసినచో యమమార్గమున దుగ్ధిములు గలుగవు. ఆతురకాలము, గ్రహణము—ఈ రెండును దానములు చేయించుటకు ఉత్తమ మైనవి అగుటచే ఆతురకాలమున తిలదానము మున్నగు ఎనిమిది దానములను చేయవలెను.

తిలా లోహం హిరణ్యం చ కార్పాసో లవణం తథా,
 సప్తధాన్యం క్షీతి ర్గావ ఏకైకం పావనం స్మృతమ్. 32
 ఏతద్వహ్నహదానం మహాపాతకనాశనమ్,
 అంతకాలే ప్రదాతవ్యం శృణు తస్య చ యత్ఫలమ్. 33
 మమ స్వేదసముద్భూతాః పవిత్రాస్త్రీవిధాస్తీలాః,
 అసురా దానవా దైత్యా స్తృప్యంతి తిలదానతః, 34
 తిలాశ్వేత్వాస్త్రథా కృష్ణా దానేన కపిలా స్తీలాః,
 సంహరంతి త్రిధా పాపం వాఙ్మనగికాయసంచితమ్. 35
 లోహదానం చ దాతవ్యం భూమియుక్తేన పాణిణా,
 యమసీమాం న చాప్నోతి న గచ్ఛేత్తస్య వర్తని. 36
 కుతారో ముసలో దండః ఖడ్గశ్చ చుఛ్చికా తథా,
 శస్త్రా యే యమహస్తే చ నిగ్రహే పాపకర్షణమ్ 37

స్తానై - యతః ఆతురదానాత్. 30. అప్తమహదానం ఫలసహిత మాహ - ఆతురఇతి. 31-33. తిలదానఫలమహా - ఆతురా ఇతి సార్థేన. 34, 35, 36. భూమియుక్తేన

యమా యథానాం సంతుష్ట్యై దానమేతదుదాహృతమ్,
తస్మాద్ద ద్యాల్లోహదానం యమలోకే నుఖావహమ్. ౩౯
ఊరణశ్శ్యామసూత్రశ్చ శుండామర్కోప్యదుంబరః,
శేషంబలో మహాదూతా లోహదానాత్సుఖప్రదాః. ౪౦

తీలదానము, లోహదానము, హిరణ్యదానము, శార్పాసదా
నము, లవణదానము, సప్తధాన్యదానము, భూదానము, గోదానము
ఇవి యెనిమిది మహాదానములు. వీనిలో నొక్కొక్కటియే పావము
గావించును. మహాపాపవినాశకరము లగు ఈ యెనిమిది దానములను
అవసానమునఁ జేయవలెను. వాని ఫలము నెఱింగించెడ వినుము. శ్వేత
తీల లనియు, కృష్ణతీల లనియు, కపిలతీల లనియు నాశరీరమునందలి
చెమ్మటవలన మూడువిధము లగు తీలలు పుట్టినవి. వానిని దానము
చేసిన అనురులు, దానపులు, దైత్యులు తృప్తి జెందెదరు. మఱియు
మనోవాక్కాయములచేఁ జేయఁబడిన త్రివిధము లగు మహాపాప
ములు నశించును. ఇంక లోహదానఫలము చెప్పెద వినుము. భూమిని
స్పృశించి లోహదానము చేయవలెను. లోహదానము చేసినవాడు
యమమార్గమున బోడు. యమాలయమునకును బోడు. కుఠారము,
ముసలము, యమదండము, ఖడ్గము, చురిక మున్నగు యముని యాయు
ధములకు ఈదానమువలన తృప్తి కలుగును. కాఁబట్టి యమలోకనుఖ
కర మగు ఈదానము అవశ్యము చేయవలెను. మఱియు ఊరణుడు,
శ్యామసూత్రుడు, శుండామర్కుడు, ఉదుంబరుడు, శేషంబలుడు
మొదలగు యమదూత లందఱు నీలోహదానమువలన నుముఖు
లగుదురు.

శృణు తాక్ష్య పరం గుహ్యం బానానాం దానము త్రయమ్,
దత్తేన తేన తుష్యంతి భూర్భువస్స్వర్గ వాసినః ౪౧
బ్రహ్మద్యా ఋషయో దేవా ధర్మ రాజసఖాసదః,
స్వర్ణ దానేన సంతుష్టా భవంతి వరదాయకాః. ౪౨
తస్మాద్దేయం స్వర్ణదానం ప్రేతోద్ధరణ పాతకే,
భూమ్యాం కరణం భృత్యైకర్థః. లోహదానఫలమాహ. యమేతి సార్థత్రిభిః. ౩౭-౪౦.

- న యాతి యనులోకం స స్వర్గతిం తాత గచ్ఛతి. ౪౩
 చిరం వసేత్సత్యలోకే తతో రాజా భవేదిహ,
 యాపవాన్ధార్మికో వాగ్మీ శ్రీమానతులవిక్రమః. ౪౪
 కార్పాసస్య తు దాసేన దూతేభ్యో న భయం భవేత్,
 లవణం దీయతే యచ్చ తేన సై వ భయం యమాత్. ౪౫
 అయోలవణకార్పాసతిలకాంచనదాసతః,
 చిత్రగుప్తాదు స్తుష్టా యమస్య పురవాసినః. ౪౬
 సప్తధాన్యప్రదాసేన ప్రీతో ధర్మధ్వజో భవేత్,
 తుష్టా భవంతి యేఽన్యేఽపి త్రిషు ద్వారేవ్యధిష్ఠితాః. ౪౭
 వీహయో యవగోధూమా ముద్గా మాషాః ప్రియంగవః,
 చణకా స్సప్తమా జ్ఞేయా స్సప్తధాన్య ముదాహృతమ్. ౪౮

ఓగరుడుడా! స్వర్గ దానఫలము చెప్పెద వినుము. సమస్తదానములలో సువర్ణ దాన ముత్తమోత్తమము. సువర్ణ దానమువలన సమస్త లోకవాసులు తృప్తి కెందెదరు. మఱియు బ్రహ్మయు, ఋషులు, దేవతలు, ధర్మరాజుసభాసదులు ఈదానమువలన ఈస్థితార్థముల నిత్తురు; గావున ప్రేతముక్షితై స్వర్గ దానము అవశ్యము చేయవలెను. సువర్ణ దాత యనులోకమునకు వెళ్లెడు. స్వర్గలోకమును బొంది యచ్చటఁ గొన్ని దినములు నివసించి పిమ్మట సత్యలోకమునకుఁ జొయి యచ్చట చిరకాలము నివసించి తర్వాత మనుష్యలోకమున రూపవంతుఁడును, ధార్మికుఁడును, వాగ్మీ, శ్రీమంతుఁడును, అతులపరాక్రమశాలియు అగు రాజయి పుట్టును. కార్పాసదానము చేసిన యమ దూతలవలని భయ ముండదు. లవణదానము చేసినచో యమునివలని భయము పోవును. లోహలవణతిల కార్పాససువర్ణ దానములచే యమ పురనివాసులు అగు చిత్రగుప్తాదులు తృప్తి బొందుదురు. వీహిధాన్యము, గోధూమధాన్యము, యవధాన్యము, ముద్గ (పెసలు) ధాన్యము, మాషధాన్యము, ప్రియంగుధాన్యము, చణకధాన్యము ఇవి సప్తధాన్యములు. ఈసప్తధాన్యములను దానము చేసిన యముని సోద

స్వర్గ దానఫలమాహ - శృణ్వతి చతుర్థిః. ౪౩-౪౫. లోహాదిపంచదాసేన తుష్టాః భవంతితి తేషః. ౪౬. త్రిషు. వక్ష్యమాణేషు. ౪౭-౪౮. భూమిదానఫల మాహ, గోచ

రుఁ డగు ధర్మధ్వజుఁడు ప్రీతుఁ డగును. మఱియు మూఁడుద్వారముల యందును ఉండువారుగూడ తృప్తి జెందెదరు.

గోచర్తమాత్రం వనుధా దత్తా పాత్రే విభానతః,
 పునాతి బ్రహ్మహత్యాయా దృష్ట మేత స్తునీశ్వరైః. ౪౯
 న వ్రతేభ్యో న తీర్థేభ్యో నాన్యదానా ద్విసత్వతి,
 రాజ్యే కృతం మహాపాపం భూమిదానా ద్విలీయతే. ౫౦
 పృథివీం సస్యసంపూర్ణాం యో దదాతి ద్విజాతయే,
 స ప్రయాతీంద్రభవనం పూజ్యమాన స్సరాసురైః. ౫౧
 అత్యల్పఫలదాని స్యు రన్యదానాని కాశ్యప,
 పృథివీదానజం పుణ్య మహా న్యహని వర్ధతే. ౫౨
 యో భూత్వా భూమిపో భూమిం నో దదాతి ద్విజాతయే,
 స నాప్నోతి కుటీం గ్రామే దరిద్ర స్సాన్య దృశే భవే. ౫౩
 అదానా ద్భూమిదానస్య భూపతిత్వాభిమానతః,
 నివసే న్నరకే యావచ్చేహో ధారయతే ధరామ్. ౫౪
 తస్మా ద్భూమిశ్వరో భూమిదాన మేవ ప్రదాపయేత్,
 అన్యేషాం భూమిదానార్థం గోదానం కథితం మయా. ౫౫

పాత్రుఁడగు ద్విజునకు గోచర్తమాత్ర మగు భూమి నిచ్చిన బ్రహ్మహత్యాదిమహాపాపములు నశించు నని మహర్షులు కనుఁగొనిరి. గోచర్తమాత్ర మగు భూమి యనఁగా రెండువందల గోవులు రెండు వందల వృషభములతో కలిసి పడుకొనిన నెంతభూమి యాక్రమింపఁ బడునో అంతభూమి యన్నమాట. రాజ్యము చేయునపుడు సంభవించు పాపములు వ్రతములు చేసినను, తీర్థయాత్రలు చేసినను నశింపవు. భూమిదానమువలన మాత్రమే అవి నశించును. ఎవ్వరు సస్యపూర్ణ

ర్షప్రమాణం యథా “గోశతం వృషసంయుక్తం యస్త్రోపవిశతే భువి, త ద్భూపరి మితం జ్ఞేయం గోచర్తమాన ముత్తమమ్” ఇతి. ౪౯, ౫౦. స్వత్సేన భూమిదానేన మహాపాప మపయాతి. కించ సస్యపూర్ణాయాః ప్రదానేన త్వింద్రభవనం ప్రయాతీ త్యాహ. పృథివీమితి. ౫౧, ౫౨. అదానే దోషమాహ. య ఇతి ద్వాభ్యాం కుటీం స్వకీయాం పర్లకాలా మపి నాప్నోతి ఈదృశో దరిద్ర స్సాన్యత్. ౫౩. తావన్నివసే దితి సంబంధః. ౫౪. భూమేర్షమి గోరూపత్వా ద్గోదాన మేవ. ౫౫. అంతధేనుః

యగు భూమిని బ్రాహ్మణులకు దానము చేసెద రట్టివారు నురానురు
లచే పూజింపబడుచు స్వర్గమునకుఁ బోవుదురు. గరుడఁడా! ఇతర
దానము లన్నియు కొద్దిఫలము నిచ్చును. భూదానమువలన కలుగు
పుణ్యము ప్రతీదినము వృద్ధిపొందుచుండును. భూమిపతి యయ్యు
నెవఁడు బ్రాహ్మణునకు భూదానము చేయఁడో అతడు ఉత్తరజన్మమున
మహాదరిద్రుఁ డగును. గృహశూన్యుఁడును అగును. భూమిపతిత్వాభి
మానమువలన నెవఁడు భూమిదానము జేయఁడో వాఁడు శేషుఁడు
భూమిని మోయునంతకాలము నరకమున నుండును; గావున భూమి
గలవారు భూమిదానమును చేసితిరవలెను. భూమిలేనివారికి అఫలము
లభించుటకు గోదానము చెప్పబడినది.

తతోఽంతధేను ర్దాతవ్యా రుద్రధేనుం ప్రదాపయేత్,
ఋణధేనుం తతో దత్వా మోక్షధేనుం ప్రదాపయేత్. ౫౬

దద్యాదై వైతరణీధేనుం విశేషవిధినా ఖగ,
తారయంతి నరం గావ స్త్రివిధా వైపు పాతకాత్. ౫౭

బాలశ్వే యచ్చ కౌమారే య త్పాపం యావనే కృతమ్,
వయఃపరిణతో యచ్చ యచ్చ జన్మాంతరేవ్యపి. ౫౮

యన్నికాయాం తథా స్రాతః య స్తద్ధ్యావన్నపరాహ్ణయోః,
సంధ్యయో ర్యత్కృతం పాపం కాయేన మనసా గిరా. ౫౯

దత్వా ధేనుం సకృద్వాపి కపిలాం క్షీరసంయుతామ్,
సోపస్కరాం సవత్సాం చ తపోవృత్తసమన్వితే. ౬౦

బ్రాహ్మణే వేదవిదుషి సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే,
ఉద్ధరే దంతకాలే సా దాతారం పాపసంచయాత్. ౬౧

తర్వాత గోదానముచేయవలెను. వెనుక చెప్పబడిన ఎనిమిది
దానములలో చివరది యగుగోదానము చేయవలెను. మృత్యుదుఃఖ

అష్టదానోక్తా శ్రీరుద్రధేనుం శ్రీరుద్రస్య మృత్యుంజయత్వా స్తృత్యుదుఃఖనివృత్త్య
ర్థం - ఋణధేనుః జ్ఞాతాజ్ఞాతఋణవిమక్త్యర్థం - మోక్షధేనుః మోక్షార్థం. ౫౬.
వైతరణీతారదార్థం పంచమిచేతి. ౫౭. బాలత్వాదిషు య త్పాపం కృతం తస్మా త్తా
రయం తీతి పూర్వేనైవ సంబంధః. ౫౮, ౫౯. సకృత్ సర్వజన్మ ని ఏకవారమేకాపి
౬౦, ౬౧. స్వస్థతి తస్య పాపధానస్య కు ఏకైవ గాః - అతురస్య సన్నిహితమరణ

నివారణమునిమిత్తము ఒక గోదానము చేయవలెను. జ్ఞాతాజ్ఞాతములు విముక్తినిమిత్తము ముటియొక గోదానము చేయవలెను. మోక్షార్థము ముటియొక గోదానము చేయవలెను. వైతరణీనదిని తరించుటకు ఒక గోదానము చేయవలెను. దీనిని తప్పకుండ చేయవలెను. బాల్యకౌమారయావనవార్ధకములయందు మనోవాక్కాయములచే చేయఁబడిన సమస్తపాపములును ఈగోదానమువలన తొలగిపోవును. ఇంతియగాక జన్మాంతరములయందు చేయఁబడిన పాపములును నశించును. రాత్రి, ప్రాతఃకాలము, మధ్యాహ్నము, అపరాహ్నకాలము, ఉభయసంధ్యలు వీనియందు చేసిన పాపము లన్నియు, ఒక్క కపిలగోవును దానము చేసిన పోవును. పాలు ఇచ్చునదియు, అలంకారములతోఁ గూడినదియు, సవత్సయు నగు కపిలగోవును వేదవేత్తయు తపోవృత్తసమన్వితఁడును అగు బ్రాహ్మణునకు ఇచ్చిన సమస్తపాపములు నశించును అంతకాలమున ఈయఁబడిన గోదానము దాతకు సకలపాపములను తొలగించును. పుణ్యలోకములనుగూడ కలిగించును.

ఏకా గౌ స్వస్థచిత్తస్య హ్యతురస్య చ గోశతమ్,
సహస్ర మ్రియమాణస్య దత్తం చిత్తవివర్జితమ్. ౬౨
మృత వైత త్పున ర్లక్షం విధిపూతం చ తత్సమమ్,
తీర్థయాత్రాసమోపేతం దాన మేకం చ లక్షధా. ౬౩
చాత్రే దత్తం చ యద్దానం తల్లక్షగుణితం భవేత్,
దాతుః ఫల మనంతం స్యాన్న పాత్రస్య పరిగ్రహః. ౬౪
స్వాధ్యాయహోమసంయుక్తః పరపాకవివర్జితః,
రత్నపూర్ణా మపి మహీం ప్రతిగృహ్య న లిప్యతే.
విషశీతావహా మంత్రవహ్ని కిం దోషభాగినా, ౬౫

స్వతు గోశతం - అగ్రిమక్షణే మువ్య తీతి మ్రియమాణః తస్య తు చిత్తవివర్జితదానానుసంధానరహితం దత్తం గోసహస్రం చ. ౬౩. మృతస్య మరణానంతరం చ గవాం లక్షం - ఏకత్వర్యం సమం తుల్యఫలదం భవతి అతః స్వస్థావస్థాయా మేవ దేయ మితి భావః. ఏక మపి ఏకగోదాన మన్యద్వా తీర్థయాత్రాభ్యాం సమ్య గుపేతం యుక్తం తత్ లక్షధా భవతి త్యర్థః. ౬౪, ౬౫. అపాత్రదానేన తు మహతీ విసప్తి రిత్వాహా

స్వస్థచిత్తుడై యున్నపుడు చేయఁబడిన ఒక గోదానమును, సన్నిహితమరణుడై యున్నపుడు చేయఁబడిన నూరుగోదానములును, ఉత్తరక్షణమున మృతిబొందునపుడు చేయఁబడిన వేయిగోదానములును, మృతిబొందిన పిమ్మట చేయఁబడిన లక్షగోదానములును సమాన ఫలమునే ఇచ్చును. గరుడఁడా! స్థిరచిత్తము గలిగి స్వస్థతగా నున్నపుడు గోదానము చేయవలెను. దానము చేయునపుడు తత్ఫలాదుల నెవఁడు అనుసంధానము చేయునో వానికి ఫలవిశేషము కలుగును. పుణ్యతీర్థమున పుణ్యకాలమున సత్పాత్రునకు ఎవ్వ రొక్క గోదానము చేయుదురో అట్టివారికి లక్షగోదానములు చేసిన ఫలము లభించును. తత్పాత్రునకు శుభయఁబడిన దానము లక్షగుణితము అగును. పాత్రభూతునకు దానము చేసిన దాతకు ఫల మనంత మగును. సత్పాత్రునకు ప్రతిగ్రహదోషము లేదు. అధీతవేదుఁడును, నిత్యాగ్నిహోత్రయు, పరపాకవివర్జితుఁడును అగు సత్పాత్రుఁడు రత్నపూర్ణ యగు భూమిని ప్రతిగ్రహించినను పాపమును బొందఁడు. విషము హరించు మంత్రములు, శీతమును బోగొట్టు వహ్నియు దోషయుక్తములు గావు.

అపాత్రే సా చ గార్దతా దాతారం నరకం నయేత్, ౬౬

కులైకశతసంయుక్తం గ్రహీతారం తు పాతయేత్,
నాపాత్రేవిదుషా దేయా ఆత్మన శ్చేయ ఇచ్చతా. ౬౭

ఏకా హ్యేకస్య దాతవ్యా బహూనాం న కదాచన,
సా విక్రీతా విభక్తా వా దహత్యాసప్తమం కులమ్. ౬౮

కథితా యా మయా పూర్వం తవ వైతరణీనదీ,
తస్యా ఉద్ధరణోపాయం గోదానం కథయామి తే. ౬౯

కృష్ణాం వా పాటలాం వాపి ధేనుం కుర్యా దలంకృతాం,
స్వర్ణశృంగీం రావ్యఖురాం కాంస్యపాత్రోపదోహీనీమ్. ౭౦

కృష్ణవస్త్రయుగచ్ఛన్నాం కంఠఘంటాసమన్వితాం,
కార్పాసోపరి సంస్థాప్య తామ్రపాత్రం సచై లకమ్. ౭౧

యమం హైమం న్యసే తత్ర లోహదండసమన్వితం,

అపాత్ర ఇతి స్తాథేన. ౬౬. పాత్రాణా మపి బహూనా మేకా న దేయే త్యానా బహూనా మితి. ౬౮, ౬౯. “దద్యా దైవతరణీం ధేనుం విశేషవిధినా ఖగ!” ఇతి

కాంస్యపాత్రే ఘృతం కృత్వా సర్వం తస్యోపరి న్యసేత్. 2౨

అపాత్రునకు గోదానము ఇచ్చిన దాతకు నరకము సంభవించును. గోదానము స్వీకరించిన అపాత్రుడు నూరుతరములవారితోఁగూడ నరకమును బొందును. కాబట్టి శ్రేయోభిలాషియగునతఁడు అపాత్రునకు గోదానము చేయఁగూడదు. ఒకనికి ఒక గోవును ఈయవలెను; గాని అనేకులకు ఒక్కగోవును ఈయఁగూడదు. దానలబ్ధియగు గోవును అమ్మినను పంచుకొనినను ప్రతిగృహీత ఏడుతరములవారితో దహింపఁబడును. ఇతఁడైతరణీగోదానవిధిని జెప్పెదను.

నావ మిత్సుమయ్యాంకృత్వా పట్టసూత్రేణ వేష్టయేత్,
గర్తం నిధాయ సజలం కృత్వా తస్మిన్ క్షిపేత్ తరిమ్. 23

తస్యోపరి స్థితాం కృత్వా సూర్య దేహసముద్యవం,
ధేనుం సంకల్పయేత్ తత్ర యథాశాస్త్రవిధానతః. 2౪

చెరుకుగడలతో నావను చేసిన దానికి పట్టుదారము కట్టి ఒక గోతిని త్రవ్వి అందు జలము నింపి అందు నావనుంచి సూర్య దేహసముద్యవ యగు గోవును దానిమీఁద నుంచి యథాశాస్త్రముగా గోదాన సంకల్పము చేయవలెను.

సాలంకారాణి వస్త్రాణి బ్రాహ్మణాయ ప్రకల్పయేత్,
పూజం కుర్యా ద్విధానేన గంధపుష్పక్షతాదిభిః. 2౫

పుచ్చం సంగృహ్య ధేనోస్తు నావ మాశ్రిత్య పాదతః,
పురస్కృత్య తతో విప్ర మిమం మంత్ర ముదీరయేత్. 2౬

భవసాగరమగ్నానాం శోకదాహోర్నిదుగ్ధిభిః,
త్రాతా త్వం హి జగన్నాథః శరణాగతవత్సలః. 2౭

విష్ణురూప ద్విజ శ్రేష్ఠ! మా ముద్ధర మహీసుర!
సదక్షిణా మయా దత్తా తుభ్యం వైతరణీం నమః. 2౮

యమమార్గే మహాఘోరే తాం నదీం శితయోజనాం,
తరుకామో దదా మ్యేనాం తుభ్యం వైతరణీం నమః. 2౯

ధేనుకే మాం ప్రదీక్షస్వ యమిద్వారే మహాపథే,

పూర్వనూచితవిశేషవిధిమేవాహ. కృష్ణా మితి. ౩౦-౩౮. వైతరణీం వితరణం దానంతర్ముపిణి మేవాం ధేనుమ్. ౩౯. మాం ప్రదీక్షస్వ వైతరణ్యా స్సకా దత్త

ఉత్తరణార్థం దేవేశి వైతరణ్యై నమోఽస్తుతే. ౮౦

గావో మే హ్యగ్రత స్సంతు గావో మే సంతు పృష్ఠతః,
గావో మే హృదయే సంతు గవాం మధ్యే వసామ్యహమ్. ౮౧

యా లక్ష్మీస్సర్వభూతానాం యా చ దేవే ప్రతిష్ఠితా,
ధేనురూపేణ నా దేవీ మమ పాపం వ్యపోహతు. ౮౨

ఇతి మంత్రైశ్చ సంప్రార్థ్య సాంజలి ర్ధేనుకాం యమం,
సర్వం ప్రదక్షిణీకృత్య బ్రహ్మణాయ నివేదయేత్. ౮౩

పిమ్మట బ్రహ్మణుని గంధపుష్పాక్షతాదులచేతను, వస్త్రాద్యలం
కారములచేతను ఆలంకరింపవలెను. తరువాత గోవు లోక పట్టుకొని
కాలిని నావమీఁద నుంచుకొని బ్రహ్మణుని యెదుట నుంచుకొని “సం
సారసాగరమున మునిగియున్నవారికిని, శోకతాపములచే దుఃఖితు
లై నవారికిని నీవు రక్షకత దాల్చియున్నావు. జగన్నాథా, శరణాగతివత్స
లా, విష్ణుస్వరూపా, ద్విజశ్రేష్ఠా, ఓమహీసురా, నన్ను ఉద్ధరింపుము.
ఇది సదక్షిణాకముగా నీయఁబడినది. మహాఘోర మగు యమమార్గ
మునఁ గలవై తరణీనదిని దాటుటకు నీకు దీనిని ఇచ్చుచున్నాను. నా
ముందు ఆవు లుండుఁగాక. నాయెదుటఁగూడ ఆవు లుండుఁగాక.
నాహృదయమునఁగూడ ఆవులు ఉండుఁగాక. నేను ఆవుల మధ్య నివ
సించెదను. ఏమె సర్వభూతములకు లక్ష్మీయో, ఏమె ధేనురూపమున
దేవునియందు ఆధిష్ఠింపఁబడినదో ఆ దేవి నాపాపములను పోఁగొట్టుగాక”
అని గోవును యముని దోసిలి ఒగ్గి ప్రార్థించి ఆగోవునకు ప్రదక్షిణము
గావించి బ్రహ్మణున కియవలెను.

ఏవం దద్యా ద్విధానేన యో గాం వైతరణీం ఖగః,
స యాతి ధర్మమార్గేణ ధర్మ రాజపథాంతరే. ౮౪

స్వస్థావస్థశరీరే తు వైతరణ్యా వ్రతం చరేత్,
దేయూ చ విదుషా ధేను స్తాం నదీం తద్దు మిచ్ఛతా. ౮౫

రజార్థం త్వం మాం ప్రతిక్షస్య దృష్టిం కురువ్య. ౮౦. యమమార్గభయభీతస్య వాక్య
మిదం. గావోమే ఇతి. ౮౧. భూతానాం వశేంద్రాదీనాం దేశేంద్రాదిభు ప్రతిష్ఠి
తాయా లక్ష్మీః అస్తి వైవ త్వం ధేనురూపేణ అసి - అతో వ్యపోహతు దురీకరోకు.
౮౨-౮౩. వ్రతం ఆచార్యం ధేను స్తాం నదీం తద్దు మిచ్ఛతా. ౮౪, ౮౫.

సా నాయాతి మహామార్గే గోదానేన నదీ ఖగ,
 తస్మా దవశ్యం దాతవ్యం పుణ్యకాలేషు సర్వదా. ౮౬
 గంగాదిసర్వతీర్థేషు బ్రాహ్మణావసథేషు చ,
 చంద్రసూర్యోపరాగేషు సంక్రాంతౌ దర్శనాసరే ౮౭
 అయనే విషువే చైవ వ్యతీపాతే యుగాదిషు,
 అన్యేషు పుణ్యకాలేషు కుర్యాద్గోదాన ముత్తమమ్. ౮౮
 యదైవ జాయతే శ్రద్ధా పాత్రం సంప్రాప్యతే యదా,
 స ఏవ పుణ్యకాలస్సౌ ద్యతస్సంపత్తి రఫిరా. ౮౯

ఇట్లు శాస్త్రోక్తవిధానముగ ఎవ రీవై తరణీగోదానమును చేయుదురో వారు ధర్మమార్గముమీఁదుగా ధర్మరాజు సభకు పోవుదురు. శరీరమున ఎట్టి జబ్బును లేనపుడే స్వస్థావస్థగా నున్నపుడే వైతరణీగోదానము చేయవలెను. వైతరణీనదిని దాటఁ గోరువాఁడు స్వస్థతగానున్నపుడే వైతరణీగోదానము చేయవలెను. ఇట్లు చేసికొనినవారలకు యమమార్గమున వైతరణీనది కాన్పింపదు; కాబట్టి ఓగరుడుఁడా! పుణ్యకాలములయందును, పుణ్యతీర్థములయందును, బ్రాహ్మణగృహములయందును, దర్శయందును, ఉత్తరదక్షిణాయనములందును, వ్యతీపాత పుణ్యకాలమున యుగాదులయందును, ఇతరపుణ్యకాలములయందును గోదానము అవశ్యముగా చేయవలెను. ఎప్పుడు శ్రద్ధకలుగునో, ఎప్పుడు సత్పాత్రుడు లభించునో అదియే పుణ్యకాలము. అట్టి పుణ్యకాలమును ఎవరు విడిచెడలో వారు తెలివితక్కువవారని తెలియవలెను. ఎందువలన నవఁగా సంపత్తి అనఁగా సత్పాత్రము లభించినపుడు శ్రద్ధ కలుగదు. శ్రద్ధ జనించినపుడు సత్పాత్రము లభింపదు. కావున కాలము గడువఁబెట్టక శ్రద్ధ కలిగినపుడును సత్పాత్రము లభించినపుడును వెనుకముందు లాభయోగ గోదానము చేయవలెను.

అవసథేషు గృహేషు. ౮౭. అయన్యేషు వేషుకరకర్కటచేమకులాసంక్రాంతిదిశే. యుగాదిషు అక్షయతృతీయాదిషు. ౮౮. స ఏవ శ్రద్ధాపాత్రయో ఘ్నయోగ ఏవ - అతః అన్య క్పుణ్యకాలాపేక్షా న కర్తవ్యే త్యర్థః. ౮౯. ఇదం భేద్యాదిదానం స్వహస్తైః తంసత్ స్వర్గముఖప్రదంభవతి. అతో వై రాగ్యముత్పాదయన్ స్వహస్తదానే

అస్థిరాణి శరీరాణి విభవో నైవ శాశ్వతః,
నిత్యం సన్నిహితో మృత్యుః కర్తవ్యో ధర్మసంచయః. ౯౦
ఆత్మ విత్తానుసారేణ తత్ర దాన మనంతకం,
దేయం విప్రాయ విదుషే స్వాత్మన శ్చేయ ఇచ్ఛతా. ౯౧
అల్పేనాపి హి విత్తేన స్వహస్తే నాత్మనే కృతం,
త దక్షయం భవే ద్దానం తత్కాలం చోపతిష్ఠతి. ౯౨
గృహీతదానపాథేయ స్సుఖం యాతి మహాధ్వని,
అన్యథా క్లిశ్యతే జంతుః పాథేయరహితః పథి. ౯౩
యాని యాని చ దానాని దత్తాని భువి మానవైః,
యమలోకపథే తాని హ్యుపతిష్ఠంతి చాగ్రతః. ౯౪

శరీరములు స్థిరములు కావు. ఐశ్వర్యము బుద్బుదప్రాయము. మృత్యువు ఎప్పుడు సన్నిహితమై యుండును. గావున మనుష్యుడు ఎప్పుడును దానము చేయుచుండవలెను. తన శక్తికి లోది దానము చేయ వలెను. ఆదానము అనంతఫలము కలది యగును. తన యభివృద్ధిని గోరునతడు విద్వాంసు డగు బ్రహ్మణునకు దానము చేయవలెను. తనచేతిలోఁ జేసికొనినది స్వల్పదాన మైనను అక్షయ మయి యమ మార్గమున చాల ఉపయోగించును. దానధర్మములు చేసికొని స్వర్గ పాథేయము సంపాదించుకొనిన మనుజులు యమమార్గమున సుఖ ముగా వెల్లెడరు. దానధర్మములు చేయనివారలకు స్వర్గ పాథేయ ముం డదు; గావున తినుటకు తిండి లేక యమమార్గమున మలమలమాడుచు ప్రయాణము చేయవలసివచ్చును. భూలోకమున చేసికొనిన దాన ధర్మములు యమమార్గమున ప్రయాణము చేయునపుడు సిద్ధముగా నుండును.

మహాపుణ్యప్రభావేన మానుషం జన్మ లభ్యతే,
య స్త త్ప్రాప్య చరే ద్ధర్మం స యాతి పరమాం గతిమ్. ౯౫

శ్రద్ధా మత్పాదయతి. అస్థి రాణిశ్శాశ్వతి. ౯౦. తత్ర పాత్రే ఆత్మ విత్తానుసారేణ- బహువిత్తే గతి స్వల్పం న దేయ మితి భావః. ౯౧, ౯౨. గృహీతం దానపాథేయం పరలోకభోగ్యం యేనను. అన్యథా పాథేయం వివా పథి అస్తి న్లోకమార్గే యథా ఆశ క్తః క్లిశ్యతే తథైవాఽమరాప్తి. ౯౩-౯౪. అవిజ్ఞాయ అజ్ఞాత్వా అకృత్యే త్యర్థః.

అనిజ్ఞాయ నరో ధర్మం దుగ్ధి మాయాతి యాతి చ,
మనుష్యజన్త సాఫల్యం కేవలం ధర్మ సేవనమ్. ౯౭
ధనపుత్రకళత్రాదిశరీర మపి బాంధవా,
అనిత్యం సర్వమేవేదం తస్మా ధర్మం సమాచరేత్. ౯౮

చాల పుణ్యము చేసికొనినగాని మనుష్యజన్త లభింపదు. దుర్లభ మగు మనుష్యజన్తము నెత్తి ఎవరు ధర్మము జేయుదురో వారు స్వర్గాదిపుణ్యలోకములం బొందుదురు. ధర్మము జేయనివారు దుగ్ధి ములను నరకమును పొందుదురు. ధర్మము చేయుటవలన మానవజన్తము సఫల మగును. ధనము, పుత్రులు, కళత్రము, బంధువులు, శరీరము మొదలగునవి యెల్ల అనిత్యములు; గావున ధర్మము చేయవలెను.

తావ ద్బంధుః పితా తావ ద్భావ జీవతి మానవః,
మృతానా మంతరం జ్ఞాత్వా ఓణా త్స్నేహో నివర్తతే. ౯౯
ఆత్మైవ హ్యత్మనో బంధు రితి విద్యా న్తుహు ద్దుహుః,
జీవన్నపీతి సంచింత్య మృతానాం కః ప్రదాస్యతి. ౧౦౦
ఏవం జాన న్నిదం సర్వం స్వహస్తే నై వ దాపయేత్,
అనిత్యం జీవితం యస్మా త్పశ్యా త్కోఽపి న దాస్యతి. ౧౦౧

మానవుడు జీవించియున్నంతవఱకే తండ్రియు బంధువులు మున్నగువారుండురు. మరణానంతరము వారు బంధములను త్రొంచి వేసికొందురు. తనకు తానే బంధువు. జీవించియున్నవారలకు పెట్టు వారు లేనపుడు ఇళక మరణించిన తరువాత పెట్టువా రెవరు? ఇట్లు తెలిసికొని స్వహస్తములతో దానము చేసికోవలెను. బ్రతికియున్నపుడే తనచేతులతో దానము చేసికోవలెను; గాని చచ్చినతరువాత ఇచ్చెడు వారు ఉండరు.

మృతం శరీర ముత్సృజ్య కాష్ఠలోహసమం ఓతే,
విముఖా బాంధవా యాంతి ధర్మ స్త మనుగచ్ఛతి. ౧౦౨
గృహే దర్థా నివర్తంతే శ్చ శానా త్సర్వబాంధవా,
శుభాశుభం కృతం కర్మగచ్ఛంత మనుగచ్ఛతి. ౧౦౩

౯౭-౯౮. జీవన్నపి - ఆత్మైవ ఆత్మనః బంధుః స్వస్వహితకర్తా ఇతి విద్యాత్ జాన యాత్. జీవితానా మపి నోదత్తం తస్మా మృతానాం కః? నకోఽపి దాస్యతీత్యర్థః.

శరీరం వహ్నినా దగ్ధం కృతం కర్తృ సహస్థితమ్,
 పుణ్యం వా యది వా పాపం భుక్త్యై సర్వత్రమానః. ౧౦౩
 న కోఽపి కస్యచి ద్భంధు స్సంసారే దుఃఖసాగరే,
 ఆయాతి కర్తృసంబంధా ద్యాతి కర్తృక్షయే పునః. ౧౦౪
 పితృ మాతృ సుత భ్రాతృ బంధు దారాదిసంగమః,
 ప్రపాయా మివ జంతూనాం నద్యాం కాష్ఠాఘవ చ్చులః. ౧౦౫
 కస్య పుత్రా శ్చ పౌత్రా శ్చ కస్య భార్యా ధనం చ వా,
 సంసారే నా స్తికః కస్య స్వయం తస్మా త్ప్రీదీయతామ్. ౧౦౬
 ఆత్మాయ త్తం ధనం యావత్తావ ద్విప్రే సమర్పయేత్,
 పరాధీనే ధనే జాతే న కించి ద్వక్తు ముత్సహేత్. ౧౦౭

కావ్యలోక్యసమ మగు మృతదేహమును భూమిమీఁద విడిచి పెట్టి
 బంధువులు విముఖులై వెడలిపోవుదురు. ధర్మముమాత్రము జీవునితోఁ
 గూడఁ బోవును. ధనము గృహమున ఉండిపోవును. బంధువులు శ్చ శా
 నమునందు ఆగిపోవుదురు. పుణ్యమును పాపమునుమాత్ర మే జీవునితోఁ
 గూడ వెళ్లును. స్థూలశరీరము ఇక్కడ అగ్ని చే దహింపఁబడును. చేసి
 కొనినకర్త తనతోఁ గూడ నుండును. పుణ్యపాపములను మనుజుఁడు
 అనుభవించును. దుఃఖసాగర మగు సంసారమున ఎవరికిని బంధువులు
 లేరు. కర్మసంబంధమువలన జీవి వచ్చి కర్మ ముగియుటతోడనే వెడలి
 పోవును. మాలాపితృభ్రాత్రాదిసంబంధము చలివెండ్రయందలి జనసంగ
 మమురీతిని నదియందలి కావ్యసమాగమమువలెను చంచలమైనది.
 భార్యాపుత్రాదులు తనకుగల రమకొనుట వట్టి భ్రమ. కాఁబట్టి స్వయం
 ముగా దానధర్మములు చేసికోవలెను. ధనము తనకు స్వాధీనముగా
 నున్నంతవఱకే దానధర్మములను జేసికోవలెను. ధనము పరాధీన
 మైనపుడు “అధనము నాది” అని చెప్పట కైన అధికారము ఉండదు.
 అట్టి స్థితిలో దానము చేసికొనుట యెట్లు! అగుటచే తనకు స్వాతంత్ర్య
 మున్నంతవఱకే దానధర్మములు చేసికోవలెను.

అత ఏవం జానన్నితి ద్వితియేన సంబంధః. FF. సర్వ మిద మాకురదానమ్. ౧౦౧-
 ౧౦౬. ధనం యావత్ ఆత్మాయ త్తం అత్తనః స్వస్య ఆయ త్త అధీనం భవతి. మహ్యం
 కించి ద్దేయ మరే ఇతివక్తుమపినోత్సహతే. ఉత్సాహేత్ వక్తుమపి యోగ్యేన భవతి,

పూర్వజన్మకృతా ద్దానా దత్ర లబ్ధం ధనం బహు,
 తస్మా దేవం పరిజ్ఞాయ ధర్మార్థం దీయతాం ధనమ్. ౧౦౮
 ధర్మ త్సంజాయతేఽర్థ శ్చ ధర్మ త్కామోఽభిజాయతే,
 ధర్మ ఏ వాపవర్గాయ తస్మా ధర్మం సమాచరేత్. ౧౦౯
 శ్రద్ధయా ధార్య తే ధర్మో బహుభి ర్నార్థరాశిః,
 నిష్కించనా హి మునయ శ్శ్రద్ధావంతో దివం గతాః. ౧౧౦
 పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి,
 త దహం భక్తుపహృత మక్షామి ప్రయతాత్మనః. ౧౧౧
 తస్మా దవశ్యం చాతవ్యం తదా దానం విధానతః,
 అల్పం వా బహు వేతీమాం గణానాం నైవకారయేత్. ౧౧౨

ఇప్పుడు ఉన్న విశేషమగు ధనము పూర్వజన్మమున దానధర్మములు చేయుటవలననే వచ్చిన వని తెలిసికోవలెను. ధర్మముకొఱకు ధనము ఈయవలెను. ధర్మమువలననే అర్థకామమోక్షములు లభించును. అట్లగుటవలన ధర్మము అవశ్యము చేయవలెను. శ్రద్ధతో చేసినధర్మము సద్గతినిచ్చును. ధనము ఎంత యున్నను శ్రద్ధలేకుండ నిచ్చినచో దానివలన ప్రయోజనము కలుగదు. మహర్షులు ధనశూన్యులైనను శ్రద్ధకలవారు కావున స్వర్గమును బొందిరి. “శ్రద్ధాపవిత్రచిత్తుఁడగువాఁడు శ్రద్ధతో పత్రపుష్పాదికమును నిచ్చినను నేను ప్రేమతో స్వీకరింతును” అని శ్రీకృష్ణభగవానుఁడు చెప్పెను. అగుటచే విధివిహితముగా అవశ్యము దానము చేయవలెను అల్ప మనియు అధిక మనియు లెక్కపెట్టఁగూడదు. శక్తికి లోపము లేకుండ భక్తిశ్రద్ధలతోడను, చిత్తశుద్ధితోడను జేసిన దానము స్వల్ప మైనను అక్షయ ఫలమునిచ్చును. ఇందు ఆశ్చర్య మేమియు లేదు.

కర్మ దాతుం యోగ్యః కుః? ఇత్యర్థః. ౧౦౩. నిదర్శన మాహ. పూర్వేతి. ధనం చ ధర్మైకఫల మితి ధర్మార్థమేవ దీయతామ్. ౧౦౮. చతుర్వర్గఫలదాత్రపి ధన మేవ త్యాహ-ధర్మదితి. ౧౦౯. శ్రద్ధాపూతధర్మ ఏవ సద్గతిప్రదో భవతి త్యాహ-శ్రద్ధయేతి. ద్వాభ్యామ్. ౧౧౦. భక్త్యా ఉపహృతం సమర్పితం తత్ పత్రది. ప్రయతాత్మనః శ్రద్ధా పూతచిత్తస్య-అహ మక్షామి. ౧౧౧. స్వహస్తదానం సంజ్ఞాభ్యుత్పరదత్తం సౌతి-తస్మా దితి. ౧౧౨. జేవానాం సమాహాం చైతరం తైర్దేవమూహై రపి

భర్తాత్మా చ స పుత్రో వై దైవతై రపి పూజ్యతే,
 దాపయే ద్య స్తు దానాని పితరం హ్యతురం భవి. ౧౧౩
 పిత్రో ర్నిమిత్తం య ద్విత్తం పుత్రైః పౌత్రైః స్సమర్పితమ్,
 ఆత్మాఽపి పావిత స్తేన పుత్రపౌత్రప్రపౌత్రశ్చైః, ౧౧౪
 పితృ శ్శతగుణం పుణ్యం సహస్రం మాతృ రేవ చ,
 భగినీ దళసాహస్రం సోదరే దత్త మక్షయమ్. ౧౧౫
 న చైవోపద్రవా దాతు ర్న వా నరకయాతనాః,
 మృత్యుకాలే న చ భయం యమదూతసముద్భవమ్. ౧౧౬
 యది లోభా న్న యచ్ఛంభి కాలే హ్యతురసంజ్ఞకే,
 మృతా శ్శౌచంభి తే సర్వే కడర్యాః పాపినః ఖగ !. ౧౧౭
 పుత్రాగ్ని పౌత్రా స్సహ భ్రాత్రా సగోత్రా స్సుహృద స్తు యే,
 దిదతే నాతురే దానం బ్రహ్మహ్మస్తే న సంశయః, ౧౧౮

మరణోస్తు ఖు డగు తండ్రిచేత భూదానము మున్నగు దాన
 ములు చేయించిన పుత్రుడు దేవతలచే పూజింపబడును. తల్లిదండ్రుల
 నిమిత్తమై పుత్రులు సత్పాత్రులకు దానములు చేసిన దానివలన పుత్ర
 పౌత్రప్రపౌత్రులతో పవిత్రు లగుదురు. తండ్రికిచ్చిన నూఱు రెట్లును,
 తల్లి కిచ్చిన వేయి రెట్లును, తోబుట్టువుల కిచ్చిన పదివేలు రెట్లును,
 పుణ్యము కలుగును. సోదరుల కిచ్చిన అక్షయ్యం బగు పుణ్యము కలు
 గును. దానశీలురకు ఇహమునను పరముననుగూడ ఉపద్రవములు

౧౧౩. తేనైవ వితేన పుత్రాదిభి స్సహ స్వయమపి నిష్పాపో భవతి త్యర్థః. ౧౧౪.
 పిత్రో ర్నిమిత్తమితి తమిశ్యకవృత్తియైక అపార్థః. 'గర్భధారణపోషాభ్యాంపికుర్వాతా గరియ' సీతి హేతోః. సహస్రం 'దయాయా భగినీ మూర్తి' రితి హేతోః. దళసాహస్రం 'న
 దయాసదృశం దాన' మితి వచనాచ్చేతి సోదరస్యాపి సమానోదరజన్తత్వా దాత్మ
 కుత్యత్యమ్. అత స్తద్దత్త మక్షయం భయతి. 'తదక్షయం భవేద్దానం స్వహస్తేనాఽత్త
 నేకృత' మితి శాస్త్రోక్తవచనాదితి. ౧౧౫. దానదాతుః పుత్రస్యాపి. ఇహ తు ఉప
 ద్రవాః మార్యాదయః న కరత్ర న చేత్యాది. అలాపి తేనైవ వితేనేతి. పూర్వస్యై
 కావృత్తిః. ౧౧౬. అదత్తే దోషమాహ-యసితి ద్వాభ్యామ్. ౧౧౭, ౧౧౮. ఇతి
 క్రిగరుడపురాణాదీకాయా మప్తహైభ్యామ్.

గలుగవు. మరణకాలమున యమదూతలవలనఁగూడ భయము గలుగదు. ఆతురకాలమున లోభమువలన దానము చేయుని కృపణులు మరణించిన పిమ్మట దుఃఖించెదరు. తండ్రి మొదలయినవారు మరణోన్ముఖులైనపుడు ఆతురదానము చేయించని పుత్రాదులు బ్రహ్మఘ్నులనిపించుకొందురు. వారికి సద్గతి కలుగదు.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే ఆతురదాన
నిరూపణో నామాష్టమోఽధ్యాయః.

న వ మా ధ్యాయము

గదడ ఉవాచ:—

కథితం భవతా సమ్యక్దాన మాతరకాలికమ్,
ప్రియమాణస్య య త్కృత్యం త దిదానీం వద ప్రభో!.

శ్రీ భగవానువాచ:—

శృణు తార్క్ష్య! ప్రవక్ష్యామి దేహత్యాగస్య తం విధిమ్,
మృతో యేన విధానేన సద్గతిం యాతి మానవః.

“శ్రీహరి! మరణకాలమున చేయఁదగిన దానధర్మములను గుఱించి చెప్పితివి మరణకాలమున చేయవలసిన పనులు. చెప్పవే” యని గరుడుఁడు అడుగఁగా “ఎనుము” అని శ్రీహరి యిట్లు చెప్పఁ దొడఁగెను.

కర్తయోగా ద్యదా దేహీ ముంచ త్యత్ర నిజం వపుః,
తులసీసన్ని ధా కుర్యా న్నండలం గోమయేన తు.

తిలాం శ్చైవ వికీర్ణాభ దర్శాం శ్చైవ వినిక్షిపేత్,
స్థాపయే దాసనే శుభ్రే సాలగ్రామశిలాం తదా.

సాలగ్రామశిలా యత్ర పాపదోషభయాపహః,
తత్సన్నిధానమరణా న్తుక్తిర్జంతో స్సునిశ్చితా.

తులసీవిటపిచ్చాయా యత్రా స్తిభవతాపహః,
తత్రైవ మరణా న్తుక్తి స్సర్వదా దానదుర్లభా.

తులసీవిటపిస్తానం గృహే యస్యావతిష్ఠతే,
తద్గృహం తీర్థరూపం హి నాఽయూంతి యమకింకరాః.

ప్రారబ్ధకర్మవశమున సంప్రాప్తమైన యీ దేహము నెప్పుడు విడువ వలసినచ్చునో, అపుడు మానవుఁడు తులసీసన్నిధానమున గోమయ

గదడ ఉవాచ. కథిత మితి. అగ్రిమక్షణే మరివ్యతీతి ప్రియమాణ స్రస్య య త్కృత్యం త ద్వద. ౧. తులస్యాదికమాహత్యం సన్నాత్యసవిధిపూర్వకం, ఉవాచనవమేఽధ్యాయే ప్రియమాణవిధిం హరిః. శృణ్వతి. యేన మృతః సద్గతిం యాతి తం విధిం శృణు. ౨. కర్తయోగాత్ ప్రారబ్ధకర్మదయాత్ - దేహీ జీవః నిజం

ముతో మండలము చేయవలెను. ఆమండలమున తిలలు చల్లి దర్శనము పఱచి శుభ్ర మగు నాసనమున సాలగ్రామశిల నుంచవలెను. ఎచ్చట సమస్తపాపభయాపహ మగు సాలగ్రామశిల యుండునో, ఎచ్చట భవ తాపహరమగు తులసీచ్చాయ యుండునో అచ్చట మరణించినవారలకు సమస్తదానదుర్లభ మగు మోక్షము సంప్రాప్తించును. ఎవ్వనిగృహమున తులసీవృక్షము ఉండునో ఆగృహము పుణ్యతీర్థస్వరూపమగుటంజేసి అచ్చటికి వచ్చుటకు యమకింకరులు భీతిలెడరు.

తులసీమంజరీయుక్తో య స్తు ప్రాణా విముంచతి,
యమ స్తం నేక్షీతుం శక్తో యుక్తం పాపశతై రపి. ౮
తస్యా దళం ముఖే కృత్వా తిలదర్శాసనే మృతమ్,
నరో విష్ణుపురం యాతి పుత్రహీనోఽప్యసంశయః. ౯

తులసీదళమును ధరించి యెవ్వఁడు మరణించునో వాఁడు మహా పాపాత్ముఁడైనను వానిని యముఁడు చూడనేరఁడు తులసీదళమును నోటియందుంచుకొని తిలదర్శాసనాసీనుఁడై మరణించిన యాతఁడు పుత్రహీనుఁడైనను విష్ణుపురమును బొందును. ఇవిషయమున సంశయము లేదు.

తిలాః పవిత్రాః స్త్రీవిధా దర్శాశ్చ తులసీ తథా,
నరం నివారయం త్యేతే దుగ్ధజం యాంత మాతురమ్. ౧౦
మమ స్పృహసముద్భూతా యత సే పాపనా స్తిలాః,
అనురా దానవాదై త్యా విద్రవంతి తిలై స్తతః. ౧౧
దర్శా విభూతి ర్చై తాగ్మ్య! మమ రోమసముద్భవాః,
అత స్తత్సర్వనా దేవ స్వర్గం గచ్ఛంతి మానవాః. ౧౨
కుశమూలే స్థితో బ్రహ్మ కుశమధ్యే జనార్దనః,

ఆత్మ త్వేన స్వీకృతం వపుః ఆత్మ యదా త్యజతి తదా మండలం కుర్యా దిశ్యవ్యయః. 3-F. నను 'అత్రత్ర్యగతిర్నా' స్తీతి పూర్వోక్తవిరోధాత్ పుత్రహీనః కథం విష్ణుపురం యాతి, స కు దుర్గతి కేవల యాతితి చే క్రిత్రాహ. ఏతే తిలా దయో దుర్గతిం యాంతం నివారయంతి. ౧౦. నను తిలానా మిద్యహో మహిమా కుత ఇతి చే క్రిత్రాహ. మమేతి. ౧౧. దర్శతి. 'కురోఽస్తి తృణ హరినామ్' రోమా బుద్ధిభిజ్ఞహితీనాం ఉత్పత్తి స్థానాని, ఇతి భగవద్వచనా దితి.

కుశాగ్రే శంకరో దేవ స్త్రయో దేవాః కుశేస్థితాః. ౧౩

అతః కుశా వహ్ని మంత్ర తులసీ విప్ర ధేనవః,

నై తే నిర్దాల్యతాం యాంతి క్రియమాణాః పునఃపునః. ౧౪

పవిత్రము లగు తిలలు, దర్భలు, తులసి అను నీమూడు వస్తువులను నరకమునఁ బోవు మనుష్యులను స్వర్గమునకుఁ గొనిపోవును. తిలలు నాశరీరమునుండి పుట్టుటచేత పవిత్రము లయ్యె కావున తిలలను జూచుటతోడనే అనురులు, దానపులు, దైత్యులు పారిపోవుదురు. నారోమములవలన నుద్భవించిన దర్భలు నావిభూతి యని తెలిసికొనుము. వాని స్పర్శనమువలన మానవులు స్వర్గమును బొందుదురు. కుశమూలమున బ్రహ్మయు, కుశమధ్యమున విష్ణువును, కుశాగ్రమున శంకరుఁడును నివసించియుండుదురు, కావున కుశలును, అగ్నియు, మంత్రములును, తులసియు, బ్రాహ్మణులును, గోవులును మరల మరల ఉపయోగింపఁబడుచుండినను కర్తృలయందు ఆయోగ్యములు గావు.

దర్భాః పిండేషు నిర్దాల్యా బ్రాహ్మణాః ప్రేతభోజినే,
మంత్రా గా స్తులసీ నీచే చితాయాం చ హుతాశనః. ౧౫

బ్రహ్మ విష్ణు శ్చ రుద్ర శ్చ సర్వే దేవా హుతాశనః,
మండలోపరి తిష్ఠంతి తస్మా త్కుర్వీత మండలమ్. ౧౬

పిండములయందు వినియుక్తము లగు దర్భలును ప్రేతశ్రాద్ధమునందు భుజించిన బ్రాహ్మణులును, నీచజాతిపతితమంత్రములును, రిద్దహవర్ధితము లగు తులసియు, గోవును కర్తృల కర్తృములు గావు. మఱియు చితాగ్నియు అర్హంబు గాదు. గోమయముచే ఉపలిప్తమును, దర్భాస్త్రుతమును అగు భూతలమున ఆతురుని పరుండఁబెట్టవలెను. మంచము మున్నగువానివీఁడ పరుండఁబెట్టరాదు. మఱియు బ్రహ్మయు, విష్ణుడును, రుద్రుండును సమస్తదేవతలును, అగ్నియు మండలము నధిష్ఠించియుండుదురు. కాఁబట్టి మండలమునందు ఆతురుని పరుండఁబెట్టుట మోక్షసాధన మని యెఱుంగుము.

౧౨. కుశస్యాపి పావనత్కామాహ. ౧౩. కుశేతి. క్రియమాణా, కర్తృ ప్రయుజ్యమానా అపి నిర్దాల్యతాం ఆయోగ్యతాం వ యాంతి. ౧౪. సామాన్యకాస్తా ద్విశేషకాస్తస్య బలవత్తా మాహ. దర్భా ఇతి. నీచే నీచజాతిముఖే మంత్రాశ గాః తులసీ చ తద్దహే నిర్దాల్యాః అగ్రావ్యః. ౧౫. ప్రాసంగికం పరిసమాప్య ప్రకృత మనుసరతి.

సర్వత్ర వసుధాపూతా లేపో యత్ర న విద్యతే,
 యత్ర లేవని కృత స్తత్ర పున ర్లేపేన శుభ్యతి. ౧౮
 రాక్షసా శ్చ పిశాచా శ్చ భూతాః ప్రేతా యమానుగాః,
 అలి వృదేశే ఖట్వాయా మంతరిక్షే నికంతి చ. ౧౯
 అతోఽగ్ని హోత్రం శ్రాద్ధం చ బ్రహ్మభోజ్యం సురార్చనమ్,
 మండలేన వినా భూమ్యా మాతురం నైవ కారయేత్. ౨౦
 లిప్తభూమ్యా మతగి కృత్వా స్వర్ణం రత్న ముఖే ఓషేత్,
 విష్ణోః పాదోదకం దద్యాత్సాలగ్రామస్వరూపిణః. ౨౧
 సాలగ్రామశిలాతోయం యః పిబే ద్భిక్షుమాత్రకమ్,
 సర్వపాపవిరుక్తో వై కుంతభువనం వ్రజేత్. ౨౨

ఉపలిప్తము గాని భూమి యెల్లపుడు పవిత్రమై యుండును. ఓకమాటు అలుకఁబడిన భూమి మరల అలుకువఱకు పవిత్రముకాదు. రాక్షసులును, పిశాచములును, భూతములును, యమానుగములగు ప్రేతములును, అలిప్తభూమిని ఖట్వ (మంచము)ను అంతరిక్షమును ఆశ్రయించుకొనియుండురు. కాఁబట్టి అగ్ని హోత్రమును, శ్రాద్ధమును, బ్రాహ్మణభోజనమును, దేవపూజను అలిప్తభూమిమీఁద చేయఁగూడదు. ఆతురుని పరుండఁబెట్టఁగూడదు. ఉపలిప్త మగు భూమిమీఁద బరుండఁ బెట్టి నోటియందు స్వర్ణమును, రత్నమును ఉంచవలెను. పిమ్మట సాలగ్రామతీర్థము నీయవలెను. సాలగ్రామతీర్థమును పానముచేసినవారు సమస్తపాపవిరుక్తులై వైకుంఠమును బొందుదురు.

తతో గంగాజలం దద్యాత్ ప్రహాతకనాశనమ్,
 సర్వతీర్థకృతస్నానదానపుణ్యఫలప్రదమ్. ౨౩
 చాంద్రాయణం చరే ద్య స్తు సహస్రం కాయశోధనమ్,
 పిబేద్యక్తైవ గంగాంభ స్సమాప్త్యా తా ముఖా వపి. ౨౪
 అగ్నిం పాప్య యథా తాగ్న్యై! తూలరాశి ర్విసశ్యతి,
 తథా గంగాంబుపానేన పాతకం భస్మసా ద్భవేత్. ౨౫
 యస్తు సూర్యాంశుసంతప్తం గంగాయా స్ఫులిలం పిబేత్,
 స సర్వయోనినిర్దు క్తః ప్రయాతి సదనం హరేః. ౨౬

గోమయే నేతి. ౧౬. ౧౭. ౧౮. ౧౯. సురార్చనం దేవపూజామ్. ౨౦. ౨౧. ౨౨. ౨౩. ౨౪. ౨౫. ౨౬. ఇతరాః అన్యా వద్యః అవగాహేన స్నానేన గంగా తు

నద్యో జలావగాహేన సావయం తీతరా జనాః,
 దర్శనా త్సర్వనా త్పానా త్రథా గంగేతి కీర్తనాత్. ౨౭
 పునా త్యపుణ్యా మ్మరుమా ఇహకోఽథ సహస్రశః,
 గంగా తస్మా త్పిబే త్రస్య జలం సంసారతారకమ్. ౨౮
 గంగా గంగేతి యో బ్రూయా త్ప్రాణైః కంఠగతై రపి,
 మృతో విష్ణుపురం యాతి న పున చ్ఛాయతే భువి. ౨౯
 ఉత్క్రామభిశ్చ యగి ప్రాణైః పురుష శ్శృద్ధయాఽన్వితః,
 చింతయే న్ననసా గంగాం సోఽపి నూత పరాం గతిమ్. ౩౦
 అతో ధ్యాయే న్న మే ద్గంగాం సంస్మరే త్రజ్జలం పిబేత్,

పిమ్మట సమస్తమహాపాతకములను నాశనము చేయునదియు, సర్వతీర్థములయందును స్నానముచేసినను, ఆయాతీర్థములలో దానము చేసినను ఏపుణ్యము వచ్చునో ఆపుణ్యము నిచ్చునదియు నగు గంగోదకము నీయవలెను. శరీరశుద్ధికరములగు సహస్రచాంద్రాయణములను జేసినవాఁడును, గంగోదకము త్రావినవాఁడును, సమానులు అని గ్రహింపుము. అగ్నిస్పర్శవలన తూల (దూది) రాశి దహింపఁబడురీతిని గంగోదకము పుచ్చుకొనుటవలన సమస్తపాపములును నశించును. సూర్యకిరణములచే తప్త మయిన గంగోదకము నెవఁడు పానము చేయునో వాఁడు జన్తరహితుఁ డగును. యమున, కృష్ణ వేణి, కావేరి మున్నగు మహానదులు స్నానము చేసినవారిని పునీతులనుగావించును. గంగానదియో, దర్శనమువలనను, స్పర్శనమువలనను, పానమువలనను, “గంగ గంగ” అని యెల్లపుడును కీర్తించుటవలనను, పునీతులను గావించును; కాఁబట్టి సంసారతారక మగు గంగోదకమును పానము చేయవలెను. ప్రాణములు కంఠగతములై యున్నపుడు ఎవఁడు “గంగా! గంగ!” యని స్మరించునో వాఁడు విష్ణుసాయుజ్యమును బడసి షిష్ణుటికిని పృథివిమీఁద జన్మింపఁడు. ప్రాణములు పోవునపుడు ఎవఁడు క్రద్ధతో గంగను స్మరించునో వాఁడు పరమగతిని బొందును; కాఁబట్టి దర్శనాదిభి రేక పునాతీతి ద్వితీయే నాన్వయః. ౨౬, ౨౮. జలపానమహిమ తులిం బర్ణ్యతే. తత్సరణచింతనా దపి ముక్తో భవతి త్యాహ-గంగేతి ద్వాభాష్యమ్. ౨౯-

గంగను స్మరింపవలెను. నమస్కరింపవలెను. గంగోదకమును పానము చేయవలెను.

తతో భాగవతం కించి చ్ఛ్ఱుణుయాన్తోక్షదాయకమ్. 30
 శ్లోకం శ్లోకార్థపాదం వా యోఽంతే భాగవతం పఠేత్,
 స తస్య పునరావృత్తి ర్భవిత్తాలోకా త్కదాచన. 31
 వేదోపనిషదాం సాతా చ్ఛివ విష్ణుస్తవా దపి,
 బ్రాహ్మణ శ్శ్రుతియ విశాం మరణం ముక్తిదాయకమ్. 32
 సాణ ప్రయాణసమయే కుర్యా దనశనం ఖగి,
 దద్యా దాతురసన్నాస్యసం విర క్తస్య ద్విజన్తనః. 33
 సంస్యస్త మపి యో బ్రూయా త్ప్రైః కంఠగతై రపి,
 మృతో విష్ణుపురం యాతి స పున ర్జాయతే భువి. 34

30. అనశనం జలాన్నపరిత్యాగః. అనశనే కాశ్యపయాఽక్షయః గతి రితి హేతోః. కుర్యా దితి. అథ ఆతురసన్నాస్యసం నిర్ధారయతి. దద్యాదితి సార్థేన ఆత్మ యద్యపి 'బ్రాహ్మణః ప్రవ్రజంతి' ఇతి శ్రుతేః. "మఖజానా మయం ధర్మో య ద్విష్ణోః ద్వింగ ధారణమ్, బాహుజాతోరుజాతానా మయంధర్మో న విద్యతే" ఇతి స్మృతినిషేధాత్ బ్రాహ్మణస్యైవ ప్రవ్రజ్యాన తు శ్శ్రుతియాదే రిత్యాచూః. తథాపి "యదహారేన విరజేతదహారేన ప్రవ్రజే" దిత్వాదిశ్రుతేః త్రైవర్ణికసాధారణత్వాత్ 'త్రయాణాం వర్ణానాం వేద మధీత్య ఆశ్రమాచరణ మితి మాత్రకారవచనాచ్చ "మఖజానా మయం ధర్మో వైష్ణవం లింగ ధారణమ్, బాహుజాతోరుజాతానాం త్రిదండం విధీయతే" ఇతి దండవిషయే నిషేధవర్చనాచ్చ సోపవీతయో రధీతవేదయో ర్విర క్తయోః శ్శ్రు యవైశ్యయో రపిదండధారణ మంతరేణ శేవలం వైషమ్యోచ్చారణమాత్మనీ వాకు రసన్నాస్యసాధికారః-న త్యవదవీతయోః గృహదూషమాధయో రిత్యాచూః. కించ ద్విజన్త ఇత్యుక్తవతా శ్రీభగవతాఽవ్యయ మేన పక్ష స్వీకృతః. శ్శ్రుతియవైశ్య యోరపి ద్విజన్త త్వా దాతురసన్నాస్యసాధికార మ్మచిత ఇతి ప్రతీయః. తథాఽపి విర క్తస్యైవ కిమర్థం? యది సన్నాస్యసాత్తరం ప్రారభ్యతా జీవతోఽపి పున ర్లోక భుక్త్యావతాశిశ్యం సాత్. కింతు గృహత్ప్రవ్రజేదే వేతి. తదుక్తం మనునా. "ఆత్మ స్యగ్నిం త్యమాహోవ్యబ్రాహ్మణః ప్రవ్రజేద్దృహత్, బ్రాహ్మణః శ్శ్రుతియో వాఽపి వై శోధీవా ప్రవ్రజేద్దృహః"దితి. అత్రాయం విశేషః. బ్రాహ్మణస్తు దండధారణం కృత్వా శ్శ్రుతియో వైశ్యశ్చ ఉపహమాదిసన్నాస్యసంధర్మాన్ స్వీకృత్య ప్రవ్రజే దితి. అలం ప్రాసంగికేన. 31. తచేన మాచయతి సన్న్యస్తమితి. కిం ధూః సన్న్యస్తం మయా,

అనంతరము మోక్షదాయక మగు శ్రీమహాభాగవతమును వినవలెను. అవసానకాలమున భాగవతమునందలి యొక శ్లోకమునైనను, శ్లోకార్థమునైనను, శ్లోకపాదమునైనను, ఎవ్వఁడు వినునో వాఁడు పునరావృత్తిలేని శాశ్వతబ్రహ్మలోకమును బొందును. వేదము నైనను, ఉపనిషత్తులనైనను, శివస్తోత్రములనైనను, విష్ణుస్తవములనైనను, ఎవ్వరు పఠింతురో వారు మోక్షము పొందుదురు. గరుడఁడా! ప్రాణములు పోవునపుడు జలమును అన్నమును పుచ్చుకొనినాడను. విరక్తుఁడగు ద్విజుఁడు ఆతురిసన్నాసమును స్వీకరింపవలెను. ప్రాణము పోవునపుడు ఎవఁడు ‘సన్నప్యసింఛినాను’ అని పలుకునో వాఁడు విష్ణులోకమును పొందును. వానికి ఇతఁ జన్మ కలుగదు.

ఏవం జాత విధానస్య ధార్మికస్య తదా ఖగ!'

ఉద్భవచ్ఛిద్రేణ గచ్ఛంతి ప్రాణా స్తస్య సుఖేన హి. 31

ముఖం చ చక్షుషీ నాసే కర్ణాద్వారాణి సప్త చ,

ఏభ్య స్సుకృతితో యాంతి యోగిన స్సాయిరంధ్రతః. 32

అపానాన్నిభితప్రాణో యదా హి భవతి పృథక్,

సూక్ష్మీభూత్వా తదా వాయు ర్వినిష్కామతి పుత్తరాత్. 33

ఓం భువః సన్న్యస్తం మయా, ఓం సువః సన్న్యస్తం మయా, ఓం భూర్భువస్సువః సన్న్యస్తం మయా స్వాహా గాయత్రీ-ఓం పుత్రేషణాయా విలెషణాయా లోకేషణాయాశ్చ వ్యుత్థితోఽహం స్వాహా శిరశ్చ ఓం, అభయం సర్వభూతేభ్యో మత్తస్వాహా త్యాదిత్రైవమంత్రమచ్చార్య ఆహం బ్రహ్మేస్తీత్యనుభవవాక్యార్థవిచారణేన బ్రహ్మపతో భూయాది త్యాకురవిధిః. అత్ర దండధారణే తు దాహః తిలోదక పిండదానాదికం చ న స్యాత్-తద్య బహిస్సున్న్యస్త్య తురీయాశ్రమత్వాత్. అస్య ఆహం బ్రహ్మేస్తీత్యంకః. సన్న్యస్త్యకు పారలౌకిక మపి వత్సయోగంకర్త కుర్యాదితివిశేషః. కించ సాంప్రదాయానాంతు ఇదమ ప్యనభివతమేవ. తే తు ‘‘బ్రహ్మణ స్యామి దండధారణం వినా ఆకురసన్న్యస్తో నాస్తి క్షత్రియ వైశ్య యోశ్చ సర్వత్ర వానధికార’ ఇత్యేకం వదం తీతి. 31. ఏవ ముక్తప్రకారేణ జాతం విధానం ఆకురకృత్యం యస్యతస్య. 32. ఉద్భవచ్ఛిద్రాణ్యేవాహ. ముఖ మితి. 32. ప్రాణోత్క్రమణే శరీరత్యాగప్రకాల మాహ. అపానాదితి. నాభిస్థానే మిలితయోః ప్రాణాపానయోః యదా విక్లేషో భవతి తదా సూక్ష్మీభూత్వా అతీంద్రియస్య వాయుః ప్రాణః పుత్తరాత్ శరీరాత్ నిస్సర తీతి. 33. మరుతి ఈశ్వరే శరీరాధారభూతే ప్రాణే.

శరీరం పతతే పశ్చాన్నిర్గతే మరు తీశ్వరే,
కాలాఽహతం పత త్యేవం నిరాధారో యథా ద్రుమః. 3౯
నిర్విచేష్టం శరీరం తు ప్రాణైర్దు క్తం జగుప్సితమ్,
అస్పృశ్యం జాయతే సన్యో దుర్గంధం సర్వనిందితమ్. ౪౦

ఇట్లు విహితాతురక్షత్యం డగు ధర్మాత్తుని ప్రాణవాయువులు ఊర్ధ్వచ్ఛిద్రము లగు ముఖాదులనుండి సుఖముగా వెడలిపోవును. ముఖము, నేత్రములు, ముక్కులు, చెవులు ఈయెడును ఊర్ధ్వచ్ఛిద్రములు. యోగుల ప్రాణవాయువులు తాలురంధ్రములనుండి వెడలిపోవును. నాభిదేశమున మిళితములగు ప్రాణాపానము లెప్పుడు విడిచిపోవునో అప్పుడు ప్రాణవాయువు సూక్ష్మమై శరీరమునుండి వెడలిపోవును. పిమ్మట కాలహతమును, నిరాధారము నగు వృక్షమువలె శరీరము సైతము ప్రాణవాయువు వెడలినతోడనే క్రిందఁబడిపోవును. ప్రాణములు పోవుటతోడనే శరీరము నిర్విచేష్టమును, జగుప్సితమును, స్పృశింప నయోగ్యమును, దుర్గంధభూయిష్ఠమును, సర్వనింద్యమును అగును.

త్రిధా వస్థా శరీరస్య క్రిమిఽవి ట్సుగ రూపతః,
కిం గర్వః క్రియతే దేహే క్షణవిధ్వంసిభి ర్మరైః. ౪౧
పృథివ్యాం లియతే పృథ్వీ అప త్తైవ తథాఽప్సు చ,
తేజ సేజసి లీయేత సమీర స్తు సమీరణే. ౪౨
అకాశశ్చ తథాఽకాశే సర్వవ్యాపీ చ శంకరః,

క్రిమి వి ట్సుగ రూపములచే శరీరమునకు మూడు అవస్థలు కలుగును. ఇట్టి దేహమును పోందియు మానవులు ఏలగర్వముపొందెడరుకీ స్థూలశరీరమున నున్న భూమి భూమియందును, ఉదకము ఉదకమునందును, తేజస్సు తేజస్సునందును, వాయువు వాయువునందును, అకాశము అకాశమునందును కలిసిపోవును.

నిత్యముతో జగత్సాక్షి ఆత్మా దేహే వ్యజోఽయః. ౪౩

యథా నిరాధారో ద్రుమః పతతి ఏవం శరీరం పతతే. 3౯. గతప్రాణస్య శరీర స్థావరమాహ. నిర్విచేష్ట మితి ద్వాభ్యామ్. ౪౦. ఈదృశే దేహే. ౪౧. పృథివ్యాదీనాం వ్యవస్థాపే అయమాహ సుపాదేన. ౪౨. ఆత్మాకు 'జాయతే అస్తి వర్ధతే విపరిణమతే అపక్షియతే నశ్యతి' ఇత్యేవం భావ్యకారాదిభి రుక్తవద్భావవికారపిత ఏ వాస్తి. ౪౩.

సర్వేంద్రియయుతో జీవ శ్చబ్దాదివిషయై రస్వతః,
కామరాగాదిభి ర్యుక్తః కర్ష్యః శోశసమన్వితః. ౪౪

పుణ్యవాసనయా యతో నిర్మితే స్వేన కర్తృణా,
స ప్రవిశ్య స వే దేహే గృహే దగ్ధే యథా గృహీ. ౪౫

తదా విమాన మాదాయ కింకిణీజాలమాలి యత్,
అయాంతి దేవదూతాశ్చ లసచ్ఛామరశోభితాః. ౪౬

ధర్మతత్త్వవిదః ప్రజ్ఞా స్సదా ధార్మికవల్లభాః,
తథైవం కృతకృత్యం స్వర్చిమానేన నయంతి తే. ౪౭

సుదివ్య దేహో విరజాంబర స్ర క్షువర్ణరత్నాభరణై రుచితః,
దానప్రభావార్చ మహానుభావః ప్రాప్నోతి నాకంసురపూజ్యమానః.

సర్వవ్యాపియ, నిత్యము క్షుడును, జగత్సాక్షియు, వడ్డ్యవ
వికారరహితుడును, జ్ఞానాదసర్వేంద్రియసహితుడును, శబ్దాదివిషయ
సంయుతుడును, అరిషడ్వర్గము క్షుడును, ప్రా క్తనకర్త సమన్వితుడును
అగు జీవుడు పుణ్యవాసనాయు క్షుడై పూర్వజన్మకర్మానురూపముగు
నూతనశరీరమున గృహస్థుడు గృహము దగ్ధము కాఁగా మఱియొక
క్రోతగృహము ప్రవేశించినరీతిని ప్రవేశించి సుఖదుఃఖము లనుభవిం
చును, అంతట కాల మాసన్నమయినతోడనే చామరశోభితులును,
ధర్మతత్త్వవేత్తలును, ప్రజ్ఞులును, ధర్మాత్ములకు ప్రియులును అగు దేవ
దూతలు కింకిణీమాలికాభిరామ మగు విమానమును దీసికొనివచ్చి
ఆతురకృత్యములను జేసికొని సిద్ధముగా నున్న జీవుని స్వర్గమునకుఁ
గొనిపోవుదురు. జీవుడును దివ్యదేహధారియు, శుక్లమాల్యాంబర

నమ పృథివ్యాదయ స్తు స్వస్వమాత్మ స్వరూపే లీనా భవంతి. ఆత్మచ నిత్యమాత్మో జగ
త్సాక్షి భవతి తస్మి కర్మ ఫలభోక్తా కః? ఇత్యాకంకాయాం జీవవ పుణ్యాపుణ్యవాస
నానుసారేణ కుభాకుభకర్మ ఫలభోక్తా సి ఇతి వ్యావహారికం జీవస్వరూపం నిరూపయ
న్నాహ. సర్వతః. ౪౪-౪౬. ధార్మికా వల్లభా యేషాం తే దేవదూతాః. కృతం ఆతు
రకృత్యం యేన తం ఏనం ధార్మికం స్వః స్వర్గలోకే నయంతి. ౪౭. ముక్తు శోభనః
దివ్య ప్రేక్షామయో దేహో యస్య సః దేవరూప స్సకా నాకా స్వర్గాదిలోకం కర్తృణా
మేవ ప్రాప్నోతి. నహి సుకృతినాం వర్ష పర్యంతం యమమార్గగమనం భవతీతి. భావః
౪౮. ఇతి శ్రీగరుడపురాణటికాయాం నవమోఽధ్యాయః.

ధారియు, దివ్యాభరణశోభితుఁడును, అయి దానధర్మములు చేసి
కొనుటవలన మహానుభావుడై దేవతలచేపూజింపఁబడుచు వెంటనే
స్వర్గలోకమునకుఁ బోవును.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే-మ్రियమాణకృత్య
నిరూపణోనామ సవమోఽధ్యాయః.

ద శ మా ధ్యాయము.

గరుడ ఉవాచ:—

దేహదాహవిధానం చ విభో! నుక్కుతినాం వద,
సతీ యది భవే త్పత్నీ తస్యా శ్చ మహిమాం వద. ౧

శ్రీ భగవా నువాచ:—

శృణు తార్క్ష్య! ప్రవక్ష్యామి సర్వ మే వార్థ్యవై హికమ్,
య త్కృత్వా పుత్రపౌత్రాశ్చ ముచ్యంతే పైతృకా ద్వణాత్. ౨
కిం దత్తై ర్భవభిద్ధానైః పిత్రో రంత్యేష్టి మాచరేత్,
తేనాగ్నిష్టోమసదృశం పుత్రః ఫల మవాప్నుయాత్. ౩

“ప్రభూ! పుణ్యాత్ముల దేహదాహవిధానమును, పత్నివ్రతామహి
మమును చెలువవే” యని గరుడుఁడు అడుగఁగా శ్రీహరి “పుత్రులును
పౌత్రులును ఔర్ధ్వదై హికము నాచరించినగాని పైతృక మగు ఋణ
మును తొలఁగించుకొనఁజాలరు. ఎన్ని దానములు చేసినను ఫలములేదు;
గావున ముఖ్యముగా అంత్యేష్టి నాచరింపవలెను. అంత్యేష్టినిగావించిన
పుత్రుఁడు అగ్నిష్టోమఫలమును పొందును” అని యింకను ఇట్లు
చెప్పెను.

తదా శోకం పరిత్యజ్య కారయే న్తుండనం నుతః,
సమ స్తబాంధవై ర్యుక్త స్సర్వపాపానమ త్రయే. ౪

స్వర్గంగతస్య జీవస్య దేహదేహదిధిం భగః, సత్యావిధానం మహిమాం హరించ
పరిపూర్చతి. దేహ ఇతి. దాహశృతీయదినయోః పంచకస్య విధిం తథా, సతీ
గంగాప్రభావం చ, దశమే ప్రాహ మాధవః. శృణ్వతి. ఔర్ధ్వ దై హికం లోకాంత
రోపయోగి కర్త. ౨. అంత్యేష్టిం దాహదికర్త. ౩. పాపానాం అపనత్తి ర్నాకః

మాతాపిత్రోద్భృతౌ యేన కారితం ముండనం నహి,
 ఆత్మజస్య కథం జ్ఞేయస్సంసారార్ణవతారకః. ౫
 ఆతో ముండన మావశ్యం సఖకక్షవివర్జితమ్,
 తతస్సఖాంధవ స్నానత్వా ధౌతవస్త్రాణి ధారయేత్. ౬

తల్లిదండ్రులు మరణించినపుడు శోకమును నిడిచి పుత్రుడు
 సమస్తబంధుసమేతుడై సర్వసాపమును తొలగిపోవుటకు తురకర్మను
 జేయించుకొనవలెను, అట్లు చేయించుకొననివాడు తల్లిదండ్రులను
 సంసారార్ణవమునుండి తరింపజేయజాలడు; గావున అవశ్యము ముండ
 నము చేయించుకొని స్నానము చేసి ధౌతవస్త్రములను ధరింపవలెను.

సద్యో జలం సమానీయ తత స్తం స్నాపయే చ్చనమ్,
 మండయే చ్చండనై స్సృగ్భిర్గంగామృతికయాఽథవా. ౭
 నవీనవస్త్రై స్సంచార్చ్య తదా పిండం సదక్షిణమ్,
 నామగోత్రం సముచ్చార్య సంకల్పే నాపసవ్యతః ౮
 మృత్యుస్థానే శవో నామ తస్య నామ్నా ప్రదాపయేత్,
 తేన భూమి ర్భవేత్తుష్టా తదధిష్ఠాత్మదేవతా. ౯
 ద్వారదేశే భవేత్సంధ స్తస్య నామ్నా ప్రదాపయేత్,
 తేన నై వోపఘాతాయ భూతకోటిషు దుర్గతాః. ౧౦
 తతః ప్రదక్షిణం కృత్వా పూజనీయ స్సుషాదిభిః,
 స్కంధః పుత్రేణ దాతవ్య స్తదాఽన్వై ర్భాంధవై సహ. ౧౧
 ధృత్వా స్కంధే స్వపితరం య శ్చక్షానాయ గచ్ఛతి,
 సోఽశ్వమేధఫలం పుత్రోలభతే చ పదే పదే. ౧౨

తదర్థ మితి హేతు రుక్తః. ౪. మృతౌ మరణేనహి. ౫, ౬. సృగ్భిః పుష్పమాలాదిభి
 ర్పండయేత్ శవం భూషయేత్. తదుక్తం విష్ణుపురాణే “ప్రేతదేవం శుభై స్సాన్నినై
 స్సాన్నిపితం స్రగ్విభూషితం, దధ్యా గ్రామా దృహి స్సాన్నియా” దితి. ౭. సంకల్పేన
 అమకగోత్రాయ అమకనామ్నై శవాయ బ్రహ్మదైవత్యస్థానపిండోఽయం మయా
 పీయతే, త వోపలిప్తతా మితి. ౮. ఏవం హి ద్వారి విక్రమే పాంథః భూతనామ్నా
 విష్ణుద్రవైవశక్యం పిండం దద్యాదితి. తేన స్థానపిండేన తస్య శవస్య అధిష్ఠాత్మదేవ
 తా ఆధారభూతా భూమి స్తుష్టా భవే దితి కారణ ముక్తమ్. ౯. తేన ద్వారి పిండేన
 భూతకోటిషు భూతానాం గణనామయే దుర్గతాః దుష్టం అకుచిస్థానం ప్రాప్తాస్తే

నీత్వా స్కంధే స్వప్యష్టేఽంకే సదా తాతేన లాలితః,
తదైవ తదృణాన్తుచ్యే న్నృతం స్వపితరం వహేత్.

౧౩

పిమ్మట అప్పుడు తెచ్చిన జలముతో శవమునున్నానముచేయించి పువ్వులతోడను, గంధముతోడను, గంగామృత్తికతోడైనను అలంకరించి నూతనవస్త్రములు కప్పవలెను. అపసవ్యముగా సంకల్పము చేసి ప్రేతనామగోత్రములు నుచ్చరించి మరణస్థలమున సదక్షిణాకముగ పిండము నుంచవలెను. ఇట్లు చేసిన శవాధిష్ఠాత్మ దేవత యగు భూమి తృప్తి బొందును. తరువాత ద్వారదేశమునందును, భూతనామముతో పిండము నుంచవలెను. అట్లు చేసిన భూతకోటులయందలి దుర్గతులు విఘ్నములు కలిగింపజాలరు. అనంతరము శవమునకు ప్రదక్షిణము చేసి కోడలు మున్నగువారు పూజింపవలెను. పిమ్మట బంధుసహితుడై పుత్రుడు భుజము నీయవలెను. ఏపుత్రుడు భుజమునతండ్రినివహించి శ్మశానమునకుం జను నతనికి ప్రతిపదంబున అశ్వమేధఫలము లభింపును. పుత్రుడు కాల్యావస్థయందు తండ్రిచే భుజములయందును, తోడలమీఁదను, వీపుమీఁదను ఎక్కించుకొని లాలింపజడును. అట్టి ఋణము తండ్రి శవమును భుజమున నుంచుకొని శ్మశానమునకుఁ గొని పోయినఁ గాని తొలగదు.

తతోఽర్ధమాగ్నే విశ్రామం సంమార్జ్యాభ్యుత్పాకారయేత్,
సంస్నాప్య భూతసంక్షాయ తస్మై తేన ప్రదాపయేత్.

౧౪

పిశాచా రాక్షసా యతా యే చాన్యే దిక్షు సంస్థితాః,

తస్య హోతవ్యదేహస్య నై వాయోగ్యత్వకారకాః.

౧౫

తతో నీత్వా శ్మశానమ స్థాపయే దుత్తరాముఖమ్,

ఉపసూతాయ విఘ్నాయ న. విఘ్నోఽత్ర సద్గతి మనదధ్య స్వసమానం కారణం తత్కర్తృత్వం నైవ ప్రభవంతీతి. ౧౦-౧౩. తేన భూతనామ్నా తస్మై ప్రేతాయ పిండ ఇత్యుచునర్తతే సమ్రాజ్య భూమిం అభ్యుత్పాదన సంస్నాప్య శవమ్. ౧౪. తస్య ప్రేతస్య హోతవ్యస్య హోతుం దగ్ధం యోగ్యస్య అయోగ్యత్వకారకా న. అత్ర పిండదానం వినా తస్మాంసభక్షణ మయోగ్యత్వం యథోచ్ఛిష్టం వావిర్భవనాయోగ్యం భవతి తద్యదేహోఽపీత్యర్థః. అతః పిశాచాదయః పిండం భుక్త్వా తస్మాంసభక్షం న ధర్వంతీతి కారణ ముక్తమ్. ఇద మేవ చితాదా. ౧౫, ౧౬. సంమార్జ్యభూమిం సంస్థితా

తత్ర దేహస్య దాహార్థం స్థలం సంశోధయే ద్యధా. ౧౬
 సంమార్జ్య భూమిం సంలి ప్యోల్లి భోద్యద్భ్రత్య చ వేదికామ్,
 అభ్య ఙ్గీప్సమాధాయ వహ్నిం తత్ర విధానతః. ౧౭
 పుష్పాక్షతై ర భాభ్యర్చ్య దేవం క్ర వ్యాడసంజ్ఞకమ్,
 'లోమభ్య' స్త్వనువాకేన హోమం కుర్యా ద్యధావిధి. ౧౮
 త్వం భూతభృ జగద్యోని స్త్వం భూతపరిపాలకః,
 మృత స్సంసారిక స్త్వా దేవం త్వం స్వర్గతిం నయ. ౧౯
 ఇతి సంప్రార్థయిత్వాఽగ్నిం చితాం తత్రై వ కారయేత్,
 శ్రీఖండతులసీకాష్ఠే పలాశాశ్వత్థదారుభిః. ౨౦

పికాచములు, రాక్షసులు, యక్షులు మొదలగువారు ప్రేతశరీర మాంసమును భుజింతురు. అట్లు భుజించిన ఆశవము దహనముచేయుట కయోగ్య మగును; కావున తత్పికాచాదులకొఱకు మార్గమధ్యమున భూమిని తుడిచి ప్రోక్షించి ప్రేతనామగోత్రాదుల నుచ్చరించి పిండ ప్రదానము చేయవలెను. తరువాత శవమును శ్మశానమునకు తీసికొని పోయి ఉత్తరాభిముఖముగా ప్రేతము నుంచి దహనమునకు ఉపయోగించు భూమిని బాగుచేయవలెను. అదెట్లున? ముందుగా భూమిని తుడిచి గోమయముతో నలికి దర్బలతో ఊర్ధ్వముగా నొక గీటు గీచి తర్వాత ఉడకము ప్రోక్షించి అచ్చట ఆగ్నిని యథావిధిగా నుంచి

గోమయేన వేదికాం లిప్తభూమి-ఉల్లిఖ్య తస్యాం దశ్శేఙ్గ్యరేఖాం కృత్వా రేఖా మధ్యే అనామికాంగుష్ఠేన ఉద్భ్రత్య జలే నాభ్యుత్త్య ఉపసమాధాయ తత్ర వహ్ని నుస్థాప్య క్రవ్యం మృతకస్య మాంసం అత్రి భక్షయతీతి క్రవ్యాదః తదేవ సంజ్ఞా నామ యస్యతం దేవం వహ్నింపుష్పాదిభి స్సంపూజ్య "లోమభ్యః స్వాహా త్వగ్భ్యః స్వాహా మాంసేభ్యః స్వాహా" ఇత్యాద్యనువాకేన వేదమంత్రేణ విధి మనతిక్రమ్యేతి యథావిధి హోమం కుర్యాత్. ౧౭, ౧౮. హే క్రవ్యాద! దేవ! త్వమే వాంతే భూతాని పంచభూతాత్ కళరీరాక్షి భిభర్షి స్వస్తి నారయసీతి భూతభృ దసి. కించ త్వమేవ జగతాం యోనిః కారణం చాసి. పంచమహాభూతాంతర్గతత్వా త్వమేవ లోకస్య సర్వప్రాణిజాతస్య తుధాసందిపనేన భుక్తాన్న పరిపాశేన పరిపాలికోఽసి తస్మా దేవో స్సంసారిక స్సంసారే భవః మృతా త్సాయం పురుషస్త మేనం స్వర్గతిం నయ ప్రావరేతి ప్రార్థనా. ౧౯, ౨౦. చితాయాం మోక్షస్థాపనం తత్సర్వభృతికం

క్రవ్యాదసంజ్ఞః డగు వహ్నిని గంధపుష్పాక్షతాదులతో పూజించి
“లోమభ్యస్త్వాహః” అను అనువాకముతో యథావిధిగా హోమము
చేయవలెను. అనంతరము “త్వం భూతభృ జగద్యోని స్త్వం భూత
పరిపాలకః, మృత స్సంసారిక స్తస్మా దేనం త్వం స్వర్గతిం నయ” యని
ప్రార్థించి చందనము, తులసీ, మోదుగు, రావి మున్నగు కట్టలతో
చితిని బేర్పవలెను.

చితా మారోఽప్య తం ప్రేతం పిండౌ ద్వా తత్ర దాపయేత్,
చితాయాం శవహస్తే చ ప్రేతనామ్నా ఖగేశ్వర!,
చితామోక్షప్రభృతికం ప్రేతత్వ ముపజాయతే. ౨౧
కేఽపి తం సాధకం ప్రాహుః ప్రేతకల్పవిదో జనాః,
చితాయాం తేన నామ్నా వా ప్రేతనామ్నాఽథవా కరే. ౨౨
ఇత్యేవం పంచభిః పిండై శ్శవస్యాఽహుతియోగ్యతా,
అన్యథా చోపఘాతాయ పూర్వోక్తాస్తే భవంతి హి. ౨౩
ప్రేతో డత్వా పంచ పిండాక్ హుత మాదాయ తం తృణైః,
అగ్నిం పుత్ర స్తదా దద్యా న్న భవే త్పంచకం యది. ౨౪

అనంతరము శవమును చితిమీఁద నారోపించి చితిమీఁదను శవ
హస్తమునందును రెండు పిండములు ప్రేతనామముతో నీయవలెను.
చితియందుంచినది మొదలు సపిండికరణమువఱకును ప్రేతత్వముందును.
ప్రేతకల్పవిదులు నగు కొందఱు ఆచితిని సాధక మని చెప్పుచున్నారు.
కాబట్టి చితిమీఁద సాధకనామముచేతను, ప్రేతహస్తమున ప్రేత
తదారభ్య సపిండనాత్పాక్ ప్రేతత్వం భవతి. అతః పుత్రాయాం శవహస్తే చ సపిండన
పర్యంతం చ ప్రేతనామ్నైవ ప్రదాతవ్యమ్. పూజాదిషు శవసాంఘభూతనామభి రితి.
౨౧. పఞ్చాంతర మాహ. కేఽపి. ప్రేతకల్పం అంత్యేష్టివిధానం తద్విదః సాధక మ
స్యాహుః. అత స్తేన సాధకనామ్నా వా కరే ఏవ ప్రేతనామ్నైతి. ౨౨. యథా
దిక్పాలాదిబలిభిః హవి రాహుతియోగ్యం భవతి తద్వత్పంచపిండై శ్శవస్యాఽహుతి
యోగ్యతేతి. అన్యథా పంచపిండదానం వినా తూపఘాతాయ స్వకులనాకాయ
పూర్వోక్తభూతపికాచాదయో భవం తీతి. ౨౩. పూర్వం లోమభ్య స్త్వాహేత్యను
వాకేన హుతం త మే వాగ్నిం తృణై రాదాయ పుత్రో డద్యాత్. అగ్నిం నిర్మితా
నామ్. సాగ్నికౌనాం తు అగ్నిహోత్రా దాదాయ డద్యా దితి విశేషః. ౨౪. యది పం

నామముచేతను పిండముల నుంచవలెను. ఇట్లు అయిదు పిండముల నిచ్చిన శవమునకు దహనయోగ్యత కలుగుచున్నది. ఇట్లు చేయుని యెడల పూర్వోక్తములగు భూతపిశాచాదులు స్వకులనాశకరము లగు చున్నారు. కాబట్టి ప్రేతనామముతో నైదు పిండములను వేసి తృణములతో నగ్ని గ్రహించి కుమారుడు అచితియందు ఉంచవలెను. ధనిష్ఠాపంచకమున దహనము చేయఁగూడదు.

పంచకేషు మృతో య స్తు న గతిం లభతే సరః,
దాహ స్తత్ర న కర్తవ్యః కృతేన్యమరణం భవేత్. ౨౧
అదా కృత్వా ధనిష్ఠార్థ మేత న్నక్షత్రపంచకమ్,
రేవత్యతం న దాహేర్హం దాహే చ నశుభం భవేత్. ౨౨
గృహే హని ర్భవే త్తస్య ఋక్షే ష్వేషు మృతో హి యః,
పుత్రాణాం గోత్రీణాం చాపి కల్పి ద్విఘ్నః ప్రజాయతే. ౨౩

ధనిష్ఠాపంచకమున మరణించినవానికి నుగతి గలుగదు అధనిష్ఠాపంచకమున దహనము చేయరాదు. అట్లు చేసిన మఱియొక్కఁడుగూడ మరణించును. ధనిష్ఠ మొదలు రేవతివఱకునుగల అయిదు నక్షత్రములకు ధనిష్ఠాపంచక మని పేరు. ఈధనిష్ఠాపంచకమున మరణించినవాని గృహమున హని కలుగును. పుత్రులకును జ్ఞాతులకును ఏదే నొక హానియుఁ గలుగును.

అథవా ఋక్షమధ్యే హి దాహ స్స్యా ద్విధిపూర్వకః,
తద్విధిం తే ప్రవక్ష్యామి సర్వదోష ప్రశాంతయే. ౨౪
శవస్య నిక ట్ తార్ద్య! నిక్షిపే త్పుత్రలాం స్తదా,
దర్భమయాం శ్చ చతుర ఋక్షమంత్రాభిమంత్రితాః. ౨౫
తత్ర హేమ ప్రకర్తవ్యం వహంతి ఋక్షనామభిః,
'ప్రేతా జయత' మంత్రేణ పున ర్హోమ స్తు సంపుటైః. ౩౦

చకం స్యాత్తదా దాహాన. 'వాసవో' త్తరదశాదిపంచకే ప్రేతదాహశ్శుభకౌష్ఠసం గ్రహం న కారయే' దితి నిషేధాత్. ౨౪. రేవతి అంతే యస్య తదేత త్పంచకం దాహేర్హం యోగ్యం న. ౨౫. దాహే సతి శుభాభావ ఏవాహ. గృహే ఇతి. ౨౬. విధి నా కు పంచకేపి దాహ స్స్యా దిత్వాహ అథ వేతి. ౨౭. విధి మే నాహ. శవ స్థితి. మంత్రాః సంహితాయాం జ్ఞాతవాన్. ౨౮. ప్రేతా జయతాః సర ఇంద్రోవ శ్శర్త యచ్చకు' ఇతి మంత్రేణ-సంపుటైః ఋక్షనామభిః హామః కార్యః. ౩౦-

తతో దాహః ప్రక ర్తవ్య సైశ్చ పు త్రలకై స్సహ,
 సపిండనదినే కుర్యా త్తస్య శాంతివిధిం నుతః. 3౧
 తిలపాత్రం హిరణ్యం చ రూప్యం రత్నం యథాక్రమమ్,
 ఘృతపూర్ణం శాంస్యపాత్రం దద్యా ద్దోషప్రశాంతయే. 3౨
 ఏవం శాంతివిధానం య కృత్వా దాహం కరోతి యః,
 న తస్య విఘ్నో జాయేత ప్రేతో యాతి పరాం గతిమ్. 33
 ఏవం పంచకదాహస్య తద్విదా కేవలం దహేత్,
 సతీయది భవే త్పత్నీ తయాసహ వినిర్దహేత్. 3౪

అథవా ఈధనిష్ఠాపంచకమధ్యమే తటస్థించినచో అప్పుడు చేయ
 వలసిన దహనమునకు ఒకవిధానము గలదు. దానింజెప్పెద వినుము.
 సమ స్తదోషములను బోగొట్టు నవ్వీధియిది. శవసమీపమున దర్భమయ
 ములును దక్ష త్రమంత్రాభిముత్రితములును అగు నాలుగు ప్రతికృతుల
 నుంచవలెను. అత్ర “ప్రేతా జయత” అనుమంత్రముతో సంపుటితము
 లగు నక్షత్రనామములతో హోమములు చేయవలెను. తరువాత అదర్భ
 ప్రతికృతులతో గూడ దహనము చేయవలెను. సపిండీకరణదినమున
 తచ్చాంతిని జేయవలెను. ఆశాంతి విధి యెట్లంటే! తిలపాత్రము, హిర
 ణ్యము, రూప్యము, రత్నము, ఘృతపూర్ణ శాంస్యపాత్రము అనువానిని
 యథాక్రమముగా అయిదునక్షత్రములయందును మరణదోషనివృత్తికై
 దానము చేయవలెను. ఇట్లు శాంతి చేసి దహనము చేసినవారికి విఘ్న
 ములు కలుగవు. ప్రేతలు నుగతిని పొందెదరు. మరణించిన యతనిపత్ని
 పతివ్రత యగునేని ఆమెనుగూడ భర్తచితిపై నుంచి దహనము చేయ
 వలెను.

పతివ్రతా యదా నారీ భక్షః ప్రియహితే రతా,
 ఇచ్ఛేత్సహైవ గమనం తదా స్నానం సమాచరేత్. 3౫
 కుసుమాంజనసద్వస్త్రభూషణై ర్భూషితాం తనుమ్,
 దానం దద్యా ద్ద్విజాతిభ్యో బంధువర్గేభ్య ఏవచ. 3౬
 గురుం సమస్తృత్య తదా నిర్గచ్ఛేత్తందిగా ద్భృహి,
 తతో దేవాలయం గత్వా భక్త్యా తం ప్రణమే ద్ధరిమ్. 3౭

3౪. ప్రసంగా త్సతికృత్యం తస్య హిమానం చాహ. పతివ్రతా క్షణోపవిశతి.

సమర్ప్యాభరణం తత్ర శ్రీఫలం పరిగృహ్య చ,
 లజ్జాం మోహం పరిత్యజ్య శ్చ శానభవనం వ్రజేత్. ౩౮
 తత్ర సూర్యం నమస్కృత్య పరిక్రమ్య చితాం తథా,
 పుష్పశయ్యాం తదాఽఽరోహేన్నిజాంకే స్వాప్యే తృతిమ్. ౩౯
 సభీభ్య శ్రీఫలం దద్యాద్దాహ మాజ్ఞాపయే త్తతః,
 గంగాస్నానఫలం జ్ఞాత్వా శరీరం పరిదాహయేత్. ౪౦

భర్తకు ప్రియము చేయునదియు పతివ్రతయు నగు శ్రీ సహ
 గమనము చేయ నిచ్చు కలది యగునెడల భర్త మృతిబొందినవెంటనే
 స్నానము చేసి కుంకుమ, కాటుక, వస్త్రద్వయము, భూషణములు—
 వీనిచే శరీరము నలంకరించుకొని బంధువులకును బ్రాహ్మణులకును దాన
 ములు చేయవలెను. తరువాత గురువునకునమస్కరించి గృహమునుండి
 బయలు వెడలి దేవాలయమునకుఁబోయి శ్రీహరికి నమస్కరించి యొక
 యాభరణము నాదేవునకు సమర్పించి శ్రీఫలమును పరిగ్రహింపవలెను.
 లజ్జామోహములను విడిచి శ్చ శానమునకు వెడలి సూర్యునకు నమస్క
 రించి చికికి ప్రదక్షిణము చేసి పుష్పశయ్య నధిష్ఠించి భర్తశరీరమును
 తన తొడమీఁద నుండుకొని చెలికత్తెలకు శ్రీఫలము నిచ్చి దహన
 మున కాజ్ఞాపింపవలెను. ఇట్లు భర్త శరీరముతోఁగూడ తనశరీరమును
 దహించుకొనుట గంగాస్నానతుల్య మని తెలిసికొని శరీరమును
 దహించుకొనవలెను.

న దహే ద్ధర్మిణీ నారీ శరీరం పతినా సహ,
 జనయిత్వా ప్రసూతిం చ బాలం పోష్య సతీ భవేత్. ౪౧
 నారీ భర్తార మాసాద్య శరీరం దహతే యది,
 అగ్ని ర్దహతి గాత్రాణి నై వాత్మానం ప్రవీడయేత్. ౪౨
 దహ్యతే ధ్వాయమానానాం ధాతూనాం చ యథా మలః,
 తథా నారీ దహే త్పాపం ముతాశే హ్యమృతోపమే. ౪౩
 దివ్యాదౌ సత్యము క్త శ్చ శుద్ధో ధర్మయుతో నరః,
 యథా న దహ్యతే త త్ప్రలోహపిండేన కర్హిచిత్. ౪౪

౩౫-౪౨. అపీడన మేవ దృష్టాంతేన సృష్టయతి. దహ్యతే ఇతి ద్వాభ్యామ్. ౪౩.
 దివ్యాదౌ వివాదౌ వివాదే శపథాదౌ. ౪౪. కిం చ అంకరాత్సా సరితః, మృతేన

తథా సా పతిసంయుక్తా దహ్యతే న కదాచన,
అంతరాత్మాత్మనా భర్తా మృతే నైకత్వ మాగతా. ౪౫
యావ చ్ఛాగ్నౌ మృతే పత్యే స్త్రీ నాత్మానం ప్రదాహయేత్,
తావ న్న ముచ్యతే సా హి స్త్రీశరీరా త్కథంచన. ౪౬

గర్భవతి సహగమనము చేయరాదు ప్రసవించి బాలుని పోషించినచో పతివ్రత యగును. స్త్రీ సహగమనము చేయుచున్నపుడు అగ్ని శరీరమును దహించుచున్నను, ఆత్మకు వీడ కలిగింపడు. లోహములను కరుగునపుడు ఆలోహములయందలి మాలిన్యము దహింపఁబడినటుల పతివ్రతయు తనపాపముల నగ్నియందు దహింపవలెను. వివాదము వచ్చినపుడు ప్రమాణము చేయునెడల ధర్మాత్ముడును సత్యసంధుఁడును అగునతఁడు తప్తలోహపిండము హస్తముతో గ్రహించినను అతని కేవిధమగు బాధయు ఎట్లు కలుగదో అటులే పతివ్రత యగు స్త్రీకి అగ్నిచే దహింపఁబడుచుండినను బాధ కలుగదు. మఱయు అన్యమాత్మరూపుం డగు భర్తతో నైకత్వము పొందిన అఁడుది మఱల స్త్రీచే హమును పొందదు. భర్త మృతిపొందినపుడు సహగమనము చేయని స్త్రీకి ఎన్నటికిని స్త్రీత్వము నశింపదు.

తస్మా త్స్వప్రయత్నేన స్వపతిం సేవయే త్సదా,
కర్మణా మనసా వాచా మృతే జీవతి తద్గతా. ౪౭
మృతే భర్తరి యా నారీ సమారోహే ద్ధృతాశనమ్,
సాఽరుంధతీ సమా భూత్వా స్వర్గలోకే మహీయతే. ౪౮
తత్ర సా భర్తృపరమాస్తూయమానాఽప్సరోగణైః,
రమతే పతినా సార్ధం యావదింద్రా క్షృతర్దశ. ౪౯

కావున గరుడుఁడా! అఁడుది భర్త జీవించియున్నపుడును, మరణించినపుడును మనోవాక్కాయకర్మములచే భర్తను సేవింపవలెను.

దేహరూపేణ తు మరణం గతేన-ఆత్మనా అవ్యయత్వ స్వరూపేణ చ భర్తాసహ ఏకతాం ప్రాప్తా. పున ర్నారీశరీరం న ప్రాప్నోతి త్యర్థః. ౪౫. ఇమ మేవార్థం వ్యతిరేక ముభేద ద్రుఢయతి యావ దితి. యావ త్సతీ న స్యాత్ తావత్ స్త్రీత్వా న్న ముచ్యతే కింతు సతీ ఏవ ముచ్యతే ఇత్యర్థః. ౪౬. భర్తరి మృతే జీవతి చ సతీ తద్గతా తదనుగతా భవత్. ౪౭. మహీయతే పూజ్యా భవతి. ౪౮. భర్తృపరమా భక్తురపిశోభన

సహగమనము గావించిన యాఁడుది అరుంధతితో సమానురాలై, స్వర్గమున అప్పరసలచే న్తులియింపఁబడుచు పదునలగురు ఇంద్రులును స్వర్గమును పాలించినంతకాలమును భర్తతో స్వర్గమున సుఖించును.

మాతృకం పైతృకం చైవ యత్ర సా చ ప్రదీయతే,
కులత్రయం పునా త్యత్ర భర్తారం యానుగచ్ఛతి. ౫౦

తిస్త్రః కోట్యోర్ధ్వకోటీ చ యాని రోమాణి నూనుషే,
తావత్కాలం వసే త్వస్యే పతినా సహమోదతే. ౫౧

విమానే సూర్యసంకాశే క్రీడతే రమణేన సా,
యావ దాదిత్యచంద్రా చ భగ్నలోకే చిరం వసేత్. ౫౨

పునశ్చిరాయు స్సా భూత్వా జానుతే విమలే కులే,
పతివ్రతా తు యా నారీ తమేవ లభతే పతిమ్. ౫౩

భర్తతో సహగమనము గావించిన పతివ్రత పితృవంశమును, మాతృవంశమును, భర్తృవంశమును పవిత్రము చేయును. మానవశరీరమున మూఁడుకోట్ల ఏబదిలక్షల రోమములు కలవు. పతివ్రతయైన సహగమనము గావించిన స్త్రీ అన్ని సంవత్సరములు భర్తతో స్వర్గలోకమున సుఖించును. మఱియు సూర్యునితో సమముగ ప్రకాశించు విమానమున భర్తతో సుఖించుచు రవిచంద్రులుండునంతకాలము భర్తృలోకమున నుండును. పిదప దీర్ఘాయుర్దాయము కలదై నిర్మలమగు వంశమున పొడిమి త్రూర్వపుపతి నే పడయును.

మాషా, ౪౯. అత్ర కస్తి న్లోకే. ౫౦. తిస్త్రః కోట్య ఇతి అగణితాని 'యావత్సన్ధికతా భూమే ప్రాపతి రదదంస్త గా' ఇతివత్. ౫౧. రమణేన సహౌకత్వం గతాపితేన క్రీడతే ఇత్యత్ర 'అద్వైతే చ స్థితం స్థితం న స్యా దనోఽన్య మిక్షణ' మితి వచనా దద్వైతానందా దపి స్నేహానందే ఆధికముఖానుభావా త్పుథగ్భూత్వా రమతే. ఇతి భావః. భర్తృలోకే సగ్ధే. ౫౨. కించ ముక్తాపి లీలావిగ్రహం కృత్వా భజతే. అత్ర భజనానంద స్యాధిక్యమ్. కథా వ్రాఁపి స్నేహానంద స్యాధికత్వా ద్రమణాయ స్వేచ్ఛయైవ విమలే కులేజాయతే. న తు కర్తృణా ఇతి. అన్యథా *తి ఏవ స్త్రీశరీరా స్త చ్యతే నాన్య ఇతిపూర్వోక్తవచనవిరోధ స్యాత్ ఇత్ తం స్వపతి ఘోష లభతే. తదుక్తం మాఘేనతివ యోషి త్సృకృతి శ్చు నిశ్చలా పుయాంస మభేతి

యాక్షణం దాహదృగ్భేద సుఖ మేతాదృశం త్యజేత్,
సా మూఢా జన్మవ్యంతరా దహ్యతే విరహాగ్నినా. ౧౪
తస్మా త్పతిం శివం జ్ఞాత్వా సహ తేన దహే త్తనుమ్,
యది చ స్యా త్పతీ తాత్పర్యే తమేవం ప్రదహే త్తదా. ౧౫

సహగమనమునఁ దలి యీశిక సుగు దుగ్ధమునకు భయపడి
ఇట్టి శాశ్వతసుఖమును విడరాదు మూఢురాలు బ్రతికియున్నంతకాల
ము విరహాగ్నివలన దహింపబడుచుండును; కావున భర్త శివుఁడే యని
భావించి అతని శవముతోఁగూడ తనశరీరమును దహించుకొవలెను.
భార్య పతివ్రతయు, సహగమనశీలము కానిచో పురుషుని ఒక్కనినే
ఈక్రిందివిధమున దహనము చేయవలెను.

అథే దద్ధగేఽథవా పూర్ణే స్ఫోటయే త్తస్య మస్తకమ్,
గృహస్థానాం తు కాష్ఠేన యతీనాం శ్రీఫలేన చ. ౧౬
ప్రాప్తయే పితృలోకానాం భిత్వా తద్భ్రష్టరంద్రకమ్,
ఆజ్యాహుతిం తతో దద్యాత్ స్వంత్రేణానీన తత్సృతః. ౧౭
అస్మా త్వ మధిజాలోసి త్వ దాయ బాయతాం పునః,
అసౌ స్వర్గాయ లోకాయ న్నాహ జ్యేతు పావకః. ౧౮
ఏవ మాజ్యాహుతిం దత్వా తిరిమిశ్రాం సమంత్రకామ్,

భవాంతరే వ్యపి 'ఇతి. ౧౩. అనుతిప్యాహ. యా ఇతి. ౧౪. ప్రాసంగికం పంచకసతి
కృత్యం పరిసమాప్య ప్రస్తుతదాహమే వాసునరతి. యపితి. తం నరం ఏవం వత్స
మానిప్రకారేణ. ౧౫. స్ఫోటయేత్. అత్రాయ మభిప్రాయః. హతయోగినస్తు
స్వేచ్ఛయా బ్రహ్మరంద్రం భిత్వా బ్రహ్మలోకం యంతి. కర్తయోగినాం తు పరతో
వేదవేద పితృదేవతాకప్రాప్తి ర్భవతి. సహ్యానీనాం తు పూర్వం భిత్వా పశ్చాద్దం
గాయాం తదలాభే భూమా వా నిక్షిపే దితి. ౧౬, ౧౭. మంత్ర మేవాహ అస్మాత్
అకారాత్ 'అకాశో వాసుదేవ స్సాన్య' దితి మంత్రకోశః. 'అక్షరాణా మకారోఽ
స్త్రీ'తి భగవద్వచనా చ్చ మే పావక త్వం శ్రీవాసుదేవా జ్ఞాతోఽపి 'వాచాం
వహ్ని ర్దుఖం తేత్ర' మితి స్మృత్యుక్తేః. కించ త్వత్ త్వత్త స్సకాశా దయం
జనః స్వర్గాయ లోకాయ స్వర్గలోకం ప్రతిగంతు పున ర్జ్ఞాయతాం లేజోమయ దివ్య
శరీరే జోత్సన్నో భవేత్. కించ అసౌ అస్య స్థూలిదేవః స్వాహ త్వయి హవి రస్తు
కించిజ్వాలాయా మేవ హవి ర్హూయతే. అత స్త్వం జ్వల ప్రజ్వలితో భవేతి మంత్రా
ర్థః. ౧౮. ఏవ మితి. అర్ధదగ్ధే తు మస్తకం స్ఫోటయేత్. పూర్ణదగ్ధే సతి ఆజ్యాహు

రోదితవ్యం తతో గాథం తేన తస్య నుఖం భవేత్. ౫౯

శరీరము సగము కాలినపుడుగాని అంతయు కాలినపుడు గాని శవశిరస్సును బ్రద్దలుకొట్టవలెను. గృహస్థుని శిరస్సును కట్టతోను, యతిశిరస్సును శ్రీఫలముతోను బ్రద్దలుకొట్టవలెను. పిదప బ్రహ్మరంధ్రమును భేదించి పితృలోకము దొరకుటనిమిత్తము “అస్తాత్వమధిజాతోసి త్వ దయం జాయతాం పునః, అసౌ స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహా జ్వలతు పావకః” అను మంత్రముతో సుతుడు తిలమిశ్రమగు అజ్యా హుతి గావించి గట్టిగా వీడ్చవలెను. అట్లు చేసినచో మృతిబొందిన వానికి నుఖము గలుగును.

దాహః దనంతర కార్యం స్త్రీభి స్సాన్నం తత స్సుతైః,
తిలోదకం తతో దద్యా న్నామగోత్రోపకల్పితమ్. ౬౦
ప్రాశయేన్నింబపత్రాణి మృతకస్యగుణా న్వచేత్,
స్త్రీజనోఽగ్రే గృహం గచ్ఛే త్పువృతతో నరసంచయః. ౬౧
గృహే సాన్నం తతః కృత్వా గోగ్రాసం చ ప్రదాపయేత్,
పత్రావళ్యాం చ భుంజీయా ద్భహాన్నం వై న భక్షయేత్. ౬౨
మృతకస్థాన మాలిప్య దక్షిణాభిముఖం తతః,
ద్వాదశాహకపర్యంతం దీపం కుర్యా దహర్నిశమ్. ౬౩
సూర్యేఽగ్రమాగతే తార్క్ష్య! శ్చ శానే వా చతుష్పథే,
దుగ్ధం చ మృత్తయే పాత్రే తోయం దద్యా ద్దినత్రయమ్. ౬౪
అపక్వం మృత్తయం పాత్రం క్షీరసీరప్రపూరితమ్,
కాష్ఠత్రయే గుణై ర్భద్రే ధృత్వా మంత్రం పఠే దిమమ్. ౬౫
శ్చ శానానలదగ్ధోఽసి పరిత్యక్తోఽసి బాంధవైః,

తీం దద్యా త్సేతి. తేన రోదనేన. గూర్ధరాణాం కుంభస్య వ్యవహారపర మేతత్. ౫౯. పూర్వం స్త్రీభిః-తత స్త్రీభ్యః పశ్చాత్పుతాభి రితి నామగోత్రాభ్యాం ఉపకల్పితమ్. సంకల్పితం అముకగోత్రాయాముకప్రేతాయేదం తిలోదకం మద్దత్రం త వోపతిష్ఠతా మితి. ౬౦. ప్రాశయేత్. చర్యయేత్. శోకదినే మిష్టభోజనపరిహారాయ పూర్వం కటుముఖం కుర్యాది త్యభిప్రాయః గుణాత్ క్షీరికరాత్ “యావత్క్షీర్నిర్మలమవ్యస్య పుణ్యలోకేషు గీయతే, తావత్కాలం వనే తస్యగ్రే పూజ్యమాన మ్పూరానురై” రిత్యభి ప్రాయః. ౬౧-౬౫. ఇదం సీరం-అత్ర సాహి. అత్ర అస్తిత్ పాత్రే మిరం స్వత్వం

ఇదం నీర మిదం క్షీర మత్ర స్నాహి మితం పిబ. ౬౬

దహన మైనతోడనే ముందుగా స్త్రీలును, తరువాత పురుషులును స్నానముచేసి మృతిబొందినవాని నామగోత్రముల నుచ్చరించి తిలోదకము నీయవలెను. తరువాత వేపకులను భక్షించి మృతుని గుణగణముల నుగ్గడింపవలెను. తరువాత స్త్రీలు ముందుగను వారి పెనుక పురుషులును ఇంటికి జని మఱల స్నానము చేసి గోవులకు గ్రాసము పెట్టి కుట్టిన విస్తరాకులలో భుజింపవలెను. గృహాన్నమును భుజింపఁగూడదు. తరువాత దక్షిణాభిముఖముగా మృతిస్థానమున అలికి పండ్రెందుదినములు అచ్చటరాత్రింబగళ్లు దీపమునుంచవలెను. సూర్యుఁడస్తమించినతరువాత శ్మశానమునఁగాని చతుష్పథమునఁగాని పాలును, నీళ్లును మూడుదినము లుంచవలెను. పిదప కాల్యబడని మట్టిమూకుటిలో పాలును నీళ్లును బోసి త్రాళ్లతో కట్టఁబడిన మూడుకట్టలతో గ్రహించి “శ్మశానానలదగ్ధోఽసి పరిత్యక్తోఽసి బాంధవైః, ఇదం నీర మిదం క్షీర మత్ర స్నాహి మిదం పిబ” అని చెప్పి దానిని శ్మశానమున నుంచవలెను.

చతుర్థే సంచయః కార్య స్సాగ్నికై శ్చ నిరగ్నికైః,
తృతీయేఽహ్ని ద్వితీయే వా కర్తవ్య శ్చవిరోధతః. ౬౭
గత్వా శ్మశానభూమిం చ స్నానం కృత్వా తుచి ర్భవేత్,
ఊర్ణసూత్రం వేష్టయిత్వా పవిత్రం పరిధాయ చ. ౬౮
దద్యా చ్ఛ్మశానవాసిభ్య స్తతో మామబలిం నుతః,
యమాయ త్యేతి మంత్రేణ తిగ్రః కుర్యా త్పరిక్రమాః. ౬౯
తతో దుగ్ధేన చాభ్యుత్య చితాస్థానం ఖగేశ్వర,
జలేన సమయే పశ్చాద్ధృతే దస్థిబృందకమ్. ౭౦
కృత్వా పలాశపాత్రేషు త్పాలయే ద్దుగ్ధవారిభిః,
సంస్థాప్య మృత్తయే పాత్రే శ్రాద్ధం కుర్యా ద్యథావిధిః. ౭౧

ఇదం క్షీరంచ పిబ. ౬౬. చతుర్థే దినే తదుక్తం విష్ణుపురాణే. “చతుర్థేఽహ్ని చ కర్తవ్యం భస్మాసీపయనం శృపః” ఇతి. అవిరోధతః చతుర్థదినే పంచకళనివారాదియోగాత్. ౬౭. సంచయవిధాన మేవాహ-గత్వే త్యాద్యేకాదశభిః. ౬౮. పరిక్రమాః వామావరేన కుర్యాత్. ౬౯. ఆభ్యుత్య పూర్వం తు కించి ద్దుగ్ధేన సంప్రాత్య ఉద్ధరేత్ చితాస్థానాన్నిష్కూసయేత్. ౭౦. ౭౧. ఉపలేఽసి రిత్కృత మేవ స్థండితం

- త్రికోణం స్థండిలం కృత్వా గోమయే నోపలేపితమ్,
దక్షిణాభిముఖోదిక్షు దద్యాత్ పిండత్రయం త్రిషు. 2౨
- పుంజీకృత్య చితాభస్మ తత్ర ధృత్వా త్రిపాదుకామ్,
స్థాపయే తత్ర సజల మనాచ్ఛాద్యముఖం ఘటమ్. 23
- తత స్తండులపాకేన దధిఘృతసమన్వితమ్,
బలిం ప్రేతాయ సజలం దద్యాత్ నిష్ఠం యథావిధి. 2౪
- వదాని దళ పంచైవ చోత్తరస్యాం దిశి వ్రజేత్,
గర్తం విథాయ తత్రాస్థి పాత్ర సంస్థాపయేత్ ఫిగ. 2౫
- తస్యోపరి తతో దద్యాత్ పిండం దాహోర్నినాశనమ్,
గర్తా దుద్ధృత్య తత్పాత్రం సీత్వా గచ్ఛే జ్జలాశయమ్. 2౬
- తత్ర ప్రత్యూశయే ద్దుగ్ధజలా దస్థి పునః పునః,
చర్చయే చ్చంగ నేనాథ కుంకుమేన విశేషతః. 2౭
- ధృత్వా సంపుటకే తాని కృత్వా చ హృదిమస్తకే,
పరిక్రమ్య నమస్కృత్య గంగామధ్యే వినిక్షిపేత్. 2౮

చనిసోయినయారెడు అహితాగ్నియైనను, అనాహితాగ్నియైనను ద్వితీయదినమునఁగాని, తృతీయదినమునఁగాని, చతుర్థదినమునఁగాని ధనిష్ఠాపంచకాదులను విచారించి అస్థిసంచయనము చేయవలెను. అడెట్లునో శ్మశానమునకుఁ బోయి, స్నానముచేసి, ఉన్నిత్రాటిని చుట్టి పవిత్రమునుధరించి శ్మశానముననుండు భూతములను “యమాక్షత్వా” అను మంత్రముతో మాషబలి నిడి ముమ్మారు ప్రదక్షిణము చేయవలెను. అనంతరము క్షీతిని పాలతో ప్రోక్షించి పిదప నీళ్లతోఁగూడ తడపి ఆస్థులను దీసి మోదుగాకులయందుంచి, పాలతోడను, నీళ్లతోడను కడిగి, మృణ్మయపాత్రమున ఉంచి, యథావిధిగా శ్రాద్ధము చేయవలెను. గోమయముతో నలికి త్రికోణాకృతిగా మండలముగావించి దక్షిణాభిముఖుడై దక్షిణపశ్చిమోత్తరదిశలను మూడపిండిముల నుంచవలెను. పిమ్మట చితి భస్మమును ప్రోవుచేసి సజలమును, మూతలేనిదియు నగు కుండయందుంచవలెను. తరువాత పెరుగు,

భవతి. తత్ త్రికోణం కృత్వా తత్ర త్రిషు దక్షిణపశ్చిమోత్తరాను దిక్షు. ౨౨-౨౫. గర్తపిండా దాహస్యాన్తర్నిర్మళ్యతి. మరియుడక స్వాంగభూతో భవతి. ౨౬-౨౮.

నేయి వీనితోఁగూడిన యథావిధిగా ప్రేతకు బలియియవలెను. పద పడి ఉత్తరముగా పదునైదు పదములు నడిచి అచ్చట గోతిని త్రవ్వి దానియం దస్థిపాత్రము నుంచి, దానిమీఁద దాహోర్తినాశనం బగు పిండప్రదానము చేయవలెను. తరువాత గోతిలోనుండి ఆయస్థిపాత్ర మును దీసి జలాశయమునకుఁ బోయి సీళ్లతోడను, పాలతోడను మరల మరల కడిగి కుంకుమచందనాదులతో విశేషముగా పూజచేయవలెను. కడకు వానిని ఒక సంపుటమున నుంచి, హృదయముమీఁదను, శిరస్సు మీఁదను ఉంచికొని ప్రదక్షిణనమస్కారాదులు చేసి గంగామధ్యమున విడువవలెను.

అంతర్దాశాహం యస్యాస్థి గంగాతోయే నిమజ్జతి,
న తస్య పునరావృత్తి ర్భ్రహ్మలోకాత్కదాచన. 2౯
యావ దస్థి మనుష్యస్య గంగాతోయేషు తివ్రతి,
తావ ద్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే. ౩౦
గంగాజలోర్తి సంస్పృశ్య మృతకం పవనో యథా,
స్పృశ తే పాతకం తస్య సద్యఏవ విసశ్యతి. ౩౧

ఎవ్వని అస్థులు దశాహమధ్యమున గంగాజలమున విడువఁ బడునో, వానికి బ్రహ్మలోకమునుండి మితెన్నఁడును పునరావృత్తి కలు గదు. మనుష్యుని అస్థులు గంగయందు ఎంతకాలము ఉండునో అన్ని వేలయేండ్లు అతఁడు స్వర్గమున నుఖించును గంగాతరంగములమీఁద నుండి వచ్చిన గాలి మరణించిన వానిమీఁద వీచినచో వాని పాపము లన్నియు తొలగిపోవును.

ఆరాధ్య తపసోగ్రేణగంగాదేవీం భగీరథః,
ఉద్ధారార్థం పూర్వజానా మానయ ద్భ్రహ్మలోకతః. ౩౨
త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతం గంగాయః పావనం యతః,

గంగాయం అస్థిపతనస్య మహిమాన మాహ-అంతరి త్వష్టభిః. 2౯. దశదినమధ్య ఏవ మహీయతే భ్రాహ్మ్య భవతి. ౩౦. తస్యా మస్థిపతనప్రభావం కిం వర్ణ్యతే. తిజ్జ లకృతసంకపవనస్పర్శా దపి కృతార్థో భవతి త్యాహ. గంగేతి. ౩౧. గంగాజల స్పృశా భారణతా మాహ-ఆరాధ్యతి. ౩౨. యశచి వాహ. యేతి. ఏతాత్ పప్తిసహస్రాత్

యాపుత్రా న్సగర స్త్రైతా న్భస్మాభ్యా ననయ ద్వివమ్. ౮౩
 పూర్వే వయసి పాపాని యే కృత్వా మానవా మృతాః,
 గంగాయా మస్థితనా త్స్వర్గలోకే ప్రయాంతి తే. ౮౪
 కశ్చిద్వాప్యధో మహారణ్యే సర్వప్రాణివిహింసకః,
 సింహేన నిహతో యావ త్ప్రియాతి నరకాలయే. ౮౫
 తావ త్కాలేన తస్యాస్థి గంగాయాం పాతితం తదా,
 దివ్యం విమాన మారుహ్య స గతో దేవమందిరమ్. ౮౬
 అత స్స్వమేవ సత్పుత్రో గంగాయా మస్థి పాతయేత్,
 అస్థిసంచయనా దూర్ధ్వం దశరాత్రం సమాచరేత్. ౮౭

తొల్లి భగీరథుడు తన పూర్వుల నుద్ధరించుటకై గొప్ప తపము గావించి బ్రహ్మలోకమునుండి గంగను భూలోకమునకు తీసికొనివచ్చెను. భస్మావశిష్టులును, వష్టిసహస్ర సంఖ్యాకులును ఆగు సగరచక్రవర్తికుమారులను స్వర్గమును పొందించుటవలన గంగకు మూడులోకములయందు చుక్కీర్తి గలదు. పడుచుతినమున సకలపాపములను గావించి మృతి బొందినవారి ఆస్థులను గంగయందు ఉంచినచో వారిపాపము లన్నియు పోవును. ఇందుల కొక ఇతిహాసము గలదు. అదేమన? ఒక యరణ్యమున నొక కిరాతుడు ఉండెను. సకలప్రాణులను సర్వికాలసర్వావస్థలయందును హింసించుటయే వాని వ్రతము. ఇట్లు కొన్ని దినములకు ఒక సింహమువలన చంపబడి నరకమునకుఁ బోవుచుండెను. ఇంతలో ఎట్లో వాని యెముకలు గంగలో పడుట తటస్థించెను. వెంటనే వాడు దివ్యవిమాన మొకటి రాఁగా దాని నెక్కి స్వర్గమునకుఁ బోయెను. కావున సత్పుత్రుఁ డగు నాతఁడు తలిదండ్రుల యస్థులను స్వయముగ గంగలో విడువవలెను. అస్థిసంచయనానంతరము దశరాత్రవిధి నాచరింపవలెను.

భస్మాభ్యా నవిభస్త్త ఏవ ఆభ్యా నామాని యేషాం. భస్మాకళేషుని త్యర్థః. ౮౩. పతనా త్యతనమాత్రా దేవ. ౮౪. అత్ర ఇతిహాసం కథయతి. కశ్చి దితి ద్వ్యాభ్యామ్. ౮౫. అయం భావః, అజామిలో యథా అవిదితహరినామమహిమాపి మరగతహరినామోచ్చరణా స్తుక్తః తథై వాయ మపి తచ్చరణోదకౌ దితి. ౮౬. అతః గంగైవ ముక్తిప్రదాత్ర హేతోః. ౮౭. అథతద్దో విధానాంతరే, అత్ర ఘనద్దాహికం సింహవలోకనీ

అథ కశ్చి ద్విదేశేవా వనే చోరభయే మృతః,
 న లబ్ధ స్తస్య దేహ శ్చే చ్ఛృణుమా ద్యద్దినేతదా. ౮౮
 దర్శపుత్రలకం కృత్వా పూర్వవ త్కేవలం దహేత్,
 తస్య భస్మ సమాదాయ గంగాతోయే వినిక్షిపేత్. ౮౯
 దశరాత్రాదికం కర్త తద్వివా దేవ కారయేత్,
 స ఏవ దివసో గ్రహ్య త్ప్రాధ్దే సాంవత్సరాదికే. ౯౦

ఒకానొకఁడు విదేశమునఁగాని చోరభయాకులముగు అరణ్యమునఁగాని చనిపోవును. వాని కళేబరము దొరకదు. అట్టిచో వాఁడు చనిపోయె నని యెప్పుడు తెలియునో అప్పుడు దర్శలతో వాని ప్రతికృతిని గావించి దహనము గావించి అభస్మమును గంగయందు ఉంచవలెను. అంతమాత్రముననే వానికి సద్గతి కలుగును. వినినరోజు మొదలు కర్త చేయవలెను. ఏదినమున వినునో యాదినముననే ప్రతిసంవత్సరము ఆచ్ఛికాదులను బెట్టవలెను.

పూర్ణే గర్భే మృతా నారీ విదార్య జతరం తదా,
 బాలం నిష్కాస్య నిక్షిప్య భూమా తా మేవ దాహయేత్. ౯౧
 గంగాతీరే మృతం బాలం గంగాయామేవ పాతయేత్,
 అన్యదేశే క్షిపే ద్భూమా సప్తవింశతిమాసజమ్. ౯౨
 అతఃపరం దహే త్తస్య గంగాయా మస్థి నిక్షిపేత్,

నాహ. యత్ యస్మిన్ దేశే కృణుయాత్ తదా తస్మిన్నేవ దేశే. ౮౮. పూర్వవత్ పూర్వోక్తవిధానేన పుత్రులం శవం మేవ దహేత్. న తు కాష్ఠైః. సమాదాయ సమ్యగస్థిసంచయనవిధానే నాదాయ. క్వచిత్ 'పిష్టపుత్రలకం కృ'త్వేతిపాతః. తత్రాయం విధిః. యవపిష్టకృతం సాంగం హస్తమాత్రం పుత్రులం విధాయకన్నాభౌ ప్రజ్వలితః దీపం నిధాయ ప్రాప్తస్థిసంకుర్యాత్. యథా అనుకంగోక్రస్య ప్రాణిహ ప్రాణాః హంః జీవ ఇహ స్థితోజః సర్వేంద్రియాజీవాన్చ సస్వక్ష్మతోత్పిత్తజిహ్వప్రాణపాటిపాద పాయూపస్థాని ఇహగత్య మఖం తిష్ఠంతు స్వాహేతి శ్రీహనముద్రయా తద్ధృవయే విన్యసేత్. తతో యావద్దీపః ప్రజ్వలతి తావత్పూర్వవత్ విష్ణుస్తరణం కుర్యాత్. ఆతు రదానం చదద్యాత్. తతో దీపనిర్వాణే సతితం కాష్ఠైః పూర్వవద్దహే దితి. ౮౯-౯౦. ప్రసంగా ద్బాలాదీనాం కృత్య మాహ. గంగేతి. ౯౨. అతఃపరం సప్తవింశతిమాసా

జలకుంభ శ్వ దాతవ్యో బారానా మేవ భోజనమ్.

౯౩

గర్భవతి మరణించినచో ఆగర్భము పూర్ణ మయిన దగునెడల దానిని చీల్చి శిశువు నీవలకుఁ దీసి భూమిలో పాతిపెట్టి ఆస్త్రీ నొక్క తెనే దహింపవలెను. మఱియు గంగాతీరముల మరణించిన శిశువులను గంగయందు పాతిపెట్టవలెను. రెండు సంవత్సరములు దాటిన పిదప శిశువులు మరణించినచో వారిని దహనము గావించి వారి యెముకలను గంగయందు విడువవలెను. ఉడకుంభదానముగూడ గావించి బాలురకు భోజనము పెట్టవలెను.

గర్భే నష్టే క్రియా నాస్తి దుగ్ధం దేయం మృతే శిశౌ,

ఘటం చ పాయసం భోజ్యం దద్యా ద్బాలవిపత్తిషు.

౯౪

కుమారే చ మృతే బాలా న్కుమారా నేవ భోజయేత్,

స బాలా న్భోజయే ద్విప్రా న్పాగండే సప్రతే మృతే,

౯౫

మృతశ్చ పంచమా దూర్ధ్వ మువ్రత స్సప్రతోఽపి వా,

పాయసేన గుడే నాపి పిండా న్దద్యా ద్దశ క్రమాత్.

౯౬

ఏకాదశం ద్వాదశం చ వృషోత్సర్గవిధిం వినా,

మహాదానవిహీనం చ పాగండే కృత్య మాచరేత్.

౯౭

జీవమానే చ పితరి న పాగండే సపిండనమ్,

అత స్తస్య ద్వాదశాహ న్యేతోద్దిప్తం సమాచరేత్.

౯౮

శిశువు గర్భమున మృతిబొందినచో ఏమియు కర్మ చేయనక్కఱలేదు. జన్మించిన తరువాత మరణించినచో పాలు ఈయవలెను.

త్వరమ్. ౯౩. గర్భవిన నష్టే మృతే సతి క్రియా దుగ్ధదానాదికం నాస్తి. తస్య కించి దపి న దాతవ్య మిత్యర్థః 'శిశు రాదంతజననా' దితి స్పృతే. దంతోత్పత్తిపర్యంతం శిశు రితి సంజ్ఞా. 'బాల స్సాన్య ద్యావదాశిఖమ్' అశిఖం చూడాకర్తృత్వతీ కువన్ పర్యంతం బాల ఇతి సంజ్ఞా. విపత్తిషు మరణేషు ఘటాదికం దేయం 'బాలే నా తరుణే వృద్ధే ఘటో భవతి చాక్షయ' ఇతి వచనాత్. ౯౪. 'అపంచవర్షా త్కొమారః పాగండో దశహయనః' అవ్రతే బాలాకా, సప్రతే విప్రాకా. ౯౫. పంచమా ద్వర్షా దూర్ధ్వం పాగండావస్థాయాం, అవ్రతః ఉపవీరసంస్కారరహితః, సప్రత స్సోపవీరః. ౯౬. మహాదానం శయ్యాదికమ్. ౯౭. ఏకస్య తస్య ఉద్దేశేన కృతం ఏకోద్దిప్తమ్. ౯౮. వ్రత

లుండు అనగా దంతములు వచ్చినది మొదలు చౌలము అగులోపల మరణించినచో ఉదకుంభదానము చేసి పాయసము భోజనము పెట్టవలెను మూడుసంవత్సరములు దాటిన పిమ్మటను అయిదుసంవత్సరముల లోపునను మరణించినవారికి వారితో సమాను లగు వారికి భోజనము పెట్టవలెను. ఉపనయనమునకు పూర్వము మరణించిన యెడల ఉపనయనము కానివారికిని, ఉపనయనమైన తరువాత మరణించినయెడల ఉపనయన మైనవారికిని భోజనము పెట్టవలెను. పౌగండుండు ఉపనయనమైనను కాకున్నను మృతిబొందినయెడల పాయసముతోగాని బెల్లముతో గాని పదిదినములు పిండప్రదానము చేయవలెను. పదునొక్క పండ్రెండవదినములయందు వృషోత్సర్గమును, మహాదానములను విడిచి తతిస్తూ కర్త యంతయు గావింపవలెను. తండ్రి జీవించియుండగా పౌగండుండు మరణించినయెడల సపిండికరణము చేయఁగూడదు, పండ్రెండవ దినమున ఏకోద్దిష్టము నాచరింపవలెను.

స్త్రీశూద్రాణాం వివాహ స్తు వ్రతస్థానే ప్రకీర్తితః,
వ్రతా త్పా క్స్యర్వః శ్లానాం వయస్తుల్యా క్రియా భవేత్. ౯౯
స్వల్పా త్కర్తవ్యసూగా చ్చ స్వల్పా ద్విషయబంధనాత్,
స్వల్పే వయసి దేహే చ క్రియాం స్వల్పా మపీచ్ఛతి. ౧౦౦
కిశోరే తరుణే కుర్యా చ్చయ్య వృషమిభాదికమ్,
పదదానం మహాదానం గోదాన మపి దాపయేత్. ౧౦౧

స్త్రీశూద్రులకు ఉపనయనమునకు బదులు వివాహము చెప్పబడినది. సమస్తవర్ణములవారికిని ఉపనయనాత్పూర్వము వయస్సు ననుసరించి కర్తము చేయవలెను. చిన్న వయస్సునను, చిన్న దేహమునను స్వల్పకర్త చేయవలెను కిశోరుండు (పదునాడేండ్ల వయసుగలవాఁడు) మరణించినచో శయ్యాదానము, వృషోత్సర్గము; మహాదానములు మొదలగు కర్తలను యథావిధిగా చేయవలెను.

స్థానే - వ్రతబంధస్థానే ఉపవీతసంస్కారస్యానధికారాత్. ౯౯. దేహేచాపి స్వల్పే సతి క్రియా మపి స్వల్పాం కుర్యాత్. ౧౦౦. 'కిశోరతరుణావస్థాయాం కు మృతే సతి సర్వమేవ కృత్యం కరణీయమిత్యాహ. కిశోర ఇతి. కిశోరః పాదశసమస్తతో యావ న మాదితేత్'. ౧౦౧. సన్న్యాసి నాంకు దాహాదికంకిమపి కృత్యం న కరణీయమిత్యాహ.

యతీనాం చైవ సర్వేషాం న దాహో నోడకక్రియా,
 డశరాత్రాదికం తేషాం న కర్తవ్యం నుతాదిభిః. ౧౦౨
 దండగ్రహణమాత్రేణ సరో నారాయణో భవేత్,
 త్రిదండగ్రహణా త్రేషాం ప్రేతత్వం నైవ జాయతే. ౧౦౩
 జ్ఞానిన స్తు సదా ముక్తా స్వయాపానుభవేన హి,
 అత స్తేతు ప్రదత్తానాం పిండానాం నైవ కాంక్షిణః ౧౦౪
 తస్మా త్పిండాదికం తేషాం న తు నోడక మాచరేత్,
 తీర్థశ్రాద్ధం గయాశ్రాద్ధం పితృభక్త్యా సమాచరేత్. ౧౦౫

యతీనా మితి సర్వేషాం హంసాదిచతుర్విధానాం తేషాం స్వపితౄణా మపి గృహస్థై
 రపి నుతాదిభి ర్దాహాదికం న కర్తవ్యం 'కుటిచకం తు ప్రదహే' దితి ప్రాచీనై రస్మి
 ద్దత్తం త దయ్యక్త మిత్యాశీపన్నాహ న దాహ ఇతి. యైః ప్రైవ్యమంత్రోచ్ఛార
 ణపూర్వకం సంస్య స్థం తేషాం దాహాదికం సర్వకాస్త్రే ద్యవిహిత మేవ. ౧౦౨. నను
 డశరాత్రం వివా ప్రేతత్వం పాత్ర దితి చే న్నైవం దండగ్రహణమాత్రే జేతి. జ్ఞాన
 కూన్యానా మపి సన్న్యాసినినాం ప్రేతత్వం నైవేతి. ౧౦౩. కించ జ్ఞానయ్యుక్తేన
 సన్న్యాసినే తు జీవన్ముక్తవిహిత్య మేవ భవతి త్యాహ-జ్ఞానిన ఇతి. ౧౦౪. అవశ్య
 కర్తవ్యతయా తు నాచరేత్. ౧౦౫. సన్న్యాసినినాం కృత్య మాహ. సన్న్యాసిన స్తు
 స్యమిత్రపుత్రకళత్రబంధ్యాదీశ్చేఖాయజ్ఞోపవీతస్వాధ్యాయగాయత్రీ జపాద్యశేష
 కర్తావీ సన్న్యాయ్య దండ మాచ్ఛాదనం కాపీనం ప్రైవ్యమంత్రోచ్ఛారణపూర్వకం పరి
 గ్రహే దితి. సన్న్యాసిలో యస్యాస్తీతి సన్న్యాసి. అస్యావస్థాభేదేన చాచుర్విధ్యం
 దర్శయతి. హంస మితి. హంస స్తు యథా జాత స్తథా దూపధరో నిర్వ్వండ్వో
 నిష్కర్గహో బ్రహ్మమాగ్నే సమ్య క్స్వపన్న కృద్ధమానసః ప్రాణసంధారణార్థం పరే
 చ్ఛయా శైశ్వ మాచర స్తుదరమాత్రేణ లాభాలాభసమకృక్ల ధ్యానపరోఽథ్యా
 త్త నిష్క శ్చతుర్థ భూమికారూఢ కృభాగుభకర్త నిర్మూలనపరః, కూన్యాగారేదేవతా
 గారే త్వణమౌట తత్తిక వృక్షమూల కులాంకాలాఽగ్నిహోత్ర నదీపురిన గిరిమహర
 కందరకోటర నిర్జర స్థండిరే ష్వేతకృత్వానప్రయతోన్న్ నిర్మమస్స నివసతీతి హంసో
 నా మేతి. ౧. పరమహంస స్తు న దండం కాపీనం న చాచ్ఛాదన మాచరతి. విధి
 నిషేధాతీతో య ద్బ్రహ్మ జేదాంతేషు పూర్ణానందైకబోధః పరమాత్మేతి నిరూపితం
 తద్బ్రహ్మోఽహమస్మి త్యేవం చతుర్థాదిభూమికాను సర్వథా భవశ్చేద సప్తభూమికా
 దూడః ధ్యాతృచ్యేయవిభాగరహితో బ్రహ్మసంకవిరవప్రతిత్వా చ్ఛరీర మపి నాను

హంసం పరమహంసం చ కుటీచకబహూదకా,

ఏతాం తస్మాన్మనాం తార్క్ష్య!పుధివ్యాంస్థాపయేత్సృతాః.౧౦౬

సంధ్యే, ఏకదేవోక్తం శ్రీ భాగవతే “దేహం వినశ్యుర మవస్థిత ముత్థితం వా సిద్ధో న పశ్యతి యతోఽధ్యగమ త్వయాపం, బైవా దశేత-మథ బైవతా దుశేతం వాసో యథా పరికృతం మదిరామదాంధః” ఇత్యయం యోగీ శిరోష్ఠసుఖదుఃఖమానానమాన ఉదూర్వాదిభి ర్వివర్జితో భవతి. నిరుద్ధాశేష చిత్తవృత్తే శ్లోగిసః శీతాదికం నాస్తి తత్ప్రకృత్యమాభావాత్. యథా లీలాయాసక్తస్య బాలకస్యాఽచ్చాదనాదిరహిత స్వాపి హేమంతశివయోః ప్రాతఃకాలే శీతం నాస్తి తథా పరమాత్మస్యాసక్తస్య యోగిన శ్చీతాద్యభావః. అతః కృతకృత్యో భవతి. ఇతి చ స్మర్యతే, “జ్ఞానామృతేన తృప్తస్య కృతకృత్యస్య యోగిసః. నైవాస్తి కించి త్కర్తవ్య మస్తి చేన్న స తత్త్వవిత్” ఇతి పరమహంసః. ౨. అథ కుటీచకబహూదకావర క్తిభేదేన యథా, అత్రవిర క్తి స్త్రీధా తీవ్రాతీవ్రతరా మందాచేరి. తీవ్రా యథా, “అస్మిన్ జన్మ ని మా యోగ మృతదారాదయో మమే”తి యా కుస్థిరా బుద్ధి స్సా వైరాగ్యస్య తీవ్రేతి. అస్మి నైవరాగ్యే కుటీచక బహూదకసన్న్యాసాధికారః. తథా చోక్తం “యాత్రా ద్యత క్తిక క్తిభ్యాం తీవ్రే న్యాసద్యయం భవత్, కుటీచణో బహూద శ్చే దుభా వేతా త్రిదండినా”, కుటీచకస్తు యాత్రాద్యత క్తః ఏకస్మి శ్చేవ తీర్థ సంవసన్ప్రకృత్య హం ద్యాదకసహస్రప్రణవజపం కిర్యస్యతో క్తకాలభైక్య మాహార న్నచావాక్యాల్లింగ మవలోకయ న్నాత్మానుసంధానే చిత్తవృత్తి మవధారయ స్కుట్యాం పర్ణకాలాయాం చకాస్తి బ్రహ్మధ్యానేన ప్రకాశతే ఇతి కుటీచకః కుట్యా మేవ చరతి యాత్రాద్య త క్తితయా విచరతితి. యద్వా చరగతిభిక్షణయో రితి ధాతోః కుట్యాం చరతి భక్ష యతి భిక్షున్న మితి కుటీచణో వా. 3. బహూదక శ్చ తీర్థయాత్రాను శక్తోగ్రామే త్వేకరాత్రం నగరే త్రిరాత్రం తీర్థ సప్తరాత్రం నివసత్ త్రికాలస్నానపరో మాధు కరిం వృత్తి మ్మితో నివాసస్థానాశ క్తిరహితో నిజాశ్రమధర్మరతో ప్రణవ మను సురక్ష దండాదికం పరిగృహ్య పున స్తీర్థాంతరం వ్రజతితి. బహూని ఉదకాని. తీర్థజలాని యస్యేతి బహూదక ఇతి. ౪. తీవ్రతరవైరాగ్యే తు హంసపరమహంస సన్న్యాసాధికారః. తీవ్రతరం యథా-“పునరావృ త్తిసహితో లోకో మే మాఽస్తు కశ్చన, ఇతితీవ్రతరత్వం స్యాన్నందే న్యాసో న కోపి హీ”తి. మందవైరాగ్యే తు స న్న్యాసాధికారఏవ నాస్తిమందా యథా-“పుత్రదారధనాదీహంనాశే తాత్కాలి కీమతి, ధిక్సంసార మితిదృశ్యాన్వి ద్విర క్తేమందతా హీ సా”ఇతి. ఏతేహం విశేషలక్షణాని విశ్వేశ్వరీపద్మతా పరమహంసోపనిషది శతస్త్రతేశ్వ విశేషతో నిరూపితాని. అత్ర

గంగాదీనా మభావేఽపి పృథివ్యాం స్థాపనం స్మృతమ్,
యత్ర సంతి మహానద్యస్తదా తా స్వేన నిక్షిపేత్. ౧౦౭

సన్నాత్యసి మరణించినచో దహనము ఉడకదానము, ఆశౌచము పట్టుట అక్కరలేదు. దండమును ధరించినంతమాత్రమున మనుజుడు నారాయణమూర్తి యగును. త్రిదండగ్రహణము చేసిన సన్న్యాసులకు ప్రేతత్వము లేదు. జ్ఞానులు స్వరూపానుసంధానము చేయువారగుటం జేసి నిత్యము క్తులనబడుదురు; కావున వారు పుత్రులు మున్నగు వారిచే నీయబడు పిండదులకు ఆశపడరు. తీర్థశ్రాద్ధమును, గయా శ్రాద్ధమును, పితృభక్తితో చేయవచ్చును. హంస, పరమహంస, కుటీచక, బహుదక-ఈనాలుగువిధముల సన్న్యాసులను దహింపఁగూడదు. భూమియందు పాతిపెట్టవలెను. గంగాదిమహానదులు లేని దేశమునందు ఖననము చేయవలెను గంగాదినదులు ఉన్నచోట వారిని వానియందు విడువవలెను.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే-వాహస్థిసంచయసకర్త
నిరూపణో నామ దశమోఽధ్యాయః.

ఈ విస్తరభయా!న్న లిఖితాని, శ్లోకార్థము స్పష్టమీన. ౧౦౭, ౧౦౮. ఇతి శ్రీగరుడ
పురాణటికాయాం దశమోఽధ్యాయః.

ఏకాదశాధ్యాయము

గరుడ ఉవాచ:—

దశరాత్రవిధిం బ్రూహి కృతే కిం నుకృతం భవేత్,
పుత్రాభావే తు కః కుర్యా దితి మే వద కేశవ!.

౧

శ్రీ భగవానువాచ:—

శృణు తావ్య! ప్రవక్ష్యామి దశరాత్రవిధిం తవ,
యద్విధాయ చ సత్పుత్రో ముచ్యతే పైతృకాదృణాత్.

౨

“శ్రీహరీ! దశరాత్రవిధానముగూడ నెఱింగింపుము, పుత్రులు లేనపుడు కర్మ యెవరు చేయువలయునో ఆదిగూడఁజెప్పము.” అని గరుడుఁడు అడుగఁగా శ్రీహరి “దశరాత్రవిధానము చేయుటవలన పుత్రుఁడు పైతృకఋణమునుండి విముక్తుఁడగును. అది యంతయుఁ జెప్పెద విను” మని యిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను.

పుత్ర శ్లోకం పరిత్యజ్య ధృతి మాస్థాయ సాత్వికీమ్,
పితృః పిండాదికం కుర్యా దశు సాతం న కారయేత్.

౩

శ్లేష్టాశు బాంధవై ర్ముక్తం ప్రేతో భుజేఽయతోఽవశః,
అతో న రోదితవ్యం హి తదా శోకాన్నిరర్థకాత్.

౪

యది వర్షసహస్రాణి శోచతే హర్షిశం నరః,

తథాఽపి నైవ నిధనం గతో దృశ్యేత కర్హించిత్.

౫

పుత్రుఁడు శోకము మాని సాత్విక మగు ధైర్యము వహించి కన్నులనుండి నీరు రానీయక తల్లిదండ్రులకు పిండప్రదానము గావించ వలెను. బంధువుచే విడువఁబడిన కన్నీళ్లను మృతుఁడు అవశుఁడై పానము

అస్థిసంచయనా దూర్ధ్వం దశరాత్రం సమాచరేత్, ఇతి శ్రుత్వా భగః పూర్వం తదేవ పరిపృచ్ఛతి. దశేతి. ౧. ఏకాదశేఽస్తి స్పృశాచ శోకాపనయనం వచః, అప్రతే పిండదాతారం దశరాత్రవిధిం హరిః. శృణోతి. ౨. సాత్వికీ ధృతిః గీతాయాం ప్రోక్తా “ధృత్యా యయా ధారయతే మనః ప్రాణేంద్రియక్రియాః, యోగే నాత్యభిచారిణ్యా ధృతి స్స పార్థ! సాత్వికీ”తి. ౩. క్రియాయా మశ్రు పాతస్య నిషేధ మాహ-శ్లేషేతి. నిరర్థకాత్ త్యర్థాత్. ౪. తదేవాహ యదితి సప్రభిః. నిధనం

చేయును; గావున నిరర్థక మగు రోదనము మానివేయవలెను. వేయి యేండ్లు దివారాత్రములు వచ్చినను మృతినొందినవాడు మరల బ్రతుకడు.

జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యుర్ధ్రువం జన్మమృతస్య చ,
తస్మా దపరిహార్యేఽర్థే న శోకం కారయే ద్భృథః. ౬
న హి కశ్చి దుపాయోఽస్తి దైవో వా మానుషో పి వా,
యో హి మృత్యువశం ప్రాప్తో జంతుఃపున రిహ వ్రజేత్. ౭
అవశ్యం భావిభావానాం ప్రతీకారో భవే ద్యది,
తదా దుగ్ధై ర్నయజ్జ్యేర స్నలరామయుధిష్ఠిరాః ౮
నాఽయ మత్యంతసంవాదః కస్యచి త్కేనచి త్సహ,
అపి స్వేన శరీరేణ కిము తాన్వైః పృథగ్జనైః. ౯
యథా హి పథికః కశ్చి చ్ఛాయా మాశ్రిత్య విశ్రమేత్,
విశ్రమ్య చ పున ర్గచ్ఛే త్తద్వద్భూతసమాగమః. ౧౦

పుట్టినవానికి మరణమును, మరణించినవానికి పుట్టుకయు ధ్రువము, నివారించుట కశక్య మగు విషయమున బుధుడు శోకింపకూడదు. మరణించినవాడు మరల వచ్చుటకు దైవికమును మానుషమును అగుటసాయ మేదియులేదు. అవశ్యము జరిగితీరవలసిన దుగ్ధఖాదులకు ప్రతీకారము లేదు. అట్లున్న యెడల నలరామయుధిష్ఠిరాదు లేల దుగ్ధమును బొందుదురు! ఒకనికొకనికిని చిరసంయోగము ఉండదు. తనకు తనశరీరముతో చిరసంయోగము ఉండనపుడు ఇతరులతో నెట్లుండును! బాటసారి మార్గాయాసము పోవుటకు చెట్టుక్రింద విశ్రమించును. విశ్రమించి మరల వెడలిపోవును. అట్లే భూతజాలమున్ను చచ్చుచు పుట్టుచు నుండును.

యత్ప్రాత స్సంస్కృతం భోజ్యం సాయం తచ్చ వినశ్యతి,

గతః మృత్యుం ప్రాప్తః. ౧. అపరిహార్య దూరీకర్త మశక్యే. ౬. ఉపాయభావాదపి. శోకో నో చిత్ ఇత్యాహ-న హీతి. ౭. భావానాం దుఃఖాదీనాం ప్రతీకారః దూరీకరణోపాయః. 'సంయోగో విప్రయోగాంతో మరణాంతం హి తీవిత్' మితి న్యాయమాహ - నాయ మితి. ౯. ఉక్త మేవార్థం దృష్టాంతే ద్రఢయతి. యథేతి. ౧౦. యస్య కారణ మేవ వివాదితదా తత్కార్యస్య కారణ త్యాహ-య మితి. సంస్కృ

త దన్నరససంపుష్టే కాయే కా నామ నిత్యతా. ౧౧

భైషజ్య మేత ద్దుగ్ధిఖ్య విచారం పరిచింత్య చ,
అజ్ఞానప్రభవం శోకం త్యక్త్వాకుర్యాత్ప్రియాం సుతః. ౧౨

పుత్రాభావే వధూః కుర్యాద్భార్యాభావే చ సోదరః,
భ్రాతావా భ్రాతృపుత్రో వా సపిండ శ్శిష్యవీవ వా. ౧౩

జ్యేష్ఠస్య వా కనిష్ఠస్య భ్రాతృః పుత్రైశ్చ పౌత్రకైః,
డశరాత్రాదికం కార్యం పుత్రహీనవరే భగి. ౧౪

భ్రాతృణా మేకజాతానా మేకశ్చే త్పుత్రవా నృవేత్,
సర్వే తే లేన పుత్రేణ పుత్రిణో మనుర బ్రవీత్. ౧౫

సుగంధద్రవ్యములతో పాచిత మయ్యును స్రాతగకాలము చేసిన వంటకము సాయంతనమున గతరస మగును. అట్లు ఉండఁగా ఆయున్న రసమువలన పోషింపఁబడు శరరీరముమాత్రము నిత్య మెట్లగును? దుగ్ధిఖోగనివర్తకమును, అజ్ఞానమువలన పుట్టునదియు నగు శోకమును విడిచి పుత్రుఁడు కర్త చేయవలెను. పుత్రుఁడు లేనియెడల భార్యయు, భార్యలేకున్న సోదరుఁడు, సోదరుఁడు లేకున్న శిష్యుఁడు సపిండులు శ్రాద్ధము జేయుట కధికారులు. జ్యేష్ఠసోదరుఁడు పుత్రహీనుఁ డగు నెడల కనిష్ఠుని పుత్రపౌత్రులు కర్త చేయవలెను. కనిష్ఠుఁడు పుత్రహీనుఁ డగు నెడల జ్యేష్ఠుని పుత్రపౌత్రులు కర్తను జేయవలెను. సోదరులలో నొకఁడు పుత్రవంతుఁ డయినను అందఱును పుత్రవంతులే యని మనుపు శాసించియున్నాఁడు.

పత్న్య శ్చ బహ్వ్య ఏకస్య చై కా పుత్రవతీ భవేత్,
సర్వాస్తాః పుత్రవత్య స్స్య ప్రేనై కేన సుతేన హి. ౧౬

సర్వేషాం పుత్రహీనానాం మిత్రః పిండం ప్రదాపయేత్,
క్రియాలోపో న కర్తవ్య స్సర్వాభావే పురోహితః. ౧౭

ఈం సుగంధద్రవ్యైః పాచిత మపి వివశ్యతి గతరసం భవతి. ౧౧. భైషజ్య హావధం దుఃఖికోగనివర్తక మిత్యర్థః. ౧౨. శోకాపనోదనోపాయం నిరూప్య 'పుత్రాభావేకు కః కుర్యా' దితి ప్రశ్న సోక్తర మాహ. పుత్రేతివంచభిః. వధూః పత్నీ. పుత్రవ ద్యభావే సోదరః కనిష్ఠభ్రాతా. ౧౩. భ్రాతృః పుత్రేణ సర్వభ్రాతృజ్ఞానం పుత్రవ త్వం స్యాది త్యాహ-జ్యేష్ఠస్యేతి. ౧౪. ఏకజాతానాం ఏకస్తా త్పికున్సకాకా దుత్వ న్నానాం మధ్యే. ౧౫. సాపత్న్యపుత్రేణ ప్రీతాం పుత్రికా స్యా దిత్యాహ-పత్న్య

స్త్రీ వాధ పురుషః కశ్చి దిష్టస్య కరుతే. క్రియామ్,
అనాథప్రేతసంస్కారా తోక్తియజ్ఞఫలం లభేత్.

౧౮

ఒకనికి అనేకభార్య లుండురు. అందొకతె మాత్రమే పుత్రవతి
యగును. ఆమెనుబట్టి అండలును పుత్రవంతులే యని శాస్త్రము.
పుత్రులు లేనివారికి మిత్రుడు పిండప్రదానము చేయవలెను. కర్తలోప
మెప్పుడును చేయకూడదు. ఎవరును లేకున్న పురోహితుడు కర్త
చేయవలెను. స్త్రీయైనను పురుషుడైనను మిత్రునకు కర్త చేయవలెను.
అనాథప్రేతసంస్కారము చేసినవారికి తోక్తియజ్ఞముల ఫలము
లభించును.

పితుః పుత్రేణ కర్తవ్యం దశరాత్రాదికం ఖగ|

మృతే జ్యేష్ఠే పృథివీహః న్నకురీత పితానుతే.

౧౯

బహవోపి యదా పుత్రా విధి మేక స్సమాచరేత్,

దశరాత్రం సపిండత్వం శ్రాద్ధా న్యన్నాని షోడశ.

౨౦

ఏకే నైవ తు కార్యాణి సంచిభక్తధనే వ్యపి,

విభక్తైస్తు పృథ క్కార్యం శ్రాద్ధం సంవత్సరాదికమ్.

౨౧

తండ్రికి కుమారుడు కర్త చేయవలెను. జ్యేష్ఠకుమారుడు
మృతిబొందిన అతనికి తండ్రి కర్త చేయకూడదు. పుత్రులు అనేకులు
ఉండి వారు విభక్తులైనను అవిభక్తులైనను వారిలో నొకడే దహ
నాదిసపిండీకరణమువలకును చేయవలెను. విభక్తులైనయెడల ప్రత్యా
బ్ధికారులు వేరువేరుగా ఆచరింపవలెను గాని కలిపి చేయకూడదు.

తస్మా ద్యథావిధి జ్యేష్ఠో దశరాత్రం సమాచరేత్,

ఏకభోజే భూమికాయీ భూత్వా బ్రహ్మర శ్శుచిః.

౨౨

సప్తవారం పరిక్రమ్య ధరణీ య త్ఫలం లభేత్,

క్రియాం కృత్వా పితౄ ర్నాతు స్త త్ఫలం లభతే నుతః.

౨౩

ఆరభ్య దశరాత్రం చ యావద్వైవాహికం భవేత్,

తావ త్పుత్రః క్రియాం కుర్వ న్నయాశ్రాద్ధఫలం లభేత్.

౨౪

కాబట్టి పెద్దకుమారుడు భక్తితో దహనాదికమును ఆచరింప

ఇతి. ౧౭, ౧౮. ఇష్టస్య మిత్రస్య. ౧౮-౨౦. కృతే కిం సుకృతం భవే దితి ప్రశ్న
స్యోత్తర మాహ-సప్తేతి ద్వాభ్యామ్. ౨౩, ౨౪. దశరాత్రవిధిం బ్రూహీతి ప్రశ్న

వలెను. కర్త చేయునతడు ఓంటిపూట భోజనము; భూశయనము, బ్రహ్మచరత చేయవలెను. ఏడుపర్యాయములు భూప్రదక్షిణము చేసిన నెట్టి ఫలము లభించునో అట్టి ఫలము తలిదండ్రులకు కర్త చేసినవారికి కలుగును. దహనాదిప్రథమాబ్ధికపర్యంతము, కర్త చేసిన కుమారునకు గయాశ్రాద్ధఫలము కలుగును

కూపే తటాకే వారామే తీర్థే దేవాలయే పి వా,
గత్వా మధ్యమయామే తు స్నానం కుర్యా దనుం త్రకమ్. ౨౧
శుచి ర్భూత్వా వృక్షమూలే దక్షిణాభిముఖ స్థితః,
కుర్యా చ్చ వేదికాం తత్ర గోమయే నోపలిప్య తామ్. ౨౬
తస్యాం పర్ణే దర్శమయం స్థాపయేత్కౌశికం ద్విజమ్,
తం పాద్యాదిభి ర్భ్యర్చ్యప్రణమే దతసీతి చ. ౨౭
తదగ్రే చ తతో దత్వా పిండార్థం కాశ మాసనమ్,
తస్యోపరి తతః పిండం నామగోత్రోపకల్పితమ్. ౨౮
దద్యాత్తండులపాకేన యవపిష్టేన వా సుతః,
ఉశీరచందనం భృంగరాజపుష్పం నివేదయేత్. ౨౯
ధూపం దీపంచ నై వేద్యం ముఖవాసం చ దక్షిణామ్,
కాకాన్నం పయసోః పాత్రే వర్ధమానజలాంబలిమ్. ౩౦
ప్రేతాయాముకనామ్నే చ మద్దత్త ముపలిప్యతు,

రెండవజామున బొడ్డనబావికిఁగాని, నూతికిఁగాని, చెరువునకుఁ గాని బోయి సంకల్పము లేకుండ స్నానముగావించి, శుచియై, వృక్షమూలమున దక్షిణాభిముఖుడై యొక వేదిక వేసి గోమయముతో నలికి, దానిమీఁద నొకపర్ణమును, పర్ణముమీఁద దర్శమయుఁ దగు ద్విజుని ఉనిచి ధ్యానావాహనాదులతో బూజించి “అతసీపుష్పసంకాశం వీరవాసస మచ్యుతం, యే నమస్యంతి గోవిందం నతేషాం విద్యతే భయమ్, అనాదినిధనో దేవ శృంఖచక్రగదాధరః, అక్షయ్యః పుండరీకాక్ష ప్రేత

స్మృతరమాహ-కూప ఇత్యాది యావదధ్యాయసమాప్తి మధ్యమయామేద్వితీయప్రసారే-ప్రథమయామమధ్యాహ్నయౌర్ధ్వక్షిత్వముయత్వాత్. అనుం త్రకం సంకల్పరహితం. ౨౧, ౨౬, పర్ణే పర్ణానవే ‘అతసీపుష్పసంకాశ’ మితి మంత్రేణ ప్రణమేత్. ౨౭. కాశం దర్శాసనమ్. ౨౮, ౨౯. పయ శ్చ పయ శ్చ పయసీ-కయోః పీరక్షీరయోః పాత్రే.

మోక్షప్రదోభవ" అను శ్లోకము నుచ్చరించి, నమస్కరించి పిమ్మట తదగ్రభాగమున పిండప్రదానమునిమిత్తము దర్శనాసనముగా వేసి ప్రేతనామాదులు ఉచ్చరించి దానిమీఁద అన్నముతోఁగాని యవ పిష్టముతోఁగాని పిండప్రదానము చేయవలెను. పిడప వట్టివేళ్లు, మంచి గండపుపొట్టు, గుంటగలగరపూవులు నివేదించి, దూపదీపాదు లిచ్చి నైవేద్యము తాంబూలము దక్షిణమున్నగువానిని సమర్పించవలెను. పిమ్మట ప్రేతనామగోత్రాదులతో కాకబలిని, క్షీరసీరములను జలాంజలులను ఈయవలెను.

అన్నం వస్త్రం జలం ద్రవ్య ఘన్యద్వా దీయతే చ యత్,
ప్రేతకర్తవ్యం య ద్దత్తం మృత స్యానంత్యదాయకమ్. 30

తస్మా దాదిదినా దూర్ధ్వం ప్రాక్సపిండివిధానతః,
యోషితః పురుషస్యాపి ప్రేతకర్తవ్యం సముచ్చరేత్. 31

ప్రథమేహని య త్పిండో దీయతే విధిపూర్వకమ్,
తేనైవ విధినాన్నేన నవ పిండా స్సృదాయేత్. 32

నవమే దివసే చైవ సపిండై స్సకలై ర్జనైః,
తైలాభ్యంగః ప్రకర్తవ్యో మృతకస్యై కామ్యయా. 33

బహి స్సన్నిత్యా గృహీత్వాచ దూర్వాలాజసమన్వితాః,
అగ్రతః ప్రమదాం కృత్వా సమాగచ్ఛేత్స్తూతాలయమ్. 34

దూర్వావ త్కులవృద్ధి స్తే లాజా ఇవ వికాసతా,
ఏవ ముక్త్యా త్యజే ద్దేహే లాజా స్థూర్వాసమన్వితాః. 35

అన్నము, వస్త్రము, జలము, ఇతర ద్రవ్యములు మున్నగు వేనిని అయినను ప్రేతకర్తవ్యమును ఉచ్చరించుచు ఇచ్చినచో అది అక్షయ్య మగును. కావున మొదటిదినములగాయలు సపిండికరణమువరకు స్త్రీపురుషులలో నెవరు మృతిబొందినను ప్రేతకర్తవ్యచారణముతో అన్నాది కము నీయవలెను. మొదటిదినమున పిండప్రదానము ఎట్లు చేయఁ

30. అనంత్యదాయకం అనంతఫలదం భవతీ త్యర్థః. 30. అదిదినాత్ ప్రథమదినా త్, 31. తేనై కాన్నేన పురుషాదుసాదితాచ నవదినేషు నవ పిండాః. 32. నవమ దినస్య కృత్యం కథయతి. నవమే ఇతి త్రిభిః. 33-35. దశమదినే విశేష మహా-

బడునో తొమ్మిదిదినములు నట్లే చేయవలెను. తొమ్మిదవదినమున సపిండులు అండలును మృతునకు స్వర్గము లభించుటకు తైలాభ్యంగము చేసికోవలెను. పిమ్మట బహిష్కృతదేశమున స్నానముగావించి దూర్వలను లాజలనుగైకొని స్త్రీలను ముందు నడిపించుచు మృతగృహమునకు వచ్చి “దూర్వలవలె కులవృద్ధియు, లాజలవలె కులవికాసమును అగును గాక” అని పలికి ఆలాజలను అదూర్వలను ఆగృహమున విడువవలెను.

దశమేహని మాంసేన పిండం దద్యాత్తు కేశ్వర!,
మాషేణ తన్నిషేధా ద్వా కలా న పలనైత్తుకమ్. 32

దశమే దివసే ఔరం బాంధవానాం ప్రకీర్తితమ్,
క్రియాకర్తు స్సుత సైవం నపిండికరణాత్పరమ్. 3౪

‘దశమే దివసే ఔరం బాంధవానాం సముండనమ్,
క్రియాకర్తు స్సుతస్యాపి పున క్తుండన మాచరేత్’, 3౯

మృష్టానై ర్భోజయే దేశం దినేషు దశసు ద్విజమ్,
ప్రథయే త్వేతిముక్తిం చ వారిం ధ్యాత్వా కృతాంజలిః. ౪౦

అతసీపుష్పసంకాశం పీతవాససమచ్యుతమ్,
యే నమస్యంతి గోవిందం న తేహం విద్యతే భయమ్. ౪౧

అనాదినిధనో దేవ శృంఖచక్రగదాధరః,
అక్షయగి పుండరీకాక్ష! పేతమోక్షప్రదో భవ. ౪౨

ఇతి సంప్రార్థనామంత్రం శ్రాద్ధాంతే ప్రత్యహం పఠేత్,
స్నాత్వా గత్వా గృహే దత్వా గోగ్రాసం భోజనం చరేత్. ౪౩

దశాహమున మాంసముతో పిండప్రదానము చేయవలెను. అయితే కలియుగమున మాంసము నిషేధించబడినది; గావున మిను

దశమేతి. కా అథవా కలాకలియగే పఠన మాంసేన సైత్తుకం పితృశ్రాద్ధం నభవతితి తస్య మాంస పిండస్య నిషేధా న్నాషేదైవ దద్యాదిత్యర్థః. అత్ర ‘అతో హ్యపిషత్పర్వణ్యం స్యాత్తు ధాతస్యనకామ్యుతి’ ఇతి ప్రాచీనై స్త్వాతకశ్మక త్వేనైవోక్తం తదన్యాయగాభి ప్రాయేణేతి. 3౩. ‘దశమే దివసే ఔర’ మితి ద్వితీయశ్లోకః స్మృత్యంతరక్షాంతర ధర్మానుసారేణ. 3౪-౪౦. అతసీతి. మస్తిగ్గునుగోమలకాన్యమండరమ్. ౪౧. హే పుండరీకాక్ష! దేవ! త్వం అనాదినిధనోఽసి అతో మోక్షప్రదో భవేతి. ౪౨, ౪౩. ఇతి శ్రీగణదత్తపూజాదీకాయాం ఏకాదశోఽధ్యాయః.

ముతో పిండవ్రదానము చేయవలెను. బంధువు లండఱును ఔరము చేయించుకోవలెను. కర్త మరల ఔరము చేయించుకోవలెను. మొదటి దినము మొదలు పదియవదినమువఱకు ప్రతిదినమును పంచభక్ష్యపర మాన్నములతో ఒక బ్రాహ్మణునకు భోజనము పెట్టవలెను. పిమ్మట ప్రేతవిముక్తికై శ్రీహరిని ప్రార్థించవలెను. ఇట్లు ప్రతిదినమున శ్రాద్ధాంతమున శ్రీహరిని ప్రార్థించి ఇంటికి వెళ్లి గోవునకు మేతవేసి భుజింపవలెను.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే - సారోద్ధారే - డశరాత్రవిధి
నిరూపణో నామ ఏకాదశోఽధ్యాయః.

—

ద్వాదశాధ్యాయము.

గరుడ ఉవాచ:—

ఏకాదశదినస్యాపి విధిం బ్రూహి సురేశ్వర!,
వృషోత్సర్గవిధానం చ వద మే జగదీశ్వర!,

౧

శ్రీ భగవానువాచ:—

ఏకాదశేహిన్ని గంతవ్యం ప్రాతరేవ జలాశయే,
బౌద్ధవైషిక్రియా సర్వా కరణీయా ప్రయత్నతః.
నిమంత్రయే ద్భాగ్నిహూతాం శ్చ వేదశాస్త్రపరాయణాః,
ప్రార్థయే త్వేతముక్తిం చ సమస్కృత్య కృతాంజలిః.

౨

౩

“పదునొకండవ దినమున చేయవలసిన విధిని వృషోత్సర్గవిధిని నాకు చెప్పము” అని గరుడుడు అడుగెగా శ్రీహరి “పదునొకండవ దినమున జలాశయమున కేగి సమస్తార్థవేషాక్రియలను జేయవలెను. వేదశాస్త్రపారంగతు లగు బ్రాహ్మణులను నిమంతించి వారికి సమస్కరించి కృతాంజలియై ప్రేతవిముక్తి యగునట్లు అనుగ్రహింపఁ బ్రార్థింపవలె” నని యింకను ఇట్లు చెప్పెను.

స్నానసంధ్యాదికం కృత్వా హ్యచార్యోపి శుచి ర్భవేత్,
విధానం విధివ త్కుర్యా దేకాదశదినోచితమ్.
అమంత్రం కారయే చ్ఛార్దం దశాహం నామగోత్రతః,
ఏకాదశేహిన్ని ప్రేతస్య దద్యా త్పిండం సమంత్రకమ్.

౪

౫

పిమ్మట ఆచార్యుడును స్నానసంధ్యాదులను నిర్వర్తించుకొని శుచియై ఏకాదశదినోచిత మగు విధి నాచరింపవలెను. ప్రథమ దినాదిదశాహపర్యంతము ప్రేతనామగోత్రాదులతో మంత్రరహితముగా శ్రాద్ధము నాచరింపవలెను. ఏకాదశదినమున సమంత్రకముగా పిండ ప్రదానము చేయవలెను.

సౌవర్ణం కారయే ద్విష్ణుం బ్రహ్మణం రాజతం తథా,
రుద్రం తామ్రమయం కార్యం యమం లోహమయం ఖగి!

౬

ఏకాదశేతి. ౧. కృత్య మేకాదశాహస్య అక్షరాని వృషస్య చ, తదుత్సర్గ ఫలం

పశ్చిమే విష్ణుకలశం గంగోదకసమన్వితమ్,
 తస్యోపరి న్యసే ద్విష్ణుం పీతవస్త్రేణ వేష్టితమ్. 2
 పూర్వేతు బ్రహ్మకలశం క్షీరోదకసమన్వితమ్,
 బ్రహ్మణం స్థాపయే తత్ర శ్వేతవస్త్రేణ వేష్టితమ్. ౩
 ఉత్తరస్యాం రుద్రకుంభం పూరితం మధుసర్పిషా,
 శ్రీరుద్రం స్థాపయే తత్ర రక్తవస్త్రేణ వేష్టితమ్, ౪
 దక్షిణస్యాం యమఘట మింద్రోదకసమన్వితమ్,
 కృష్ణవస్త్రేణ సంవేష్ట్య తస్యోపరి యమం న్యసేత్. ౧౦

బంగారముతో శ్రీహరియొక్కయు, వెండితో బ్రహ్మయొక్కయు,
 రాగితో ఈశ్వరునియొక్కయు, లోహముతో యమునియొక్కయు
 ప్రతిమలు చేయింపవలెను. పశ్చిమదిగ్భాగమున గంగోదకము నింపిన
 విష్ణుకలశము నుంచి దానిమీఁద పచ్చని వస్త్రముతో చుట్టఁబడిన విష్ణు
 ప్రతిమ నుంపవలెను. పూర్వదిగ్భాగమున క్షీరోదకసమన్విత మగు
 బ్రహ్మకలశమును స్థాపించి దానిమీఁద తెల్లని వస్త్రముతో చుట్టఁబడిన
 బ్రహ్మప్రతిమను స్థాపింపవలెను. ఉత్తరదిగ్భాగమున తేనెతోడను నేతి
 తోడను నింపఁబడిన రుద్రకలశమును ఉంచి దానిమీఁద ఎఱ్ఱని వస్త్ర
 ముతో చుట్టఁబడిన రుద్రప్రతిమను స్థాపింపవలెను. దక్షిణదిగ్భాగమున
 ఇంద్రోదకముతో నింపఁబడిన యమఘటమును ఉంచి దానిమీఁద నల్లని
 వస్త్రముతో చుట్టఁబడిన యమప్రతిమ నుంచవలెను.

మధ్యేతు మండలం కృత్వా స్థాపయే త్కౌశికం నుతః,
 దక్షిణాభిముఖో భూత్వా ఽపసవ్యేన చ తర్పయేత్. ౧౧
 విష్ణుం విధిం శివం ధర్మం వేదమంత్రై శ్చ తర్పయేత్,
 హోమం కృత్వా చరే త్పశ్చాచ్ఛాన్ధం దద్యా ధ్మటాదికమ్, ౧౨
 గోదాసం చ తతో దద్యా త్పితౄణాం తారణాయ వై,
 గౌ రేషా హి మయా దత్తా ప్రీతయే తేఽస్తు మాధవ! ౧౩
 ఉపభుక్తం తు తస్యాసీ ద్వస్త్రభూషణవాహనమ్,
 ఘృతపూర్ణం కాంస్యపాత్రం సప్తధాన్యం తదీప్సితమ్. ౧౪
 తిలాద్యష్టమహాదాన మంతకాలే న చే త్కృతమ్,

ఉపభుక్తదేశే ప్రాణ మాధవః, ఏకాదశీతి, ౨౧౩, ఉపభుక్తం తస్య శరీరం గృహ్య,
 తదీప్సితం తస్యవాంఛితం చ, ఏకద్యస్తాదిసర్వమ్, ౧౪, ౧౫, ప్రేతస్య తయాత్రయా

శయ్యాసమీపే ధృత్వైత ద్దానం తస్యాః ప్రదాపయేత్. ౧౫
 ప్రత్యాశ్య విప్రచరణౌ పూజయే దంబరాదిభిః,
 సిద్ధాన్నం తస్య దాతవ్యం మోద కాపూసకాగ్ని పయః. ౧౬
 స్థాపయే త్పురుషం హైమం శయ్యోపరి తదా నుతః,
 పూజయిత్వా ప్రదాతవ్యా మృతశయ్యా యథోదితా. ౧౭
 ప్రేతస్య ప్రతిమాయుక్తా సర్వోపకరణై ర్వృతా,
 ప్రేతశయ్యా మయా హ్యేషా తుభ్యం విప్ర ! నివేదితా; ౧౮
 ఇత్యాచార్యాయ దాతవ్యా బ్రాహ్మణాయ కుటుంబినే,
 తతః ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణీత్య పిసర్జయేత్. ౧౯
 ఏవం శయ్యాప్రదానేన శ్రాద్ధేన సవకాదినా,
 వృషోత్సర్గ విధానేన ప్రేతో యాతి పరాంగతిమ్. ౨౦

మధ్యభాగమున మండలముగావించి అచ్చట కుశమయద్విజని
 ఉంచవలెను. దక్షిణాభిముఖుడై వేదమంత్రములతో అపసవ్యముగా
 విష్ణుబ్రహ్మరుద్రయములకు తర్పణమును హోమమునుచేసి పిమ్మట శ్రాద్ధ
 ము నాచరింపవలెను. అనంతరము పితరులు తరించుటకు గోదానము
 గావించి పిదప ప్రేతోపభుక్తమును, తదీప్సితమును అగు వస్త్రవాహన
 భూషణాదికమును, మృతపూర్ణ కాంస్యపాత్రమును, తిలాద్యప్రమహా
 దానములును, శయ్యాదానమును చేయవలెను. శయ్యాదానవిధాన మె
 ట్లనినః బ్రాహ్మణుని పాదములు కడిగి వస్త్రాదికముతో నతనిని పూజించి
 మృష్టాన్నము పెట్టి తరువాత శయ్యమీఁద నువర్ణ ప్రతిమ నుంచి పూ
 జించి మృతుని ప్రతిమతో కూడినదియు, సర్వోపకరణములతో నున్న
 దియు అగు మృతుని శయ్యను ఆచార్యునకు దానము చేసి నమస్కార
 ప్రదక్షిణాదులు గావించి అతనిని పంపివేయవలెను. ఇట్లు శయ్యా
 దానముచేతను, వృషోత్సర్గముచేతను మృతిబొందినవారు సద్గతిని బొం
 దెదరు.

ఏకాదశేఽహ్ని విధినా వృషోత్సర్గం సమాచరేత్,
 హీనాంగం రోగిణం బాలం త్యక్త్వా కుర్యా త్సలక్షణమ్. ౨౧

దానవిధి నూహ. ప్రత్యశ్శ్రేణి చతుర్థి. ౧౬-౨౧. బ్రాహ్మణాదిభర్తానా మసాధారణ

రక్తాక్షః పింగళో యస్తు రక్త శృంగే గళే ఖరే,
 శ్వేతోదరః కృష్ణపృష్ఠో బ్రాహ్మణస్య విధీయతే. ౨౨
 సుస్నిగ్ధవర్ణో యో రక్తః క్షత్రియస్య విధీయతే,
 వీతవర్ణ శ్చ వైశ్యస్య కృష్ణ శూద్రస్య కస్యతే. ౨౩

పదునొకండవ దినమున యథావిధిగా వృషోత్సర్గము గావింప
 వలెను. అంగహీనత గలదియు, రోగములు కలదియు, లేఁగటియు నగు
 వృషభము పనికిరాదు. ఎఱ్ఱనికండ్లు కలదియు, ఎఱ్ఱని కొమ్ములు కల
 దియు, ఎఱ్ఱని డెక్కలుగలదియు, ఎఱ్ఱని కంఠము కలదియు, తెల్లని
 కడుపుకలదియు, నల్లని పృష్ఠభాగము కలదియు, పింగళవర్ణము గలది
 యు నగు వృషభము బ్రాహ్మణులకును, స్నిగ్ధవర్ణము కలదియు, ఎఱ్ఱని
 రంగుకలదియు నగు వృషభము రాజులకును, వీతవర్ణమగు వృషభము
 వైశ్యులకును, కృష్ణవర్ణ మగు వృషభము శూద్రులకును యోగ్య
 మైనవి.

యస్తు సర్వాంగపింగస్నాన్యిచ్చేత్తః పుచ్చే పదేషు చ,
 స పింగో వృషభత్యాహుః పితౄణాం ప్రీతివర్ధనః.
 చరణాస్తుముఖం పుచ్చం యస్య శ్వేతాని గోపతే.
 లాఘోరసరవర్ణో యస్స నీల ఇతి కీర్తితః. ౨౪
 లోహితో యస్తు వర్ణేన ముఖే పుచ్చే చ పాండురః,
 పింగః ఖరవిషాణాభ్యాం రక్తనీలో నిగద్యతే. ౨౫
 సర్వాంగే ష్వేకవర్ణో యః పింగః పుచ్చే ఖరేషు యః,
 తం నీలపింగ మిత్యాహుః పూర్వజోద్ధారకారకమ్. ౨౬
 పారావతసవర్ణ స్స లలాటే తిలకాన్వితః,
 తం బభ్రునీల మిత్యాహుః పూర్ణం సర్వాంగళోభనమ్. ౨౭
 నీల స్సర్వశరీరేషు రక్తశ్చ నయనద్వయే,
 త మిత్యాహు ర్మహానీలం నీలః పంచవిధ స్త్వృతః. ౨౮

వృషస్య తక్షణా వ్యాహుః. రక్తాక్ష ఇతి ద్వ్యాభ్యామ్. ౨౨. కస్యతే విహితో భవ
 తి. ౨౩. సర్వవర్ణ సాధారణవృషం కథయతి. య ఇత్యాదివచ్చి. ౨౪. పంచప్రకా
 రం నీలవృషభం దర్శయతి. కిం తూక్తతక్షణస్యైవత్యాహుః. చరణా ఇతి. గోపతే
 వృషస్య. ౨౫. ౨౬. ఉక్తతక్షణో వృషః గృహే స ధార్యః. తం భారవాహకం న

తోకను పాదములను తెల్లని వర్ణము గలిగి సర్వశరీరమునను
పింగళవర్ణము గల వృషభము పింగళవృషభ మని చెప్పబడును. అది
పితృదేవతలకు సంతోషకర మైనది. పాదములయందు ముఖముమీఁద
తోకను తెల్లనై శరీరమంతయు లత్తుకరంగుగల వృషభము నీలమని
చెప్పబడును. శరీరమందు ఎఱుపురంగు గలిగి ముఖముమీఁద తోకను
పాండురవర్ణము గలిగి డెక్కలను, కొమ్ములను పింగళవర్ణమును గలిగిన
వృషభము రక్తనీల మని చెప్పబడును. సర్వావయవములను ఒకటే
రంగుగలిగి తోకను, డెక్కలను పింగళవర్ణముగల వృషభము నీలపింగ
మని చెప్పబడును. అది పితృదేవతల నుద్ధరించును. పావురపురంగు గల
దియు, నుదుట తిలకము గలదియు, సర్వాంగసుందరమును అగు వృష
భము బభ్రునీల మనబడును. సర్వావయవములను నల్లనిరంగు కల
దియు, నేత్రములను రక్తవర్ణము కలదియు అగు వృషభము మహా
నీల మని చెప్పబడును. ఇట్లు నీలవృషభము నీల మనియు, రక్తనీల
మనియు, నీలపింగ మనియు, బభ్రునీల మనియు, మహానీల మనియు
అయిదువిధముల నలరారుచున్నది.

అవశ్యమేవ మోక్షవ్యోన స ధార్యో గృహే భవేత్,

తదగ్ధ మేషా చరతి లోకే గాథా పురాతనీ.

30

ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రాయ ద్యేహోఽపి గయాం వ్రతేత్,

గౌరీం వివాహయేత్ కన్యాం నీలం వా వృషముత్సృజేత్. 31

స ఏవ పుత్రో మంతవ్యో వృషోత్సర్గం తు య శ్చరేత్,

గయాయాం శ్రాద్ధదాతా న యోఽన్యో విష్ణాసమః కిల. 32

మర్యాది త్యర్థః. యథా కపిలా గాః బ్రహ్మదాతిరిక్తవర్ణ ర్గృహే ధార్యా న భవతి
కింతు దాతవైద్యన, తథై వాచుషు ప్యవశ్యం మోక్షవ్యుపి వేతి. తదగ్ధం ఏకస్మి శ్చ
వాగ్ధే పురాతనీ సర్వశాస్త్ర ప్రసిద్ధా గాథాస్తృతిశ్చరతి లోకే విఖ్యాతీం యాతి. 30.
థా మేవాహ ఏష్టవ్యాః వాంఛితవ్యాః. మను బహవః పుత్ర స్సంత్యి రీచ్ఛా కర్త
వ్యేత్యర్థః. తత్కిమగ్ధ మితి చేతత్రాహ. యదీతి. బహు ష్యేహోఽపి గయాం
గచ్ఛేత్ ఏకః గౌరీ మష్టవర్ణాం కన్యాం వివాహయే చ్చ. నీలం ఉక్తలక్షణం మోచ
యే దితి హేతోః ఏకఏకచే త్రదా గృహకార్య ఏవ వ్యస్తో భవేత్. తస్య గయాది
సీత్యముక్తికృత్యే ఆవసధాభావా దితి భావః. 31. అన్యః వృషోత్సర్గా ద్యకర్తా ఇత్యకర
ణే అవమానోక్తిః. 32. కరణేకు కేవలం పితురేవ ముక్తి ర్న. కింతు సర్వవిత్పాదా
గరుడ—11

పూర్వోక్తక్షణములతో నొప్పు వృషభమును విడువలెను; గాని ఇంటియం ద్దుంచుకొనఁగూడదు. ఇందుల కొక ప్రాచీన మగు ఇతిహాసము గలదు. పుత్రులు చాలమంది కలుగవలె నని కోరుకోవలెను. ఏల ననఁగా పారిలో నొకఁడైనను గయను చని శ్రాద్ధము పెట్టును. లేకున్న గారీవివాహమును గాని అంతకును గాకున్న వృషోత్సర్గము నైనఁ గావించును. వృషోత్సర్గము చేసినయతఁడును, గయా శ్రాద్ధము నాచరించిన యతఁడును పుత్రుఁ డనఁబడును; గాని తద్వ్యతిరేకుఁ డగువాఁడు పుత్రుఁడు కాఁబాలఁడు. విష్ణాసముఁ డగును.

రారవాదిషు యే కేచి త్పచ్యంతే యస్య పూర్వికాః,
వృషోత్సర్గేణ తాం త్వర్వాం స్తారయే దేకవింశతిః. 33
వృషోత్సర్గం కి లేచ్ఛంతి పితర స్స్వర్గతా అపి,
అస్తద్వ్యంశే నుతః కోఽపి వృషోత్సర్గం కరిష్యతి. 34
తదుత్సర్గాద్యయం సర్వే యాస్యామః పరమాం గతిమ్,
సర్వయజ్ఞేషు చాస్తాకం వృషయజ్ఞో హి ము క్తిదః. 35
తస్తా త్పితృవిము క్త్యర్థం వృషయజ్ఞం సమాచరేత్,
యథోక్తేన విధానేన కుర్యా త్సర్వప్రయత్నతః. 36

వృషోత్సర్గము చేయుటవలన రారవాదినరకములయందు బాధ పడు ఇరువదియొక్క తరములవారు తరించి పరమగతిని బొందుదురు. “మావంశములోఁ బుట్టినవాఁ డొక్కఁడైనను వృషోత్సర్గము గావించక మానఁడు. దానివలన మేము పరమగతినిఁ బొందెదము. యజ్ఞము లన్నిటియందును మాకు వృషయజ్ఞ మే మోక్షదాయకము” అని పితృ దేవతలు ఎదురుచూచుచుందురు; గావున సర్వప్రయత్నముల వలనను వృషోత్సర్గము చేయవలెను.

గ్రహాణాం స్థాపనం కృత్వా త త్తన్మంత్రైశ్చ పూజనమ్,
హోమం కుర్యా ద్యథాశాస్త్రం పూజయే ద్వృష మాతురః. 37
వత్సం వత్సీం సమానాయ్య బద్ధీయా త్కంకణం తయోః,
వైవాహ్యేన విధానేన స్తంభ మారోపయే త్తదా. 38

మే కత్యాహ రారవాది స్మితి. 33. స్వర్గతాః స్వర్గే స్థితా అపీచ్ఛంతి పరమగతి ప్రాప్త్యర్థం. 34, 35. సర్వప్రయత్నతః యదిదేశే నాస్తి తదా దేశాంతరా దప్యా

స్నాపయే చ్చ వృషంజీవతీం దుద్రోం కుంభోదకేన చ,
 గంధమాలైశ్చ సంపూజ్య కారయే చ్చ ప్రదక్షిణమ్. 3౯
 త్రిశూలం దక్షిణే పార్శ్వే వామే చక్రం ప్రదాపయేత్,
 తం విము చ్యాంజలిం బధ్వా పతే న్దంత్ర మిమం సుతః. ౪౦
 ధర్మస్త్యం వృషరూపేణ బ్రహ్మణా నిర్మితః పురా,
 తదోత్సర్గప్రదానేన తారయస్య భవార్థ వాత్. ౪౧
 ఇతి మంత్రా న్నమస్కృత్య వత్సం వత్సం సముత్సృజేత్,
 వరదోఽహం సదా తస్య ప్రేతమోక్షం దదామి చ. ౪౨
 తస్మాదేవః ప్రక ర్తవ్య స్తత్ఫలం జీవతో భవేత్,
 అపుత్రస్తు స్వయం కృత్యా నుఖం యాతి పరాం గతిమ్. ౪౩

ఇతః వృషోత్సర్గ విధానము నెఱింగించెద నాలింపుము. ముందుగా
 గ్రహమంటపము గావించి తత్తంత్రములతో తత్తదగ్రహముల
 నావాహనము చేసి యథాశాస్త్రముగ హోమము గావించి పిమ్మట
 వృషభమును బూజింపవలెను. తరువాత వృషభమును, ఆవును తీసికొని
 వచ్చి కంకణము గట్టి వివాహవిధానము జరిపి రుద్రకలశోదకముతో
 ఆరెంటిని స్నానము చేయించి గంధపుష్పాక్షతులతో పూజించి ప్రద
 క్షిణము చేయవలెను. తరువాత వృషభమునకు కుడిభాగమున త్రిశూ
 లమును, ఎడమభాగమున చక్రమును అంకనముచేసి దోసిలి ఒగ్గి “సీవు
 ధర్మ దేవతపు. బ్రహ్మ నిన్ను వృషభరూపమున పుట్టించెను. నిన్నిపుడు
 విడుచుచున్నాను. భవసాగరమునుండి నన్ను దాటింపుము” అనిప్రార్థించి
 నమస్కరించి గోమిథునమును విడువవలెను. ఇట్లు ఎవ్వరు వృషోత్సర్గము
 నాచరింతురో వారికి నే నెప్పుడును మోక్షమునిచ్చుటకు సిద్ధముగా
 నుందును. కావున తండ్రి మృతిపొందినపుడు అవశ్యము వృషోత్సర్గము
 చేయవలెను. జీవించియున్నపుడు స్వయముగా నాచరించినను ఆఫల

నీయ క ర్తవ్య ఏవేత్యర్థః. 3౬. విధానమాహ-గ్రహణా మితి సుప్తభిః. 3౭-౪౦.
 ధర్మ ఇతి. చతుష్పా ధర్మో వృషరూపో హి భవ తీతి. ఉత్సర్గ స్త్యాగ ఏవ ప్రదానం
 మయా దత్తం తవాభయదానం తేన తారయస్య. మమ పితౄ నితీశేషః. ౪౧, ౪౨.
 మృతస్య పుత్రహ స్తేన యశ్ఫలం భవతి తదేవ జీవితస్య స్వహ స్తకృతకాఫ్యన్తి.

మును పొందును. అపుత్రకుడు స్వయముగా వృషోత్సర్గము నాచరించి సత్కరించి బొందును.

కార్తికాదా శుభమానే చోత్తరాయణగే రవా,
 శుక్లపక్షేథవా కృష్ణే ద్వాదశ్యాదితిథౌ తథా. ౪౪
 గ్రహణ్యితయే చైవ పుణ్యతీర్థేఽయనద్వయే,
 విష్ణువ ద్ద్వితయే చాపి వృషోత్సర్గం సమాచరేత్. ౪౫
 శుభలగ్నే ముహూర్తే చ శుచౌ దేశే సమాహితః,
 బ్రాహ్మణం తు సమాహూయ విధిజ్ఞం శుభలక్షణమ్. ౪౬
 జపై హ్నోమై న్నథా దానైః ప్రకుర్యా ద్దేహశోధనమ్,
 పూజ్యవ త్సకలం కృత్యం కుర్యా న్ధోమాదిలక్షణమ్. ౪౭

అపుత్రకుడు స్వయముగా వృషోత్సర్గము చేయుటకు విధానము చెప్పెద వినుము. కార్తికాదిశుభమాసమునందు గాని ఉత్తరాయణము నందు గాని శుక్లపక్షమున(గాని కృష్ణపక్షమునగాని ద్వాదశి మున్నగు తిథులయందు సూర్యచంద్రగ్రహణముల సమయములయందును మకర కర్కటకాయనములయందును, శుభముహూర్తమున శుభదేశమున వృషోత్సర్గము గావింపవలెను. విద్వాంసుఁ డగు బ్రాహ్మణుని పిలిపించి జపహోమదానములు చేసి దేహశోధనము గావించుకొని పూర్వోక్త ప్రకారముగా వృషోత్సర్గకృత్యము నాచరించి హోమముగూడ గావింపవలెను.

సాలగ్రామం చ సంస్థాప్య వైష్ణవం శ్రాద్ధ మాచరేత్,
 ఆత్మశ్రాద్ధం తిథః కుర్యా ద్దద్యా ద్దానం ద్విజన్తనే. ౪౮
 ఏవం యః కురుతే పక్షి! న్నపుత్ర శ్చాపి పుత్రవాన్,
 సర్వకామఫలం తస్య వృషోత్సర్గా త్ప్రజాయతే. ౪౯
 అగ్నిహోత్రాదిభి ర్యజ్ఞై ర్దావైశ్చ వివిధై రపి,

న తాం గతిమవాప్నోతి వృషోత్సర్గేణ యాం లభేత్. ౫౦

అనంతరము సాలగ్రామమును స్థాపించి వైష్ణవశ్రాద్ధము నాచరించి పిమ్మట ఆత్మశ్రాద్ధము గావించుకొని బ్రాహ్మణునకు దానము చేయ

౪౩. అశస్త్రవిధాన మప్యూహ కార్తికాదా వితి పంచభిః. ౪౪. విషువద్ద్వితయే మేషకులాసంక్రాంతిదినే. ౪౫-౪౦. సర్వపాపానాం ప్రాయశ్చిత్తదూషమశ్యేతదేతే

వలెను. ఇట్లు ఏ పుత్రవంతుడు ఒక పుత్రహీనునకు వృషోత్సర్గము గావించునో అతని సకలకామములను లభించును. అగ్నిహోత్రాదుల నాచరించుటవలనను వివిధదానములను జేయుటవలనను సంభవించు ఫలము వృషోత్సర్గమువలన లభించు ఫలమునకు సాటిరావు.

బాల్యే కామారే పౌగండే యావనే వార్ధకే కృతవో,
యత్పాపం తద్వివశ్యేత వృషోత్సర్గాన్న సంశయః. ౧౧

మిత్రద్రోహీ కృతఘ్నుశ్చ సురాపౌ గురుతల్పగః,
బ్రహ్మహా హేమహారి చ వృషోత్సర్గా త్ప్రముచ్యతే. ౧౨

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన వృషయజ్ఞం సమాచరేత్,
వృషోత్సర్గసమం పుణ్యం నాస్తి తార్క్ష్య! జగత్త్రయే. ౧౩

పతిపుత్రపతి నారీ ద్వయో రగ్రే మృతా యసి,
వృషోత్సర్గం వై వ కుర్యాద్దద్యా ద్దాంచ పయస్వినీమ్. ౧౪

బాల్యమునను, కామారమునను, పౌగండ వయస్సునను, యావనమునను, వార్ధకమునను చేసిన సమస్తపాపములు వృషోత్సర్గము చేసిన నశించును. మిత్రద్రోహియు, కృతఘ్నుడును, సురాపానము చేసిన వాడును, గురుతల్పగుడును, బ్రహ్మహంతయు, బంగారమును హరించినవాడును, ఇంక నిట్టి మహాపాతకులు వృషోత్సర్గము గావించిన పరిశుద్ధు లగుదురు; కావున సర్వప్రయత్నములచేతను వృషోత్సర్గము గావించెవలెను. వృషోత్సర్గముతో సమమైనది ముల్లోకములయందును లేదు. కుమారులును భక్తియు గల స్త్రీ పతిపుత్రులకంటె ముందుగా మరణించినయెడల వృషోత్సర్గము చేయఁగూడదు. పాలు ఇచ్చుచున్న గోదానము గావించవలెను.

వృషభం వాహయే ద్యస్తై స్కంధే పృష్ఠేచ భేచర!,
నిపతే న్నరకే ఘోరే యావదాభూతసంప్లవమ్. ౧౫

త్యాహ-బాల్య ఇతి ద్వాధ్యాయే, ౧౧-౧౩. బహుకరమకృతశ్రవణోత్సుకతయా సాభాగ్యవత్యాః సపుత్రయాః స్త్రీయాశ్చ న కుర్యాదిత్యాహ. పతిలి. కించ పతి పుత్రపతి త్యగేనైవ విభవాయాశ్చ కుర్యాదిత్యవగమ్యతే. తథాఽసి వృషయజ్ఞం సమాచరేదిత్యాదివచనా ద్వృషోత్సర్గస్యాపి యజ్ఞమయత్వాత్తస్మాత్ స్త్రీకుద్రాతా మధికారవిశేషవిత్. అతోఽత్ర జీవతుపరంపరాగతధర్మానుసరణం కర్తవ్యం. ౧౪-

వృథవం తాడయే ద్యస్తు నిర్దయం ముష్టియప్తిభిః,
స సరః కల్పపర్యంతం భుక్తే చ యమయాతనామ్. ౫౬

ఎద్దుయొక్క వీపుమీదగాని మెడమీదగాని ఎవడు ఎక్కునో
వాడు ఘోరసరకములయందు భూతప్రళయమువఱకు బడియుండును,
మఱియు నెవ్వడు వృథవమును పిడికిళ్లతోగాని కఱ్ఱలతోగాని కొట్టు
నో వాడును కల్పాంతము వఱకు యమయాతనల ననుభవించు
చుండును.

ఏవం కృత్వా వృషోత్సర్గం కుర్యా చ్ఛ్రాద్ధాని పోడత,
సపిండికరణాదర్వాక్షదహం కథయామి తే. ౫౭

స్థానే ద్వారేర్దర్మాగ్నే చ చితాయాం శవహస్తకే,
అస్థిసంచయనే వప్తో దశపిండా దశాహ్నికాః. ౫౮

మలినం పోడతం చైత త్ప్రథమం పరిక్రితమ్,
లన్య చ్చ పోడతం మధ్యే ద్వితీయం కథయామి తే. ౫౯

ప్రథమం విష్ణవే దద్వా ద్వితీయం శ్రీశివాయ చ,
యామ్యాయ పరివారాయ తృతీయం పిండ ముత్సృజేత్. ౬౦

చతుర్థం సోమరాజాయ హవ్యవాహాయ పంచమమ్,
కవ్యవాహాయ షష్ఠం చ దద్వా త్కాలాయ సప్తమమ్. ౬౧

రుద్రాయ చాష్టమం దద్వా స్నవమం పురుషాయ చ,
ప్రేతాయ దశమం చైవై కాదశం విష్ణవే నమః. ౬౨

ద్వాదశం బ్రహ్మణే దద్వా ద్విష్ణవే చ త్రయోదశమ్,
చతుర్దశం శివాయైవ యమాయ దశ పంచకమ్. ౬౩

దద్వా త్రత్యురుషాయైవ పిండం పోడతకం ౭౧,
మధ్యం పోడతకం ప్రాహు రేత త్తత్త్వవిదో జనాః. ౬౪

ద్వాదశ ప్రతిఘాతేషు పాక్షికం చ త్రిపాక్షికమ్,
న్యూనపాక్షాసికం పిండం దద్వా న్యూన్యవాద్వికం శథా. ౬౫

ఉత్తమం పోడతం చైత న్నయా తే పరిక్రితమ్,
శ్రవణిత్వా చతుం తార్క్య! కుర్యా దేకాదశేహని. ౬౬

౫౭. ఏవం వృషోత్సర్గం నిరూఢ్య ఊసాదిపోడత్రయ మావా-స్థానవిత్వాది యత

ఇట్లు వృషోత్సర్జనము గావించి సాపిండ్యమునకు పూర్వము షోడశశ్రాద్ధముల నాచరింపవలెను. తద్విధానము చెప్పెద వినుము. షోడశము మలిన మనియు, మధ్యమ మనియు, ఉత్తమ మనియు మూడు విధములు. మలినషోడశశ్రాద్ధము లెవ్వ యన? మృతి స్థానమునందును, ద్వారమునను, మధ్యమార్గమునను, చితియందును, శవహస్తమునను, అస్థిసంచయన మందును, దశాహ్నికములయందును చేయఁబడు శ్రాద్ధములు మలినషోడశము అనియు, ప్రథమషోడశ మనియు చెప్పఁబడును. ద్వితీయ షోడశము చెప్పెద వినుము. విష్ణువునకు ప్రథమపిండమును, శివునకు రెండవదియు, యమపరివారమునకు మూడవదియు, సోమరాజునకు నాల్గవదియు, వ్యూహాహనునకు అయిదవదియు, కవ్యవాహనునకు ఆఱవదియు, యమునకు ఏడవదియు, రుద్రునకు ఎనిమిదవదియు, పురుషునకు తొమ్మిదవదియు, ప్రేతమునకు పదవదియు, విష్ణువునకు పదునొకండవదియు, బ్రహ్మకు పండ్రెండవదియు, మరల విష్ణువునకు పదుమూడవదియు, శివునకు పదునాల్గవదియు, యమునకు పదునైదవదియు, పురుషునకు పదునాఱవదియు పిండప్రదానము చేయవలెను. ఇది మధ్యమషోడశ మని చెప్పఁబడును. ఉత్తమషోడశ మెట్టి యన? పండ్రెండుమాసికములును, త్రైపక్షికమును, ఊనమాసికోనమాస్యాసికములును, ఊనాబ్దికమును గలిసి షోడశశ్రాద్ధము లగును. వీనిని ఉత్తమషోడశ మని తత్వవిదులు చెప్పెదరు. పదునొకండవదినమున అన్నమువండి ఈయత్తమ షోడశము నాచరింపవలెను.

చత్వారింశత్రథ వాప్తా శ్రాద్ధప్రేతత్వనాశనమ్,
య్యజాతం విధానేన స భ వే త్పితృప్రక్షిభాక్. ౬౭
పితృప్రక్షిప్రవేశార్థం కారయేత్ షోడశత్రయమ్,
ఏతచ్ఛ్రాద్ధవిహీనశ్చేత్సేతో భవతి సుస్థిరమ్ ౬౮
యావన్న దీయతే శ్రాద్ధం షోడశత్రయసంజ్ఞమ్,
స్వదత్తం పరదత్తం చ తావన్నైవోపతివృత్తి. ౬౯
తస్మాత్పుత్రేణ కర్తవ్యం విధిరా షోడశత్రయమ్,

దధ్యాదుసమాప్తి. ౫౮-౬౦. సంపరేతస్య మృత సౌభ్యదైహికం లోకాంతరోప

ఇట్లు ఎవనికి. ప్రేతత్వమును తొలగించు ఈనలుబడియొనిమిది శ్రాద్ధములును యథావిధిగా చేయబడునో వాడు పితృదేవతలలో జేరును. పితృదేవతలలో చేరుటకు షోడశ వ్రతము చేయవలెను. ఎవనికి ఈ షోడశ వ్రతము చేయబడదో వాడు శాశ్వతముగ ప్రేతయై యుండును. షోడశ వ్రతము చేయునంతవఱకు స్వదత్తము గాని పరదత్తము గాని మృతునకు ముట్టదు. అందుచే కుమారుడు షోడశ వ్రతము ఆవశ్యము చేయవలెను.

భర్త ర్వా కురుతే పత్నీ తస్య శ్రేయో హ్యనంతకమ్. 20

సంపరే తస్య యా పత్యుః కురుతే చార్ధ్యదైహికమ్,
క్షయాహం పాక్షికశ్రాద్ధం సా సతీ హ్యుచ్యతే మయా. 21

ఉపకారాయ సా భర్తర్జీవత్యేషా పతివ్రతా,
జీవితం సఫలం తస్యాః యా మృతం స్వామినం భజేత్. 22

భర్త మృతిబొందిన తరువాత ఔర్ధ్వదైహికమును, ప్రత్యాబ్ది కమును, మహాలయ శ్రాద్ధమును ఆచరించిన భార్య పతివ్రత యని చెప్పబడును. భర్తకు ఉపకారముచేయుటకు భార్య బ్రతికియుండును. మృతిబొందిన భర్తను శ్రాద్ధాదులతో నేవించు భార్య బ్రతుకు సఫలమయినది.

అథ కశ్చి త్ప్రమాదేన మ్రియతే వహ్నివారిభిః,
సంస్కార ప్రముఖం కర్త సర్వం కుర్యా ద్యథావిధి. 23

ప్రమాదా దిచ్ఛయా వాపి నాగాద్వా మ్రియతే యది,

యోగిసిందదానాదికం. క్షయాహం వాసికం. తథాచస్త్పతిః “మాసపక్షతిథిస్సృష్టియో యస్మిన్స్థితితేనాని, ప్రసిద్ధం తు తథాభూతం క్షయాహం తస్య తం విదుః” పాక్షికం తు “అశ్వినే మాసి కన్యాకాం గతే వాన గతే రవౌ, కృష్ణపక్ష కృతం శ్రాద్ధం పాక్షికం త ద్విధియతే” ఇతి. యా పత్నీ కురుతే సాఽపి సతీ ఏవ. 21-22. న తు ప్రారబ్ధవశేన వహ్న్యవిభిక్తృతానాం నారాయణబలివిధిక్రియా మోక్షదా భవతి. అతిస్త మేవ కుర్యాత్. సర్వాన్తృతానాం చ సర్వపూజనం కర్త వ్య మిత్యాహ-అథేత్యాదిపద్ధిః. అథశబ్దో విధానాంతరే. ప్రమాదే నానవధానేన సంస్కారప్రముఖం దాహాదికం సర్వం పూర్వోక్తం కర్త. 23-24. ఏవ మితి.

పక్షయో రుభయో ర్నాగం పంచమీషు ప్రపూజయేత్. 2౪

కుర్యాత్ పిష్టమయూం లేఖాం నాగభోగాకృతిం భవి,
అర్చయేత్తాం సితైః పుష్పై స్సుగంధై శ్చిందనేన చ. 2౫

ప్రదద్యా ధూపదీపా చ తండులాంశ్చ తిలా స్త్విషేత్,
అనుపిష్టం చ నైవేద్యం క్షీరం చ వినివేదయేత్. 2౬

సౌవర్ణం శక్తితో నాగం గాం చ దద్యాద్ద్విజన్ననే,
కృతాంజలి స్తుతో బ్రూయాత్ప్రీయతా నాగరాడితి. 27

పునస్తేషాం ప్రకుర్వేత్ నారాయణబలిక్రియమ్.
తయా లభంతే స్వర్వాసం ముచ్యంతే స్వపాతకైః. 2౮

ఎవఁ డయిన ప్రమాదవశమున అగ్నిలోఁ బడిగాని నీళ్లలోఁ బడిగాని మృతిబొందినయెడల వానికి దహనాదికము లగు సర్వకర్మ లును యథాకాన్తముగాఁ జేయవలెను. ప్రమాదమువలనఁగాని కోరి గాని ఎవఁడయిన పాముకఱచి చచ్చిపోయినయెడల ప్రతిమాసమున శుద్ధపంచమినాడును, బహుళపంచమినాడును నాగపూజను గావించ వలెను. పిండితో భూమిమీఁద పాముపడగను దీర్చి దానిని తెల్లని పూవులతోడను, ధూపదీపదులతోడను పూజించి బియ్యమును, నువ్వు లను నేసి పచ్చిపిండిని పాలను నివేదన చేయవలెను. బంగారముతో సర్పమును చేయించి దానిని, ఏకయావును బ్రాహ్మణున కీయవలెను. తర్వాత దోసిలి ఒగ్గి “ప్రీతి బొందుము” అని నాగరాజును ప్రార్థించ వలెను. తరువాత మృతిబొందినవారికి నారాయణబలి ఈయవలెను. దీనివలన వారికి పాపములన్నియుఁ బోవుటయు, స్వర్గమున వసించు టయు సంభవించును.

అబ్దం ఆ అబ్ద మితి ఛేదః. అబ్దపర్యంతమిర్విధః. ప్రత్యహం ఘటం దద్యాదిలిపా, అథవా యథా సంఖ్యాత్ వచ్చ్యతేతత్త్రయసంఖ్యాకాః జలాంజలిసహితాః క్ర మాత్పాక్షికస్య పంచదశమాసికస్య త్రింశత్, పున స్సార్ధమాసికస్య పంచదశ ఇత్యా

ఏవం సర్వక్రియాం కృత్వా ఘటం సాన్నం జలాన్వితమ్,
 దద్వా దాబ్జం యథా సంఖ్యా స్పిండా న్వా సజలా స్క్రమాత్.
 ఏవ మేకాదశే కృత్వా కుర్యా త్సాపిండనం తతః,
 శయ్యాపదానాం దానం చ కారయేత్సూతకే గతే, ౮౦

ఇట్లు కర్తృ అంతయు చేసి సంవత్సరమువఱకు ఉడకుంభదానము
 చేయవలెను. యథాసంఖ్యముగా పిండప్రదానము నైన చేయవలెను.
 అట్లు ఏకాదశదినమున షోడశశ్రాద్ధాదుల నాచరించి ద్వాదశాహమున
 సాపిండ్యమును, శయ్యాదానమును, పదదానమును చేయవలెను.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే-ఏకాదశవిధి
 నిరూపణో నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః.

త్రయోదశాధ్యాయము

గరుడ ఉవాచ:—

సపిండనవిధిం బ్రాహ్మీ సూతకస్య చ నిష్క్రియమ్,
శయ్యాపదానాం సామగ్రిం తేషాం చ మహిమాం ప్రభో. ౧

శ్రీ భగవానువాచ:—

శృణు తార్క్ష్య ప్రవక్ష్యామి సాపిండ్వా ద్యఖలాం క్రియామ్,
ప్రేతనామ పరిత్యజ్య యయా పితృగణే విశేత్. ౨

“భగవంతుఁడా! సపిండికరణవిధిని, ఆశౌచనిర్ణయమును, శయ్యాపదానసామగ్రిని, వానిఫలమును తెలియుఁజెప్పు” మని గరుడుఁడు అడుగఁగా శ్రీహరి “వినుము” అని యిట్లు చెప్పెను.

స పిండో మిళితో యేషాం పితామహశివాదిషు,
నోపతివృంతి దానాని పుత్రై ర్దత్తా న్యనేకథా. 3

ఆశుద్ధ స్నాన్య త్పదా పుత్రో న శుద్ధ్యతి కదాచన,
సూతకం న నివరేత సపిండికరణం వినా. ౪

తస్మా త్పుత్రేణ కర్తవ్యం సూతకాంతే సపిండనమ్,

వసురుద్రాదిత్యరూపు లగు పితామహాదుల పిండములయం దెవ్వని పిండము మిళితము చేయుఁబడదో వానికి పుత్రులచే నీయుఁబడు ఏదానములును ముట్టవు. సపిండికరణము చేయనిచో పుత్రుని కెన్నటికి శుద్ధి కలుగదు; గావున అవశ్యము సపిండికరణము చేయవలెను.

సూతకం తే ప్రవక్ష్యామి సర్వేషాం చ యథోచితమ్. ౫

బ్రాహ్మణ స్తు దశాహేన క్షత్రియో ద్వాదశేఽహని,
వైశ్యః పంచదశాహేన శూద్రో మాసేన శుద్ధ్యతి. ౬

సపిండిగుళికయ్యయా: పదానాం దాన మేత చ, తత్సామగ్రిఫలం తేషాం హరి: ప్రహ త్రయోదశే. తేషాం శయ్యాపీనాం మహిమాం దానఫలం బ్రాహ్మిణి. స పిండనేతి. ౧. యయా సపిండనాదిక్రియయా. ౨. పితామహ ఏత శివాదయ: వసు రుద్రాదిత్యరూపా స్తేషు. 3-౫. “విప్ర స్యుత ద్వాదశకాహం రాజన్యస్యా ప్యాకో చక”మితి విష్ణుపురాణవచనా ద్బ్రాహ్మణస్యాపి ద్వాదశకాహం సూతకమ్. ౬. సపిండా:

దశాహేన సపిండాస్తు శుభ్యంతి ప్రేతసూతకే,
 త్రిరాత్రేణ సకుల్యాస్తు స్నాత్వా శుభ్యంతి గోత్రజాః. 2
 చతుర్థే దశరాత్రం స్నాత్వా జ్ఞిశాశి పుంసి పంచమే,
 షష్ఠీ చతురహః ప్రోక్తం సప్తమే చ దినత్రయమ్. ౩
 అష్టమే దిన మేకం తు చపమే ప్రహరద్వయమ్,
 దశమే స్నానమూత్రం హి మృతకం జన్మసూతకమ్. ౪

గరుడుడా ! ఆశౌచనిర్ణయమును చెప్పెద వినుము. బ్రహ్మ
 ఋషుడు పదిదినములును, క్షత్రియుడు పంద్రెండు దినములును, వైశ్యుడు
 పదునైదుదినములును, శూద్రుడు ముప్పదిదినములును ఆశౌచము పట్ట
 వలెను. మఱియు సపిండులు పదిరోజులును, సమానోదకులు మూడు
 దినములును ఆశౌచము పట్టవలెను. సగోత్రులు స్నానముతో పొందె
 దరు. చతుర్థపురుషుడు మృతి పొందిన పదిదినములు ఆశౌచము పట్ట
 వలెను. పంచమపురుషుడు మరణించిన ఆఱురోజులును, ఆఱవపురు
 షుడు మరణించిన నాలుగుదినములును, ఏడవపురుషుడు మృతిబొందిన
 మూడుదినములును, ఎనిమిదవ పురుషుడు మృతిబొందిన ఒకదిన
 మును, తొమ్మిదవ పురుషుడు చనిపోయిన రెండు యామములును
 ఆశౌచము పట్టవలెను. దశమపురుషుడు మృతిపొందిన స్నానముతో
 శుద్ధియగును. పురుడుగూడ ఇట్లే పట్టవలెను.

దేశాంతగతః కశ్చి చ్ఛృణుయా ద్యో వ్యాహర్మికమ్,
 య చేషం దశరాత్రస్య తావదేవాశుచి ర్భవేత్. ౧౦
 అధిక్రాంతే దశాహే తు త్రిరాత్ర మశుచి ర్భవేత్,
 సంవత్సరే వ్యతీతే తు స్నానమూత్రా ద్విశుద్ధ్యతి. ౧౧

చతుఃపురుషావధాయః, సకుల్యాః, సప్తపురుషావధాయః, గోత్రజాః, దశపురుషావధాయః,
 ౩. ఏక దేవ విశేషణ నిరూపయతి. చతుర్థే పుంసి శుద్ధప్రసితామహాహోతృష్న
 సపింతే పురుషే దశరాత్రం మృతకం పుంసి మృతకం చేతి. సర్వత్రైవ యోజ్యమ్,
 ౪, ౫. అహర్నిశం దశదినమధ్య ఏక. ౧౦. దశాహే అధిక్రాంతే వ్యతీతే సతి
 సంవత్సరాత్పాత్రిరాత్రం మృతకమ్. దశాహ మితి సపిండిపర్యంతం జ్ఞాత
 త్యమ్. ౧౧. ఏవా సంభాషణంతనాదీనా ముక్తిరౌరాత్. ౧౧. నకు ప్రథమ

దేశాంతరమున నున్నవాడు పదిరోజులలోపున వినినయెడల దశరాత్రములలో మిగిలియున్న దినములు ఆశౌచము పట్టవలెను. పది రాత్రులు గలించిన పిమ్మట వినినయెడల మూడుదినము లాశౌచము పట్టవలెను. సంవత్సరము చాటిన తరువాత నైనచో స్నానముతో శుద్ధి.

అద్యభాగద్యయం యావ స్మృతకస్య చ సూతకే,
ద్వితీయే సతి తే చాద్యా త్సూతకా చ్చుద్ధి రివ్యతే. ౧౨
ఆదంతజననా త్సద్య ఆచౌలా నై కీకే స్మృతా,
త్రిరాత్ర మావతా దేశా ద్దశ రాత్ర మతిఃపరమ్. ౧౩
అజన్మ న స్తు చౌలాంతం యత్ర కన్యా విపద్యతే,
సప్త శ్శౌచం భవే తత్ర సర్వవర్జేషు నిత్యశః. ౧౪
తతో వాగ్దాసపర్యంతం యావ దేశాహ మేవ హి,
అతిఃపరం ప్రవృద్ధానాం త్రిరాత్ర మతి నిశ్చయః. ౧౫
వాక్ప్రదానే కృతే త్వత్ర జ్ఞేయం చోభయత స్త్రహమ్,
పితు ర్వరస్య చ తతో దత్తానాం భర్త రేవ హి. ౧౬

మొదట సౌక యాశౌచము పట్టుచుండ దాని ఆజవదినమున

సూతకే జైవా ద్వితీయే ఆగతే సతి కిం కర్తవ్య మితి త ఆవా - అద్యతి చతుర్భాగస్య త్రిభిదై ర్లో విభాగః పద్మి శ్చాద్యభాగద్యయమ్. తత్రప్రాప్తి తస్య పద్మినమధ్యే ద్వితీయే స్మృతే సతి ఆజ్యేన సహౌద ద్వితీయస్వాపి దశరాత్రాదిం సపిండనం చ కర్తవ్యమ్. పద్మినా దూర్ధ్వం మృతేన సహ ఆద్యస్య సపిండనాదిక మితి తాత్పర్యార్థః. ౧౨, ఆదంతజననా త్ దంతోద్భవా త్ప్రాక్ సద్యః. స్నానమాత్రా చ్చుద్ధిః, ఆచౌలాత్. ఆహదాకరణాత్. ఆహదా త్ప్రాక్ నై కీకే ఏకరాత్రే సుద్ధిః. ఆవతాదేశా ద్యతిబంధనా త్ప్రాక్ త్రిరాత్రం సూతకమ్ అతిఃపరం ఉపవీత సంస్కారా దనంతరమ్. ౧౩, కన్యానాం సూతక మాహ. చౌలాంతం సప్తవింశతి మాసపర్యంతం యత్ర యదా విపద్యతే మ్రియతే. ౧౪, వాగ్దానా త్ప్రాక్ ఏకదినం సూతకమ్. అతిఃపరం వాక్ప్రదానా దనంతరం ప్రవృద్ధా నాం కయపాఽధికానాంచ త్రిరాత్రంచేతి. వాక్ప్రదానం నామ (భాషయాం 'సగాతా' క్యుచ్యతే). ౧౫, ఏకదేవ వివృణోతి-వాగితి. ఉభయతః పితు ర్వరస్వాపి త్రిదినం దత్తానాం వివాహి తానాం భర్తర్గుహాపిత న తు పితుః. ౧౬, తాసాం మౌత్సాదా మేవ యావత్సాన

మఱియుక ఆశౌచము తెలిసినచో ప్రథమాశౌచముతో శుద్ధియగును. ప్రథమాశౌచమున ఆఱుదినములు గఠించినపిమ్మట తెలిసినచో ద్వితీయా శౌచముతో శుద్ధియగును గాని ప్రథమాశౌచముతో శుద్ధి కాదు. పుట్టినది మొదలు దంతోత్పత్తి అగులోపున (ఆఱుమాసములు చాటకుండ) మగపిల్లవాడు మృతిపొందినచో జ్ఞాతులకు స్నానముతో శుద్ధి. చౌలము అగువఱకు (మూడేండ్లు నిండువఱకు) ఒక రాత్రింబగ లాశౌచము. అది మొదలు ఉపనయనము అగులోపల (ఎనిమిదేండ్లు నిండువఱకు) మూడురాత్రు లాశౌచము. ఎనిమిది సంవత్సరములు నిండిన తరువాత ఉపనయన మైనను కాకున్నను పూర్ణాశౌచము పట్టవలెను ఇక కన్యాశౌచము చెప్పెదవినము. పుట్టినది మొదలు చౌలము అగులోపున కన్యక మరణించినయెడల అన్ని వర్ణములవారికిని స్నానముతో శుద్ధి. అది మొదలు వివాహము నిమిత్తము వాగ్దానము అగువఱకు ఒకదినము ఆశౌచము, వాక్పదాన మైనపిమ్మట భర్తృవంశమువారికిని, పితృవంశమువారికిని మూడుదినము లాశౌచము. వివాహమైనతరువాత భర్తృవంశమువారికే ఆశౌచ ముండును.

షణ్మాసాభ్యంతరే యావ ద్గర్భస్రావో భవే ద్యది,

తదా మాససమై స్తాసాం దివసై శ్శుద్ధి రివ్యతే.

౧౭

అత ఊర్ధ్వం స్వజాత్యుక్త మాశౌచం తాను విద్యతే,

సద్య శ్శౌచం సపిండానాం గర్భస్య పతనే సతి.

౧౮

మఱియు ఆఱుమాసముల లోపున గర్భస్రావ మైనయెడల ఎన్నవమాసమున గర్భస్రావ మగునో అన్నిదినములు తల్లికి జననాశౌచము. ఆఱుమాసములు గఠించిన పిదప గర్భస్రావ మైన యెడల తల్లి స్వజాత్యుక్తపూర్ణాశౌచము పట్టవలెను. జ్ఞాతులకు పాతాశౌచము స్నానముతో శుద్ధియగును.

సర్వేషా మేవ వర్ణానాం సూతకే మృతకేఽపి వా,

దశాహ చ్చుద్ధి రి త్యేషాః కలా శాస్త్రస్య నిశ్చయః.

౧౯

కలియుగమున సర్వవర్ణములకును జననమరణాదులయందు పది

స్థితా గర్భాస్తావద్దివాని నూతకోమితి వచనాత్. ౧౭. తాను మాతృప్రేత, నరు పిత్రాదిభి. ౧౮. సామాన్యమక్త్య విశేషశాస్త్ర మాహ-సర్వేషా మితి. 'సామాన్యశాస్త్రతో

రాత్రు లాశౌచము పట్టవలెను. అని శాస్త్రములయందు నిర్ణయించబడినది.

ఆశీర్వాదం దేవపూజాం ప్రత్యుత్థానాభివందనమ్,
పర్యంకే శయనం స్పర్శం న కుర్యాత్ప్రతసూతకే. ౨౦
సంధ్యాం దానం జపం హోమం స్వాధ్యాయం పితృతర్పణమ్,
బ్రహ్మభోజ్యం వ్రతం నైవ కర్తవ్యం మృతసూతకే. ౨౧
నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం సూతకే య స్సమాచరేత్,
తస్య పూర్వకృతం నిత్యాదికం కర్త వినశ్యతి. ౨౨

ఆశౌచనియమములను వినుము. ఆశీర్వాదము, దేవపూజ, ప్రత్యుత్థానము, అభివందనము, మంచముమీఁద శయనించుట, ఇతరులను స్పృశించుట, సంధ్యావందనము, దానము, జపము, హోమము, స్వాధ్యాయము, పితృతర్పణము, బ్రాహ్మణభోజనము, వ్రతము, నిత్య కర్మములు, కామ్యకర్మములు ఆశౌచమున చేయఁగూడదు. సూతకసమయమున నిత్యనైమిత్తికకామ్యకర్మములు చేసినయెడల పూర్వము చేసిననిత్య నైమిత్తికకర్మాదికములు నశించును.

వ్రతినో మంత్రపూతస్య సాగ్నికస్య ద్విజస్య చ,
బ్రహ్మనిష్ఠస్య యతినో న హి రాజ్ఞాం చ సూతకమ్. ౨౩

బ్రహ్మచారికిని, మంత్రపూతునకును, ఆహితాగ్నికిని, బ్రహ్మ నిష్ఠుఁడగు యతికిని, రాజునకును ఆశౌచము లేదు.

మానం విశేష బలతా నృపేదితి విశేషైర్విక ప్రామాణ్యాత్. ౧౯, ౨౦. మూతక ప్రయోజన మాహ-సంధ్యా మితి త్రిభిః. ౨౧, ౨౨. వ్రతినః బ్రహ్మచారిణః తేన గరుకుస్మామి న త్యాజ్యేతి. యద్వాచాంద్రాదుజాదిమహావ్రతయోక్తస్య. తేనాపి వ్రతభంగో న కర్తవ్య శ్చేతి భావః. మంత్రపూతస్య మహామంత్రజపై స్పదా పవిత్రస్య - జపత్యాగో నోచిత ఇతి. సాగ్నికస్య హవనస్యావశ్యత్వాత్. బ్రహ్మనిష్ఠస్య గృహస్థస్యాపి తస్య ఆతివర్ణాశ్రమిత్వాత్ - వర్ణాశ్రమాదితం మూతకం నాస్త్యేత - జన్తమరణయో రవాస్తవత్వా శ్చేతి యతినః కన్యాభి నివ-తస్యాపి లోకేషణాయా ప్యుత్థితత్వాత్. రాజ్ఞాం మూర్ధాభిషిక్తానాం చానం గ్రహ్య మేవేతి భావః. ౨౩. తస్య మూతకస్య ప్రాకృత్యం కృతం

వివాహోత్సవయజ్ఞేషు జాతే చ మృతసూచకే,
 తస్యపూర్వకృతం చాన్నం భోజ్యం తన్ను రబ్రవీత్. ౨౪
 సూతకే యసు గృహ్లాతి త ద్జానా న్న దోషభాక్,
 చాతా దోష మవాప్నోతి యాచకాయ దదన్నపి. ౨౫
 ప్రచ్ఛాద్య సూతకం య సు దవా శ్యన్నం ద్విజాయ చ,
 జ్ఞాత్వా గృహ్లాతి యే విప్రాః దోషభాజ స్తవవ హి. ౨౬

వివాహోత్సవయజ్ఞములయందు జననమరణాశౌచములు సంభవించినయెడల ఆయాశౌచమునకు పూర్వము సిద్ధము చేయఁబడిన అన్నాదికము భుజింపవచ్చు నని మనఃపు చెప్పియున్నాఁడు. అజ్ఞానము వలన సూతకాన్నము భుజించినవానికి దోషము లేదు. ఆశౌచము వచ్చినపుడు ఇతరులకు అన్నము పెట్టెయెడల దోషము సంభవించును; గావున ఆశౌచము ఉన్నపుడు ఇతరులకు అన్నము పెట్టగూడదు. మరియు ఆశౌచమును కప్పిపుచ్చి బ్రాహ్మణునకు అన్నము పెట్టిన యాతఁడును, ఆశౌచము ఉన్న దని యెఱిగియు వారి అన్నమును భుజించిన యాతఁడు దోషము బొందును.

తస్మాత్సూతకశుద్ధ్యర్థం పితృః కుర్యా త్సపిండనమ్,
 తతః పితృగణై స్సాన్ధ్యం పితృలోకం స గచ్ఛతి. ౨౭
 ద్వాదశాహే త్రిపక్షే వా షష్టాసే వత్సరేఽపి వా,
 సపిండికరణం ప్రోక్తం మృత్యుభి ర్నత్వవృథా. ౨౮
 మయా తు ప్రోచ్యతే త్త్వియ! శాస్త్రధర్మానుసారతః,
 చతుర్థా మేవ వర్ణా గం ద్వాదశాహే సపిండనమ్. ౨౯

సిద్ధాన్నం పక్వాన్నం తు భోజ్యం భోజనార్హ మేవ. పక్వాత్కృతం కేతి. ౨౪. తదజ్ఞానాత్ తస్య సూతక స్వాజ్ఞానాత్ గృహ్లాతి. మరణే కథితేఽపి యో యాచతే తస్మై తద్దదత్సక చాతా దోషభాగ్యవతి త్యర్థః. ౨౫. చాతాదోష మవాప్నోతి తేషు వివృణోతి. ప్రచ్ఛాద్య సంగోప్య. ౨౬. తస్మాత్సూతకం సపిండనం వినా నాపయాతి. తదపసరణం వినాచ చానాదానయో రసధికారా దితి హేతోః సపిండనం కుర్యా దితి. సపిండనాత్ సః ప్రేతః పితా. ౨౭. మునిమతో క్తసపిండనకాలం ప్రదర్శయతి-ద్వాదశాహే ఇతి. ౨౮. మునిమతం నిరాకృత్య యుగానుయోగం స్వమతం కథయతి-మయేతి. ౨౯. మునిమతే బహున్దోషాక ప్రదర్శ్య స్వమతం ద్రఢయతి - అని

అనిత్యాత్మలిఖ్యత్వాణాం పుంసాం వై వాయుమః క్షయూత్,
అస్థిరత్వా చ్ఛరీరస్య ద్వాదశాహే ప్రశస్యతే

30

కాబట్టి అశౌచశుద్ధికై తండ్రి మరణించినపుడు సపిండికరణము జేయవలెను. అట్లు సపిండికరణము నాచరించినయెడల మృతిబొందిన యతఁడు పితృగణములతోఁ బితృలోకమును బొందును. ద్వాదశాహమునను త్రిపక్షంబునను షణ్మాసంబునను సంవత్సరాంతమునను సపిండికరణము జేయవచ్చు నని తత్త్వవేత్త లగు మునులు చెప్పియున్నారు. శాస్త్రధర్మముల నాలోచించిన యెడల నా నాలుగు వర్ణములవారికిని ద్వాదశాహంబున సపిండికరణము జేయుట ఉత్తమమని నా యభిప్రాయము. కారణ మేమంటే? కలిధర్మము లనంతములగుటవలనను, పురుషులకు ఆయుర్దాయము క్షీణించుచుండుటవలనను, శరీరము లస్థిరము లగుటవలనను పండ్రెండవదినంబున సపిండికరణము జేయుట అత్యుత్తమ మని యెఱుంగుము.

వ్రతబంధోత్సవాదీని వ్రతస్యాద్యాపనాని చ,
వివాహాది భవేన్నైవ మృతే చ గృహమేధిని.

31

భిక్షు స్థితౌ న గృహ్లాతి హంతకారో న గృహ్యతే,
నిత్యం నైమిత్తికం టుప్యే ద్యావ త్పిండం న మేళితమ్.

32

కర్తవ్యోపాత్పత్త్యవాయీ భవే త్తస్మా త్సపిండసమ్,
నిరగ్నిక స్సాగ్నికో వా ద్వాదశాహే సమాచరేత్.

33

యత్ఫలం సర్వతీర్థేషు సర్వయజ్ఞేషు యగ్భూమ్,
తత్ఫలం సమవాప్నోతి ద్వాదశాహే సపిండనాత్.

34

ఉపనయనము, యజ్ఞాద్యుత్సవములు, వ్రతోద్యాపనములు, వివాహాదిశుభకర్మలు తండ్రిమరణించినపుడు చేయఁగూడదు. సపిండికరణము జేయువఱకు సన్నాత్యములు భిక్షును గ్రహింపరు. వైశ్వదేవము

త్యాదితి పంచభిః కలిధర్మాణా మనిత్యత్వ మేవాహ. పుంసా మిత్యాది. 30. వ్రత బంధః ఉపవీతసంస్కారః-ఉత్సవః యజ్ఞాదీనాం-అదిశద్దేవసేవికాదీనామపి వ్రతస్య కారకాదే ర్యక్రిమాత్తస్య ఆదీని ద్విరాగమవాదీ న్యపి గృహమేధిని వృద్ధేఽతి. 31. భిక్షుః సన్నాత్యసీ. హంతకారః వైశ్వదేవ మహర్వతాం పంచమాహ నివర్తకాన్న విభాగః. 32. వ్రత్యవాయీ దోషభా గ్భవేత్. 33, 34. అతః ద్వాదశాహ

జేయకూడదు. నిత్యనైమిత్తికములు లోపించును. కర్మలోపంబువలన ప్రత్యదాయము కలుగును; కాబట్టి నిర్గ్నికుడైనను సాగ్నికుడైనను ద్వాదశాహంబున సపిండికరణము జేయఁదగును. ద్వాదశాహంబున సపిండికరణము జేయుటవలన సర్వతీర్థస్నానఫలమును సర్వయుజ్జఫలమును బొందును.

అతః స్నాత్వా మృతస్థానే గోమయే నోపలిపితే,
 శాస్త్రోక్తేన విధానేన సపిండిం కారయేత్సుతః. 3౫
 పాద్యాస్థ్యచమనీయాద్యర్చిశ్చేదేవాంశ్చ పూజయేత్,
 కాపిత్రే వికిరం దత్వా హ్యపః పున రుచస్పృశేత్. 3౬
 దద్యాత్పితామహాదీనాం త్రీస్పిండాంశ్చ యథాక్రమమ్,
 వసురుద్రార్కరూపాణాం చతుర్థం మృతకస్య చ. 3౭
 చందనై స్తులసీపత్రై ధూపై ర్దీపై స్సుభోజనైః,
 ముఖవాసై స్సువస్త్రైశ్చ క్షతీణాభిశ్చ పూజయేత్. 3౮
 ప్రేతపిండం త్రిధా కృత్వా సువర్ణస్య శలాకయా,
 పితామహాదిపిండేషు మేళయేత్తం పృథక్పృథక్. 3౯
 పితామహ్య సమం మాతుః పితామహాసమం పితృః,
 సపిండికరణం కుర్యా దితి తార్క్ష్య! మతం మమ. ౪౦

సపిండికరణవిధాన మెట్లుంటే? స్నానము జేసి మృతస్థానంబున నలికి శాస్త్రోక్తవిధానముగా సపిండికరణముజేయవలెను. పాద్యాస్థ్యంబులచేతను ఆచమనముచేతను విశ్వేదేవులను పూజించి భూమిని వికిరంబిడి ఆచమనము జేయవలెను. తరువాత వసురుద్రాదిత్యస్వరూపులగు పితృపితామహప్రపితామహులకును మృతునకును పిండప్రదానము జేయవలెను. చందనముచేతను తులసీపత్రంబులచేతను ధూపదీపవస్త్రక్షతీణంబులచేతను బూజించిన పిమ్మట ప్రేతపిండమును సువర్ణశలాకచే మూడుముక్కలుగా జేసి పితామహాది పిండంబులయందు

స్యాఽచార్యకర్త్యా ధేతోః. మృతస్థానం గోమయే నోపలిప్య సపిండనం కారయేత్. 3౫. అతః ఉచస్పృశేత్ హస్తా ప్రక్షాళ్య ఆచామేత్. 3౬-3౯. పితృః పిండస్య పితామహాదిపిండై స్సుప్రాకిరణం సపిండికరణ మితి. ౪౦. అథ శబ్దో విధానాంతరే.

యోగజేతుగా కలుపవలెను. తల్లి మృతి బొందిన పితామహితోను తండ్రి మరణించిన పితామహునితోను సపిండికరణము జేయవలెను.

మృతే పితరి యస్యాథ విద్యతే చ పితామహః,
తేన దేయాస్త్రయః పిండాః ప్రపితామహపూర్వకాః. ౪౦
తేభ్యశ్చ వైతృకం పిండం మేళయేత్తం త్రిధాకృతమ్,
మాతర్యగై ప్రశాంతాయాం విద్యతే చ పితామహీ, ౪౧
తదా మాతృకశ్చాద్ధేపి కుర్వాతైవైతృకవద్విధిః,
యద్వా మయి మహాలక్ష్మ్యం తయోః పిండం చ మేళయేత్. ౪౩

పితామహుడు జీవించియుండఁ దండ్రి మరణించినయెడల సపిండికరణ మెట్లన, ప్రపితామహుడు లగు మువ్వురకు పిండప్రదానముజేసి వారిపిండములతో తండ్రిపిండమును కలుపవలెను. ఇట్లే పితామహి జీవించియుండఁ దల్లి మరణించినయెడల ప్రపితామహి మొదలు ముగ్గురకు పిండప్రదానము జేసి వారిపిండములతో దల్లిపిండమును కలుపవలెను. పితామహీపితామహరూపు లగు లక్ష్మీనారాయణులయందు మాతాపితరులపిండములను కలుపవలెను. అని మతాంతరము కలదు.

అపుత్రాయాః స్త్రీయాః కుర్వాత్పతిస్సాపిండనాదికమ్,
శ్వశ్వాదిభి స్సహైవాస్యాస్సపిండికరణం భవేత్. ౪౪
భర్తాదిభిః స్త్రీభిః కార్యం సపిండికరణం స్త్రీయాః,
నైతిన్తమ మతం తార్క్ష్య! పత్యా సాపిండ్యమర్హతి. ౪౫

అపుత్ర యగు భార్య మృతిబొందినయెడల భర్త తన తల్లి మొదలగువారితో సపిండికరణము జేయవలెను. స్త్రీకి భర్తతో సపిండి

౪౦. పూర్వం కుత్తకలాకయా త్రిధా కృతంవైతృకం పితుః, పిండం తేభ్యః ప్రపితామహాదిస్త్రీభిః పిండై స్సహ మేళయేదితి, ఆగ్రే పితామహ్యాః పూర్వం మాతరిప్రశాంతాయాంసత్యాం వైతృకతత్ప్రపితామహ్యాదీనాం త్రిస్పిండా దత్వాతైస్సహ మాకుః పిండం మేళయేదితి. ౪౧. పక్షాంతర మాహ- యద్వేతి. తయోః మాతాపిత్రోః పితామహరూపే మయి పితుః పిండం-లక్ష్మ్యంమాకుశ్చేతి. ౪౩. స్త్రీయాః క్రియాకరణే పత్యుర పృథికాకోఽస్తీ త్యాహ-అపుత్రాయా ఇతి. ౪౪. మతాంతరం నిరాకరోతి- భర్తైతి భర్తా శ్వకాంతేన సహ న కు సపిండం యోగ్యం భవతి- అధ్యాత్మిక, ౪౫. తయతా చ పతిశ్చ దంపతి 'జాయాదయకయో ర్జంధంభావ'

కరణము జేయవలయునని యున్నది. గాని అయ్యది నాకు సమ్యతము కాదు.

ఏకాం చితాం సమూరూఢా దంపతీ యని కాశ్యపః,
తృణ మంతరతః కృత్వా శ్వశురాదే స్తదా చరేత్. ౪౬
ఏక ఏవ సుతః కుర్యా దాదౌ పిండాదికం పితృః,
తదూర్ధ్వం చ ప్రకుర్వీత సత్యా స్నానం పున శ్చరేత్. ౪౭
హుతాశం యా సమూరూఢా దశాహభ్యంతరే సతీ,
తస్యా భర్తృ ర్దిశే కార్యం శయ్యాదానం సపిండనమ్. ౪౮

భాగ్యాభర్తృ లేక కాలంబున మృతిబొందినయెడల వారల సపిండీకరణము భర్తృ పితృపితానుహ ప్రపితానుహులతోఁ జేయవలసియుండును. కాఁబట్టి శ్వశురాదుల మధ్యను దృణమునుంచి సపిండీకరణము జేయవలెను. తండ్రి మృతిబొందినపుడు ఒకకుమారుండే సపిండీకరణము జేయవలెను, అల్లె తల్లికిని జేయవలెను. భర్తృ మృతిబొందినపుడు అతని దశరాత్రులమధ్యను భార్య సహగమనము జేసినయెడల దానికి భర్తృసాపిండ్యదినంబుననే సపిండీకరణము మొదలగునవి జేయవలెను.

కృత్వా సపిండనం తార్క్ష్య! ప్రకుర్యాత్పితృతర్పణమ్,
ఉదాహరేత్స్వధాకారం వేదమంత్రైస్సమన్వితమ్. ౪౯
అతిథిం భోజయేత్పశ్చాద్ధంతకారం చ సర్వదా,
తేన తృప్యంతి పితరో మునయో దేవదానవాః. ౫౦
గ్రాసమాత్రా భవేద్భిక్షా చతుర్గాసం తు పుష్కలమ్,
పుష్కలాని చ చత్వారి హంతకారో విధీయతే. ౫౧

ఇట్లు సపిండీకరణము జేసి పితృతర్పణము జేయవలెను. అనంతరము వేదమంత్రములతోఁ గూడిన స్వధాకారము నుచ్చరింపవలెను.

భవతః శ్వశురాదేః-అంతరతః మధ్యే తృణం కృత్వా తక్నత్యా సుపిండనం కుర్యాదిత్యన్వయః. ౪౬, సత్యా సుపిండనాదిక మ శ్లోక ఏవ కుతః కుర్యాత్, న తు ద్వితీయః. ౪౭. విదేశే దశాహమధ్యే జ్ఞాత్వా మృతాయా సృత్యా శ్రవణాదిదివా దవశేష దినేషు దశరాత్రం విధాయ భర్తృ సుపిండదినే సపిండనాదికం కార్యమ్. దశాహదనంతరం జ్ఞాత్వా మృతాయాస్తు శ్రవణాదివాద్వాదశేషానంతరే. ౪౮-౫౦, హంత

తరువాత అతిథికి భోజనం బిడి హంతకారమునిచ్చిన పితరులు మునులు దేవదానవులు తృప్తి బొందుదురు. హంతకారప్రమాణ మే దనగా ఒక గ్రాసము భిక్ష యనబడును. నాలుగు గ్రాసములు పుష్కల మనఁబడును, నాలుగు పుష్కలములు హంతకారమని చెప్పబడును.

సపిండాం విప్రచరణౌ పూజయేచ్ఛందనాక్షతైః,
దానం తస్యై ప్రదాతవ్య మక్షయ్యతృప్తిహేతవే. ౧౨
వర్షవృత్తిం ఘృతం చాన్నం సువిర్ణం రజతం సుగామ్,
అశ్వం గజం రథం భూమి మాచార్యాయ ప్రదాపయేత్. ౧౩
తతశ్చ పూజయేన్నంత్రైస్సవ్య స్తేబాచనపూర్వకమ్,
కుంకుమాక్షతనై వేదైర్వర్గైశ్చ దేవీం వినాయకమ్. ౧౪
ఆచార్యస్తు తతః కుర్యా దభిషేకం సమంత్రకమ్,
బధ్వా సూత్రం కరే దద్యాన్నంత్రపూతాం స్థాపయేత్. ౧౫
తతశ్చ భోజయేద్విప్రాన్ స్పృష్టాన్నైర్వివిధైశ్చ భైః,
దద్యాత్సదక్షిణాం స్తేభ్యస్సజలాన్నాన్ ద్విషడ్భూతాన్. ౧౬
పార్యాయధప్రత్యోదస్తు దండస్తు ద్విజభోజనాత్,
స్పృష్టవ్యోఽనంతరం వర్ణైశ్చ ధ్యేరం స్తే తతః క్రమాత్. ౧౭

సపిండికరణమునందు బ్రాహ్మణచరణములను గంధాక్షతలచే బూజింపవలెను. అక్షయ్యతృప్తికొఱకై వానికి దాన మియ్యవలెను. సువత్సరమునకు సరిపడు అన్నమును, ఘృతమును, సువర్ణమును, వెండిని, గోవును, అశ్వమును, గజమును, రథమును, భూమిని ఆచార్యుని కివ్వవలెను. పుణ్యాహవాచన మైనపిమ్మట నవగ్రహములను, సరస్వతిని, వినాయకుని మంత్రములచే బూజింపవలెను. పిమ్మట నాచార్యుడు

కారప్రమాణ షాహ. చత్వారి పుష్కలాని షోడశ గ్రాసమాశ్రమ్. ౧౧, ౧౨. కుగాం కుశీలాం గామ్. ౧౩, ౧౪. మాత్రం రక్షానూశ్రమ్. ౧౫. కుభైః సరసైః బహుశర్కరాయుక్తై రిత్తర్థైః. సజలాన్నాన్ జలపూర్ణాన్షోడకదక్షిణాసహితాన్ ద్విషట్ ద్వాదశ ఘటాన్ ద్వాదశవిప్రాది న్భోజయిత్వా తేభ్యో దద్యాదితి. ౧౬. ద్విజభోజనానంతరం వర్ణై ర్విప్రాదిభి ర్వార్యాద్యైః క్రమాత్ స్పృష్టవాః తతస్తే కుధ్యేర నిర్వహ్యయః. బ్రాహ్మణాదిభి శ్చకుర్వి ర్వర్ణై శ్చత్వరః క్రమాత్స్పృష్టవాః ఇత్తర్థః.

యజమానునకు అభిషేకము జేసి హస్తమున రక్షాబంధనము గట్టి మంత్రపూతంబు లగు నక్షతల నీయవలెను. అనంతరము పండ్రెండు గురు బ్రాహ్మణులకు మృష్టాన్నమిడి దక్షిణాసనున్వితంబులగు పండ్రెండు ఉడకులభద్రానంబులఁ జేయవలెను. తర్వాత బ్రాహ్మణు లుదకమును త్రుత్రియు లాయుధమును శైశ్వలు ప్రతోదమును శూద్రులు దండమును స్పృశింపఁ బరిశుద్ధు లగుటయు

ఏవం సపిండనం శృత్యా క్రియా వస్త్రాణి సంశ్యజేత్,
శుక్లాంబరభరో భూత్వా కియాదానా ప్రదాపయేత్. ౧౮

శయ్యాదానం ప్రశంసంతి సర్వే జేవాన్సువాసవాః,
తస్మాచ్ఛయ్యా ప్రదాతవ్యా మరణే జీపి కేఽపి వా. ౧౯

సారదారుమయీం రమ్యాం సుబిత్రైశ్చిత్రితాం నృధామ్,
పట్టసూత్రైర్విరితితాం హేమపత్రై రలంకృతామ్. ౨౦

హంసతూలీప్రతిచ్ఛన్నాం శుభశీర్షోపధానికామ్,
ప్రచ్ఛాదనపటియంత్రాం పుష్పగంధైస్సువాసితామ్. ౨౧

దివ్యబంధై స్సుబంధాం చ నువిశాలాం సుఖప్రదామ్,
శయ్యామేవంవిధాం శృత్యా హ్యస్తృతాయాం న్యసేద్భువి. ౨౨

ఇట్లు సపిండనము జేసి కర్తవస్త్రములను విడరాడి శుక్లాంబర భరుడై శయ్యాదానము జేయవలెను. దేవేంద్రాదిదేవత లీ శయ్యాదానమును ప్రశంసజేయుదురు. కాబట్టి మరణించినపుడేని జీవించినపుడేని శయ్యాదానము జేయవలెను. సారంబులగు దారువులచే నిర్మింపఁ

౨౩. అథ సపిండనానంతరం-శయ్యాదానం నిరూపయతి-ఏవ మిత్యాది. ౧౮, ౧౯. శయ్యాం ఆస్తృతాం విచిత్రతప్త్రేణాఽచ్ఛాదితాయాం భువి న్యసేత్ స్థాపయేత్ ఇతి తృతీయోవాన్వయః. ౧౯. భూతాం సారదారుమయీం భారగుంథనానాకాన్తరచితాం యద్వా సారయాపి దాత ద్విద్రుమస్తనయీం వారమ్యా మితి విశేషేణ ఉక్త రమ్యతా మేవాహ-సచిత్రైరితి విరితితాం సంగ్రథితామ్. లోహపత్రస్థానే హేమపత్రైరితి. ౨౦. హంసక దుజ్జ్వలా మృదులా చ యా తూలీఅథః ప్రస్తరణికా భాషాయాం 'కులాతా' చేతి. తయాప్రతిఫన్నాం ఆచ్ఛాదితాం శుభానిసుంద గాణిక్ష్ణోపధానికాని యస్యాం (భాషాయాం 'తకియా' ఇతి) ప్రచ్ఛాదనపటి తతాచ్ఛాదనక ముపరికనకస్త్రం దివ్యబంధైః (భాషాయాం 'కనకా' ఇతి). ౨౧. చక్రం చతుశ్చరణసుంధగ్నం రథస్థ

బడినదియు, చిత్రవిచిత్రంబులచే చిత్రంపఁబడినదియు, దృఢమైనదియు, పట్టుసూత్రంబులచే కట్టఁబడిన వితానము కలదియు, బంగారుపుష్పంబులచే నలంకరింపఁబడినదియు, హంసతూలికాతల్పముతోఁ గూడినదియు, చక్కని తలగడలు జాలీనులతోను గూడినదియు, దుప్పటితోఁ గూడినదియు. పుష్పగంధనువాసితంబును దివ్యంబులగు బంధంబులతోఁ గూడినదియు విశాలమైనదియు నగు శయ్యను నాస్త్రుతంబగు భూమిపై నుంచవలెను.

ఛత్రం దీపాలయం రాప్యం చామరాసనభాజనమ్,
భృంగారకరకాఽఽదర్శం పంచవర్ణ వితానకమ్. ౬౩

శయనస్య భవేత్కించిద్యచ్ఛాన్య దుపకారకమ్,
తత్సర్వం పరిత స్తస్యాస్వే స్వే స్థానే నియోజయేత్. ౬౪

తస్యాం సంస్థాపయేద్దైమం హరిం లక్ష్మీసమన్వితమ్,
సర్వాభరణసంయుక్త మాయుధాంబరసంయుతమ్. ౬౫

స్త్రీణాం చ శయనే ధృత్వా కజ్జలాలక్తకుంకుమమ్,
వస్త్రం భూషాదికం యచ్చ సర్వమేవ ప్రదాపయేత్. ౬౬

ఛత్రమును వెండి మొదలగు లోహములచే నిర్మితంబగు దీపపు శయ్యను వింజామరములను పీటను జలపానపాత్రమును జారీని స్వల్ప పాత్రను అద్దమును పంచవర్ణముల చాందినీవస్త్రమును మరియు తాంబూలపళ్ళెరము మొదలగు శయనోపకరణములను ఆశయ్యకు అంతటను వానివానిస్థలంబుల నుంచవలెను. పిమ్మట నాశయ్యను బంగారముచేఁ జేయింపఁబడిన లక్ష్మీనారాయణులను సర్వాభరణవస్త్రాదులచే

వత్. రాప్యం రూప్యాదిధానుమయం దీపాలయం ('దివటీ' ఇతి భాషామయం) చామరం వ్యజనం ఆసనం కాష్ఠమయం ('చాకీ' ఇతి భాషామయం) భాజనం జలపానపాత్రం, భృంగారం గదాకా ('గదాః ధూరి' ఇతి భాషామయం) కరకా అల్పఘటాః, కలశ మితి కమండలుర్యాః, అదర్శం దర్శనమ్. ౬౩. అన్యగ్ తాంబూలపాత్రాద్యుపకారకసామగ్రిం స్వే స్వే స్థానే ఇతి-ఛత్రం పాదేష-దీపాలయం వామే-చామరం శయ్యోపరి-ఆసనం దక్షిణే భాజనం తదుపరి-వితానం ఛత్రస్యాపరి నియోజయే దితి. ౬౪, ౬౫. స్త్రీణాం సౌభాగ్యకరీవామ్. ౬౬. కర్ణాంగుళీయాదిభిః దంపత్యోరాభరణాని త్రైచ్ఛ

నలంకరించియుంచవలెను. సౌభాగ్యవత్తలగు స్త్రీల నుద్దేశించి శయ్యాదానము జేయునపుడు కాటుకను లత్తుకను కుంకుమను వస్త్రమును అలంకారములను పూర్వోక్తంబు లగు వస్తువులను ఉంచి దానము జేయవలెను.

తతో విప్రం సపత్నీకం గంధపుష్పై రలంకృతమ్,
కర్ణాంగుళీయాభరణైః కంఠసూత్రైశ్చ కాంచనైః. ౬౭
ఉష్ణిష ముత్తరీయం చ చోళకం పరిధాయ చ,
స్థాపయేత్పుఖశయ్యాయాం లక్ష్మీనారాయణాగ్రతః. ౬౮

అనంతరము సపత్నీకుండగు బ్రాహ్మణుని గంధపుష్పాదులచేతను మకరకుండలాంగుళీయకంఠసూత్రములచేతను నలంకరించి తలపాగాను బెట్టి ఉత్తరీయము నిచ్చి కంచుకము దొడిగి ఆశయ్యమీఁదను లక్ష్మీనారాయణాగ్రభాగంబున గూర్చుండబెట్టవలెను.

కుంకుమైశి పుష్పమాలాభిర్వరిం లక్ష్మీం సమగ్నయేత్,
పూజయేల్లోకపాలాంశ్చ గృహాద్దేవం విరాఘకమ్. ౬౯
ఉత్తరాభిముఖో భూత్వా గృహీత్వా కుసుమాంజలిమ్,
ఉచ్చారయే దిమం మంత్రం విప్రస్య పురతస్థితః. ౭౦
యథా కృష్ణ! త్వదీయాస్తి శయ్యా క్షీరోదనాగరే,
తథా భూమా దశూన్యేయం మమ జన్మని జన్మని. ౭౧
ఏవం పుష్పాంజలిం విప్రే ప్రతిచూయం హరేః క్షిపేత్,
తతస్సోపసృజరాం శయ్యాం నానసంకల్పపూర్వకమ్. ౭౨
దద్యాద్వృతోపదేష్టే చ గురవే బ్రహ్మనాదినే,
గృహాం బ్రాహ్మణైశ్చాం త్వం కో దదాతీతి కీర్తయేత్. ౭౩
అందోళయే ద్ద్విజం లక్ష్మీం హరిం చ శయనస్థితమ్,
తతః ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రణీత్య విపర్జయేత్. ౭౪
సర్వోపసృజైర్యుక్తం ప్రదద్యాదశిసుందరమ్,
శయ్యాయాం ముఖమప్యక్థం గృహం చ విభవే సతి. ౭౫

లంకృతం విప్రం-స్థాపయే దిత్యుత్తరే దాన్వయః. ౬౭-౭౦, మమేయ మితి జీవకే-మరణే మమ పితృ రితి విశేషః. ఇయం శయ్యా ఆకూన్యా-మయా మమ పిత్రావా సహితైవ భూయా దిత్వర్థః. ౭౧, ౭౨, కోదదాతీతి దానాభిమానం న కుర్యా దితి.

అనంతరము కుంకుమచేతను పుష్పమాలికలచేతను లక్ష్మీనారాయణులను ఇంద్రాదిలోకపాలకులను నవగ్రహములను సరస్వతిని వినాయకుని బూజించి ఉత్తరాభిముఖుడై దోసిలియందు సువర్ణలనునిచిక్షాని “యథా కృష్ణ! త్వదీయా స్రీకయ్యా క్షీణోదసాగరే, తథా భూయా దశూన్యేయం మమ జన్తని జన్తని.” అను మంత్రమును బ్రాహ్మణున కెదురుగా నిలిచి పతి చి బ్రాహ్మణులమీఁదను లక్ష్మీనారాయణులప్రతిమలమీఁదను జల్లవలెను. తర్వాతను సంకల్పించి సోపస్కరంబగు శయ్యను వ్రణోపదేప్తయు బ్రహ్మవాదియు నగు గురువునకు “హే బ్రాహ్మణ ఏవాం త్వం గృహణోదదాతి” యని కీర్తించుచు దానము చేయవలెను. అనంతరము శయ్యమీఁద నున్న బ్రాహ్మణుని లక్ష్మీనారాయణులను నూరేగించి, ప్రదక్షిణముజేసి నమస్కరించి విసర్జింపవలెను. ఇట్లు శయ్యాదానము జేసి సామర్థ్యమున్నయెడల శయ్యమీఁద నుఖముగ శయనించుటకై సర్వోపకరణసంయుక్తంబగు గృహమును గూడ దానము జేయవలెను.

జీవమానస్స్వహస్తేన యది శయ్యాం దదాతి యః,

తజ్జీవతా వృషోత్సర్గం పర్వణీషు సమాచరేత్.

2౬

ఇయమేకస్య దాతవ్యా బహూనాం న కదాచన,

సా విభక్తా చ విక్రీతా దాతారాం పాతయత్యథః,

27

పాత్రే ప్రదాయ శయనం వాగ్నితం ఫలమాప్నుయాత్,

పితా చ దాతా తనయః పరత్రేహ చ మోదతే.

2౮

శయ్యాదానమును వృషోత్సర్గమును జీవించియున్నపుడు జేయదలంచినయెడల పర్వములయందు నాచరింపవలెను. శయ్య నంతయు నొకనికే ఇచ్చవలెను గాని విడదీసి అనేకులకు ఇవ్వకూడదు. శయ్యను విభాగించి ఇచ్చినను అమ్మినను దాత ఆధోలోకమును బొందును. పాత్రభూతుండగు వానికి శయ్యాదానము జేసిన వాగ్నితమనోరథములు లభించును. తండ్రి ఇచ్చినను పుత్రుఁ డిచ్చినను ఇహపరనుఖంబులు బొందును.

౩౩, ౩౪. సర్వోపస్కరణై ర్నృహో వితస్త్వవస్తుభిః సహితం గుఖమస్త్యర్థం మఖేన నిద్రామప్తిః తదర్థం గృహం చ దద్యా దితి. ౩౫౩౯. అభూతసంప్లవం మహాప్రళ

పురందరగృహే దివ్యే సూర్యపుత్రాలయేఽపి చ,
 ఉపతిష్ఠేన్న సందేహ శ్చయ్యాదానప్రభావతః. 2౯
 విమానవర మారూఢస్సేవ్యమానోఽప్సరోగతైః,
 ఆభూతసంప్లవం యావత్తిష్ఠత్యాతంకవర్జితః. ౩౦
 సర్వతీర్థేషు య త్పుణ్యం సర్వపర్వదినేషు చ,
 తేభ్యశ్చాప్యధికం పుణ్యం శయ్యాదానోద్భవం భవేత్. ౩౧

శయ్యాదానప్రభావంబువలన దివ్యంబగు స్వర్గంబునను యమా
 లయంబునను శ్రేష్ఠంబగు విమానము నధిష్ఠించి అప్సరస్సేవ్యమానుడై
 ఏవిధంబు లగు పీడలు లేక మహాప్రళయమువలకు సంచరించుచుం
 డును. సందేహములేదు తీర్థయాత్రాదినను స్తపుణ్యంబులకంటెను శయ్యా
 దానోద్భవం బగు పుణ్యం బధికం బని తెలిసికొనుము.

ఏవం దత్వా సుతశ్చయ్యాం పదదానం ప్రదాపయేత్,
 తచ్ఛృణుష్య మయాఽఽఖ్యాతం యథావత్కథయామి తే. ౩౨
 ఛత్రోపానహవస్త్రాణి ముద్రికా చ కమండలుః,
 ఆసనం పంచపాత్రాణి పదం సప్తవిధం స్తుతమ్. ౩౩
 దండేన తామ్రపాత్రేణ హ్యమాన్వై ర్భోజనైరపి,
 అర్ఘ్యయజ్ఞోపవీతైశ్చ పదం సంపూర్ణతాం వ్రజేత్. ౩౪
 త్రయోదశపదానీతం యథాశక్త్యా విధాయ చ,
 త్రయోదశేభ్యో విప్రేభ్యః ప్రదద్యాద్వాదశేఽహని. ౩౫
 అనేన పదదానేన ధార్మికా యాంతి సద్గతిమ్,
 యమమార్గగతానాం చ పదదానం సుఖప్రదమ్. ౩౬

ఇట్లు శయ్యాదానము జేసి పదదానము జేయవలెను. అపద
 దానవిధిని యథాశాస్త్రముగాఁ దెలియుఁజెప్పెద వినుము. ఛత్రోపానహ
 వస్త్రములు ముద్రిక కమండలువు ఆసనము పంచపాత్రములు పద మని
 పిలువఁబడును. పదము ఏమ విధములు. మణియు పదము పదుమూఁడు
 విధము లనిగూడ చెప్పఁబడుచున్నది. అపదుమూఁడును ఎవ్వయనకి

యవర్ణంకం ప్రళయే లీనోఽపి తునస్సుప్తీసమయే తత్రైవోత్పద్య అకంకవర్జితః
 పీడారహితః స్వర్గే తిష్ఠతీతి పూర్వవద్ భావత్యమ్. ౩౦-౩౨. శయ్యాదానోత్తరం
 పదదానం ప్రదద్యాదిత్యాహ. ఛత్రేతి. ౩౩-౩౪. పతి యమమార్గే సుఖం నిష్ఠరతే

దండము, రాగిచెంబు, ఆమాన్మము, భోజనము, అర్ఘ్యము, యజ్ఞోపవీతము పూర్వోక్తపంచవిధపదాంతర్గతంబులగు వస్తువులు ఏనును కలిసి పడము పదుమూడువిధము లైనది. ఇట్లు పదుమూడువిధంబు లగు పడములను యథాశక్తిగా త్రయోదశసంఖ్యాకు లగు బ్రాహ్మణులకు పంచైండవ దినంబున నివ్వవలెను. ఇట్లు పడదానము జేయుటవలన ధాన్యకులు సద్గతిని బొందుదురు, పాపాత్ములు సుఖము బొందుదురు.

అతప స్తత్ర వై రాద్రో దహ్యతే యేన మానవః,
 ఛత్రదానేన సుచ్ఛాయా జాయతే తస్య మూర్ధని. ౮౭
 అతికంటకసంకీర్ణే యమలోకస్య వర్తని,
 అశ్వాయాధాశ్చ తే యాంతి దదతే యే హ్యుపానహా. ౮౮
 శీతోష్ణవారదుఃఖాని తత్ర ఘోరాణి భేదర!'
 ఐస్త్రదానప్రభావేన సుఖం నిస్తరతే పథి. ౮౯
 యమదూతా మహారాద్రాః కరాళాః కృష్ణపింగళాః,
 న పీడయంతి తం మార్గే ముద్రికాయాః ప్రదానతః. ౯౦
 బహుఘర్తసమాకీర్ణే నిర్వాతే తోయవర్జితే,
 కమండలుప్రదానేన తృప్తితః పిబతే జలమ్. ౯౧
 మృతోద్దేశేన యో దద్యాదుడపాత్రం చ తామ్రజమ్,
 ప్రపాదానసహస్రస్య యత్ఫలం సోఽశ్నుతే ధ్రువమ్. ౯౨
 ఆసనే భోజనే చైవ దత్తే సమ్యగ్ద్విజాతయే,
 సుఖేన భుక్త్యై పాశేయం పథి గచ్ఛచ్ఛనైశ్చనైః. ౯౩
 ఏవం సపిండనదినే దత్వా దానం విధానతః,
 బహూంతస్సంభోజయేద్విప్రా న్యః శ్వపాకాదికానపి. ౯౪

యమమార్గంబున నెండ యతిరాద్రంబుగా నుండును. కాబట్టి ఛత్రదానము జేసినయెడల నెండవలన బాధ నొండక శీతలచ్ఛాయను వెల్లును. ఉపానహ (చెప్పులు) దానముజేయుటవలన నతిసంకటసంకీర్ణంబగు యమమార్గంబున నశ్వాయాధులై సుఖంబుగా వెల్లుదురు. వస్త్రదానము జేయుటవలన యమమార్గంబున వర్ష వాతాతపబాధలనొండక సుఖముగా వెల్లుదురు. ముద్రికాదానము జేయుటచే మహారాద్రులు

కరాళురు కృష్ణపింగళులు అగుయమదూతలవలన బాధనొందరు. కమం
డులుదానమువలన నతిఘర్త (గాడ్డు) సమాక్షీర్ణంబును నిర్వాతంబును
ఉడకశూన్యంబును నగు యమమార్గంబున జలమును ద్రావుచు సుఖ
ముగా వెళ్లుదురు. తామ్రపాత్రను మృతోద్ద్యేముగానెచ్చిన యతడు
సహస్రప్రసా (చలివేంద్ర) దానఫలము నొందును. వీటను పంచపాత్ర
లను దానముజేసినయెడల యమమార్గంబున బడి మెల్ల మెల్లగా నడ
చుచు పాథేయమును సుఖముగా భుజించును. ఇట్లు సపిండికరణాదినం
బున దానములను యథావిధిగాఁ జేసి బ్రాహ్మణులకు విశేషముగా
భోజనము బెట్టవలెను.

తతస్సపిండనా దూర్ధ్వ మర్వా క్సంవత్సరాదపి,
ప్రతిమాసం ప్రదాతవ్యో జలకుంభ స్సపిండకః. ౯౫
కృతస్య కరణం నాస్తి ప్రేతకార్యా దృతే ఖగ,
ప్రేతార్థం తు పునః కుర్యా దక్షయ్యత్ప్రప్తిహేతవే. ౯౬

సపిండికరణానంతరము సంవత్సరమువఱకును ప్రతిమాసంబు
నను ఉడకుంభదానమును మాసికశ్రాద్ధమును జేయుచుండవలెను.
వ్రతోద్యాపనాదుల నొకపర్యాయము ఆచరించిన మఱలఁ జేయఁగూ
డదు. ప్రేతకార్యము మాత్రము మఱలమఱలఁ జేయుటవలన ప్రేతలకు
అక్షయత్ప్రప్తి కలుగును. కాబట్టి తిరిగిదిరిగి చేయవచ్చును.

అతో విశేషం వక్ష్యామి మాసికస్యాబ్ధికస్య చ,
పాక్షికస్య విశేషం చ విశేషతిథిషు మృతే. ౯౭
పార్ణ మాస్యాం మృతో యస్తు చతుర్థీ తస్య ఊనికా,
చతుర్థ్యాం తు మృతో యస్తు నవమీ తస్య ఊనికా. ౯౮

పోడకం హ్యేక స్తయా తే కథితం ఖగ! శ్రవయిత్వా చదుం తార్క్ష్య! కుర్యా
దేకాధశేనాని" ఇతి ప్రాశస్త్యత్వా దేకాదశాహే కృతాయామ పుష్కరమపోడ
క్యాం పునః ప్రతిమాసం ఘటం పిండదానం చ కిమర్థ మితి చేతత్రప్రా. కృతస్మృతి.
అత్ర కృతస్య కరణం నాస్తి నిషేధస్తు ప్రేతకార్యం వినా వ్రతోద్యాపనాదిష్యే
వ. ప్రేతార్థం తు పునఃకరణే త స్యాక్షయత్ప్రప్తి ర్భవతి హేతోః పునరపి కుర్యాది
త్యర్థః. ౯౬. అతః మాసికాదీనా మాసశ్చకత్వాదితి హేతోః విశేషాను పార్ణమా
స్యాదితిథిషు పునశ్చ మృతే ౫తి ప్రథమం పాక్షికవిశేషం వక్ష్యామితి. ౯౭. తమ

నవమ్యాం తు మృతో య స్తు రిక్తా తస్య చతుర్దశీ,
ఇత్యేవం పాక్షికం శ్రాద్ధం కుర్యా ద్వింశతిమే దినే.

౯౯

మాసికాబ్దికములు అవశ్యకములు గనుక పౌర్ణమాస్యాదివిశేష తిథులయందు మరణించినయెడల పాక్షికశ్రాద్ధమును జెప్పెద వినుము, పూర్ణిమనాడు మరణించినయెడల చంద్రునియందును, చంద్రునియందు మరణించిన యెడల నవమియందును, నవమియందు మరణించినయెడల చంద్రునియందును మరణించిన రోజున కువదవ రోజున పాక్షిక శ్రాద్ధము నాచరింపవలసియుండును.

ఏక ఏవ యదా మాసస్సంక్రాంతిద్వయసంయుతః,

మాసద్వయగతం శ్రాద్ధం మలమాసే హి శస్యతే.

౧౦౦

ఏకస్మిన్మాసే మాసౌ ద్వా యది స్యాతాం తయోర్ద్వయోః,

తావేవ పక్షౌ తా ఏవ తిథయ స్త్రింశదేవ హి.

౧౦౧

తిథ్యర్థే ప్రథమే పూర్వో ద్వితీయేఽర్థే తదుత్తరః,

మాసా వితి బుధౌ శ్చింత్యౌ మలమాసస్య మధ్యగౌ.

౧౦౨

అసంక్రాంతే చ కర్తవ్యం సపిండికరణం ఖగః,

తథైవ మాసికం శ్రాద్ధం వార్షికం ప్రథమం తథా.

౧౦౩

సంవత్సరస్య మధ్యే తు యది స్యాదధిమాసికః,

తదా త్రయోదశీ మాసి క్రియాప్రేతస్య వార్షికీ.

౧౦౪

వాచ-పౌర్ణమాస్యా మితి ద్వాభ్యాం తిథిభ్యం రిక్తాభ్యా చతుర్థి తస్య ప్రేతస్య ఉ నికా పాక్షిక శ్రాద్ధవిధిః. ౯౮, ౯౯. మాసికస్య విశేషమాచ-ఏక ఏవ తి త్రిభిః మల మాసే ఉయమాసే "రవిసంక్రమహిసో యో మలమాసోఽభిధీయతే, స ఏవ తు ద్విసంక్రాంతః ఉయమాసోఽపుణ్యదీర్ఘ, ఇతి". యది కార్తికమార్గశిర్షయోః ఉయమాసాంక పాతే సతి కార్తికసంబంధీని మార్గశిర్ష సంబంధీని యాని శ్రాద్ధప్రకాశిని చ యస్మిన్సత్తే యస్యాంతిథౌ యస్మిన్సభరాహ్లాదికాతే విహితాని తాని ఉయమాసే తత్రతత్రై వ కర్తవ్యా నీతి. ౧౦౦. ఏకస్మిన్మాసే మాసద్వయం నిర్ధారయతి. తాః పంచదశ ఏవ తిథయః ఉభౌ పక్షౌ క్షేయా. తాః పంచదశ ఏవ త్రింశ త్రిథయో జ్ఞాతవ్యా. ౧౦౧. అసంక్రాంతే అధికమాసే యది ద్వాదశేవినసతి తదాకు తస్మిన్మేవ ప్రథమాబ్దికం కర్తవ్యం. ౧౦౨, ౧౦౩. శాఖీ ప్రథమాబ్ది. ౧౦౪. ప్రతిసంవత్సరం ద్విశతమాబ్దికా

పిండవర్జ్య మసంక్రాంతే సంక్రాంతే పిండసంయుతమ్,
ప్రతిసంవత్సరం శ్రాద్ధమేవం మాసశ్చయేఽపి చ.

౧౦౫

మాసికమునకు విశేషమును చెప్పెద వినుము. ఎప్పుడైన నొక మాసమునందు రెండుసంక్రాంతములు సంభవించినయెడల (అనగా తమమాసము వచ్చినయెడల) మాసద్వయగతంబు లగు మాసికములు తమమాసమునందు జరిగింపవలెను. ఎట్లనః కిథిపూర్వార్థమునందు ప్రథమమాసగత మాసికాదిశ్రాద్ధమును ఉత్తరార్థమునందు ద్వితీయమాసగతమాసికాదిశ్రాద్ధమును నాచరింపవలెను. మితియు సపిండికరణమును మాసికముచు ప్రథమాబ్దికమును అధికమాసమునందు జరిగింపవచ్చును. మితియు సంవత్సరమధ్యంబున నధికమాసము సంభవించినయెడల త్రయోదశమాసంబున ప్రథమాబ్దికము జరిగింపవలెను. ద్వితీయాది ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధములు అధికమాసమునందు పిండిహీనముగాను నిజమాసమునందు పిండసహితముగాను జరిగింపవలెను.

ఏవం సంవత్సరే పూర్ణే వార్షికం శ్రాద్ధమాచరేత్,

తస్మిన్నపి విశేషేణ భోజనీయా ద్విజాతయః.

౧౦౬

కుర్యాత్సంవత్సరాద్యర్థం శ్రాద్ధపిండత్రయం సదా,

ఏకోద్దిప్తం న కర్తవ్యం తేన స్యా త్పితృఘాతకః.

౧౦౭

ఇట్లు సంవత్సరము పూర్తియైనతోడనే ప్రథమాబ్దికము జరిగించి విశేషముగా బ్రాహ్మణులకు భోజనము బెట్టవలెను. సంవత్సర మైన పిమ్మట ప్రత్యాబ్దికాదిశ్రాద్ధము పిండత్రయసహితముగా నాచరింపవలెను, ఏకోద్దిప్తవిధానముగా సంవత్సరానంతరము శ్రాద్ధము నాచరింపగూడదు. అట్లాచరించినయెడల పితృఘాతుకుఁ డగును.

దికం తు మతిమాసే శ్రాద్ధదినస్య కంధ్యత్వవిరాసార్థం పితు రుద్దేశేన బ్రాహ్మణా న్భోజయిత్వా కుఢమాసే సంపిడకం శ్రాద్ధం కుర్యా దితి. ౧౦౫. ఏవం ఉక్తప్రకారేణ. ౧౦౬, ౧౦౭. గజచ్ఛాయాయోగే కృతం శ్రాద్ధం గజచ్ఛాయం - గజచ్ఛాయా “కృష్ణపక్షే త్రయోదశ్యాం మఘా స్విందుః కరేరవిః, యదా తదా గజచ్ఛాయా శ్రాద్ధైః పుణ్య మవాప్యతే” ఇతి. యద్వా పూర్వాభిముఖస్థిత్య గజస్య ఛాయాయం తక్షణాభిముఖో ఘాత్వా శ్రాద్ధం కుర్యా దితి. ౧౦౮. యగాది-యగాదితథయో

తీర్థశ్రాద్ధం గయాశ్రాద్ధం గజచ్ఛాయం చ పైతృకమ్,
అబ్జమధ్యే న కుర్వీత గ్రహణే న యుగాదిమ్. ౧౦౮
యదా పుత్రేణ వై కార్యం గయాశ్రాద్ధం ఖగేశ్వర,
తదా సంవత్సరా దూర్ధ్వం కర్తవ్యం పితృభక్తిరః. ౧౦౯

తీర్థశ్రాద్ధము గయాశ్రాద్ధము గజచ్ఛాయాశ్రాద్ధము గ్రహణ
శ్రాద్ధము యుగాదిశ్రాద్ధము సంవత్సరమధ్యంబున నాచరింపఁగూడదు.
పితృభక్తి గలిగి గయాశ్రాద్ధము నాచరింపవలె నని కోరిక యున్నచో
సంవత్సరానంతరము గయాకు వెళ్లి గయాశ్రాద్ధము నాచరింపవలెను.
గాని సంవత్సరమధ్యంబున నాచరింపఁగూడదు.

గయాశ్రాద్ధాత్ప్రిముచ్యంతే పితరో భవసాగరాత్,
గదాధరానుగ్రహేణ తే యంతి పరమాం గతిమ్. ౧౧౦
కులసీమంజరీభిశ్చ పూజయేద్విష్ణుపాదుకామ్,
తస్యాఽలవాలతీర్థేషు పిండా స్తద్యాశ్చకాక్రమమ్, ౧౧౧
ఉద్ధరేత్సప్తగోత్రాణి కులమేకోత్తరం శతమ్,
శమీపత్రప్రమాణేన పిండం దద్యాదయాశిరే. ౧౧౨
గయాముపేత్య యశ్శ్రాద్ధం కరోతి కులనందనః,
సఫలం తస్య తజ్జన్మ జాయతే పితృతుష్టిదమ్. ౧౧౩

యథా “మాఘే పంచదశి కృష్ణా వభిషేచ త్రయోదశి, తృతీయా మాఘశే శుక్లా
నవ మూర్ధ్న యుగాదయః” ఇతి. క్రమశ్చ నవక్షితః. తథ్యథా కార్తికశుక్లా
నవమీ సత్యయుగస్యాఽద్యా తిథిః. కైకాభే అక్షయతృతీయా శ్రేతాయుగస్య
మాఘే అమా ద్యాపరస్య - కార్తీ కృష్ణా త్రయోదశి కలియుగస్యేతి. అత్రాబ్జ
మధ్యేనేతి శిషంబస్తకమ్. శిచి ద్దాక్షిణాత్యాదయః స్తు వర్షమధ్యేఽపి కు
ర్వంతి కిమితి పాపినా మేవ వర్షగమ్యా యమమాగ్లో భవతి-ఆత్మస్తస్మాతిక్రమ
దానంతరం గయాదిశ్రాద్ధం కర్తవ్య మితి అబ్జమధ్యేనేతి నిషేధః - కించ
నుకృతిన స్తు తతోక్షణమేవ భర్తసఖాం ప్రవిశంతి అతోఽబ్జమధ్యేఽపి
కుర్యాదిత్యభిప్రాయః. ౧౦౮. గయామాహత్య మాహ. యదేతి. ౧౦౯-౧౧౧.
శమీపత్రప్రమాణం ఆతిసూక్ష్మ మపి పిండం గయాశిరే గయదైత్యస్య అగమంతా
చ్చికో భాగో ఇతి గయామాహత్యోక్తం జ్ఞాతవ్యమ్. ౧౧౨, ౧౧౩. కలాపః సామన

పుత్రులు గయకుం జని గయాశ్రాద్ధము నాచరించినయెడల నతని పితరులు గదాధరానుగ్రహవంశంబున పరమగతిని బొందుదురు. గయ యందలి విష్ణుపాదమును తులసీమంజరులచేఁ బూజించి యథాక్రమముగాఁ బిండప్రదానము నాచరించిన ఏడుగోత్రములను నూటఒక్క కులములను తరింపఁజేయును. గయాశిరమందు మిక్కిలి చిన్నవగు పిండములను నుంచవలెను. ఏ పుత్రుడు గయకుం జని గయాశ్రాద్ధము జేయు నతని జన్మము పితృతృప్తి నిచ్చునని యగును.

శ్రూయతే చాపి పితృభిర్గీతా గాథా ఖగేశ్వర!,
ఇత్యుక్తోర్తనుపుత్రస్య కలాపోపవసే సుతైః. ౧౧౪

అపి నస్తే భవిష్యంతి కులే సన్తాగ్భీలినః,
గయాముపేత్య యే పిండాన్దాస్యంత్యస్తాకమాడరాత్ ౧౧౫

ఓగరుడుడా! హిమవత్పర్వత ప్రాంతమందలి కలాపనామక గ్రామమున నున్న యుపవనమున మనుపుత్రుం డగు నిత్యైక సుద్దేశించి పితృదేవత లొక గీతను బాడిరి. అగీతను నీకు వినిపించెదను. గయకుం జని మాయం దాదరము కలిగి గయాశ్రాద్ధము నాచరించెడి సన్తాగ్ వర్తనులు మావంశంబున బుట్టుదురా! యని పితృదేవతలు ఒక గీతను బాడిరి.

ఏవమాముష్మికీం తార్క్ష్య! యః కరోతి క్రియాం సుతః,
సస్యాత్సుభి భవేస్తుక్తో కాశికస్యాత్తజా యథా. ౧౧౬

భరద్వాజాత్తజాస్సప్త భుక్త్వా జన్మపరంపరామ్,
కృత్వాఽపి గోవధం తార్క్ష్య! ముక్తాః పితృప్రసాదతః. ౧౧౭

సప్తవ్యాధా దశార్ణాఘృమృగాః కాలాంజనే గిరౌ,
చక్రవాకా శ్శరద్వీచీ హంసాస్సరసి మానసే. ౧౧౮

తేఽపి జాతాః కురుక్షేత్రే బ్రహ్మణా వేదపారగాః,
పితృభక్త్వా చ తే సర్వే గతా ముక్తిం ద్విజాత్తజాః. ౧౧౯

ఓగరుడుడా! ఇట్లాముష్మిక క్రియలు జేసిన పుత్రుండు కాశికా త్తజులంబోలె సుఖవంతుఁడును ముక్తిలవాఁడును అగును. మఱియు

త్వర్వకర్తగ్రామవిశేషః-తస్య ఉపవసే ఇత్యుక్తం ప్రతిగీతా. ౧౧౪. కాశిక ఏవ భర

నో గరుడుఁడా! తొల్లి భరద్వాజుని పుత్రు లేడుగురు గోవధను జేసి
పితృప్రసాదంబున జన్మంబుల నెత్తి క్రమముగా మోక్షంబును
బొందిరి. మొదట కిరాతులై దశార్ణ దేశంబుల జనియించి పిదప కాలాం
జనగిరిపై మృగంబులై పుట్టియుఁ దర్వాత శరదీయంబున మృతవాకం
బులై యుద్భవిల్లి యనంతరము మానససరోవరంబున హంజ్జీ జనించి
కురుక్షేత్రంబున మరల వేదపారగు లగు బ్రాహ్మణులై పుట్టి పితృ
భక్తిచే నందఱు మోక్షంబును బొందిరి.

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన పితృభక్తో భవేన్నరః,
ఇహలోకే పరే వాపి పితృభక్త్యా నుభే భవేత్. ౧౨౦

ఏతత్తార్క్య! మయాఽఽఖ్యాతం స్వమేవార్థవై హికమ్,
పుత్రవాంఛాప్రదం పుణ్యం పితృముక్తిప్రదాయకమ్. ౧౨౧

కాఁబట్టి సర్వవిధంబులను మనుజుఁడు పితృభక్తి గలిగియుండ
వలెను. పితృభక్తిచే నిహపరలోకనుఖంబులను మనుజుఁడు పొందును.
ఓగరుడుఁడా! పుత్రప్రదంబును పితృముక్తిప్రదాయకమును పుణ్యం
బును అగు నార్ధవై హికము నంతను నీకుఁ జెప్పితిని.

నిర్ధనోఽపి నరః కశ్చిద్యశ్యణోతి కథామిమామ్,
సోఽపి పాపవినిర్ముక్తుః దానస్య ఫలమాప్నుయాత్. ౧౨౨

విధినా కురుతే యస్తు శ్రాద్ధం దానం మయోదితమ్;
శృణుయాద్దారుడం చాపి శృణు తస్మాపి యత్ఫలమ్. ౧౨౩

పితా దదాతి సత్పుత్రా గోధనాని పితామహః,
ధనదాతా భవేత్సోఽపి యస్తస్య ప్రపితామహః. ౧౨౪

దద్యాద్విపులమన్నాద్యం వృద్ధస్తు ప్రపితామహః,
తృప్తాశ్చౌదేన తే సర్వే దత్వా పుత్రస్య వాంఛితమ్. ౧౨౫

గచ్ఛంతి ధర్మమార్గైశ్చ ధర్మ రాజస్య మందిరమ్,
తత్ర ధర్మసభాయాం తే తిష్ఠంతి పరమాదరాత్. ౧౨౬

ఓగరుడుఁడా! మనుజుఁడు ధనరహితుఁడైనను ఈకథను వినిన
యెడల పాపవినిర్ముక్తుఁడై దానఫలమును బొందును. ఎవ్వఁడు మదు

వ్యాజస్యాఽత్త కానాం చరిత్రం విశేషతయా హరికంఠే చ్ఛతవ్య మితి. ౧౧౫-౧౨౭.
ఇతి శ్రీగరుడపురాణటికాయాం శ్రీయోగేశ్వర ధ్యానము.

క్షం బగు శ్రాద్ధమును దానమును యథాశాస్త్రముగా నాచరించునో
గరుడపురాణము వినునో అననికి తండ్రి సత్పుత్రులను బితామహుండు
గోధనంబులను ప్రపితామహుండు ధనంబును పృథ్వీప్రపితామహుండు
విపులం బగు నన్నంబును ఇచ్చెదరు. మఱియు వారలు శ్రాద్ధముచే
దృప్తులై కుమారునికి వాంఛితంబుల నిచ్చి ధర్మమార్గంబుల ధర్మరాజు
మందిరంబునకుంబని యాతనిసభను పరమాదరముగాఁ జూడఁబడుచు
చిరకాలము ఉండురు.

శ్రీనూత ఉవాచ:—

ఏవం శ్రీవిష్ణునా ప్రోక్షమాంధ్రదానసముద్యవమ్,

శ్రుత్వా మాహాత్మ్యమతులం గరుడో హర్షమాగతః. ౧౨౭

ఓమహద్వలారా! ఇట్లు శ్రీవిష్ణుభగవానునిచే జెప్పఁబడిన
బౌద్ధవైదికకృత్యమును తన్నహిమను విని గరుడుండు అతులం బగు
సంతోషము నొందెను.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే-సపిండనాదీసర్వకర్మ

నిరూపణో నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః.

చతుర్దశాధ్యాయము

శ్రీహరి గరుడునకు ధర్మరాజునగరవృత్తాంతము చెప్పుట.

గరుడ ఉవాచ:—

యమలోకః కియాన్తార్గః కీదృశః కేన నిర్మితః,
సఖా చ కీదృశీ తస్యాం ధర్మ ఆస్తే చ తైస్సహ,
యే ధర్మమార్గైస్సచ్చంతి ధార్మికా ధర్మమందిరమ్,
తాన్ధర్మాసపి మార్గాంశ్చ మమాఽభ్యాసీ దయానిధే.

౧

౨

ఓ భగవానుడా! యమలోక ప్రమాణ మెంత! ఎట్లుండును! ఎవనిచే నిర్మించబడినది! యముని సఖ ఎట్లుండును! ఎవ్వరు ఆసఖల నాసీను లగుదురు! ఎట్టి ధర్మముల నాచరించి ధర్మాత్ములు ధర్మమార్గములద్వారా యమపురంబునకు జనెదరు! ఈవృత్తాంతంబులను దయతో నానతియ్యవే యని గరుడుడు శ్రీ భగవానుని అడిగెను.

శ్రీ భగవా నువాచ:—

శృణు తాక్ష్య! ప్రవక్ష్యామి యథామ్యం నారదాదిభిః,
తథర్మనగరం దివ్యం మహాపుణ్యై రవాప్యతే.
యామ్యునైర్మతయోర్న ధ్యే పురం వై వస్వతఃపుత్ర,
సర్వం వజ్రమయం దివ్యమభేద్యం తత్పురానురైః,
చతురస్రం చతుర్ద్వారముచ్చప్రాకారవేష్టితమ్,
యోజనానాం సహస్రం హి ప్రమాణేన తదుచ్యతే.

౩

౪

౫

ఇట్లుడిగిన గరుడునింజూచి భగవానుడు చెప్పుచున్నాడు. “ఓ గరుడుడా! నారదాదిమహర్షి గమ్యం బగు ధర్మనగరవృత్తాంతమును జెప్పెద వినుము. మహాపుణ్యములు జేసిన గాని అయ్యది లభింపదు. దక్షిణనైర్మతదిబ్ధధ్వంబున యమపురంబు గలదు. సర్వవజ్రమయ

ధర్మరాజపురం ధర్మసభాం ధర్మసభాసదా, ధర్మమార్గాంశ్చ ధర్మాంశ్చ హరిః ప్రహ చతుర్దశే. చతుర్దశాధ్యాయార్థస్థ సృష్టేవ విజ్ఞాతవ్యః. ౨౪.

మై నురానురుల కభేద్యమై చతురస్రమై చతుర్ద్వారమై ఉన్నతస్రాకార
శోభితమై సహస్రయోజనప్రమాణమై అయ్యమపురంబు విరాజల్లు
చుండును.

తస్మిన్పురేఽస్తి నుభగం చిత్రగుప్తస్య మందిరమ్,
పంచవింశతिसंख्यांకై ర్యోజనైర్విస్తృతాయతమ్. ౬
దశోచ్ఛ్రితం మహాదివ్యం లోహస్రాకారవేష్టితమ్,
ప్రతోభీతసంచారం పతాకాధ్వజభూషితమ్. ౭
విమానగణసంక్రీడం గీతవాదిత్రనాదితమ్,
చిత్రితం చిత్రకుశలైర్నిర్మితం దేవశిల్పిభిః. ౮
ఉద్యానోపవనై రమ్యం నానావిహగకూజితమ్,
గంధర్వైరప్సరోభిక్ష సమంతాత్పరివారితమ్. ౯

ఆయమపురంబున సుందరం బగు చిత్రగుప్తమందిరంబు గలదా,
ఇరువదియైదుఅమడల వెడల్పును అంతియ పొడవును గలిగి పదామడల
ఎత్తు గలిగి లోహస్రాకార వేష్టితంబును ప్రతోభీత సంచారసమాకు
లంబును పతాకాధ్వజభూషితంబును ఏడంతస్తుల మేడలతో సంక్రీడం
బును గీతవాదిత్రనాదితంబును చిత్రకుశలు లగు దేవశిల్పులచే చిత్రం
పఁబడినదియు ఉద్యానవనంబులతోడను ఉపవనంబులతోడను సుందరం
బైనదియు అనేకపక్షికూజితంబును గంధర్వులతోడను అప్సరస్త్రీలతో
డను సంకులంబును అగు నామందిరము ప్రకాశించుచుండును.

తత్పథాయాం చిత్రగుప్తస్సాస్వినే పరమాద్భుతే,
సంస్థితో గణయేదాయుర్నానుమాణాం యథాతథమ్. ౧౦
న మువ్యతి కథంచిత్ర నుకృతే దుష్కృతేఽపి వా,
యద్యేనోపార్జితం కర్త శుభం వా యది వాఽశుభమ్. ౧౧
తత్సర్వం భుంజతే యత్రచిత్రగుప్తస్య శాసనాత్,

అట్టి సభకు చిత్రగుప్తాఁడు పరమాశ్చర్యకరం బగు సింహాసనం
బున నాసీనుడై మనుష్యుల యాయుర్దాయమును యథార్థముగా
లెక్కించుచుండును. అట్లు లెక్కవేయుచు వారివారి పుణ్యపాపము
లను పరిగణించునపుడు స్వల్పమైన తేడా లేకుండునటుల లెక్కవే

యును. మనుజులుచేసికొనిన పుణ్యపాపము లచ్చటనే చిత్రగుప్తుని శాసనానుసారముగా ననుభవింపఁబడుచుండును.

చిత్రగుప్తాలయాత్పాత్ర్యాం జ్వరస్యాస్తి మహాగృహమ్. ౧౨

దక్షిణస్యాం చ శూలస్య లూతావిస్ఫోటయోస్తథా,

పశ్చిమే కాలపాశస్యాం దక్షిణస్యారుచేస్తథా. ౧౩

ఉదీచ్యాం రాజరోగోఽస్తి పాండురోగస్తథైవ చ,

ఐశాన్యాం తు శిరోర్ధిస్యాన్యదాగ్నేయ్యామస్తి మూర్ఛనా. ౧౪

ఆతిసారో వైర్యతే తు వాయువ్యాం శీతదాహకా,

ఏవమాదిభిరన్యైశ్చ వ్యాధిభిః పరివారితః. ౧౫

లిఖతే చిత్రగుప్తు మానుషాణాం శుభాశుభమ్,

చిత్రగుప్తాలయంబునకుఁ దూర్పుభాగంబున జ్వరగృహంబును దక్షిణదిగ్భాగంబున శూలరోగగృహంబును లూతావిస్ఫోటగృహంబును పశ్చిమంబున యశుపాశగృహంబును. అజీర్ణారుచులగృహంబులును ఉత్తరంబున రాజయక్షుపాండురోగుల గృహంబులును ఈశాన్యదేశంబున శిరోరోగగృహంబును ఆగ్నేయంబున మూర్ఛనాగృహంబును వైర్యతదిగ్భాగంబున ఆతిసారగృహంబును వాయువ్యంబున శీతదాహంబుల గృహంబులును గలవు. ఈ మొదలగు వ్యాధులచేఁ బరివారితుడై చిత్రగుప్తుఁడు మనుజుల శుభాశుభములను వ్రాయుచుండును.

చిత్రగుప్తాలయాదగ్రే యోజనానాం ఛ వింశతిః. ౧౬

పురమధ్యే మహాదివ్యం ధర్మరాజస్య మందిరమ్,

అస్తి రత్నమయః దివ్యం విద్యుజ్జ్వలార్కవర్చసమ్. ౧౭

ద్విశతం యోజనానాం చ విస్తారాయామతస్సుటమ్,

సంచాళచ్చ ప్రమాణేన యోజనానాం సముచ్చితమ్. ౧౮

ధృతం స్తంభసహస్రైశ్చ వైడూర్యమణిమండితమ్,

కాంచనాలంకృతం నానాహర్త్య ప్రసాదసంకులమ్. ౧౯

శారదాఘ్రాణం దుక్తకలశైస్సుమనోహరమ్,

చిత్రస్ఫటికసోపానం వజ్రకుట్టిమళాభితమ్. ౨౦

ముక్తాబాలగవాక్షం చ పతాకాధ్వజభూషితమ్,
ఘంటానేకనినాదాధ్యం హేమతోరణమండితమ్. ౨౦

నానాశ్చర్యమయం స్వర్ణకవాటశతసంకులమ్,
నానాద్రుమలతాగుల్మైర్నిష్కంపైస్సువిరాజితమ్. ౨౧

ఏవసూదిభిరవైశ్చ భూషణైర్భూషితం సదా,
ఆత్మయోగప్రభావైశ్చ నిర్మితం విశ్వకర్మణా. ౨౩

ఆ చిత్రగుప్తాలయంబున కిరువదియోజనంబుల మీఁదను పుర
మధ్యంబున ధర్మరాజమందిరము రాజిల్లుచుండును. రత్నమయంబును
విద్యుజ్జ్వలార్కసమానకాంతియుతంబును రెండువందల యోజనముల
పొడవును అంతియ వెడల్పును గలదియుఁ బదియోజనము లుచ్చి
తంబును సహస్ర స్తంభమండితంబును వైడూర్యరత్న శోభితంబును
నానాహర్ష్యప్రాసాదసంకులంబును శరదభ్రస్థభంబును స్వర్ణకలశోప
శోభితంబును విచిత్రస్ఫటికమణినిర్మితసోహనరాజితంబును వజ్రమణి
కుట్టినశోభితంబును ముక్తాబాలాసమావృత గవాక్షంబును పతాకా
ధ్వజశోభితంబును మృదుగభేరీఘంటానినాదయుతంబును నువర్ణతోరణ
మండితంబును స్వర్ణకవాటసంకులంబును నానాద్రుమలతాగుల్మపరిశోభి
తంబును నగు నయ్యమమందిరము విశ్వకర్మచే యోగప్రభావము
వలన నిర్మింపబడినది.

తస్మిన్నస్తి సభా దివ్యా శతయోజనమాయతా,
అర్కప్రకాశాబ్రాజిష్టుస్సర్వతః కామరూపిణీ. ౨౪

నాతిశీతా న చాత్యుష్ణా మనసోఽత్యంతహర్షిణీ,
న శోకో న జరా తస్యా తుత్పిసాసే న చాప్రియమ్. ౨౫

సర్వే కామా స్థితి యస్యాం యే దివ్యా యే చ మానుషాః,
రసవచ్చ ప్రభూతం చ భక్ష్యం భోజ్యం చ సర్వశః. ౨౬

రసవంతి చ తోయాని శీతాన్యుష్ణాని చైవ హి,
పుణ్యాశ్చబ్రాహ్మణ్యస్తస్యాం నిత్యం కామఫలా ద్రుమాః. ౨౭

అసంబాధా చ సా తార్క్ష్య! రమ్యా కామగమా సభా,
దీర్ఘకాలం తప స్తప్తా నిర్మితా విశ్వకర్మణా. ౨౮

నూరు యోజనములు పొడవు గలదియు సూర్యప్రకాశమాన మైనదియు కామరూఃణియు నాతిశీతం బైనదియు నాత్యుష్ణం బైనదియు మనోహరకాఠిణియు నగు దివ్యం బగు సభ ఆమందిరంబున గలదు. శోకములు ముదిమి క్షుద్ధిపాపమును అప్రియంబును ఆసభను కలుగవు. దివ్యంబులును మానుషంబులును అగు సమస్తకామంబులును అచ్చట గలవు. రసవంతంబు లగు భక్ష్యభోజ్యాదు లాసభను విస్తారముగా నుండును. శీతంబులును ఉష్ణంబులును అగు ఉదకంబులును గలవు. ఎచ్చట జూచినచు పుణ్యబ్జంబులు చినబడుచుండును వృక్షంబులు సర్వక్షుధులకునుచుంబులచే విరాజిల్లుచుండును. ఇరుకు లేనిదై రమ్యం బగు నాసభ కామగమ్యమై యలరాచుండును. అట్టి సభను విశ్వకర్మ పెద్ద కాలము తపంబు చేసి నిర్మించెను.

తాముగ్రతపసో యాంతి నువ్రతాస్సగ్యవాదినః,

శాంతాస్సన్నాసినస్సిద్ధాః పూతాః పూర్వేణకర్తృణాః. ౨౯

సర్వే ఖాస్వర దేహాః స్తేలంకృతా విరజాంబరాః,

స్వకృతైః కర్మభిః పుణ్యైస్తత్ర తిష్ఠంతి భూషితాః. ౩౦

ఉగ్రతపంబు నాచరించినవారలును నువ్రతులును సత్యవాదులును సర్వకర్మసన్యాసము నాచరించినవారలును సిద్ధులును పుణ్యకర్తృల నాచరించి పునీతు లైనవారలును అగు పుణ్యాత్ములు ప్రకాశమాన దేహులును దివ్యాలంకరధారులును దివ్యాభరణభూషితులునుఅయి యాయుమసభకుఁ జని యచ్చట నుండురు.

తస్యాం స ధర్మో భగవానాసతేననుపమే శుభే,

దశయోజనవిస్తీర్ణే సర్వం తైస్సమండితే. ౩౧

ఉపవిష్టస్సతాం శ్రేష్ఠశ్చత్రశోభితమస్తకః,

కుండలాలంకృతశ్రీమాన్సహామకుటమండితః. ౩౨

సర్వాలంకారసంయుక్తో నీలమేఘసమప్రభః,

వాలవ్యజనహస్తాభిరహ్నరోభిశ్చ వీజితః. ౩౩

చత్రశోభితమస్తకుండును మకరకుండలాలంకృతుండును కిరీట ముండితుండును సర్వాభరణభూషితుండును నీలమేఘసమప్రభుండును

అగుధర్మరాజు ఆసభను నధిష్ఠించి దశయోజనవిస్తీర్ణం బగు రత్న
సింహాసనమున నాసీనుడై వింజామరహస్తలగు అప్పరస్త్రీలచే వీజతుఁ
డగుచు నుండును.

గంధర్వాణాం సమూహాశ్చ సంఘశఞ్చాస్పరోగణాః,
గీతవాదిత్రవృత్త్యాద్యైః పరితస్సేవయంతి తమ్. 3౪

మృత్యునా పాశహస్తేన కాలేన చ బలీయసా,
చిత్రగుప్తేన చిత్రేణ కృతాంతేన నిషేవితః. 3౫

పాశదండధరై రుగ్రై ర్నిదేశవశవర్తిభిః,
ఆత్మతుల్యబలై ర్నానానుభవైః పరివారితః. 3౬

గంధర్వసమూహంబులును అస్పరోగణంబులును సంగీతములఁ
బాడుచు నృత్యములఁ జేయుచు నతనిని సేవించుచుండురు. మఱియు
మృత్యువును పాశహస్తాడగు కాలుడును చిత్రగుప్తాడును కృతాంతుఁ
డును ఆయముని సేవించెదరు. మఱియు పాశదండధరులును నిదేశ
వర్తులును ఆత్మతుల్యబలులును అగు యమభటులు సైతము నతనికిఁ
జాట్టు నుండురు.

అగ్నిష్వాత్తాశ్చ పితరః సోమపాశ్చోష్ణపాశ్చ యే,
స్వధావంతో బర్హిషదో మూర్తామూర్తాశ్చ యే ౪౧! 3౭

అర్యమాద్యాః పితృగణా మూర్తిమంతస్తథా పరే,
సర్వే తే మునిభిస్సార్ధం ధర్మరాజముపాసతే. 3౮

ఆత్మిర్యశిష్టః పులహో దక్షః క్రతురథాంగిరాః,
జామదగ్న్యభృగు శైచ్చైవ పులస్త్యోఽగస్త్యనారదాః. 3౯

ఏతే చాన్యే చ బహవః పితృరాజసభాసదః,
న కక్యాః పరిసంఖ్యాతుం నామభిః కర్తృభిస్తథా. ౪౦

మఱియు అగ్నిష్వాత్తులును సోమపులును ఉష్ణపులును అగు
పితరులును అర్యమాద్యాదిపితృగణంబులు మునిసహితులై ధర్మరాజు
నుపాసించుచుండురు. అత్రియు వసిష్ఠుడును పులహాడును దక్షుడును
క్రతువును అంగిరుడును జామదగ్న్యుడును భృగునుహర్షియు పుల
స్త్యుడును అగస్త్యుడును నారదుడును మొదలగు మహర్షు లందఱు

ధర్మసభను నాసీనులై ధర్మరాజును సేవించుచుండును. ధర్మసభ నున్న వారిని లెక్కించుటకు ఎవ్వరికి శక్యంబు గాను.

వ్యాఖ్యాభిర్ధర్మశాస్త్రాణాం నిర్ణేతాః యథాతథమ్,
సేవంతే ధర్మరాజు తే శాసనాత్పరమేష్ఠినః.

౪౧

ధర్మనిర్ణేతలు ధర్మశాస్త్రములకు యథార్థం బగు వ్యాఖ్యను జేయుచు బ్రహ్మశాసనంబున నతనిని సేవింపుదురు.

రాజానస్సూర్యవశీయాస్సోమవంశ్యాస్తథాపరే,
సభాయాం ధర్మరాజు తే ధర్మజ్ఞాః పర్యుపాసతే.

౪౨

మనుద్దిలీపో మాంధాతా సగరశ్చ భగీరథః,
అంబరీషోఽపరణ్యశ్చ ముచుకుంఠో నిమిః పృథుః.

౪౩

యయాతిర్న హుమః పూరుష్టుష్ట్యంబిశ్చ శిబిర్నలః,
భరతశ్శంతనుః పాండుర్నసాస్త్రాక్షున వీరచ.

౪౪

ఏతే రాజర్షయః పుణ్యాః కీర్తిమంతో బహుశ్రుతాః,
ఇష్టాఽశ్వమేధై ర్బహుభిర్జాతా ధర్మసభాసదా.

౪౫

మఱియు మనువు డిలీపుఁడును మాంధాతయు సగరుఁడును భగీరథుఁడును అంబరీషుఁడును అనరణ్యుఁడును ముచుకుండుఁడును నిమియు పృథుచక్రవర్తియు యయాతియు నహుమఁడును పూరువును దుష్ట్యంతుఁడును శిబియు నలుఁడును భరతుఁడును శంతనుఁడును పాండురాజును కార్తవీర్యార్జునుఁడును మొదలగు సూర్యవంశ్యులను చంద్రవంశ్యులను అగు మహారాజులు అనేకాశ్వమేధంబుల నాచరించుటంజేసి ధర్మసభాసదులై ధర్మరాజును సేవించెదరు.

సభాయాం ధర్మరాజస్య ధర్మవీర ప్రవర్తతే,
న తత్ర పక్షపాతోఽస్తి నాన్యత్రం చ న మత్సరః.
సభ్యాస్సర్వే శాస్త్రవిదస్సర్వే ధర్మపరాయణాః,
తస్యాం సభాయాం సతతం వై వస్వతముపాసతే.

౪౬

౪౭

ఆధర్మసభను ధర్మ మెల్లపుడు నుండును. పక్షపాతము అన్యతము మిత్రము నచ్చుట లేవు. సభ్యు లందఱు శాస్త్రవిదులును ధర్మపరాయణులును అయి యముని నుపాసించుచుండురు.

ఈదృశీ సా సభా తార్క్ష్య! ధర్మరాజో మహాత్మనః,
స తాం పశ్యంతి యే పాపాః దక్షిణేన పథా గతాః.

౪౮

ఓగరుడుడా! ధర్మ సభ ఇట్లుండును. అసభను దక్షిణమార్గము
ద్వారా వెళ్లెడి పాపులు చూడరు.

ధర్మరాజపురే గతుం చతుర్థాగ్రా భవంతి చ,
పాపిణాం గమనే పూర్వం స తు తే పరికిర్తితః,
పూర్వాదిభి స్త్రిభి ర్నర్తై ర్యే గతా ధర్మమండిరే,

౪౯

తే వై సుకృతినః పుణ్యై ర్నస్థాం గచ్ఛంతి తా ఇచ్ఛిణుః.

౫౦

ఓగరుడుడా! ధర్మరాజపురంబును బ్రవేశించుటకు నాలుగు
ద్వారంబులు గలవు. పాపాత్ములు జనుదెంచు దక్షిణమార్గవృత్తాంతము
నిదివరకే నీకు జెప్పియున్నాను. పూర్వాదిచార్గముల ద్వారా యమ
పురంబునకు పుణ్యాత్ములు జనుదెంచెను. వాగల వృత్తాంతమును
జెప్పెద వినుము.

పూర్వ మార్గస్తు తత్రైకస్సర్వ భోగసమన్వితః,
పారిజాతతరుచ్ఛాయాఽచ్ఛాదితో రత్నమండితః,
విమానగణసంక్లిష్టో హంసావళివిరాజితః,
విధుమాఽరామసంక్లిష్టః పీయూష ద్రవసంయుతః.

౫౧

౫౨

తూర్పుద్వారపు వృత్తాంతమును జెప్పెద వినుము. ఆచార్గము
సర్వభోగసమన్వితమై కల్పవృక్షపునీడలచే నలరారునదై రత్నమండి
తంబై విమానగణసంక్లిష్టమై హంసరాజవిరాజితంబై విద్రుమారామం
బులచే నొప్పారుచు అమృతద్రవసంయుతమై గలుండును.

తేన బ్రహ్మర్షయో యాంతి పుణ్యా రాజన్వయోఽమలాః,
అప్సరోగణ గంధర్వ విద్యాధర మహారగాః,
దేవతారాధకాశ్చన్యే శివభ క్తిపరాయణాః,

౫౩

గ్రీష్మే ప్రపాదానరతాః మాఘే కాష్ఠప్రదాయినః,
విశ్రామయంతి వర్షాను విరక్తా దానమానతః,
దుఃఖతస్యామృతం బ్రూతే డదతే హ్యశ్రమంతు యే.

౫౪

౫౫

సత్యధర్మరతా యే చ శ్రోధలోభవివర్జితాః,
 పితృమౌత్సవః యేభక్తా గురుశుశ్రూషణేరతాః, ౧౬
 భూమిదా గృహదా గోదా విద్యాదానప్రదాయకాః,
 పురాణవక్తృశ్రోతారః పారాయణపరాయణాః, ౧౭
 ఏతే సుకృతినశ్చాప్యే పూర్వద్వారే విశంతి చ,
 యాంతి ధర్మసభాయాం తే సుశీలాశ్శుద్ధబుద్ధయః, ౧౮

పుణ్యాత్ము లగు బ్రహ్మక్షులును నిర్మలు లగు రాజక్షులును అష్ట
 గోగణంబులును గంధర్వులును పిద్యాధరులును ఉరగులును దేవతారా
 ధకులును శివభక్తిపరాయణులును గ్రీష్మకాలంబున చలివేంద్రబెట్టిం
 చువారలును శీతకాలంబున శీతనాశనార్థమై కావ్యప్రదాతలును వరా
 కాలంబున వర్షంబులచే బాధితు లగు పథికులను దానమానములచే
 బూజించువారలును దుగ్ధిభాత్ములను నోదార్పువారలు నాశ్రమదాత
 లును సత్యధర్మరతులును శ్రోధలోభవివర్జితులును పితృమౌత్సవభక్తులును
 గురుశుశ్రూషణులును భూమిదాతలును గృహదాతలును గోదాత
 లును విద్యాదాతలును పురోవక్తృలును పురాణశ్రోతలును పారాయణ
 పరులును మొదలగుపుణ్యాత్ములు పూర్వద్వారమున యమపురంబును
 బ్రవేశించి ధర్మసభకుఁ జనెదరు.

ద్వితీయస్తోత్రో మార్గో మహారథకైర్వృతః,
 నరయానసమాయుక్తో హరిచందనమండితః, ౧౯
 హంససారససంక్షీర్ణశ్చక్రవాకోవిశోభితః,
 అమృతద్రవసంపూర్ణస్తత్ర భాతి సరోవరః, ౨౦

రెండవదియు త్తరమార్గము. అమృతది అనేకమహారథవృతంబును
 నరయానససమాయుక్తంబును హరిచందనభూషితంబును అయి యలరా
 రుచుండును. హంససారససంక్షీర్ణంబును చక్రవాకపరిశోభితంబును
 అమృతరసోదకసంపూర్ణంబును అగు సరోవర మాయా త్తరమార్గంబున
 ప్రకాశించుచున్నది.

అనేన పైదికా యాంతి తథాభ్యాగతపూజకాః,
 దుర్గా భావ్యోశ్చ యే భక్తా స్తీర్థస్నాతాశ్చ పర్వను, ౨౧
 యే మృతా ధర్మసంగ్రామే ఒసశనేన మృతాశ్చ యే,

వారాణస్యాం గోగ్రహే చ తీర్థతోయే మృతా పథః. ౬౨
 బ్రాహ్మణాద్దే న్యామికార్యే తీర్థక్షేత్రేషు యే మృతాః,
 యే మృతా దేవవిధ్వంసే యోగాభ్యాసేన యే మృతాః. ౬౩
 సత్పాత్రపూజకా నిత్యం మహాదానపితృభ్య యే,
 ప్రవిశం త్యుత్తరే ద్వాదే యాంతి ధర్మసభాం చ తే. ౬౪

వేదచోదితకర్తాచరణతత్పరులు అభ్యాసతపూజలు దుర్గాభక్తులు భాస్కరభక్తులు పూజకాలుంబులు బుద్ధాతీర్థమాలాపరుల ధర్మయుద్ధంబున మృతి బొందినవారలు అనశనవ్రతమును స్వీకరించి మృతి బొందినవారలు కాశీక్షేత్రంబున బ్రహ్మతీర్థంబున మృతి బొందినవారలు దేవబ్రాహ్మణకార్యంబుల మరణించినవారలు పూజాతీర్థంబుల మరణించినవారలు దేవవిధ్వంసముచుడు మరణించినవారలు యోగముచే శరీరమును విడచినవారలు సత్పాత్రపూజకులు మహాదానపరాయణులు ఈ ఉత్తరద్వారమున యమపురమును బ్రవేశించి ధర్మసభను బ్రవేశించెదడు.

తృతీయః పశ్చిమో మార్గో రత్నమందిరమండితః,
 సుధారసపదార్పణదీర్ఘి కాఖిర్విరాజితః. ౬౫
 విరావతకులోద్భూతమత్తమాతంగసంకులః,
 ఉచ్చైశ్చ శ్రవస్సముత్పన్నహయరత్నసమున్నతః. ౬౬
 ఏతేనాత్మపరా యాంతి సచ్చాస్త్రపరిచింతకాః,
 అనన్యవిష్ణుభక్తాశ్చ గాయత్రీమంత్రజాపకాః. ౬౭
 పరహింసాపరిద్రవ్యపరదారపరాఙ్ముఖాః,
 స్వదారనిరతాస్సంతస్సాన్నికా వేదపాఠకాః. ౬౮
 బ్రహ్మచర్యవ్రతధరా వాసప్రస్థాస్తపస్వినః,
 శ్రీపాదసన్నాత్యపరాస్సమలోష్ఠాశ్చ కాంచనాః. ౬౯
 జ్ఞానవైరాగ్యసంపన్నాస్సర్వభూతహితే రతాః,
 శివనిష్ఠావ్రతకరాః కర్తృబ్రహ్మసమర్పకాః. ౭౦
 ఋణైస్త్రీఖిర్వినిర్ముక్తాః పంచయజ్ఞరతాస్సదా,
 పితౄణాం శ్రాద్ధదాతారః కాలే సుధ్యాముపాసకాః. ౭౧
 సీచసంగవినిర్ముక్తా స్సత్సంగతిపరాయణాః,

ఏతేఽస్సరోగజైర్యుక్తా విమానవరసంస్థితాః, 29

నుధాసానం ప్రకుర్వంతో యాంతి తే ధర్మమందిరమ్,
విశాంతి పశ్చిమద్వారే యాంతి ధర్మసఖాఽంతరే. 23

మూఁడవదశపశ్చిమద్వారము అయ్యది రత్నమందిరమండితంబును అమృతోపమానచలపూర్ణదీర్ఘకావిరాజితంబును ఐరావతికులోత్పన్నమత్తమాతంగసంకులంబును ఉచ్చైశ్చవఃశలీనహయరత్నసంయుతంబును నై ప్రకాశించుచున్నది ఆత్మపరులు శాస్త్రపరిచితసపరులు అనన్యవిష్టుభక్తులు గాఢప్రీతిపఠితరులు పరహింసాపరద్రవ్యపరదారపరాఙ్ముఖులు స్వదారినిరతులు నిత్యాగ్నిహోత్రులు వేదపాఠకులు బ్రహ్మచర్యరతులు వాసప్రస్థాశ్రమపరాయణులు తపస్వులు సన్న్యాసపరాయణులు సనులోష్ఠాశ్రకాంచనులు జ్ఞానవైరాగ్యసంపన్నులు సర్వభూతిహితులు శివవిష్ణువ్రతాచరణపరాయణులు కర్మలను బ్రహ్మర్షణము చేయువారలు పితృదేవర్షిఋణవిముక్తులు పంచమహాయజ్ఞపరులు పితరులకు శ్రాద్ధంబులచే దృప్తిబొందించువారలు సకాలంబున సంధ్యోపాసకులు నీచులతోఁ జెలిమి చేయునివారలు సత్సంగపరాయణులు అగువారలు అస్సరోగణయుక్తలై విమానారూఢులై అమృతపానంబు జేయుచు పశ్చిమద్వారమున యమపురమును ప్రవేశించి ధర్మసభకు వెల్లెడరు.

యమస్తానాగతాస్తప్తస్త్వా స్వాగతం వదతే ముహూః,
సముత్థానం చ కురుతే తేషాం గచ్ఛతి సముఖమ్. 28

లిదా చతుర్భుజో భూత్వా శంఖచక్రగదాసిఘృత్,
పుణ్యకర్తారతానాం చ స్నేహాన్నిత్రవ దాచరేత్,
సింహాసనం దదత్యాశు నమస్కారం కరోతి చ, 27

పాద్యార్ఘ్యం కురుతే పశ్చాత్పూజతే చందనాదిభిః, 26

ఇట్లు చనుదెంచిన పుణ్యాత్ములఁ జూచి యముండు మాటిమాటికి స్వాగతవాక్యంబులఁ బలుకును. లేచి వారలకు సముఖముగా వెల్లును. అప్పుడు చతుర్భుజుడై శంఖచక్రగదానందకంబుల ధరించి పుణ్యాత్ములగు వారలకు మిత్రునివలె ఉపచారముల నాచరించి సింహాసన మిచ్చి నమస్కారము జేసి అర్ఘ్యపాద్యదులచేఁ బూజించును.

సమస్కర్వంతు భోసభ్యా! జ్ఞానినం పరమాదరాత్,
ఏష మే మండలం భిత్వా బ్రహ్మలోకం ప్రయాన్యతి.

22

యముం డీట్లు స్వయముగాఁ బూజించి సభ్యులం జూచి ఓసభ్యులారా! మీరలు ఈపుణ్యాత్మునికి నమస్కరింపుఁడు. ఈలేడు నామండలమును భేదించిఁగొని బ్రహ్మలోకమునకు వెళ్లును. కాఁబట్టి మీరందఱు ఈతనికి నమస్కరింపుఁడని సభ్యులతోఁ జెప్పును.

భో భో బుద్ధిమతాం శ్రేష్ఠా! సరక క్లేశభీరవః,

భవద్భిస్సాధితం పుణ్యైర్దేవత్వం నుఖదాయకమ్.

2౪

మానుషం దుర్లభం ప్రాప్య నిత్యం యస్తు స సాధయేత్,

స యాతి సరకం ఘోరం కోఽన్యస్తస్మాదచేతనః.

2౫

అస్థిరేణ శరీరేణ యోఽస్థిరైశ్చ ధనాదిభిః,

సంచినోతి స్థిరం ధర్మం స ఏకో బుద్ధిమాన్మరః.

౨౦

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన కర్తవ్యో ధర్మసంచయః,

గచ్ఛద్భ్యం పుణ్యవత్ స్థానం సర్వభోగసమన్వితమ్.

౨౧

ఇతి ధర్మవచస్పృత్వా తం ప్రణమ్య సఖాం చ తామ్,

అమరైః పూజ్యమానాస్తేస్తూయమానా మునీశ్వరైః.

౨౨

విమానగణసంక్రీడాః ప్రయాంతి పరమం పదమ్,

ఏదవ పుణ్యాత్ములం జూచి “ఓ బుద్ధిమద్వరిష్ఠులారా! నారక క్లేశభీరువులారా! నుఖదాయకం బగు దేవత్వమును సంపాదించిఁగొన్నారు. దుర్లభం బగు మానుషజన్మము నెత్తి ఎవ్వరు సత్యం బగు ధర్మమును సాధింప రట్టివారలు ఘోరంబగు సరకమును బొందుదురు. వారి కంటె నచేతనుఁడు మఱియొకఁ డుండఁబోఁడు. అస్థిరముగ మానుషశరీరముచే స్థిర మగు ధర్మము నుపార్జించిన యితఁడు బుద్ధిమంతులలో శ్రేష్ఠుఁడు. కాఁబట్టి సర్వవిధములచే ధర్మమును సంపాదింపవలెను. సర్వభోగసమన్వితం బగు పుణ్యస్థానమునకుఁ బొందు” అను యముని పలుకులను విని యితనికి యతని సభకును నమస్కరించి దేవతలచేఁ బూజింపఁబడుచు మునీశ్వరులచే స్తోత్రములు జేయఁబడుచు విమానగణ సంక్రీడ్తులై పరమపదమును బొందుదురు.

కేచి ధర్మసఖాయాం హి తిష్ఠంతి పరమాదరాత్.

౨౩

ఉషిత్యా తత్ర కల్పంతం భుక్త్వా భోగానమానుషాన్,
 ప్రాప్నోతి పుణ్యకేషేణ మానుష్యం పుణ్యదర్శనమ్. ౮౪
 మహాధనీ చ సర్వజ్ఞస్సర్వశాస్త్రవిశారదః,
 పునస్సాన్విత్యచిచారేణ తతో యతి పథాం గతిమ్. ౮౫
 ఏతత్రే కథితం సర్వం త్వయా పృష్టం యమాలయమ్,
 ఇదం శృణ్వన్నరో భక్త్యా ధర్మరాజసభాం వ్రజేత్. ౮౬

కొండలు ఆధర్మసభయందే పరమాదరంబున నుండురు. అచ్చట
 కల్పంతమువలకునుండి దివ్యభోగముల ననుభవించి పుణ్యకేషముచే
 మరల పుణ్యం బగు మానుషఃస్థ నెత్తి మహాధనుడును సర్వశాస్త్ర
 విశారదుడును అయి మరల ఆత్మవిశారముచే పరమపదమును బొందును.
 ఓగరుడుడా! యమాలయప్రత్యంతకమును జెప్పినాను. దీనిని భక్తితో
 వినువారలు ధర్మరాజసభకు నేగుదురు.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సాంక్షికోద్ధారే-ధర్మరాజసగర
 నిరూపణోనామ చతుర్దశోఽధ్యాయః.

పంచదశాధ్యాయము.

శ్రీమహావిష్ణువు గరుడునకు విశ్వాత్మల జన్మకర్తల
నిరూపించి చెప్పట.

గరుడ ఉవాచ:—

ధర్మాత్మా స్వర్గతిం భుక్త్వాజాయతే విమలే కులే,
అత స్తస్య సముత్పత్తిం జననీజతరే వడ. ౧
యథా విచారం కురుతే దేహేఽస్మిన్సుకృతీ జనః,
తథాహం శ్రోతుమిచ్ఛామి వడ మే కరుణానిధే! ౨

ఓభగవానుడా! పుణ్యాత్మఁడు బృహ్లాదిపుణ్యలోకంబులకుం జని
యచ్చట దివ్యభోగంబుల ననుభవించి పుణ్యశేషముతో భూలోకం
బునకుం జని శుద్ధవంశంబునఁ బుట్టి యాత్మవిచారముచే మరల స్వర్గతిని
బొందు నని యానతచ్చితివిగదా! కాబట్టి పుణ్యాత్మఁడు తల్లి గర్భమును
బ్రవేశించినది మొదలు ఎట్లు సంచరించునదియు ఎట్టిట్టి విచారము
జేయునదియు నాకుఁ దెలియఁజెప్పుమా యని గరుడుం డడిగెను.

శ్రీ భగవానువాచ:—

సాధు పృష్టం త్వయా తార్క్య! పరం గోప్యం వదామి తే,
యస్య విజ్ఞానమాత్రేణ సర్వజ్ఞత్వం ప్రజాయతే. 3
వత్సామి చ శరీరస్య స్వరూపం పారమార్థికమ్,
బ్రహ్మాండగుణసంపన్నం యోగినాం ధారణాస్పదమ్. ౪
షట్పుక్రచింతనం యస్మిన్యథా కుర్వంతి యోగినః,

అస్మిన్ సుకృతినాం జన్మ దేహే వైరాజధారణమ్. షట్పుక్రచింతనం చైవ
హరిః పంచదశేఽబ్రహ్మే. పూర్వాధ్యానాంతే “ఉపిత్వాశ్రమకల్పాంతం భుక్త్వా
భోగా నమానుషేణ, ప్రాప్నోతి పుణ్యశేషేణ మానుష్యం పుణ్యదర్శనం, పున స్సాన్విత
విచారేణ తతో యతి పరాంగతి”. మిత్యుక్తమ్. ఇదానీం గరుడ స్తదనవాదపూర్వ
కం సుకృతిన స్సముత్పత్తిం పృచ్ఛతి. ధర్మతేతి ద్వాభ్యామ్. ౧, ౨. అత్రోత్తరం శ్రీ
భగవానువాచ. యథ దధ్యాయసమాప్తి. 3, ౪. ధ్యానం యథా కుర్వంతి త చ్ఛృ

బ్రహ్మరంధ్రే) చిదానందరూపధ్యానం తథా శృణు.

ఓగరుడుడా! బాగుగ నడిగితివి. నీవు ప్రశ్నించిన ప్రశ్నము గోప్య మైనను జెప్పెదను. దేనిని తెలిసికొనుటవలన సర్వజ్ఞత్వము కలుగునో ఏది బ్రహ్మాండగుణసంపన్నమై యోగులకు ధారణాస్పదమై వెలయుచుండునో యోగులు దేనియందు పట్టుకొనితనమును జేయుచుందురో బ్రహ్మరంధ్రంబున చిదానందరూపధ్యానము జేయుదురో అట్టి పారమార్థికం బగు శరీరవ్యరూపమును జెప్పెద విషయము అని భగవానుడు పలికెను.

శుచీనాం శ్రీమతాం గేహే జాయతే సుకృతీ యథా,

తథా విధానం నియమం తత్త్విత్రోః కథయామి తే.

౧

పుణ్యాత్ముడు శుచు లగు శ్రీమంతలు గృహంబులం దెట్లు జనించును? తత్త్వితుల కెట్టి నియమము లున్నవి? వానిని జెప్పెద వినుము.

ఋతుకాలే తు నారీణాం త్యజేద్దినచతుష్టయమ్,

తావన్నాలోకయే ద్వక్త్రం పాపం వపుషి సంభవేత్.

౨

స్నాత్వా సచేలం సా నారీ చతుర్థేఽపాని శుద్ధ్యతి,

సప్తహతిత్వదేవానాం భవేద్ద్యోగ్యా వ్రతార్చనే.

౩

స్త్రీలు రజస్వల లైనపుడు మొదటి నాలుగుదినములయందు తన్మఖము జూచిన పాపము లభించును. కాఁబట్టి మొదటి నాలుగురోజులు వినువవలెను. నాలవదినంబున సచేలస్నానము జేసినతోడనే పరిశుద్ధురాలగును. ఏడవదినము మొదలు పితృకర్మలం దర్హురాలగును.

సప్తహమధ్యే యో గర్భస్య భవేన్నలిశాయః,

ప్రాయశ్చింత్యంభవత్వత్ పుత్రస్త్వష్టాహమధ్యతః.

౪

యుగ్మాను పుత్రా జాయంతే స్త్రీయోఽయుగ్మాను రాత్రిషు,

పూర్వం ప్రకముత్సృజ్య తస్మాద్యుగ్మాను సంవిశేత్.

౫

ఏడుదినములలో సంభవించు గర్భము పాపచిత్తము కలదగును. ఎనిమిదిదినంబులలోఁ దిరుచుగాఁ బుత్రులు సంభవించుదు సరిదినంబులఁ

జ్యోతి. ౫. యథా యేన విధానేన తత్త్విత్రోః తస్య మాతాపిత్రోః. ౬. పాపం యాతదిం ద్ర్య బ్రహ్మహత్యా సంభవతి. ౭-౧౦. సామాన్యః గర్భధారణేసాధారణా ఏవ.

బుత్తులును బేసిదినంబులఁ బుత్రికలును జన్మించెదరు. కాఁబట్టి మొదటి ఏడురోజులను విడచి అనంతరదినంబులలో యుగ్మదినంబులందు స్త్రీలతో భోగింపవలెను.

షోడశ ద్దుర్నిశా స్త్రీణాం సామాన్యాస్సముదాహృతాః,
యా వై చతుర్దశీ రాత్రి ర్గర్భ స్థితి తత్ర వై. ౧౧
గుణభాగ్యనిధిః పుత్ర స్తదా జాయేత ధార్మికః,
సా నిశా ప్రాకృతై ర్జీవై ర్మ లభ్యేత కదాచన. ౧౨

ముతుదినంబు లగు పనియాఱుదినంబులలో సాధారణముగా స్త్రీలకు గర్భోత్పత్తి యగుచుండును. ఆషోడశదినంబులలో పదునాలవ రాత్రి గర్భోత్పత్తికి మిగులఁ బ్రకృత మైనది. ఆ పదునాలవరాత్రి యందు గర్భోత్పత్తియైన శిశువు సకలగుణములకు భాగ్యమునకు నిధియు ధార్మికుఁడును అగును. సామాన్యమానవుల కారాత్రి ఎప్పుడును లభింపదు.

పంచమేఽహని నారీణాం కార్యం మధురభోజనమ్.
కటు ట్కారం చ తీక్షణం చ త్యాజ్య ముష్ణం చ దూరతః. ౧౩
తత్ తేత్ర మోషధీపాత్రం బీజం చా ప్యమృతాయితమ్,
తస్మిన్నుప్సానరస్సాస్వామీ సమ్యక్ఫలమవాప్నుయాత్. ౧౪

పంచమదినము మొదలు స్త్రీలకు మధురభోజనము బెట్టవలెను. కటువులైనదియు ట్కారమైనట్టియు తీక్షణమైనట్టియు వేడిదైనట్టియు భోజనము బెట్టగూడదు. ధాన్యాదుల గుత్పత్తిస్థానం బగుతేత్రంబును

౧౧. గుణాః విచారణయః భాగ్య మైశ్వర్యం తేహం నిధిః నిదానస్థానం - ప్రాకృతైః నిర్భాగైః. ౧౨. పంచమేఽహనేతులక్షణం పంచమదినా దారభ్య షోడశ ద్దుర్నిశాపర్యంతమ్. ౧౩. తత్ తేత్ర మోషధీపాత్రమితి. ఓషధీనాం ఏలాదిధాన్యానాం పాత్రం ఉత్పత్తిస్థానం తత్ ప్రసిద్ధం తేత్రం యథాకంటకగుల్మదినిరసనేన తదుపయోగి ద్రవ్యాంతరమేతేనేన జలనేచనేన కృషియోగ్యం విధాయ తస్మిన్నుప్సాన బీజం వాపయత్వా ప్సామీ కర్షకః స్థూలాన్నరూపం ఫలం ప్రాప్నోతి. తథాఽత్రాపి ఓషధీపాత్రం శుక్రోత్పత్తిస్థానం తత్ గర్భరూపం తేత్రం కటుఁకరాదిభోజనం పరిత్యజ్య మాధుర్యభోజనం కారయత్వా వీర్యసేచనం చ కృత్వా తస్మిన్నుప్సాన్వామీ పితా సమ్యక్ ధార్మికపుత్రరూపం ఫలం ప్రాప్నుయా దిత్యర్థః. ౧౪.

శుభ్రపరచి బీజములు చల్లిన యెడల ధాన్యాదులు బాగుగ ఫలించిన రీతి పుత్రోత్పత్తి హేతుభూతం బగు గర్భక్షేత్రమును మధురభోజనముచే బాగుపరచి బీజమునుంచినయెడల ధర్మాత్మ లగు బుత్రులు జన్మించుదురు.

తాంబూలపుష్పశ్రీఖండైస్సంయు క్తశ్శుచివస్త్రభృత్,
ధర్మ మాదాయ మనసి నుతల్పం సంవిశేత్సుమాన్. ౧౫

పురుషుడును తాంబూలము వేసికొని పువ్వులను మెడను శిఖను ధరించి గంధ మలందికొని శుక్లవస్త్రముల ధరించి మసంబున ధర్మమును జింతింపుచు శయ్యను నధిష్ఠించి భార్యతో భోగింపవలెను.

నిషేకసమయే యాదృ జ్ఞరచి త్రవికల్పనా,
తాశ్చక్స్వభావసంభూదిజ్జంతుర్విశతి కుక్షిగః. ౧౬

చైతన్యం బీజభూతం హి నిత్యం శుక్లే వ్యవస్థితమ్,
కాయశ్చిత్తం చ శుక్రంచ యదా హ్యేకత్వమాప్నుయాత్. ౧౭

తదా ద్రావ మవాహ్నతి యోషిర్దర్భశయే నరః,
శుక్రకోణితసంయోగా త్పిండోత్పత్తిః ప్రజాయతే. ౧౮

పరమానందః పుత్రో భవేద్గర్భగతః కృతీ,
భవంతి తస్య నిఖిలాః క్రియాః పుంసవనాదికాః. ౧౯

జన్త ప్రాహ్నతి పుణ్యాత్తా గ్రహేషూచ్ఛగతేషు చ,
తజ్జన్త సమయే నిప్రాః ప్రాప్నువంతి ధనం బహు. ౨౦

విద్యావినయసంపన్నో వర్ధతే పితృవేక్షణి,
సతాం సంగేన స భవేత్పిర్వాగమవిశారదః. ౨౧

దివ్యాంగనాదిభోక్తా స్యాత్తారుణ్యే దానవాన్ధనీ,

మధుర్యభోజనాదిభిః స్త్రీజాం విధానం నియమముక్త్వా పురుషాణా మాహ-తాంబూలతి. మతల్పం 'సారదామయి'మిత్యాద్యుక్తప్రకారం శయ్యాం గంవిశేత్, స్థితో భూయాత్. ౧౫. నిషేకసమయే రతికాలే యాదృక వికల్పనా శుభాశుభవాసనా భవతి తాదృశ్యేన స్వభావస్య ఉత్పత్తి రస్య స జంతుః విశతి గర్భప్రవిష్టభవతి. ౧౬. చైతన్యం బీజ-కాయః అభిలాషపూర్తిః. ౧౭, ౧౮. కృతీ పుణ్యాత్మ. ౧౯, ౨౦. పూర్వ మితి పూర్వజన్తని కృతానాం తపతడినాం ఫల స్యాదయాత్ భోక్తా ౨౧ భవేత్. తథాచ స్మృతిః. "భోజ్యం భోజ్యవశక్త్య రతిశక్తి ర్వరప్తియః,

పూర్వం కృతతప స్తీర్థమహాపుణ్యఫలోదయాత్. ౨౨

తతశ్చ యతః నీత్య మాత్మానాత్మ విచారణే,
అధ్యారోపాపవాదాభ్యాం కురుతే బ్రహ్మచింతనమ్. ౨౩

సంభోగసమయంబున నెట్టి చింత యుండునో అట్లు చింతించు మనంబు గలిగియుండునట్టి జాతువు గర్భంబును ప్రవేశించును. బీజ భూతుం డగు జీవుండు ఎల్లపుడును శుక్రమునందుండును. అభిలాష పూర్తియు చిత్తంబును శుక్రమును ఏకత్వము బొందినపుడు నరుండు స్త్రీగర్భంబున ద్రవత్వము బొందును. అప్పుడు శుక్లశోణితసంయోగం బువలన పిండోత్పత్తి యగును. పరమానందప్రదుండగు పుత్రుండు గర్భ మును ప్రవేశించును. అట్టి పుణ్యాత్మనకు పుంసవనసీమంతాదికర్మలు క్రమంబున జరుగును గ్రహంబు లుచ్చాదులయం దున్నపుడు పుణ్యాత్మండు జన్మించును. ఆతని జన్మకాలమున బ్రాహ్మణులకు విశేషధనము లభించు. పిమ్మట విద్యావినయములు కలిగి తండ్రిగృహంబున వర్ధిల్లు చుండును. అనంతరము సత్సహవాసంబున సర్వకాస్త్రవిశారదుండగును. యశావనానస్థుని దివ్యాంగనాభోక్తయు దానముజేయువాడును ధనియునగును. పూర్వజన్మ సుకృతివిశేషంబును జేసి ఆత్మానాత్మ విచారణయందు ప్రవృత్తుడయి అధ్యారోపాపవాడంబుల బ్రహ్మచింతనము జేయును.

అస్యాసంగావబోధాయ బ్రహ్మణోఽన్వయకారిణః,
శ్రీత్యాద్యనాత్మవర్గస్య గుణాం స్తే కథయామ్యహమ్. ౨౪

విభవో దానక క్తిశ్చ నాత్మస్య తపఃః ఫలమితి. ౨౨. యతః యత్నవాకభవతి. అగర్వభూతాయాం రజ్జాసర్పారోపన ద్వస్తున ఆరోపోఽధ్యారోపః. తస్తు సచ్చిదా నందాద్వయం బ్రహ్మ. శ్రీత్యాద్యక్షానాంతసకలజడసమాహారకస్తు-ఆపవాదో నామ రజ్జావివర్తస్య రజ్జమాత్రన ద్వస్తువివర్త స్వాత్మస్తునో జ్ఞానాదేః ప్రపంచస్య వస్తుమా త్రత్వం-ఆభ్యాం అధ్యారోపాపవాదాభ్యాం త్వంపదార్థం సంకోభ్య 'సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ' తేన నానాస్తి కింజన' ఇత్యాది శ్రుత్యుక్తం బ్రహ్మచింతనం కురుతే. ౨౩. అన్వేతి. శ్రీత్యాదిషు అన్వయం కరోతి త్యన్వయకారిణోఽన్వయస్య బ్రహ్మణః ఆసం గావబోధాయ 'అసంగో న్యాయం పురుష' ఇతి శ్రుత్యుక్త జ్ఞానార్థం కథయామి త్యన్వయః. ౨౪. ఆనాత్మ విచారణ మాహ-శ్రీతిరిత్యాదిభిః. స్థూలభూతాః. అప్రపంచీ

క్షీతిర్వారి హవిర్యోక్తా వాయురాకాశ ఏవ చ,
స్థూలభూతా ఇమే ప్రోక్తాః పిండోఽయం పాంచభౌతికః. ౨౧

భూమ్యాదులయం దన్వయకారి యగు బ్రహ్మయొక్క అసంగ
జ్ఞానార్థమై భూమ్యాద్యనాత్మ వర్గ మందలి గుణములను నీకుఁ జెప్పెదను.
పృథ్వీప్రేజోవాయురాకాశము లని స్థూలభూతము లైదు. మానవ
శరీర మీపంచభూతంబులవలన నుత్పత్తి యగుటచే పాంచభౌతిక మనఁ
బడుచున్నది.

త్వఃస్థిరాడ యో రోమ మాంసం చైవ ఖగేశ్వర!,
ఏతే పంచమయా భూమేర్దుణాస్తే పరికీర్తితాః. ౨౨

లాలా మూత్రం తథా శుక్రం మజ్జా రక్తం చ పంచమమ్,
అసాం పంచగుణాః ప్రోక్తాస్తేదసోఽపి నిశామయ. ౨౩

క్షుధా తృషా తథాఽలస్యం నిద్రా కాంతి స్తథైవ చ,
తేజఃపంచగుణం తార్క్ష్య! ప్రోక్తం సర్వత్ర యోగిభిః. ౨౪

ఆకుంచనం ధావనం చ లఘునం చ ప్రసారణమ్,
చేష్టితం చేతి పంచైవ గుణా వాయోః ప్రకీర్తితాః. ౨౫

ఘోషశ్చింతా చ శూన్యత్వం తథా మోహశ్చ సంశయః,
ఆకాశ్య గుణాః పంచ జ్ఞాతివ్యాస్తే ప్రయత్నితాః. ౩౦

చర్మము ఎముకలు నాడులు రోమములు మాంసము అని
భూమిగుణము లైదు. లాల మూత్రము శుక్రము మజ్జా రక్తము అని
ఉదకమున కైదు గుణములు కలవు ఆకలి దాహము ఆలస్యము
నిద్రా కాంతి అని అగ్నిగుణము లైదు. ఆకుంచన ధావన లంబన ప్రసా
రణ చేష్టితంబులని వాయుగుణంబు లైదు. ఘోష చింతా శూన్యత్వ
మోహచింత లని ఆకాశగుణము లైదు.

మనో బుద్ధి రహంకార శ్చిత్తం చేతి చతుష్టయమ్,
అతఃకరణ ముద్దిష్టం పూర్వకర్మాధివాసితమ్. ౩౧

కృతాః. పాంచభౌతికః పంచీకృతపంచభూతోత్పన్నః. ౨౧. క్షీత్యాదిపంచభూ
తానాం గుణా నాహ-త్వగితి పంచభిః. ౨౨-౩౦. పూర్వకర్మాధివాసితం పూర్వ
జన్మకృతై శ్శుభాశుభకర్తృభిః. అధివాసితం శుభాశుభవాసనాయుక్తం భవతి. 'బుద్ధిః
కర్తానుసారిణీ' తి వచనాత్ బుద్ధి రిత్కుపలక్షణం. అంతఃకరణచతుష్టయమేవేత్యర్థః.

శ్రోత్రం త్వక్చక్షుషీ జిహ్వఘ్రాణంజ్ఞానేంద్రియాణి చ,
వాక్పాణిపాదపాయూపస్థాని కర్తేంద్రియాణి చ. 3౨
దిగ్వాతార్కప్రచేతోఽశ్వినహ్నింద్రోపేంద్రమిత్రశా,
జ్ఞానకర్తేంద్రియాణాం చ దేవతాః పరికీర్తితాః. 33

మనసు బుద్ధి అహంకారము చిత్తము అని పూర్వజన్మ కర్మ
పాపనలతో కూడియున్న అంతఃకరణము నాలుగువిధములుగ నుండు
ను. శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్దిహ్విఘ్రాణము అని జ్ఞానేంద్రియము లైదు.
వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలని కర్తేంద్రియము లైదు. జ్ఞానేంద్రియము
లలో శ్రోత్రత్వక్చక్షుర్దిహ్విఘ్రాణంబుల కై దింటికిఁ గ్రమంబుగా దిగ్వా
తార్కప్రచేతాశ్వినులును కర్తేంద్రియంబు లగు వాక్పాణిపాదపా
యూపస్థలకు వహ్నింద్రోపేంద్రమిత్రకులును అధిదేవతలు.

ఇడా చ పింగళా చైవ సుషుమ్నాభ్యా రృతీయశా,
గాంధారీ గజజిహ్వ చ పూషా చైవ యశస్విని. 3౪
అలంబుషా కుహూశ్చాపి శంఖనీ దశమీ తథా,
పిండమధ్యే స్థితా హ్యేతాః ప్రధానా దశ నాడికాః. 3౫

ఇడ, పింగళ, సుషుమ్న, గాంధారి, హస్తజిహ్వ, పూష, యశ
స్విని, అలంబుష, కుహూవు, శంఖని యని పాంచభౌతికశరీరంబున
ప్రధానంబు లగు నాడులు పది గలవు.

ప్రాణాపానసమానాభ్యా ఉదానో వ్యాన ఏవ చ,
నాగః కూర్మశ్చ కృకరో దేవదత్తో ధనంజయుః. 3౬
హృది ప్రాణో గుడేఽపానస్సమానో నాభిమండలే,
ఉదానః కంఠదేశే స్యా ద్వ్యానస్సర్వశరీరగః. 3౭
ఉద్గారే నాగ ఆభ్యాతః కూర్మ ఉన్మీలనే స్తృతః,
కృకరః యుత్కరో జ్ఞేయో దేవదత్తో విజృంభణే. 3౮
న జహతి మృతం వాఽపి సర్వవ్యాపీ ధనంజయుః,

3౧. ఉభయేంద్రియాణ్యాహ-శ్రోత్రమితి. 3౨. దిగాదయః పంచశ్రోత్రాదీనాం
యథాక్రమం దేవతాః. వహ్నిదయశ్చ వాగాదీనామితి. 33-3౫. ఆథ దశ
ప్రాణాకా స్థానకర్తృరహితానాహ-ప్రాణ ఇతి పార్థక్రిభిః. 3౬, 3౭. యుక్త్యుక్తః
యథాకర్త. 3౮. మృకశోపకారత్వం ధనంజయుః కర్త. 3౯. వ్యానో వాయుః

ప్రాణాపానసమానోదానవ్యానములని ప్రధానవాయువు లైదు. నాగకూర్మకృకర దేవద త్తధనంజయము లని ఉపవాయువు లైదు. ప్రాణము హృదిస్థానంబునను అపానము గుడస్థానంబునను సమానము నాభిస్థానంబునను ఉదానము కంఠస్థానంబునను వ్యానము సర్వకరీరంబునను నుండును. నాగము వాంతిని కూర్మము శేత్రోస్థిలనంబులను కృకరము తుమ్మును దేవదత్తము ఆవులింతను కలుగఁజేయును. సర్వవ్యాపియగు ధనంజయము మృతఁడైనను వడలక శరీరమునంటియుండును.

కబలైర్భుక్తమన్నం హి పుష్టిదం సర్వదేహినామ్. ౩౯
నయతే వ్యానకో వాయుస్సారాంశం సర్వనాడిషు,
అహరో భుక్తమాత్రో హి వాయునా క్రియతే ద్విధా. ౪౦
సంప్రవిశ్య గుడే సమ్యక్పృథగన్నం పృథగ్జలమ్,
ఊర్ధ్వమగ్నేర్జలం కృత్వా కృత్వాన్నం చ జలోపరి. ౪౧
అగ్నేశ్చాధస్త్వయం ప్రాణస్థిత్యాఽగ్నిం ధతుతే శనైః,
వాయునా ధ్వాయమానోఽగ్నిః పృథక్కిట్టం పృథగ్రసమ్. ౪౨
కురుతే వ్యానకో వాయుర్విష్వక్సం ప్రాపయేద్ద్రసమ్,

సమస్తజీవులు పుష్టిదం బగు నన్నమును భుజింప నడలి సారమును వ్యానవాయువు సర్వనాడులకు ప్రసరింపఁజేయును. అదెట్లనఁ వాయువు గుడస్థానమునఁబ్రవేశించి భుజింపఁబడిన యాహారమునందలి జలమును అన్నమును విభజించి అగ్నికి నూర్ధ్వభాగంబున నుడకమును దానికి మీఁదను అన్నము నుంచి అగ్నికిఁ గ్రిందిభాగంబున తానుండి మెల్లగా నగ్నిని ప్రజ్వలంపఁజేయును. ఇట్లు ప్రజ్వలంపఁజేయఁబడిన యగ్నియు అన్నమునందలిరసమును మలమును విభజించును. అంతట వ్యానవాయువు ఆ రసమును సర్వనాడులయందు ప్రసరింపఁజేయును

ద్వైరైర్ద్వాదశభిచ్ఛిన్నం కిట్టం దేహాద్భహిస్సృజేత్. ౪౩
శర్ణాత్ నాపికా జిహ్వా దంతా నాభిర్ముఖా గుడమ్,

సర్వశరీరవ్యాపకత్వాత్ సారాంశం రసం నయతే ప్రాపయతి. రసప్రాపకప్రకార మేవాహ - అహర ఇతి త్రిభిః. ౪౦-౪౨. భిన్నం రసాకృతగుర్భాకం కిట్టం మలం.

గుహ్యం శిరో వపుర్లోమ మలస్థానాని చక్షతే. ౪౪
 ఏవం సర్వే ప్రవర్తంతే స్వస్వకర్తణి వాయవః,
 ఉపలభ్యాఽత్మనస్సత్తాం సూర్యాఽలోకం యథా జనాః. ౪౫

పిదప కర్ణములు నేత్రములు నాసికము జిహ్వ దంతములు నాభి
 నఖములు గుడస్థానము గుహ్యము (శిశ్నము, యోని) శిరము శరీ
 రము లోమములు అసంబంధ ద్వాదశమాంశములద్వారా అగ్ని చే పృథ
 గ్భూతం బగు మలము శరీరమునుండి బయటికి వచ్చును. ఇట్లు సమ
 స్తవాయువులు ఆత్మసత్తను బొంది సూర్య ప్రకాశమును బొందిన
 మనుజులువలె తమతమ కర్తవ్యముందు ప్రవర్తించుచుండును.

ఇదానీం సరదేహస్య కృణు రూపద్వయం ఖగః!,
 వ్యావహారిక మేకం చ ద్వితీయం పారమార్థికమ్. ౪౬
 తిగ్రః కోట్యోఽర్థకోటి చ రోమాణి వ్యావహారికే,
 సప్తలక్షాణి కేశాన్స్యర్షభాః ప్రోక్తాస్తు వింశతిః. ౪౭
 ద్వాత్రింశద్దశనాః ప్రోక్తాస్సమాన్యాద్వినితాసుత!,
 మాంసం పలసహస్రం తు రక్తం పలశతం స్మృతమ్. ౪౮
 పలాని దశ మేదస్తు త్వక్పలాని చ సప్తతిః,
 పలద్వాదశకం మజ్జా మహారక్తం పలత్రయమ్. ౪౯
 శుక్లం ద్వికుడపం జ్ఞేయం కుడపం శోణితం స్మృతమ్,
 మత్స్యతరం చ త్రిశతమస్థానం దేహే ప్రకీర్తితమ్. ౫౦
 నాడ్యస్థూలాశ్చ సూక్ష్మాశ్చ కోటిశః పక్షీర్తితాః,
 పిత్తం పలాని పంచాశ తదర్థం క్షేష్ణా న్నథా. ౫౧

౪౩. మలస్య నిర్గమస్థానాన్యాహ - కర్ణేతి. ౪౪. సర్వే ప్రాణాదివాయవః ఆత్మసత్త
 యైవ చేదంతీత్యాహ - ఏవమితి సూర్యస్యాఽలోకం ప్రకాశం ఉపలభ్య ప్రాప్య
 జనాః యథా స్వకర్తణి ప్రవర్తంతే, తత్రాపాఽత్మసత్తాం ప్రాప్య వాయవోఽపి
 త్యర్థః. అయం భావః మార్యో యథా కర్తణి జనాన్ప్రవర్త్య స్వయం పాక్షితయా
 ఽసంగత్యేన స్థితో భవతి, తద్వదాత్మాఽపితి - అనేనాఽత్మ విచారణ మత్యుక్తం
 భవతి. ౪౫. వ్యావహారికం అగమ్యం. పారమార్థికం యోగజనజ్ఞేయమ్. ౪౬. తత్రా
 ఽద్యం తావదాహ-తిగ్ర ఇతి వడ్డి; తిగ్రః కోట్యః సప్తలక్షాణి త్యగణితాని.
 ౪౭, ౪౮. స్థూలమానేన ధాతుప్రమాణ మాహ, మహారక్త ప్రాణాధారభూతమ్. ౪౯.

సతతం జాయమానం తు విజ్ఞాత్రం చాప్రమాణతః,
ఏతద్గుణసమాయుక్తం శరీరం వ్యావహారికమ్.

౫౨

ఓయిగరుడుడా! వ్యావహారిక మనియు పారమార్థిక మనియు మానవశరీరము రెండు దెరుగులై వర్తిల్లుచుండును. అందు ముందుగా వ్యావహారికశరీరలక్షణములను వివరించెద వినుము. మూడుకోట్ల యేబది లక్షల రోమములును ఏనుగుల కేళములును ఇరువది నఖంబులును ముప్పదిరెండు దంతములును సహస్రపలముల ఎత్తు మాంసమును నూరుపలముల రక్తమును పదిపలముల మెదడును దెబ్బది పలముల చర్మమును పంచైండుపలముల మజ్జయును ప్రాణాధారం బగు రక్తము మూడుపలములును ఇరువదిమాంసముల రేతస్సును పదిమాంసములకోణితమును మూడువందల యణువది మాంసముల ఎముకలును స్థూలంబులును సూక్ష్మంబులును అగు నాకులు కోటియును ఏబదిపలముల పిత్తమును ఇరువదైదు పలముల క్లేమమును వ్యావహారికదేహంబున నున్నవి. విజ్ఞాత్రము లెప్పటి కప్పుడు పుట్టుచుండుటం జేసి వాని ప్రమాణ మింత యని చెప్పుటకు పలనుపడదు. ఇట్లు వ్యావహారికశరీర స్వరూపము జెప్పినాను.

భువనాని చ సర్వాణి పర్వతద్వీపసాగరాః,

ఆదిత్యాద్యా గ్రహస్సంతి శరీరే పారమార్థికే.

౫౩

పారమార్థిక దేహే హి వత్సుక్రాణి భవంతి చ,

బ్రహ్మాండే యే గుణాః ప్రోక్తాస్తేఽచ్యుప్తీన్నేవ సంస్థితాః.

౫౪

ఇక పారమార్థికశరీరస్వరూపమును జెప్పెద వినుము. చతుర్దశ భువనములు పర్వతద్వీపసాగరములు ఆదిత్యాదిగ్రహములు మూలా

కుడపం దశమాంశమ్-శోణితం ఋతూద్భవం గర్భాధానభూతమ్, ౫౦-౫౨. ఏకం వ్యావహారికం నిరూప్య ఇదాం పారమార్థిక స్వరూపనిరూపణేన నూత్నస్వరూపే మనః ప్రకాశాయ స్వదేహే తావద్విరాడ్రూపస్థూతిధారణా మాహ-పారమార్థిక దేహే హి త్యారభ్య ఈవదధ్యానుసూప్తి. గుణాః భువనావయవై తా నీ తానా-భువనానీత్యాది. పారమార్థికే పారమార్థికస్వరూప ప్రకాశకే. ౫౩, ౫౪. వైరాజరూపభావో వైరా

ధారాది వట్చక్రములు. వేయేల! బ్రహ్మాండము నందలి సమస్తగుణములు ఈపిండాండంబున గలవు.

తానహం తే ప్రవక్ష్యామి యోగినాం ధారణాస్పదాః,
యేషాం భావనయా జంతుర్భవేద్వైరాజహుపభాక్. ౫౫

పాదాధస్తాత్తలం జ్ఞేయం పాదోర్ధ్వం వితలం తథా,
జానునోస్సుతలం విద్ధి సక్తి దేశే మహాతలమ్. ౫౬

తలాతలం సక్తిమూలే గుహ్యదేశే రసాతలమ్,
పాతాళం కటిసంస్థం చ సప్తలోకాః ప్రకీర్తితాః. ౫౭

ఆగుణంబుల నన్నిటిని సీతుఁ జెప్పెడ వినుము. వానిని భావించుటవలన జంతువు విరాడ్రూపమును బొందును. పాదములక్రింద తలమును పాదోర్ధ్వంబున వితలంబును జానువుల సుతలంబును సక్తి దేశంబున మహాతలంబును సక్తి మూలంబున తలాతలంబును గుహ్యదేశంబున రసాతలంబును కటిప్రదేశంబున పాతాలంబును గలవు. ఇట్లు సప్త పాతాలలోకములు జెప్పఁబడినది.

భూర్లోకం నాభిమధ్యే తు భువర్లోకం తదూర్ధ్వకే,
స్వర్లోకం హృదయే విద్యాత్కంత దేశే మహస్తథా. ౫౮

జనలోకం వక్త్ర దేశే తపోలోకం లలాటకే,
సత్యలోకం బ్రహ్మరంధ్రే భువనాని చతుర్దశ. ౫౯

నాభిమధ్యంబున భూర్లోకంబును ఉడరంబున భువర్లోకంబును హృదయంబున స్వర్లోకంబును కంఠంబున మహర్లోకంబును ముఖంబున జనలోకంబును లలాటంబున తపోలోకంబును బ్రహ్మరంధ్రంబున సత్యలోకంబును గలవు. ఇట్లు చతుర్దశభువనములు మానవశరీరంబున గలవు.

త్రికోణే సంస్థితో మేరు రథఃకోణే చ మండరః,
దక్షిణోణే చ కైలాసో వామకోణే హిమాచలః. ౬౦

జ: పురుషాయో శైభగవాన్ధారణాఽశ్రయ'ఇతి భాగవతోక్తః-స్వయం స్యాదిత్యర్థః. ౫౫. పూర్వకోణోక్తక్రమేనైవ సర్వేషాం ధారణా మాహ-పాతలి. ౫౬, ౫౭. తదూర్ధ్వకే ఉడరే. ౫౮, ౫౯. త్రికోణే హృత్ప్రకమలాంతర్గతే. తదుక్తం బ్రహ్మ పురాణే-హృది రత్నమయే శ్రీమత్సంహసనగతాంబుజే, త్రికోణాంతస్సమాసీనం శివం

నిషధశ్చోర్ధ్వరేఖాయాం దక్షాయాం గంధమాదనః,
రమణో వామరేఖాయాం సప్తైతే కులపః పుత్రాః.

౬౧

హృత్పీతకమలాంతర్గతం బగు త్రికోణంబున మేరువును, అధః
కోణంబున మందరపర్వతంబును, దక్షిణకోణంబున కైలాసంబును,
వామకోణంబున హిమాచలంబును, ఊర్ధ్వరేఖను నిషధంబును, దక్షి
ణరేఖను గంధమాదనంబును, వామరేఖను రమణంబును గలవు.

అస్థిస్థానే భవేజ్జంబూశ్చకో మజ్జాసు సంస్థితః,
కుశద్వీపస్థితో మాంసే క్రాంచద్వీపస్థిరానుచ.

౬౨

త్వచాయాం శాల్యలీద్యిపో గోమేదో రోమసంచయే,
నఖస్థం పుష్కరం విద్యాత్సాగరాన్తదనంతరమ్.

౬౩

క్షౌరోదో హి భవేన్నూత్రే క్షీరే క్షీరోదసాగరః,
నురోదధిః శ్లేష్మసంస్థః మజ్జాయాం ఘృతసాగరః.

౬౪

రసోదధిం రసే వింధ్యాచ్ఛణితే దధిసాగరః,
స్వాదూదో లంబికాస్థానే బాసీమూర్ద్ధ్వనతానుతః.

౬౫

నాదచక్రే స్థితస్సూర్యో బిందుచక్రే చ చంద్రమాః,
లోచనస్థః కుజో జ్వేయో హృదయజ్ఞః ప్రకీర్తితః.

౬౬

విష్ణుస్థానే గురుం విద్యాచ్ఛక్రే శుక్రోవ్యవస్థితః,
నాభిస్థానే స్థితో మందో ముఖే రాహుః ప్రకీర్తితః.

౬౭

వాయుస్థానే స్థితః కేతుశ్శరీరే గ్రహమండలమ్,
ఏవం సర్వస్వరూపేణ చిత్తయేదాత్మనస్తనుమ్.

౬౮

ధ్యాయే దుహాధవ" మితి తస్య మధ్యే త్రికోణే ఘోర్ధ్వ దక్షిణతామరేఖానుచ మే
ర్వాదయ స్సప్త కులపపుత్రాః భవంతితి. ౬౦, ౬౧. సిరాసు వాడీపు. ౬౨. గోమేదః
ప్లక్షుః. ౬౩, ౬౪. రసే అన్నస్య లంబికా కంఠాంతర్గతా. ౬౫. నాదబిందుచక్రే
బ్రహ్మరంధ్రాక్షావక్త్రే కాంశుశ్యధోఽధస్తః, తమక్రం యోగశాస్త్రే "ఏకైకాంశుశ్యధో
ఽధోఽస్థిరంధ్రం నాదం చ బిందుకమ్, వినుమస్ఫుటికాకారం మార్యచంద్రమ
ప్రభ" మితి. జ్ఞా. బుధః. ౬౬. విష్ణుస్థానే నాభ్యంతర్గతమణిపూరకచక్రే నాభిస్థానే
నాభిగోళకే మందః కనిః. ౬౭. వాయుస్థానే హృదయా దాకంతం వాయుస్థానం
తస్మిన్. ఏవ ముక్తప్రకారేణ సర్వస్వరూపేణ సర్వాత్మకవిరాట్స్వరూపేణ స్వ
రూపే చిత్తయేత్ ఇతి మూలధారణా. ౬౮. ప్రథమచక్రచిత్తవార్తకమాత్మధా

అస్థులయందు జంబూద్వీపమును, మజ్జయందు శాకద్వీపమును, మాంసమున కుశద్వీపమును, శిరలయందు క్రౌంచద్వీపమును, చర్మమున శాల్మలీద్వీపమును, రోమములయందు ప్లక్ష్యద్వీపమును, నఖములలో పుష్కరద్వీపమును ఇట్లు సప్తద్వీపములును శరీరమునందే యున్నవి. మఱియు మూత్రమున ఉప్పనీటిసముద్రమును, పాలయందు క్షీరసాగరమును, శ్లేష్మమున సురాసముద్రమును, మజ్జయందు ఘృతసముద్రమును రసమున రససముద్రమును, శోణితమున దధి (పెరుగు) సముద్రమును, లంబికాస్థానమున తియ్యనీటిసముద్రమును ఇట్లు సప్తసముద్రములును గూడ శరీరమునందే యున్నవి. ఓవినతాకుమారుడా! నాడచక్రమున సూర్యుడును, చిందుచక్రమున చంద్రుడును, కన్నలయందు కుజుడును, హృదయమున బుధుడును, విష్ణుస్థానమున (నాభ్యంత్ర తపణి పూరచక్రమున) గురుడును, శుక్రమున శుక్రుడును, బొడ్డున శనియు, ముఖమున రాహువును, వాయుస్థానమున (హృదయము మొదలు కంఠమువరకును వాయుస్థానము) కేతువును. ఇట్లు నవగ్రహములును గూడ శరీరమునందే యున్నవి. ఇట్లు శరీరమే విరాడ్రూపమై యున్నది.

సదా ప్రభాతసమయే బద్ధపద్మాసనస్థిః,

షట్చక్రచింతనం కుర్యాద్వ్యథోక్తమజపాక్రమమ్.

౧౯

అజపా నామ గాయత్రీ మునీనాం మోక్షదాయినీ,

అస్యాస్సంకల్పమాత్రేణ సర్వపాపైః ప్రమచ్యతే.

౨౦

శృణు తాక్ష్య! ప్రవక్ష్యేఽహమజపాక్రమము త్రమమ్,

యం కృత్వా సర్వదా జీవో జీవభావం విముంచతి.

౨౧

మూలాధారస్యాధిష్ఠానం మణిపూరక మేవ చ,

అనాహతం విశుద్ధ్యాఖ్య మాజ్ఞాషట్చక్రముచ్యతే.

౨౨

పిదప యథాక్రమముగ షట్చక్రచింతనము అజపాక్రమమును గావింపవలెను. అజపయనగా మునులకు మోక్షదాయినయగు గాయత్రీ దానిని సంకల్పించినంతసూత్రముననే సకలపాపముల వలనను మాన

రణా మాహ. సదేత్యాది. ౧౯. జపానుష్ఠానం వినా సహజశ్వాసరూపా జప్తా భవతీత్యజపా! మునీనాం మనసశిలానాం గంకల్పగాయత్రీం చ గురుముఖాత్ జ్ఞాతవ్యమ్. ౨౦. సర్వదా కృత్వా ఏతదాచరణం నిత్యకర్మైక భవతి న తు నైమిత్తిక మితి. తేజభావం

వుడు విడువబడును. గరుడుఁడా! గాయత్రీక్రమము చెప్పెద వినుము. దానిని జేసి-చో జీవుడు మోక్షమును బడయును. మూలాధారము, స్వాధిష్ఠానము, మణిపూరకము, అనాహతము, విశుద్ధము, ఆజ్ఞ వీక్షి పట్టుక మని పేరు.

మూలాధారే లింగదేశే నాభ్యాం హృది చ కంఠగే,
భ్రువోర్ధ్వే బ్రహ్మరంధ్రే క్రమాచ్చక్రాణి చింతయేత్. 23
ఆధారం తు చతుర్దశానలసమం వాసానవర్ణాశ్రయమ్
స్వాధిష్ఠానమపి ప్రభాకరసమం బాలానపట్పుత్రకమ్,
రక్తాభం మణిపూరకం దళదళం దాద్యం ఘకారాంతకమ్
పత్తైర్ద్వాదశశశిస్త్యనాహతపురం హైమం కతాంతావృతమ్. 24
పత్తైస్సప్తంషోడశైశ్చశధరజ్యోతిర్విశుద్ధాంబుజమ్
హంసేత్యక్షరయుగ్లకం ద్వయదళం రక్తాభమాత్రాంబుజమ్,
తస్మాద్దూర్ధ్వగతం ప్రభాసితమిదం పద్మం సహస్రచ్ఛదమ్
సత్యానందమయం సదా శివమయం జ్యోతిర్తయం శాశ్వతమ్. 25

మూలాధారమున, లింగదేశమున, నాభియందు, హృదయమున, కంఠమున, భ్రూులతల నడుమ, బ్రహ్మరంధ్రమున ఈర్థలముల యందు చక్రములను చింతన చేయవలెను. ఆధారము చతుర్దశము. అగ్నిసమము వకారాదియు, సకారాంతమును స్వాధిష్ఠానము సూర్యతుల్యము బకారాదియు, లకారాంతమును అది పట్పుత్రకము మణిపూరకము, రక్తసదృశము దళదళము లకారాది ఘకారాంతము అనాహతము. ద్వాదశదళము, బంగారముతో సమమైనది. కతాంతావృతము విశుద్ధము షోడశదళము చంద్రతుల్యము. హంసాంత్యవర్ణాశ్రయము ఆజ్ఞ. ద్విదళము రక్తతుల్యము. వీని యన్నిటికిని పైని ప్రభాసిత మను సహస్రదళపద్మము కలదు. అది సత్యానందమయము, ఎప్పుడును శివమయము, జ్యోతిర్తయము శాశ్వతమును.

గణేకం చ విధిం విష్ణుం శివం జీవం గురుం తతః,
వ్యాపకం చ పరంబ్రహ్మ క్రమాచ్చక్రేషు చింతయేత్. 26

విమంచతి-బ్రహ్మస్వరూపో భవతి కర్మరూః. 30-30. అక్ర సకారాంత ప్ర

ఏకవింశత్యహస్తాణి షట్పతాన్యధికాని చ,
 అహోరాత్రేణ శ్వాసస్య గతిస్సూక్ష్మాస్తృతాబుధైః. 22
 హకారేణ బహిర్యాతి సకారేణ విశేత్పునః,
 హంసో హంసేతి మంత్రేణ జీవో జపతి తత్త్వతః. 2౩
 షట్పతం గణనాథాయ షట్సహస్రం తు వేధనే,
 షట్సహస్రం తు హరయే షట్సహస్రం హరాయ చ. 2౪
 జీవాత్తనే సహస్రం చ సహస్రం గురవేతథా,
 చిదాత్తనే సహస్రం చ జపసంఖ్యాం నివేదయేత్. ౨౫
 ఏతాంశ్చక్రగతాన్ప్రహమయూఖాః మునయోఽమరాః,
 సత్సంప్రదాయవేత్తారశ్చింతయంత్యారుణాదయః. ౨౬
 శుకాదయోఽపి మునయశ్చిప్యానుపదేశంతి చ,
 అతః ప్రవృత్తిం మహతాం ధ్యాత్వాధ్యాయేత్సదాబుధః. ౨౭

చక్రములయందు వరుసగా గణేశుని, బ్రహ్మను, విష్ణువును, శివుని, జీవుని, గురుని, సర్వవ్యాపకుఁ డగు పరబ్రహ్మను చింతన చేయువలెను. అహోరాత్రమునకు శ్వాసముయొక్క గతి ఇరువదివేల ఆటువందలు అని చెప్పఁబడినది. అది హకారముతో పైకి వెడలును. సకారముతో మరల లోపలకుఁబోవును. అగుటచే జీవుఁడు ఎల్లపుడును 'హంస, హంస' అని జపించును. గణనాథునకు ఆటువందలును, బ్రహ్మకు ఆటువేలును,

యతి ఏతా నితి. బ్రహ్మమయూఖాః సర్వవేదమయస్య బ్రహ్మణః కిరణరూపాః తదభిన్నా నిత్యర్థః. చక్రగతాః అమరాః షట్పత్రస్థితాః శ్రీగణేశాదిదేవాః ఋషీతాం సంప్రదాయమార్గేషు యే ఆరుణాదయో మునయః తేఽపి చింతయంతి ఉపాసతే. తదుక్తం వేదస్తుతే "ఉదరమపాసతే య ఋషివర్త్యస్తు కుర్వదృసః, పరిపరపద్ధతిం హృదయ మారుణయో దహర" మితి. ౨౫. శిష్యాః పరీక్షితాదీక తద్యుక్తం ద్వితీయే సద్యోముక్తిసతే "స్వపార్థి నాఽపీద్య గుదం తతోఽనిలం స్థానేషు షట్సుమయే జ్జితక్లమః, నాశ్యాం స్థితం హృద్యకరోప్య తస్మాదుదానగత్యోరసి తం నయేస్తునిః. తతోఽనుసంధాయ ధియా మనస్వీ క్షతాలమూలం శనకైర్మయేక, తస్మాద్భువిో రంకరమన్నయేక నిర్భిద్య మూర్ధ నిస్సృజే త్వరం గత" ఇతి. ఏతద్ధ్యాఖ్యానం శ్రీధరస్వామిభిః కృతం జ్ఞానాభ్యుదయ. ౨౨. అనన్యధాః ఏతా

హరికి ఆటవేలును, శివునకు ఆటవేలును, జీవాత్మకు వేయి, గురునకు వేయి, చిదాత్మకు వేయి. ఇట్లు జపసూఖ్యము నివేదింపవలెను. చక్రము నందలి ఈ దేవతలను, సకలదేవతలను, అరుణామలగువారిని సత్సంప్రదాయవేత్తలు చింతించెదరు. శిష్యులకు ఉపదేశముగూడ చేయుదురు. అగుటచే గొప్పవారి ప్రవృత్తిని ధ్యానించి యెప్పుడు ఇట్లు చేయవలెను.

కృత్వా చ మానసీం పూజాం సర్వచక్రేష్వనన్యధే,
తతో గురూపదేశేన గాయత్రీ ముదాసాం జపేత్. ౮౩

అథోముఖే తతో రంధ్రే సహస్రదళపంకజే,
హంసగం శ్రీగురుం ధ్యాయేద్వరాధిమృతరాంబుజమ్. ౮౪

తూలితం చింతయేద్దేహం తత్పదామృతధారయా,
పంచోపచారై స్సంపూజ్య ప్రణమేత్తత్ స్తుతేన చ. ౮౫

తతః కుండలినీం ధ్యాయే దారోహః ద్వారోహతః,
షట్చక్రకృతసంచారాం సార్థత్రివలయాం స్థితామ్. ౮౬

గ్రచిత్తస్మకం. ౮౩ రంధ్రే బ్రహ్మరంధ్రాంతర్గతే అథోముఖపంకజే శ్రీగురుం ధ్యాయేత్-తదుక్తమ్ దుద్రయమతే “సహస్రదళపంకజే సకలశిఖరశ్చక్రే వరాధిమృతరాంబుజం విమలగంధపుష్పాంబరం, ప్రసన్నవదనేక్షణం సకలదేవతారూపిణం స్తుతే చ్చిరసి హంసగం జననవ్యాధివైద్యం గురు”మితి. ౮౪. పంచోపచారైర్ననసా కల్పితైః పంచభూతాత్మకగంధపుష్పధూపదీపనై క్షేప్తైః, తద్యథా. అం పృథివ్యాత్మనే గంధం గమర్పయామి. హం ఆకాశాత్మనే పుష్పం. యం వాయ్వాత్మనే ధూపం. రం తేజ ఆత్మనే దీపం. తం అమృతాత్మనే అమృతం నైవేద్యం గమర్పయామి” తి తత్ స్తుతేన “గురుర్భిక్షో గురు ద్విష్టు ర్గురు దేవో మహేశ్వరః, గురు స్సాక్షా త్వరబ్రహ్మ తస్మై శ్రీ గురువే నమః.” ఇతి గురుస్తోత్రేణ. ౮౫. పరాత్పర బ్రహ్మకళాం కుండలినీం ఆరోహేతు ప్రకాశమానాం అవరోహే చ అమృతం ప్రపండిం ధ్యాయేత్, తదక్షం యోగకాస్త్రే “ప్రకాశమానాం ప్రథమే ప్రయాణే ప్రతిప్రయాణేఽశ్రమృతాయమానాం, అతఃపరం వ్యోమము సంవరంతీం ధ్యాయేత్సదా కుండలినీంపరాభ్యా” మితి-ఆరోహణరోహశ్చ శ్రీశంకరస్వామిచరణై ర్పుష్కొఽస్తి సౌందర్యలహర్యాం తద్యథా ‘మహీం మూలాధారే కమపి మణిపూరే హరికవచా’ మితి. ఆరోహః అవరోహస్త ‘సుధాధారాసారై శ్వరణయోగకాంతర్విగళితై.’ రితి. ఏకదేవాహ, చడితి. మూలాధారాదిషు షట్చక్రేషు కృతః సంచారః ఆరోహణరోహక్రమేణ గమనం యయాసార్థత్రివలయాం ప్రసుప్తభుజగాకారాం మూలాధారే స్థితామ్. ౮౬. ధామ మత్స్యప్రీతిసానం రంధ్రాద్భవీర్ణతం బ్రహ్మరంధ్రాత్ బ్రహ్మలోకాంతం ప్రాప్తం

సర్వచక్రములయందు శ్రద్ధగలవాడై మానసికపూజను గావించి తరువాత గురూపదేశమువలన గాయత్రిని జపింపవలెను. అధోముఖమును సరంధ్రమును సహస్రదళము నగు పంకజమున హంస గుండును, వరాభయకరాంబుజుండును అగు శ్రీగురుని ధ్యానింపవలెను. పిదప తత్పదామృతధారచే దేహమును తౌళితము గావించుకొని, పంచోపచారములతో పూజించి నమస్కరింపవలెను. తరువాత ఆరోహణ వరోహక్రమమున వట్పుక్రకృతసంచారియు, సార్థత్రివలయును నగు కుండలిని ధ్యానింపవలెను.

తతో ధ్యాయేత్సుమమ్నాఖ్యం ధామ రంధ్రాద్భహిర్గతమ్,
తథా తేన గతా యాంతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్. ౮౭
తతో మచ్చింతితం రూపం స్వయంజ్యోతిస్సారసమ్,
సదానందం సదా ధ్యాయేత్సుమాత్రే బ్రహ్మసంజ్ఞకే. ౮౮
ఏనం గురూపదేశేన మనో నిశ్చలతాం నయేత్,
న తు స్వేన వ్రయత్నేన తద్వివా పతనం భవేత్. ౮౯
అంతర్యాగం విధాయైవం బహిర్యాగం సమాచరేత్,
స్నానసంధ్యాదికం కృత్వా కుర్యాద్ధరిహరార్చనమ్. ౯౦

తేన పథా మమమ్నామార్గేణ గతా యోగినః విష్ణోః పదం మమ స్వరూపకేత యాంతి-పునః మృత్యుమాత్రే సంసారే న పతంతిత్కర్థః. తదుక్తం వేదస్తుతా “తత ఉదగాదనంత! తవ ధామ శిరః పరమం పున రిహ య త్నమేత్య న పతంతి కృతాంతముఖి” ఇతి. ౮౭. మచ్చింతితం మయా శ్రీ కృష్ణరూపేణ ధ్యాతం-తిదుక్తం దశమే సప్త తితమై-ధ్యాయే “బ్రహ్మే మహాత్రే చోక్తాయ వాక్యపస్పృశ్య మాధవః, తద్ధ్యా ప్రసన్నకరణ ఆత్మానంతమసః పరమ్. ఏకం స్వయం జ్యోతి రనన్య మవ్యయం స్వసంస్థయా నిత్యనిరంతరత్వమ్, బ్రహ్మఖ్యమస్మాద్భవనాశ హేతుభిస్స్వకృతి భిర్లక్షిత భావనిర్వృతి’ మితి. ౮౮. తద్వివా తద్గరూపదేశం వివా పతనం సంసారేజన్త యురణమేవ భవేన్న తు మోక్షః తదుక్తం శ్రీకులేన “విజితహృషీకతాయుభి రదాంత మనస్తురగం య ఇహ యతంతి యంతు మఢిలోఽ మపాఃకఖివః, వ్యసనశతాన్వితా స్సమవహాయ గురోశ్చరణం వణిజ ఇ వాజ సంత్యక్తకర్ణధరా జలధా.” ౮౯. అంత ర్యాగమ్ మానసోపచారైః పూర్వోక్తచక్రేషు శ్రీగణేశాదిపూజనమ్. బహిర్యాగం యథా అభోపచారైః శ్రీహరిహరపూజనమ్. ౯౦. దేహభిహానినాం తు నిత్యం ప్రత

దేహాభిమానినామంతర్ముఖీ వృత్తీర్న జాయతే,
 అతస్తేహం తు మద్భక్తిస్సుకరా మోక్షదాయినీ. ౯౧
 తపో యోగాదయో మోక్షమార్గస్సంతి తథాఽపి చ,
 సమీచీరస్తు మద్భక్తిమార్గస్సంతరతామిహ. ౯౨
 బ్రహ్మదిభిశ్చ సర్వజ్ఞైరయమేవ వినిశ్చితః,
 త్రివారం వేదశాస్త్రాణి విచార్య చ పునః పునః. ౯౩
 యజ్ఞాదయోఽపి సద్ధర్మాశ్చైత్రశోధనకారకాః,
 ఫలరూపా చ మద్భక్తిస్తాం లభ్యా నావసీదతి. ౯౪
 ఏవమాచరణం తార్క్ష్య! కరోతి నుకృతీ నరః,
 స యోగేన చ మద్భక్త్యా మోక్షం యాతి సనాతనమ్. ౯౫

పిదప సుఖమ్న యను స్థానమును ధ్యానింపవలెను. అట్లు చేసిన వారు విష్ణుసాయుజ్యమును బడసెదరు. తరువాత స్వయంజ్యోతియు, సనాతనమును, సందానందమును అగు మచ్చింతిత మగు రూపమును బ్రాహ్మముహూర్తమున ఎల్లప్పుడును ధ్యానింపవలెను. గురూపదేశమున మనస్సు నిశ్చల మగును. స్వప్రయత్నమువలన ఎప్పుడును గాదు. దాని వలన పతనము సంభవించును. ఇట్లు అంతర్వ్యాగమును గావించి పిదప బహిర్యాగమును ఆచరింపవలెను. స్నానసంధ్యాదికము లయిన తరువాత హరిహరార్చనముగూడఁ గావింపవలెను. దేహాభిమానముగలవా

నత్వోన్మద్యుటత్వాద్దుర్లభో మోక్షః మద్భక్త్యానం తు మక్రపిసాచాదనాయాసత ఏవ ముక్తిర్భవతి త్యాహ. దేహేతి చతుర్థః. ౯౧. సమీచీనః శ్రేయతః. ౯౨. బ్రహ్మదిభిర్నిశ్చితత్వాత్ తదుక్తం ద్వితీయే. “న హ్యహోఽన్య క్షిపః. పంథా విశత స్సంసృతా విహ, నానుదేవే భగవతి భక్తియోగోఽయతో భవేత్. భగవా నృపిస్తా కా శ్రేన్మన్యన త్రిరస్వీత్య మనీషయా, తదధ్యవస్య త్కూటస్థోరతి రాత్త న్యతోభవేత్.” ౯౩. నావసీదతి పునర్జన్మాదిదుఃఖం న ప్రాప్నోతి కింతు ముక్తో భవతిశ్శర్థః. ౯౪. యథా విచారం కరుతే దేహేఽస్తి న్యకృతిన ఇతి ప్రశ్నస్యోత్తరం సమాధా యోపసంహరతి ఏవమితి. సనాతనం విదేహకైతల్యమ్. ౯౫. ఇతి శ్రీగరుడపురాణ టీకాయాం పంచదశోఽధ్యాయః.

రికి అంతర్ముఖత్వము సాధ్యము గాదు, అగుటచే వారికి నాయుండలి
భక్తియే సులభ మగు మోక్షసాధనము, తపస్సు యోగము మున్నగు
మోక్షసాధనము లనేకము లున్నవి; గాని సంసారనిర్మగ్నులకు మధ్య
క్తియే చాల మందిది, వేదశాస్త్రములను ముమ్మారు పరిశీలించి
బ్రహ్మదు లిదియే నిశ్చయించిరి, యజ్ఞాదులు చిత్తశోధనకారకములు,
నాయుండలి భక్తి ఫలరూపము, దానిని బడసినవారు చెడరు, సుకృతి
యగువాడు ఇట్లు ప్రవర్తించి నాయుండు, గల భక్తివలన తుదకు
మోక్షమును బడయును.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే-సుకృతజనజన్మాచరణ
నిరూపణోనామ పంచశోఽధ్యాయః.

షోడశాధ్యాయము

గరుడ ఉవాచ:—

శ్మతా మయా దయాసింధో! హ్యజ్ఞానాజ్ఞేవసంస్మృతిః,
అధునా శ్రోతుమిచ్ఛామి మోక్షోపాయం సనాతనమ్. ౧
భగవ! నేవ! దేవేశ! శరణాగతవత్సల!,
అసారే ఘోరసంసారే సర్వదుఃఖమలీమనే, ౨
నానావిధశరీరస్థా అనంతా జీవరాశయః,
జాయంతే చ మ్రియంతే చ తేషామంతో న విద్యతే. ౩
సదా దుఃఖాతురా ఏవ న నుభి విద్యతే క్వచిత్,
కేనోపాయేన మోక్షేశ! ముచ్యంతే వద మే ప్రభో!. ౪

“ఓదయాసింధూ! జీవసంస్మృతి యంతయు విన్నాను. ఇప్పుడు మోక్షోపాయమును వినఁగోరెదను. దేవదేవా! శరణాగతవత్సలా! దుఃఖిపూరితమును, అసారము నగు ఈఘోరసంసారమున జీవరాసులు అనేకవిధములగు శరీరములను ధరించి పుట్టుచు గిట్టుచు నున్నారు. వారికి అంతము గానవచ్చుట లేదు. ఎప్పుడును దుఃఖించువాడే గాని నుఖవంతుఁ డెందును గాన్పింపఁడు. వారు ఏయుపాయమున మోక్షము పొందెదరో దయతో తెలుపుము” అని గరుడుఁడు అడుగఁగా శ్రీహరి యిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను.

శ్రీ భగవానువాచ:—

శృణు తార్క్ష్య! ప్రవక్ష్యామి యన్తాం త్వం పరిపృచ్ఛసి,
యస్య శ్రవణమాశ్రేణ సంసారాన్తుచ్యతే నరః. ౫

ప్రోక్తా పంచదశాధ్యాయైః పాపపుణ్యాత్తి కౌ గతిః, షోడశేఽస్మిన్వరిస్తాహ మోక్షోపాయం సతాం మతమ్. పూర్వధ్యాయాంతే ‘మోక్షం యతి సనాతన’మిక్కు క్తమ్. ఇదాసీం మోక్షోపాయమేవ పృచ్ఛతి—శ్రుతేతి చతుర్థిః. ౧. ‘హే భగవత! ఇహ అసారసంసారే జననమరణానా మనంతత్వా త్సదా దుఃఖాతురాణాం మోక్షోపాయ మజానతాం జీవానాం కేనోపాయేన మోక్షస్యాదితి మే వదతి సముచ్చ యార్థః. ౨-౪. అప్రోక్తరం శ్రీభగవా నువాచ-హేగరుడ! పరబ్రహ్మస్వరూపి

అ స్తి దేవః పర బ్రహ్మస్వరూపీ నిష్కళశ్శివః,
 సర్వజ్ఞస్సర్వకర్తా చ సర్వేశ నిర్మలాఽద్వయః. ౬
 స్వయంజ్యోతిరనాద్యంతో నిర్వికారః పరాత్పరః,
 నిర్గుణస్సచ్చిదానంద స్తదంతాజ్జీవసంజ్ఞకః. ౭
 అనాద్యవిద్యోపహితాద్యథాఽగ్నో విస్ఫులింగకాః,
 దేహాద్యపాధిసంభిన్నాస్తే కర్తృభిరనాదిభిః. ౮
 సుఖదుఃఖప్రదైః పుణ్యపాపరూపైర్నియన్త్రితాః,
 తత్తజ్జాతియుతం దేహమాయోగం చ కర్తృజమ్. ౯

గరుడః! దేనిని తెలుపు మని నీవు నన్నడుగుచున్నావో,
 దేనిని విన్నంతమాత్రముననే నరుడు సంసారబంధమునుండి విముక్తుఁ
 డగునో దానిని చెప్పెద వినుము. పర బ్రహ్మస్వరూపి యగు శివుఁడు
 కలఁడు గదా? ఆతఁడు సర్వజ్ఞఁడు. సర్వకర్త. సర్వేశ్వరుఁడు. నిర్మ
 లుఁడు. అద్వితీయుఁడు. నిర్గుణుఁడు. సచ్చిదానందుఁడు స్వయంజ్యోతి.
 ఆదిమధ్యాంతరహితుఁడు. నిర్వికారుఁడు. పరముకంటెచు పరుఁడు. ఆతని
 నుండి అగ్నినుండి విస్ఫులింగములవలె దేహాద్యపాధులచే భిన్నులై
 జీవులు సుఖదుఃఖప్రదములును, పుణ్యపాపరూపములు నగు అనాది
 కర్తృచేతను నియన్త్రితులై ఆయాజాతుల కుచితము లగు శరీరము
 లును, ఆయుస్సును, భోగభాగ్యాదికమును పొందుదురు.

కచ్చిదేవోఽస్తి. ౫, ౬. తస్య అనాద్యవిద్యోపహితాత్ అవిద్యాయాంప్రతిబింబాత్
 అంశః అంశ స్తస్మాత్ జీవ ఇతి సంజ్ఞో భవతి. అథేదే దృష్టాంతః. ౭. యథాఽగ్నో
 విస్ఫులింగకా ఇతి. ఇది అపాదీనో నిజానందస్వరూపం విస్తృత్య దేహధర్మా నాత్మ
 న్యాగోపయతి తదా అగ్నో అనేకయోనిషు మోక్షగంధోఽపి నాస్తియదా మానవో
 భూత్వా జ్ఞానీ భవేత్. జ్ఞానం నామ “బ్రహ్మైవాహం గమ శ్శాంత స్సచ్చిదానంద
 లక్షణః, నానం జహం హంసహస్రా జ్ఞాన మిత్యవ్యతే బుధై” రిత్యుక్తలక్షణ
 స్సస్యిచ్చే త్తదా మోక్షం ప్రాప్నోతితి సప్తమేన సంబంధః. తత్రాయం వేదాంత
 సిద్ధాంతః. యథా అంధకారాదా వికారరహితే రజ్యాదా సర్వాద్యారోపణం కృత్వా
 భయకంపాదికం వహేత్, ఏకమాత్మాఽపి స్వస్తికా జీవత్వమారోప్య స్వద్వితీయం పరి
 చ్ఛిన్నం జ్ఞాత్వా దుఃఖసాగర మగ్నో భవతి యదాకాస్రాచార్యప్రసాదేన వాక్యార్థ

ప్రతిజన్త ప్రపద్యంతే తేషా మపి పరం పునః,
 నుసూక్ష్మలింగశారీర మామోక్షా దక్షరం ఖగి. ౧౦

స్థావరాగి క్రిమయశ్చజాః పక్షిణః పశవో నరాః,
 ధార్మికాస్త్రీదశాస్తద్వన్తోక్షిణశ్చ యథాశ్రమమ్. ౧౧

చతుర్విధకరీరాణి ధృత్వా ముత్త్వా సహస్రశః.
 నుకృతా న్నానవో భూత్వా జ్ఞానీ చేన్తోక్ష మాపున్నయాత్. ౧౨

చతురశీతిలక్షేషు శరీరేషు శరీరిణామ్,
 న మానుషం వినాఽన్యత్ర తత్త్వజ్ఞానం తు లభ్యతే. ౧౩

అత్ర జన్త సహస్రాణాం సహస్రై రపి కోటిభిః,
 కదాచి ల్లభతే జంతు ర్మానుష్యం పుణ్యసంచయాత్. ౧౪

సోపానభూతం మోక్షస్య మానుష్యం ప్రాప్య దుర్లభమ్,
 యస్తారయతి నాఽత్మానం తస్మా త్పాపతరోఽత్రకః. ౧౫

జీవులు ఆయాజన్మములను మరల మరల పొందుదురు.

జ్ఞాన ముక్త్యన్నం తదా వివేకచతుషి స్వాత్మన మఖాదానందజ్ఞానైకరూపం సం
 పశ్యతా తతో నాహం జీవః పరమాత్మైవ మితి జ్ఞాత్వా భయదుఃఖాదిరహితస్యకా
 ముఖీ భవేత్. యథా చ జలస్థనూర్యాంశః జలస్య నిమిత్తస్య ఆపాయే మార్య మేవ
 గత్వా తేనైవ రూపేణ పునర్నాఽగచ్ఛతి, యథా చ బాహ్యఘటాద్యుపాధిపరిచ్ఛి
 న్నో ఘటాకాళో ముఖ్యాకాళాంశస్యకో ఖటాదే నిమిత్తస్య ఆపాయే ముఖ్యాకా
 శం ప్రాప్య పునర్న నివర్తతే, ఏవం లింగశరీరావచ్ఛిన్నః పరమాత్మనోఽంశః మాయా
 కలింగశరీరాపాయే పరమాత్మానం ప్రాప్య న నివర్తతే. కింతు తత్త్వజ్ఞానాన్తోక్షో భవ
 తితి. తథా చోక్తం శ్రీకుళేన ద్వాదశస్కంధే “ఘటేభిన్నే యథాఽఽకాశ ఆకాశ
 స్సృతి ద్యథా పురా. ఏవం జీవో మృతే జీవో బ్రహ్మ సమృద్ధతే పునః” ఇత్యధ్య
 యత్. ౮-౧౨. అస్మిన్నధ్యాయే ప్రథమజ్ఞానపాదుం సరత్వం స్తుత్వా తతోజ్ఞాన
 జనకం వైరాగ్యం నిరూప్య తతో జ్ఞానవైరాగ్యరహితాకా దాంభికా నిగర్హ్య తత
 స్తత్త్వజ్ఞానాన్తోక్షో భవతితి ప్రతిపాద్య అస్తేజ్ఞానినా మాతురకృత్యం నిరూపయతి.
 అస్తేనైవ క్రమేణాఽహం, శరీరిణాం జీవానాం అన్యత్ర పశ్యాదికరీరేషు జ్ఞానలాభో
 న భవే దితి. ౧౩. జ్ఞానపాతో ర్మానుషశరీరస్య దుర్లభతా మాహ-౨త్రేతి. ౧౪.
 దుర్లభం ప్రాప్యో యః మోక్షోపాయం న కరోతి స తు మహాపాత శ్యేవే త్యాహ.
 సోపానభూతం మోక్షస్య సాధనరూపమ్. ౧౫. ఉత్తమం సర్వోత్తమం బ్రహ్మచారి

జీవులు ముందు స్థావరము లగుదురు. పిదప పురుగులు అగుదురు. పిమ్మట అజము లగుదురు. పదపడి పక్షులును, అనంతరము పశువులు నగుదురు. పిమ్మట నరులు, అందును ధార్మికులు, దేవతలు నై మోక్షు లగుదురు. వేలకొలది చతుర్విధశరీరములను ధరించి విడిచి సుకృతము వలన మానవుడై జ్ఞానవంతుఁ డయినచో మోక్షమును పొందును. ఎనుబదిలక్షల శరీరములయందును జీవులకు మనుష్యజన్మమున తక్కు ఇతరజన్మలలో తత్త్వజ్ఞానములభింపదు. ఈయెనుబదిలక్షలజన్మములలో పుణ్యసంచయమువలనఁగాని మానవజన్మ లభింపదు. మోక్షమునకు పోషానభూతమును, దుర్లభము నగు మనుష్యజన్మమును పొందియు ఎవఁడు ఆత్మకు తరణోపాయమును జూచుకొనఁజో వానికంటె పాపుఁడు ఎవఁడు?

నరః ప్రాప్యోత్తమం జన్మ లభ్యా చేంద్రియసౌష్ఠవమ్,
న వేత్త్యాత్మహితం యస్తు స భవే దాత్మఘాతకః. ౧౬

వినా దేహేన కస్యాపి పురుషార్థో న విద్యతే,
తస్మా ద్దేహం ధనం రక్షే త్పుణ్యకర్మాణి సాధయేత్. ౧౭

రక్షయే త్సర్వదాఽఽత్మాన మాత్మా సర్వస్య భాజనమ్,
రక్షణే యత్న మాతిష్ఠే జ్ఞేవ శ్చద్రాణి పశ్యతి. ౧౮

పున ర్గ్రామగి పునగి క్షేత్రం పున ర్విత్తం పున ర్గృహమ్,
పున శ్చుభాశుభం కర్త న శరీరం పునగి పునః. ౧౯

జన్మ-సౌష్ఠవం ఇంద్రియాణా మప్రతిహతకక్షిత్వం లభ్యాఽపి యః ఆత్మహితం మోక్షోపాయం న జానాతి స త్యాత్మఘాతకః - స్వపైత్తిక నాశకరే త్యర్థః. ౧౬. వినా దేహేన నరశరీరసంయోగం వినా కస్యాపి దేహాదితకస్యాపి పురుషార్థో మోక్షో నాస్తితి త్యవహరమార్గేఽపి ధనం వినా సబలశరీరం వినా చ తీర్థాటనాదిపురుషార్థో నాస్తి. తస్మా ద్దేహోః ద్వయం రక్షేత్ - ఆసక్తర్కము న నియోజయే దిత్యర్థః. కింతు పుణ్యకర్మాణి సాధయే దితి. ౧౭. ఆత్మా నరదేహః సర్వస్య మోక్షదేః పాత్రం భవతి - అత స్తస్య రక్షణే శుక్తం యోగాభ్యాస మాచరేత్. భద్రాణి సత్సంగార్త భ్యానాని బహుకల్యాణాని. ౧౮. X తా అపి గ్రామాదయ స్తు పున ర ప్యాయాంతి- నరశరీరం తు పునః పునః నాయాతి-అతో రక్షే దితి పూర్వజైక సంబంధః. ౧౯. ఉ పాయః స్మృత్యో ర్యంచనాయ సమాధ్యాదయః. తోగ్నితోఽపి త్యాగంతు నేచ్ఛంతి-

శరీరరక్షణోపాయాః క్రియంతే సర్వదా బుధైః,
 నేచ్ఛంతి చ పున స్త్రాగ మపి కుష్ఠాదిరోగిణః. ౨౦
 తద్గోపితం స్వాధ్యక్షార్థం ధర్మోజ్జానాస్త మేవచ,
 జ్ఞానం తు ధ్యానయోగార్థ మచిరాత్ప్రవిముచ్యతే. ౨౧
 ఆత్మైవ యది నాత్మాన మహితేభ్యో నివారయేత్,
 కోఽన్యో హితకరస్తస్మా దాత్మానం తారయిష్యతి, ౨౨
 ఇహైవ సరకవ్యాధే శ్చికిత్సాం న కరోతి యః,
 గత్వా నిరావధం దేశం వ్యాధిస్థః కిం కరిష్యతి. ౨౩
 వ్యాఘ్రీ వాఽస్తే జరా చాయు ర్వాతి భిన్నఘటాంబువత్,
 నిఘ్నంతి రిపువ ద్రోగా స్తస్మా శ్చేష్య సమభ్యసేత్. ౨౪
 యావ న్నాశ్రయతే దుఃఖం యావ న్నాయాంతి చాపదః,
 యావ న్నీంద్రియవైకల్యం తావచ్ఛేష్య సమభ్యసేత్. ౨౫
 యావ త్త్రివృత్తి దేహోఽయం తావ త్తత్త్వం సమభ్యసేత్,
 సందీప్తే కోనిభవనే కూపం ఖనతి దుర్మతిః. ౨౬

ఉత్తమ మగు సరజస్తమును బడసి దృఢశరీరియ్యునై ఎఱిడు
 ఆత్మహితమును చూచికొనఁజొో వాఁడు బ్రహ్మహంత యనిపించుకొనును.
 దేహము లేనిదే యెవఁడును పురుషార్థములను సాధించుకొనఁజాలఁడు.
 అగుటచే దేహమును ధనమును రక్షించుకొని పుణ్యకర్మలను సాధింప
 వలెను. ఆత్మయే అన్నిటికి నాధారము. గావున దానిని శ్రద్ధతో రక్షింప
 వలెను. రక్షణమున నెప్పుడును మహాత్సాహియై యుండవలెను.
 ఏమన! బ్రతికియుండిన శుభములు పడయవచ్చును. గ్రామము పోతే

జ్ఞానహేతో ర్మరశరీరస్య పునఃస్త్రాపే దుర్లభత్వాదితి భావః. ౨౦. నను, అనిత్యస్య
 రక్షణం యథా మితి చేత్రత్రాహ-క దితి. ౨౧. “ఆత్మైవ హ్యేతన్నో బంధ రితి
 విద్యాస్తు హుర్దుహు” రితి వచనాత్ స్వయ మే వాత్మానం తారయే దిత్వాహ-ఆత్మై
 వేతి. అహితేభ్యః అసక్కుర్తదుస్సంగాదిభ్యః. ౨౨. ఇహైవ సరశరీర ఏవ-చిత్సాం
 దూరీకరణోపాయం-నిరావధం పశ్యాదిదేహమ్. ౨౩. అహోఽస్మిన్నేక సుఖసరశరీరే
 తత్త్వాభ్యాం కుర్వాదిత్వాహ-వ్యాఘ్రీ వేతి త్రిభిః. యావ జరాదయో నాయాంతి
 యావ దయం దేహ శ్చత్రివృత్తి స్వస్థో భవతి-తావ త్తత్త్వం సమభ్యసే దితి త్ర మూఱాం
 సంబంధః. ౨౪, ౨౫. యది తాదృశ్యే విషయాక భుక్త్వా వార్ధకే తత్త్వాభ్యాసం

మరల రావచ్చును. మాన్యములు పోయినను మరల రావచ్చును. ధనము పోయినను, ఇల్లు పోయినను శుభాశుభకర్మలుగూడ మరల రావచ్చును; గాని శరీరమును మరల పొందుట కవకాశములు లేవు. పండితులు ఎప్పుడును శరీరరక్షణోపాయములు చూచుకొందురు. కుష్ఠాది క్రూరవ్యాధులచే చెడియున్న శరీరములనుగూడ ఎవరును విడువజాలుట లేదు. కావున శరీరము ధర్మమే ప్రయోజనముగాఁగలది. ధర్మము జ్ఞానార్థము, జ్ఞానము ధ్యానయోగార్థము, ధ్యానయోగి శీఘ్రముగా మోక్షమును బడయును. ఎవడు అహితమునుండి తన్నుతానేరక్షించుకొనఁడో వానిని మఱియెవడు రక్షించును? ఎవడు తరింపఁచేయాను? నరక మను వ్యాధికి ఇక్కడనే యెవడు చికిత్స చేయఁడో భౌషధములు లేని ఆలోకమునకుఁ బోయి ఆరోగి యేమి చేయఁగలడు? మునులీతనము పెద్దపులివలె చెడుట పీటపెట్టుకొనియున్నది. పగిలి పోయిన కుండలోని నీటివలె అయిర్తాయము గడచిపోవుచున్నది. రోగములు కత్తువులవలె కొట్టుచున్నవి. ఆకారణమువలన శ్రేయమును చూచుకోవలెను. ఎంతవఱకు దుఃఖములు సుప్రాప్తములు కావో, ఎంతవఱకు ఆఁడలు రావో, ఎంతవఱకు ఇంద్రియవికలత్వము రాదో అంతవఱకును శ్రేయస్సును చూచుకొనవలెను. ఈ దేహము ఎంతవఱకు ఉండునో అంతవఱకును తత్త్వజ్ఞానమును గడించుకొనవలెను. ఇంటి ముంగిలి నిప్పంటుకొనిన తరువాత (జలార్థము) నూయి త్రవ్వవాడు మూఁధుఁడు గదా?

కాలో న జ్ఞాయతే నానాకారైశ్చ స్సంసారసంభవైః,

నుఖం దుఃఖం జనో హంత న వేత్తి హిత మాత్మనః.

92

కరిష్యామితి విచార స్తుత్యర్థ ఏవ త్యాహ సంశీప్తేతి. యథా సంశీప్తభవనస్య శమనం నవఖనితకాపోదకేన న సంభవతి, తథా జరాదిమతత్త్వాభ్యాసం హరిస్తరణం చ న స్యాత్ - అతః సుస్థావస్థాయా మేవ శ్రేయ స్సమభ్యసే దిత్యర్థః. త ద్దుక్తం భర్తృహరిణా 'యావత్స్వస్థ మిదం శరీర మయం యావత్ జ్వరా దూరతో యావచ్ఛేంద్రియశక్తి రప్రతిహతా యావత్ క్షయో నాయమాః. అత్తశ్రేయసి తావ దేవ విదుషా కార్యః ప్రయత్నో మహాత్ సంతీప్తే భవనే తు హుపఖననే ప్రత్యుద్యమః కీర్త్య' ఇతి. ఉక్తంచ గౌరమేవాపి "కృష్ణత్వదీయపదపంకజపంజరాంతే హ్యదైవ

జాతా నారా స్తృతా నాపద్ధిస్తా స్తృష్ట్యా చ దుగళితాః,
లోకో మోహనురాం పీత్వా న బిభేతి కదాచన. ౨౮

సంపద స్వప్నసంకాశా యావనం కునుమోహమమ్,
తటిచ్చపల మాయుష్యం కస్య స్యా జ్ఞానతో ధృతిః. ౨౯

శతం జీవిత మత్యల్పం నిద్రాలస్యై స్తదర్థకమ్,
బాల్యరోగజరాదుగళై రల్పం తదపి నిష్ఫలమ్. ౩౦

ప్రారబ్ధవ్యే నిరుద్యోగో జాగర్తవ్యే ప్రసుప్తకః,
విశ్వస్తవ్యో భయస్థానే హా నరః కో న హన్యతే. ౩౧

సాంసారికములగు అనేకజీవీల ప్రవృత్తులవలన కాలము ఎఱుకఁ
బడదు. నుఖదుగళముల నెఱింగియు, మోక్షోపాయ మెఱింగియు
జనుడు తన హితమును చూచుకొనుటలేదు. ఆర్తులయినవారిని, మర

మే విశతు మానసరాజవాంసః, ప్రాణప్రయాణసమయే కథమాకపితైః కంఠావరోధన
విధౌ స్మరణం కుత స్తే" ఇతి. ౨౮. వైరాగ్యోత్పాదకవచనా వ్యాసా. కాలఇత్యా
దీని. హితం మోక్షోపాయం వేద్యపీఠి న. హంతేతి భేదే. ప్రత్యుత ఆహితమేవా
చరతీతి. ౨౯. జాతా నితి. తదుక్తం భర్తృహరిణా వ్యాప్రీతేతి పంచశ్లోకాదయః.
“వ్యాప్రీత తిష్ఠతి జరా పరితర్జయంతి రోగాశ్చ క్రతః ఇవ ప్రహరంతి దేహమ్,
ఆయుశ్చ సంస్రవతి భిన్నఘటాదివాంభోలోక స్తథా వ్యహితమాచరతీతి చిత్రమ్.
ఆదిత్యస్య గతాగ్రైరహరహ స్సంక్షీయతేజవనం వ్యాపారై ర్భూభారకార్యగుణభిః
కాలో న విజ్ఞాయతే, దృష్ట్వా జన్త జరావిపత్తి మరణం త్రాస శ్చ నోత్పద్యతే పీత్వా
మోహమయాం ప్రమాదమదిరా మున్నతభూతం జగత్. ౨౮. సంపదాదయః స్వ
ప్నాదిన జ్ఞానకః కస్య వివేకినః ధృతిః స్యాత్ - న కస్యాపీత్యర్థః. ౨౯. శతమితి.
తదుక్తం భాగవతే బాలా నృతి ప్రహ్లాదేన “పుంసో వృక్షశతం హ్యయే స్తదర్థం
చాఽజితాత్మనః, నిష్ఫలం య దసా రాత్ర్యాం శేతేఽంధం ప్రాపిత స్తమా, ముగ్ధ
స్య బాల్యే కామారే క్రీడతో యాతి వింశతిః, జరాయాగ్రస్తదేహస్య యాత్యక్
ల్పస్య ధింశతిః. దురాశూరేణ కామేన మోహేన చ బలియసా, శేషం గృహేషు
సక్తస్య ప్రమత్తస్యాసయాతి హి” ి. ౩౦. ప్రారబ్ధవ్యే ప్రారబ్ధం యోగ్యే మో
క్షోపాయే జాగర్తవ్యే పరబ్రహ్మచింతనే భయస్థానే సంసారే విశ్వస్తవ్యః విశ్వా
స్థాన్తో నరః కః న హన్యతే యమేన - అపితు సర్వ ఏవేత్యర్థః. హా ఇతి కడుగునా
అనుతాపః. ౩౧. ఆక్రమ్య జీవం పశ్యత్యస్థితే దేహే జీవేన సహైవ జలబుద్ధుడ

ణించినవారిని, అపద్రస్తులను, దుగ్గితులను జూచియు ఈజనసమూహము మోహము అను కల్లుద్రావి (మత్తుపొందుటవలన) ఎప్పుడును భయపడుట లేదు. ఆయుర్దాయము మెఱపువలె క్షణమాత్రము సంపదలు. కలలోని ముచ్చటలు. యశావనము పూవువంటిది. ఇది తెలిసినచో ఎవనికి ధైర్యముండును? ఆయుర్దాయము నూరేండ్లు. అదియే అల్పము. అందు నిద్రవలనను, ఆలస్యమువలనను సగము గడచిపోవును. బాల్యము, రోగములు, ముసలితనము, దుగ్గిములు-వీనివలన మఱింత గడచిపోగా ఇంక మిగులునది అత్యల్పము. అదిగూడ నిష్ఫలమగును. ప్రారంభింపఁదగిన మోక్షోపాయమున నిరుద్యోగుడై యుండును. మేలుకొనియుండఁదగిన అనఁగా బ్రహ్మచింతనమున నిద్రాముద్రితుడై యుండును. భయస్థానము అగు సంసారమున నమ్మియుండును. కట్టావీనరుడు యమునిచే హతుఁడు కాకుండును?

లోయఁ ఘనసమే దేహే జీవేనాక్రమ్య సంస్థితే,
అనిత్యే ప్రియసంవాసే కథం తివృతి నిర్భయః. 32
అహితే హితసంజ్ఞ స్యాన్య దధ్రువే ధ్రువసంజ్ఞకః,
అనర్థే చార్థవిజ్ఞానః స్వ మర్థం యో న వేత్తి సః. 33
పశ్య న్నపి ప్రథులతి తృణ్య న్నపి న బుధ్యతి,
పత న్నపి న జానాతి దేవమాయావిమోహితః. 34
తన్నిమజ్జజ్జగ దిదం గంభీరే కాలసాగరే,
మృత్యురోగజరాగ్రాస్తై ర్న కశ్చి దపి బుధ్యతే. 35
ప్రతిక్షణ మయం కాలః క్షీయమాణో న లక్ష్యతే,

సమే సునిర్భయః కథం తివృతి. 32, అహితే పరిణామే విషాపమే విషయే హితం మమేష్టలాభ మితి సంజ్ఞా యశ్యేతి-అధ్రువే దేహదా అనర్థే దంభాన్యతాదిపంచదశానర్థమారే ధనే అర్థః మమ ప్రయోజనం నిర్ధం ఇతి విజ్ఞానం యస్య ఈదృశో యో నరః స్యాత్, సః స్వం అర్థం ముక్తిప్రదం ఆత్మజ్ఞానరూపం స్వప్రయోజనం సైవ వేత్తి. 33. అహో దేవమాయాబల మిత్యాహ - పశ్య న్నపి ఆత్మజ్ఞానాన్తో భవతీతి జాన న్నపి ప్రథులతి మోక్షమార్గా దృష్టిభవతి - తదావరణం విశేషార్థః. 34. ఇదం జగత్ మరణాగ్రాస్తైః కారణభూతైః కాలసాగరే నిమజ్జత్ నిమగ్నం భవతి త దపి న బుధ్యతే ఇత్యహా. 35. విశిష్టః గతిః యథా న జ్ఞాయతే తథా

ఆమకుంభ ఇవాంభస్థో విశ్వేనో న విభావ్యతే. 32

యుజ్యతే వేష్టనం వాయో రాకాశస్య చ ఖండనమ్,
గ్రథనం చ తరంగాణా మాస్థా నాయుషి యుజ్యతే. 32

తరంగములమీఁది నురుగుతో సమానమును నిత్యమును అప్రియసన్నిహితమును అగు ఈశరీరమున జీవుఁడు నిర్భయుఁడై యెట్లుండును? అహితమును హిత మనుకొని, ధ్రువము కాని దానిని ధ్రువమనుకొని, అనర్థమున అర్థము నూహించుకొని ఎవఁడు తన గతిని తలంచుకొనఁడో వాఁడు దేవమాయామోహితుఁడై చూచుచును గూడ తప్పిపోవుచున్నాఁడు. వినుచున్ననుగూడ బోధపఱచుకొనలేకున్నాఁడు. చదువుచు సైతము తెలిసికొనలేకపోవుచున్నాఁడు. మృత్యువు, రోగములు, ముసలితనము మున్నగు మొసళ్లచే గంభీర మగు కాలసాగరమున ఈజగత్తు మునిగిపోవుటగూడ ఎవఁడును తెలిసికొనఁజాలకున్నాఁడు. పచ్చికుండ నీటిలోగరగిపోవునట్లు ఈకాలము ఊణఊణము ఊణించిపోవుచున్నది. దీని నెవఁడును చూచుట లేదు. వాయువును గూడ అరికట్టవచ్చును. ఆకాశమునుగూడ ఖండింపవచ్చును. తరంగములను ప్రోవుచేయవచ్చును గాని ఆయుర్దాయమును మాత్రము స్థిరముగా నిలుపుట కేయిపాయమును లేదు.

పృథివీ దహ్యతే యేన మేరు శ్చాపి విశ్వేర్యతే,
శువ్యతే సాగరజలం శరీరస్య చ కా కథా. 33

అపత్యం మే కళత్రం మే ధనం మే బాంధవా శ్చ మే,
జల్పంతమితి మర్త్యాజం హంతి కాలవృకో బలాత్. 33

ఇదం కృత మిదం కార్య మిద మస్య త్కృతాకృతమ్,

కాలోఽపి నూత్నగతిత్వాత్. 32. ఆయురపి కాలవత్ క్షీయమాణం న లక్ష్మ్యత ఇత్యాహ-వేష్టనం రోధనంయుజ్యతే తుద్యాదిభిః కర్తుం శక్యతే. ఏవమఘటనాఘటనా తు భవే దపి పరంతు ఆయుషి ఆయుగమనే అస్థా స్థిరతా నయుజ్యతే ఇత్యర్థః. 33. యేన కాలేనాపరిమితః పృథివ్యాదయోఽపి నశ్యంతి తదా సప్రవిశస్తికస్య కా వార్తేత్యాహ-పృథివీతి. 34. స్వభక్షహననే కాలస్య దయాలేకోఽపి నాస్తి త్యాహ-అపత్య మితి. మే మే ఇత్య జవచనానుకరణం మయ్యో నరః స ఏవాజస్తమ్. 35.

ఏవ మీహాసమాయుక్తం కృతాంతః కురుతే వశమ్. ౪౦

శ్వః కార్య మద్య కుర్వీత పూర్వాన్తే చాపరాష్టికమ్,
న హి మృత్యుః ప్రతీక్షేత కృతం వా పృథవాఽకృతమ్. ౪౧

జరాదర్శితపంథానం ప్రచండవ్యాధిస్తై నికమ్,
మృత్యుశత్రు మధిష్ఠాఽసి త్రాతారం కిం న పశ్యసి. ౪౨

తృష్ణాసూచీవినిర్భిన్నం సిక్తం నివయసర్పిషా,
రాగ ద్వేషానలే పక్వం మృత్యు రశ్మాశ్చ మానవమ్. ౪౩

బాలాం శ్వ యావనస్థాంశ్వ వృద్ధా న్నర్భగతా నపి,
సర్వా నావిశ తే మృత్యు రేవం భూత మిదం జగత్. ౪౪

స్వదేహ మపి జీవోఽయం ముక్త్వా యాతి యమాలయమ్,
స్త్రీమాతృపితృపుత్రాదిసంబంధః కేన హేతునా. ౪౫

భూమి తగులబడిపోవుచున్నది. మేరువు కరగిపోవుచున్నది సముద్ర మింకిపోవుచున్నది. ఇక కిరీరమునంగతి చెప్పలే! “వీడు నాకొడుకు. ఇది నాభార్య. ఇది నా ధనము. వీరు నాశాంధవులు” అని అఱచు మనుష్యుడు అను మేకను కాల మను తోడేను బలవంతు ముగ పట్టుకొనుచున్నది. ఇది చేయబడినది. ఇది యింకను చేయవలెను. వాడది చేసెను. అది యింకను చేయలేదు. ఇట్లు యోచించుకొనుచుండువానిని యనుడు తనవశము చేసికొనుచున్నాడు. రేపు చేయవలసినదానిని నేడే చేయవలెను. మధ్యాహ్నము చేయవలసినదాని ప్రాద్దుటనే చేయవలెను. చేసినను చేయకున్నను మృత్యువుమాత్రము కనిపెట్టుకొనియుండదు. ముసలికినము నూర్గము చూపగా

కాలః కృతాకృత మపి న ప్రతీక్షత ఇత్యాహ - ఇద మితి. ౪౦. అతో మోక్షకార్యే విలంబో న కార్య ఇత్యాహ - శ్వః ఇతి. ౪౧. సామంశ ఇవాగతం మృత్యుశత్రుం ప్రత్యధిష్ఠాఽసి స్థితోఽసి ఆత త్రాతారం పరమేశ్వరమ్. ౪౨. పరిపశ్యహం నపిండవ స్తృత్యుర్నానక మశ్మాతీ త్యాహ-శ్వస్తేతి. ౪౩. మృతోశ్చ స్వర్వత్రతుల్యతా మాహ బాలా నితి. అవిశ తే అపశ్య మాహతి. తదుక్తం శ్రీభాగవతే “మృత్యుర్జన్మవతాం పిర! దహేన నహనాయతే, అద్యవాఽబ్ధకతాంలేహ మృత్యుర్వైప్రాణీనాంధ్రువ” మితి. ౪౪. నహచిరః స్వదేహోఽపి జీవేన నహ నోపయాతి ర్హి. పృథక్ స్థితానాం స్త్రీపుత్రాదీనాం కిం ప్రయోజన మిత్యాహ - స్వదేహ మితి. ౪౫.

హా హంత విషయాహారై దేహాస్తేంద్రియతస్కరైః. ౫౦

మాంసలుబ్ధో యథా మత్స్యో లోహశంకుం న పశ్యతి,

సుఖలుబ్ధస్తథా దేహీ యమబాధాం న పశ్యతి. ౫౧

సంసారము దుఃఖమునకు మూలము. అది యెవనికిఁ గలదో వాడు దుఃఖితుఁడు. గాని నెవఁడు విడుచునో వాడు సుఖితుఁడు. మఱియొకఁ డెప్పుడును కాఁడు. సంసారము స్వదుఃఖములకును కారణము, సకలాపదలకును నిలయుము. సర్వపాపములకును నివాసము. కావున వెంటనే సంసారమును విడువవలెను. ఇనుము, కట్ట నీనితో చేయఁబడిన శృంఖలములు బొండలు మున్నగువానివలనఁగూడ మానవునకు విముక్తి గలదు; గాని పుత్రులు భార్య మున్నగు శృంఖలాదుల వలనమాత్రము ముక్తి లేదు. మనుష్యుఁడు మనఃప్రియము లగుసంబంధముల నెన్నింటిని చేయునో వాని హృదయమును అన్నిదుఃఖములను గసికలు కొట్టఁబడును. విషయము లను ఆహారములు తినుచు తన దేహమునందే యున్న ఇంద్రియము లను దొంగలవలన సర్వవిత్తము లను హరింపఁబడి లోకము నాశనము చేయఁబడుచున్నది. మాంసలుబ్ధమగు మత్స్యము గేలము నెట్లు చూడదో సుఖలుబ్ధుఁ డగు దేహీ అట్లు యమబాధను చూడఁజాలకున్నాఁడు.

హితాహితం న జానంతో సిత్య మున్మార్గ గామినః

మాహరంతి తే విషయాహారాః తై స్తస్కరైః లోకా నిత్యం విచారితః-హాంత ఇతి భేదః. ౫౦. కిం చ పరిణామే విషయవిషయసుఖాసక్తః పుమాక మత్స్యో బడితదుఃఖ మివ యమయాతానాంస్పృహీతి త్యాహ-మాంసలుబ్ధ ఇతి. ౫౧. హితాహితం ప్రవృత్తినివృత్తిం-హితం “అమానిత్వ మపంభిత్వ మహింసా హంతి రార్జవమ్, ఆచార్యో పాసనం శౌచం శ్రేయ మార్త వినిగ్రహః” ఇత్యాది పంచశ్లోకై ర్గీతాయా ముక్తం తత్త్వజ్ఞానసాధనం తస్మి న్ప్రవృత్తిం చ అహితం “ప్రవృత్తిం చ నివృత్తిం చ జనా న విదు రాసురాః, న శౌచం నాపి చాచారో నసత్యం తేషు విద్యతే” ఇత్యాది ద్వాదశశ్లోకై ర్భగవతోక్త మామరం భావం తస్మి న్నివృత్తిం చ న జానంతః. అత ఏవ నిత్యం జన్తవి జన్తవి ఉన్మార్గ మామరమార్గం తం స్రుతిగచ్ఛంతి యే తే ఉదరం భరా నరాః నరశే నిపతంతీత్యర్థః ఉక్తం చ “అమరంభావమాపన్నా మూఢా జన్తవి

కుక్షిపూరణనిష్ఠా యే తే సరా నారకాః ౫౧|.

౫౨

నిద్రాదిమైథునాహారా స్స ర్వేషాం ప్రాణినాం సమాః,

జ్ఞానవాన్తానవః ప్రోక్తో జ్ఞానహీనః పశుః స్తుతః.

౫౩

ప్రభాతే మలమూత్రాభ్యాం త్సుత్తృ డ్భ్యాం మధ్యగే రవా,

రాత్రే మదననిద్రాభ్యాం బాధ్యంతే మూఢమానవాః.

౫౪

స్వదేహధనదారాదినిరతా స్సర్వజంతవః,

జాయంతే చ మ్రియంతే చ హా హంతాజ్ఞానమోహితాః.

౫౫

తస్మా త్సంగ స్సదా త్యాజ్య స్సర్వ స్తుత్తుం న శక్యతే,

మహద్భి స్సహ కర్తవ్య స్సంగ స్సంగస్య భేషజమ్.

౫౬

సత్సంగ శ్చ వివేక శ్చ నిర్మలం నయనద్వయమ్,

యస్య నాస్తి నర స్సోంధః కథం న స్యా దమార్గగః.

౫౭

స్వస్వవర్ణాశ్రమాచారనిరతా స్సర్వమానవాః,

న జానంతి పరం ధర్మం వృథా నశ్యంతి దాంభికాః.

౫౮

జన్తని, మామప్రాప్తైవ కాంతేను! తతోయాంత్యధమాం గతిమ్." ౫౨. అత శ్చ హి
తాపితజ్ఞానహీనః సకలప్రాణి సాధారణధర్మ మూఢః పశురేవేత్యాహ-నిద్రాదితి. ౫౩.
కించ దేహధర్మై రభిధూతానాం మూఢానాం హితాపితజ్ఞానానుసంధానావసరో
ఽపి నాస్తిత్యాహ-ప్రభాతేతి. ౫౪. అతో దేహద్వాసక్తానాం జ్ఞానసాధనమోక్షరహి
తానాం వర్షాక్రిమిజామిక తేషాం వృథైవ జన్తమరణే ఇత్యాహ-స్వేతి. ౫౫. అత
స్సంగో దేహద్వాసక్తిరూపః, యది సర్వః పరమహంసవత్త్వత్తుం న శక్యతే తచా
మహతాం సంగః కర్తవ్యః తే హి పూర్వకృత సంగతోగ భేషజం నీవర్తకా భవంతి
త్యర్థః. ౫౬. కించ సత్సంగా దేవ సన్సార్గదర్శనం భవతి నాన్యభేత్యాహ. సత్సంగ
ఇతి. సతాం తత్త్వజ్ఞానినాం సంగస్తు సత్సోప్రదాయదర్శకత్వా దేకం నయనం
వివేక శ్చ ఆత్మస్వరూపస్య నిత్యత్వం దేహదేరనిత్యత్వదర్శకత్వా ద్వితీయనయనంచ
యస్య నాస్తి సః ఆంధః అమార్గగః తేదదూషితశ్రద్ధామార్గగతః కథం న స్యాత్ అపి
తు స్యాదేవేత్యర్థః. ౫౭. ఏవం వైరాగ్యోత్పాదకవచనాన్యక్త్వా తద్రహితాకా దాం
భికాకా విందతి-స్వస్వవర్ణాశ్రమాదిధర్మాణాం దాంభిక త్వేనాచరణాన్తుక్తిర్నాస్తి కిం
కుతత్త్వజ్ఞానా దేవత్యాహ-స్వస్వేతి త్రయోదశశ్లిః పరంపరమార్గనిష్ఠం మోక్షధర్మం-
అతో దాంభికాః మిథ్యాచారా స్తే న పశ్యంతి. మోక్షస్యాలాభాత్ - వృథా జన్త
మరణా భవంతి త్యర్థః. ౫౮. క్రియాను కర్మను ఆయాసపరాః శీతాదిసహనప్రయాస

క్రియాయాసపరాః కేచి ద్వితచర్యాదిసంయుతాః,

అజ్ఞానసంవృతాత్తాన స్సంచరింతి ప్రతారకాః.

౨౪

నామమాత్రేణ సంతుష్టాః కర్మకాండరతా నరాః,

మంత్రోచ్చారణహోమాదైవ్య ర్భామితాః క్రతువి చైరైః. ౨౦

ఏకభుక్తోపవాసాదైవ్య ర్షియమైః కాయశోషణైః,

మూఢాగ పరోక్ష మిచ్ఛంతి మమ మాయావిమోహితాః. ౨౧

మంచయు చెడ్డయు నెఱుంగక ఎప్పుడును తప్పుదారి నేపొవుచు కేవలము తమ కడుపులు నిండించుకొనుటకే చూచుచుండు నరులు నరకమునకు పోవుదురు. నిద్ర, మైథునము, ఆహారము మున్నగు ప్రాణి కోటికంతకును సమమే. జ్ఞానముకలవాడే మానవుడు. అదిలేనివాడు ద్విపాత్పశువు. మూఢులు. ప్రాణికాలమున మలమూత్రములవలనను, మధ్యాహ్నము ఆకలిదప్పికలవలనను, రాత్రి మదనతాపము నిద్రలవలనను వీడితే లగ్నమగుదురు. అజ్ఞానమోహితులై తమ దేహమని, ధనమని, ఇల్లు అని, భార్య అని, ఆహమిక పొంది ప్రాణులు పుట్టించు గిట్టుచు నుండురు. ఆకారణమువలన ఎప్పుడును సంగముపడువవలెను. అంతయు విడుచుట కష్టము గావున గొప్పవారిసంగతి చేయవలెను. సాంగత్యము వలని అనర్థములకు గొప్పవారు నివారణోపధము. సత్సంగము, విదేశము ఈరెండును దోషములేని నేత్రములు. అవి యెవరికి లేవో వారు అంధులు. అంధులు తప్పుదారిని బడిపోయెడకు దాంభికులు స్వస్వ వర్ణాచారధర్మముల తత్వము నెఱుంగమి పరధర్మము నెఱుంగజాల కున్నారు. కర్మలుచేయుటయందును, వ్రతచర్యలయందును అశకులు అజ్ఞానులు అయి లోకవంచనము చేయుచున్నారు. “మేము కర్మ కాండమును నిర్వహించుచున్నా” మని నామమాత్రముగ శేయుచు మంత్రోచ్చారణము, హోమములు, క్రతువులు మున్నగువనిచేయుచు అనేకులు

పరాయణాః-వ్రతచర్యాను క్షుత్పిద్యాన్యం సంయుతాః. అజ్ఞానేతి. అవివేకావృత చిత్తా శ్చ తే ప్రతారకాః వంచకాః యే నివరంతి న తు పరం ధర్మం జానంతీతి పూర్వేణైవసంబంధః. ౨౪. నామమాత్రేణస్వర్గాదిసుఖేన హోమాదైవ్యః భామితాః మూఢాః పరోక్షం స్వర్గసుఖమ్-యద్వా బుద్ధిగ్రాహ్య మతీంద్రియం మోక్షసుఖం జ్ఞానం వివా నేచ్ఛంతీత్యర్థః. ౨౦. అత్ర హేతు ర్మమ మాయేతి. ౨౧. ఏకదేవ స్పష్ట

చెడుచున్నారు. మూఢులు మానుకమాయామోహితులై శరీరములను శుష్కింపఁజేయు ఉపవాసము, ఏకభుక్తము మున్నగునవి చేయుచు మోక్షమును కోరుచున్నారు.

దేహదండనమాత్రేణ కా ముక్తి రవివేకినామ్,
 వల్లీకతాడనాదేవ మృతగి కుత్ర మహోరగః. ౬౨
 జటాభారాజినై ర్యుక్తా దాంభికా వేషధారిణః,
 భ్రమంతి జ్ఞానివల్లోకే బ్రామయంతి జనా నపి. ౬౩
 సంసారజనుభాస క్తం బ్రహ్మజ్ఞోఽస్తీతివాదినమ్,
 కర్తృబ్రహ్మోభయభ్రష్టం తం త్యజే దంత్యజం యథా. ౬౪
 గృహారణ్యసమా లోకే గతవీరీషా దిగంబరాః,
 చరంతి గర్దభాద్యా శ్చ విగత్తా స్తే భవంతి కిమ్. ౬౫
 మృద్భస్మోద్ధూళనా దేవ ముక్తా స్స్వర్యది మానవాః,
 మృశ్మస్త్రవానీ నిత్యం శ్వా స కిం ముక్తో భవిష్యతి. ౬౬
 తృణపద్మోదకాహారా స్సతతం జనవాసినః,

యతి. దేహ దండనేన కాయశోషణేనైవ ముక్తిర్నాస్తి, అంతర్గతావివేకగ్న్య విద్య మానత్వాత్-యథా వల్లీకస్య సర్పాయస్య తాడనా దేవ తన్నధ్యగతభుజంగో న మ్రియతే, తథా దేహదండనేన అనివేశో న నశ్యతీత్యర్థః. ౬౨. అతోఽనివేకిన స్తే స్వయం నస్తాః పరానపి నాశయంతీత్యాహ-జటేతి కీర్తకాః దాంభికాః నామ వేషస్తబ్ధత్వం ధారయంతితి. జ్ఞానధనా నపి జనా న్న నమంతీత్యర్థః. ౬౩. అత స్తే సాం సంగో న కర్తవ్య ఇత్యాహ-సంసారజేతి. బ్రహ్మజ్ఞోఽస్తీత్యత్ర బ్రహ్మనిష్ఠా వయం అతోఽస్మాకం విషయముఖాసక్తే ర్దోషో నాస్తి, కుభాకుభకర్తృణాం లేపాభా వాత్-ఇతి వాదినం సర్వకర్తృబ్రహ్మధ్యానపరాజ్ఞులం చ తం బోధచంఘం అంత్యజవ త్త్యజేత్. శ్వపాకవ న్న స్పృశే దపీతిర్థః. ౬౪. కిం చ యే నిర్లజ్జాః స్త్రీజాం సమా హేఽపినగ్నా విచరంతి తే గర్దభాదినమా ఏవ నకువిరక్తా ఇత్యాహ-గృహారణ్యసమా ఇతి. ౬౫. సదా భగ్నవాసినోఽపి శ్వగర్దభాదయో యథా ముక్తా న భవంతి తథా సర్వాంగమృద్భస్మధారణాదపి ముక్తి ర్నాస్తి త్యాహ. ౬౬. కించ అనివేశకృతదురాగ్రహేణ గృహాన్నపరిత్యాగా దేవ తాపసా న భవంతి. కింతు తామసా ఏవే త్యాహ-త్యజేతి. తామసతాపసాః గీతాయా ముక్తాః “మాధ గ్రాహేణాఽర్తనో య త్పిడయా క్రియతే తపః, పరస్యోత్పాదనార్థం వా గరుడ - 31

జంబుకాఁబుమ్మగాద్యా శ్చ తాపసా స్తే భవంతి కిమ్. ౬౭
 ఆజన్త మరణాంతం చ గంగాదితటిస్థితాః,
 మండూకమత్స్యప్రముఖాః యోగిన స్తే భవంతి కిమ్. ౬౮
 పారావతా శ్శిలాహారాగ్ని కదాచి దపి చాతకాః,
 నపిబంతి మహితోయం వ్రతిన స్తే భవంతి కిమ్. ౬౯
 తస్మా దిత్యాదికం కర్త లోకరంజనకారకమ్,
 మోక్షస్య కారణం సాక్షాత్తత్త్వజ్ఞానం ఖగేశ్వర! ౭౦

శరీరమును శుష్కింపఁ జేసికొనినంతమాత్రమున అవివేకులకు ముక్తి గలుగదు. బాదనంతమాత్రమున లోపల నున్న శాము చచ్చునా? జడలు, లేడితోళ్లు మున్నగునవి చాల్చినవారు జ్ఞానుల మవి యనుకొనుచు లోకులను భ్రమింపఁజేయుచున్నారు. బ్రహ్మజ్ఞానము కలవాడ నని చెప్పుకొనుచు సంసారములను విడువనివాడు కర్మ బ్రహ్మలకు రెండింటికిని భ్రష్టుఁడు; కావున చండాలునివలె వానిని దూరమున నుంచవలెను. దిగింబరములై నిర్లజ్జములై అడవులలోను గృహములలోను సమముగ చరించు గాడిదలు మున్నగునవి నిర క్తులనిపించు

కత్తామన మదాహృత" నితి. ౬౭. కించ మలినభావవయా గంగాదితీరే స్థితా అపి యోగినో న భవంతీత్యాహ-ఆజన్తేతి ఉక్తం "ప్రాణః ప్రాణః ప్రపశ్యంతి సర్వజాం మత్స్యబంధకాః, న తే శివపురం యాంతి భావో హి భవకారణమ్" ఇతి శుద్ధమలినభావనాహి శివపురస్య భవస్య జన్తమరణాత్కరంపారస్య కారణం భవంతీతి-అయమస్యాధ్యః. ౬౮. యే చాతీక్ష్మరాచివః, ఆకాస్త్ర విహితోపవాపాదిభిర్బలాన్మపరిహారా ద్వృథైవాత్మానం పీడయంతి తే వ్రతినో న-కింతు అనునన్వయా ఏవేత్యాహ-పారావతా ఇతి. తదుక్తం గీతాను "ఃకర్మయంత శరీరస్థం భూత గ్రామ మచేతసః, మాం చైతాంతశరీరస్థం తాన్విద్ధ్యానునిశ్చయ" నితి. ౬౯. తస్మా దితి హేతో రిత్యాదికం వర్ణా శ్రమాదిధర్మాచరణాదికం యత్కిన్త తల్లోకానాం మూఢజనానాం రంజనకారకం మోక్షకారణమేవ-న తు తత్త్వజ్ఞానం చినా మోక్షకారణమితి తదుక్తం జ్ఞానప్రశంసాయాం "మాన స్సాన్వరతః ఘడి పవనభుజేషశ్చ ప్లగ్గాశనో నిరాశీ ఖలు చాతకః కి మరం కేతే గుహం మూషకః, భస్మాహశతత్పరః ఖలు ఖగో ధ్యానానురక్తో విశస్పర్శేష మపి కారణం శృణు సఖే జ్ఞానం పుం కిరపః" ఇతి. ౭౦. ఏవం యథా సదంభా వర్ణా శ్రమధర్మదిక్రియా ముక్తేర్నే తుభూతానాన్తి-

కొనునా? మట్టి, భస్మము పూసికొనినంతమాత్రమాన ముక్తులయినచో యెప్పుడును మట్టిలోను, భస్మములోను పొరలు కుక్క ముక్తిబడసి సచేయగునా? గడ్డి, ఆకులు, నీరు త్రావి యెల్లప్పుడును అడవులయందే యున్నవారు తాపసులయినచో నక్కలు ఎలుకలు మృగములు మున్నగునవి యెల్ల తాపసులే యగునా? పుట్టినది మొదలు చచ్చునంత దనుక గంగానది మున్నగు పవిత్రనదులలో నుండు కప్పలు చేపలు మున్నగునవి యెల్ల యోగులే యగునా? రాళ్లు భుజించు పావురములు ఎప్పుడును భూమిమీది నీటిని తాకి చాతకములును వ్రతులే యగునా? కావున ఇది యంతయు లోకవిడంబనమా, గరుడుఁడా! నిజమైన మోక్షకారణము. సాక్షాత్తు తత్త్వజ్ఞానముతప్ప వేఱు లేదు.

వడ్డర్కసమహాకూపే పతితాః పశవః ఖగః,
 పరమార్థం న జానంతి పశుపాశనియంత్రితాః. 20
 వేదశాస్త్రార్థే ఘోరే ఊహ్యమానా ఇతస్తతః,
 షడూర్త్తినిగ్రహగ్రస్తా సిన్ధంతి హి కుతార్కికాః. 21
 వేదాగమపురాణజ్ఞః పరమార్థం న వేత్తియః,
 విడంబకస్య తస్యైవ తత్సర్వం కాకభాషితమ్. 23
 ఇదిం జ్ఞాన మిదంజ్ఞేయ మితి చింతాసమాకూలాః,

తథా దంభరహితాఽపి శాస్త్రజ్ఞతా జ్ఞానం చ నా మాక్షప్రదాన భవతీత్యాహ. పడితి చతుర్దశభిః. ఖగ! పేగరుడ! వడ్డర్కసమహాకూపే వట్కూస్తరూపాంధకౌపే పతితాః యే అనాత్మజ్ఞాః ద్విపదపశవః తే పరమార్థం బ్రహ్మస్వరూపం న జానంతి ప్రతిపాదయంతోఽపి స్వయం నానుభవంతి - ఆతః పశవ త్యాశేన అతిశయార్థ విచారణరూపేణ నియంత్రితాః బద్ధా ఏవ హి తిన్ధంతి గంబంధః. 20. ఘోరే అనంతశ్వా ద్భయంకరే ఇతస్తతః గ్రంథాద్గ్రంథాంతరాధ్యయనే ఊహ్యమానాః వ్యాఖలాః శోకాదిషడూర్త్తితాం నిగ్రహే నిరోధే గ్రస్తాః వ్యగ్రాః ఈదృశాః కుతార్కికాః కుతర్కబలాదైవతజ్ఞానపరా ఏవ తిన్ధంతి న తు త జ్ఞానంతీ త్యర్థః. 21. అతో వేదాదిజ్ఞాతాఽపి యః పరమార్థం తత్త్వజ్ఞానం న వేత్తితదా విడంబకస్య ఉపహాసక స్వేదకస్య అతత్త్వజ్ఞ స్యాపి తత్సర్వం జ్ఞాత్వత్వం వక్తృత్వంచ కాక న ద్భాషితం నర్థమిత్యర్థః. 23. కించ పరతత్త్వవిమూఢానాం శాస్త్రపఠనజ్ఞాన మపి వ్యర్థమేవ త్యాహ - ఇద మితి, జ్ఞానం నామ జ్ఞేయస్థాపిపాధనరూపం అమానిత్వ

- పతంత్యహర్నిశం కాస్త్రం పరతత్త్వపరాజ్ఞుభాః, 2౪
 వాక్యఘండోనిబంధేన కావ్యాలంకారశోభితాః,
 చింతయా దుఃఖితా మూఢా స్తిష్ఠంతి వ్యాకులేంద్రియాః, 2౫
 అన్యథా పరమం తత్త్వం జనాః క్లిశ్యంతి చాన్యథా,
 అన్యథా కాస్త్రసద్భావో వ్యాఖ్యానం కుర్వంతి చాన్యథా, 2౬
 కథయం త్యున్నసీభావం స్వయం నానుభవంతి చ,
 అహంకారరతాః కేచి దుపదేశాదివర్జితాః, 2౭
 పఠంతి వేదశాస్త్రాణి బోధయంతి పరస్పరమ్,
 న జానంతి పరం తత్త్వం దర్శ్య పాకరసం యథా, 2౮
 శిరో వహతి పుష్పాణి గన్ధం జానాతి నాసికా,
 పఠంతి వేదశాస్త్రాణి దుర్లభో భాషభోధకః, 2౯

మదంభిక్వ' మిత్యాది గీతోక్తమ్, 'జ్ఞేయం వై తద్జ్ఞానగమ్యం' 'అనాదిమ త్వరం బ్ర-
 హ్మ' తాది తత్తైవోక్తం బ్రహ్మస్వరూప స్తదిదం జ్ఞానం జ్ఞేయం చ అస్తి నాస్తి తేతి
 సంశయచింతయా పఠంతితి. ౨౪. కించ వాక్యాదిభి రజ్ఞద్వయైశ్చ శోభితా అపి
 మూఢా స్తత్త్వపరాజ్ఞుభాః దుఃఖితా ఏవ తిష్ఠంతితి. అతిఏవ వ్యాకులేంద్రియా స్తే-
 'శ్రద్ధావా న్లభతే జ్ఞానం తత్పర స్సంయతేంద్రియః, జ్ఞానం లభ్యై పరాం కాంతి
 మచిరేవాధిగచ్ఛతి' ఇతి గీతోక్తం సంయతేంద్రియాదిగుణై ర్గర్భ్యజ్ఞానలాభాభావాత్
 కదాచి దపి పరమనుభవో నభవంతితి భావః. ౨౫. కించ కాస్త్రజ్ఞానా క్కుతర్కబ
 లేన విపరీతార్థప్రతిపాదనా తత్త్వజ్ఞానం న భవతీత్యాహ-అన్యథేతి. తత్త్వం కు'తత్త్వ
 మసీ'తి గురూపదేశగమ్యం జపా శ్చ కాస్త్రపఠ శేనైవ తద్జ్ఞానం క్లిశ్యంతి-కించ కా
 స్త్రస్య తత్త్వమస్మాదిమహావాక్యరూపవేదాంతస్య సద్భావః భాగత్యాగలక్షణయా
 అశేదప్రతిపాదకశ్రేష్ఠాకయః, తాఖ్యాం చ తస్య తత్త్వమసీతి కాక్వా తే త్యన్య
 తైవ కుర్వంతి. ౨౬. కేచి ధూర్జా న్తు ఉపదేశాది-అదిశబ్దేన ప్రణిపాతదయః తైర్వ
 ర్జితా స్సన్విసుభవం చినైవ ఉన్నసీభావం ఉపశమముద్రయా బ్రహ్మపరతత్త్వం కథ
 యంతి. తస్మి గురూపదేశం కిమర్థం న గృహ్యంతీత్యత ఆహ-అహంకారరతా ఇతి.
 పండితా వయం కిం న కః పృచ్ఛామః సేవయామ ఇత్యభిమానపరా-అతః 'త ద్విద్ధి
 ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయా, ఉపదేశక్ష్యంతి తే జ్ఞానం జ్ఞాని స్తత్త్వదర్శినః' ఇతి
 భగవదుక్తాత్ జానసాధనగహితా శ్చ తే నానుభవంతి త్యర్థః. ౨౭. కించ గురూపదేశం
 చినా పఠనపాతనా తత్త్వజ్ఞానం న భవతీ త్యాహ-పఠంతితి. ౨౮. కించ భారవాహకవ
 చాస్త్రాకంబోద్ధా నాస్తి - అతి స్తత్త్వం న జానా తీత్యాహ-శిర ఇతి. ౨౯. కిం

తత్త్వ మాత్రస్థ మజ్ఞాత్వా మూఢ శ్వాస్త్రేషు ముహ్యతి,
గోపః కుక్షిగతే ఛాగే కూపే పశ్యతి దుష్కరిః.

౮౦

పశుపాశనియంత్రితులై అనేకులు వడ్డర్పనము లను నూతిలోఁ బడి పరమాత్మము నెఱుంగఁజాలకున్నారు వేదశాస్త్రము లను ఘోరారణ్యము సొచ్చి కుతార్కిరిలు కొండలు వడూర్చి విగ్రహగ్రస్తులై యిటా అటా యని యెఱుంగకున్నారు. ఎవఁడు వేదశాస్త్రములను ఎఱింగి అందు ప్రతిపాదింపఁబడిన పరతత్త్వము నెఱుంగఁడో వాఁడు విడంబమునకు ఉదాహరణము వాఁడు చెప్పినది కాకికూతలకంటె ఘనమయినది గాదు, జ్ఞాన మిది, తెలిసికొనఁదగినది యిది అని రాత్రింజగళ్లు శాస్త్రము చదివెకరుగాక. అందనేకులు తత్త్వజ్ఞానశూన్యులు. వాక్యములయందును, ఛందమునందును గలమాధుర్యమునకు ముగ్ధులై అనేకులు గ్రంథగౌరవమునుకొనియాడుచుందురు; గాని వ్యాకులేంద్రియులై వారు పరతత్త్వము నెఱుంగఁజాలరు. పరతత్త్వ మొకవిధమున నున్నది. జనులు మఱియొకవిధముగ క్లిష్టపడుచున్నారు. శాస్త్ర మొకవిధమున నున్నది. ఈపండితులు మఱియొకవిధముగా వ్యాఖ్యానము చేయుచున్నారు అహంకారపూర్ణు లగుటవలన కొండలు ఉపదేశమును బొందక విషయ మొకవిధమున నుండఁగా మఱియొకవిధముగా బోధించుచున్నారు. అనేకులు వేదశాస్త్రములను చదువుచున్నారు. చదివి బోధించుచున్నారు; గాని గదిపై కూరలుమున్నగువాని మాధుర్యము నెఱుంగఁజాల నట్లు పరతత్త్వముమాత్ర మెఱుంగఁజాలకున్నారు. శిరిస్సు పుష్పములకు వహించున్నది; గాని దాని పరిమళము ముక్కునకు అనుభవ మగుచున్నది. అట్లే వీరు వేదశాస్త్రములను చదువుచున్నారు; గాని భావము బోధపడుట లేదు. తనయందే గల తత్త్వము నెఱుంగఁజాలక అనేకులు మేక తన కడుపునందే యున్నను గొల్లవాఁడు నూతిలో తొంగిచూచునట్లు శాస్త్రములను వెదకుచున్నారు.

సంసారమోహనాశాయ శబ్దబోధో న హి త్తమః,

చాత్రస్థ తత్త్వజ్ఞానం వివా శాస్త్రేషు జ్ఞానం మోహమాత్ర సేవత్యాచారిత్ర్యమితి.
౮౦. కంచ స్వానుభవం వివా శబ్దబోధేనైవ చత్రస్థత్త్వనిరూపణాడజ్ఞానం న నివ

న నివర్తత తిమిరం కదాచి దీపవార్తయా, ౮౧
 ప్రజ్ఞాహీనస్య పతనం యథాఽంధస్య చ దర్పణమ్,
 అతః ప్రజ్ఞావతాం శాస్త్రం తత్త్వజ్ఞానస్యలక్షణమ్, ౮౨
 ఇదం జ్ఞాన మిదంజ్ఞేయం సర్వం తచ్చోక్తు మిచ్ఛతి,
 దివ్యచర్మసహస్రాము శ్శాస్త్రాంతం నై వ గచ్ఛతి, ౮౩
 అనేకాని చ శాస్త్రాణి స్వల్పాయు ర్విఘ్న కోటయః,
 తస్మాత్సాగ్రం విజానీయా త్తీ రం హంస ఇవాంభసి, ౮౪
 అభ్యస్య వేదశాస్త్రాణి తత్త్వం జ్ఞాత్వాఽగ్ర బుద్ధిమాన్,
 పలాలమివ ధాన్యాశ్శీ సర్వశాస్త్రాణి సంత్యజేత్, ౮౫
 యథాఽచ్యుతేన తృప్తస్య నాఽహారేణ ప్రయోజనమ్,
 తత్త్వజ్ఞస్య తథా తార్క్ష్య! న శాస్త్రేః ప్రయోజనమ్, ౮౬
 న వేదాధ్యయనా న్ముక్తిర్న శాస్త్రపఠనా దపి,

తేత కింతు తద్ జ్ఞానప్రకాశేనే త్యాహ - సంసార ఇతి, ౮౧, ఆశో కై కారణీ బుద్ధి
 మతా మేవ శాస్త్రీ తత్త్వజ్ఞానం భవతి, తయ హీనస్య సేత్యాహ - ప్రజ్ఞేతి, ౮౨,
 “అణుభ్య శ్చ మహద్భ్య శ్చ శాస్త్రేభ్యః తుళ్యానః, సర్వత స్సార మాదత్తే పుష్పే
 భ్య ఇవ చట్పదః” ఇతి ద త్తమక మవలంబ్యాఽహ - ఇద మితి ద్వాభ్యామ్, ౮౩, సారం
 తత్త్వజ్ఞానమ్, ౮౪, కించ శాస్త్రాణ్యభ్యస్య పూర్వం దురవగమాత్ తత్త్వగ్రహణా
 య అభ్యక్య పశ్చాత్ జ్ఞానోత్తరం సంత్యజేత్ - పఠరస్తు నాధీయేత, తదుక్తం పంచమే
 “ఛందాః స్యధ్యాపయిష్యత్ సహ వ్యాహృతిభిః సప్రణవశిర స్త్రిపదీం ప్రస్తవాసం
 తికా వ్రాహ్మ వధీయాన మ ప్యసమకేతరూపం గ్రాహయామాస” ఇతి, విష్ణుపురాణేచ
 “న పపాత నురుప్రోక్తం కృతోపనయనం శ్రుతం, న దదర్శ చ కర్తాణి శాస్త్రాణి
 జగ్మహే న చ” ఇతి, “నాధీయాత బహూ ఞ్చబ్ధా న్వాచో విగ్రాహనం హి త” దితి
 భగవద్వచనం చేతి, ౮౫, శాస్త్రేణ అహరహ, స్సంధ్యా మపాసేతేతి విధిప్రతిపాదక
 ప్రవృత్తిరూపేణ ప్రయోజనం ద త్తవ దావశ్యకత్వం నాస్తి అలైపనివరీయ మాఖ్యా
 యికా - జనకః కదాచిత్సంధ్యాగమయే స్వేచ్ఛయా పర్యటంతం ద త్త మిద మప్యచ్ఛత్ -
 భో భగవత్! భవా న్ప్రార్థాతోఽసి, అత స్సంధ్యాకందనం కిమగ్ధం న కరోషీతి - తదా
 స హోవాచ “హృదాశో శే చిదాదిశో తత్తతే ని నిరంతరగా, నాస్తమేతి న చోదేతి
 కథం సంధ్యామపాస్త హే, మృతా పితామహీ మా నూ జానో విజ్ఞానబాలకః,
 నూతనే పాతనే ప్రాస్తే కథం సంధ్యా మపాస్త హే” ఇతి, ౮౬, అప్రయోజన మే

జ్ఞానాదేవ హి కై వల్యం నాన్యథా వినతాత్మజ.
 నాన్త్రమః కారణం ముక్తే స్తర్థనాని సకారణమ్,
 తద్దైవ సర్వకర్తాణి జ్ఞాన మేవ హి కారణమ్. ౮౮
 ముక్తిదా గురుః గేహ విద్యా సర్వా విడంబకా,
 కాష్ఠభారసహస్రేషు హ్యేకం సంజీవనం పరమ్. ౮౯
 అద్వైతం హి శివం ప్రోక్తం క్రియాయానివర్జితమ్,
 గురువక్త్రేణ లభ్యేత నాధీతాగమకోటిభిః. ౯౦

సంసారమోహమును శాబ్దబోధ చాలను. దీప మదిగో అని చెప్పినచో అంధకారము పోదుగదా? అంధునకు అద్ద మెట్లో ప్రజ్ఞా హీనునకు శాస్త్ర ముట్టిది అగుటచే ప్రజ్ఞావంతునకే శాస్త్ర ముపకరించును, “ఇది జ్ఞానవ, ఇది జ్ఞేయము” అని వినఁగోరిక యుండును; గాని శాస్త్రముయొక్క అంతము చూచుటకు ఆయుర్దాయము చాలదు. శాస్త్రము లసంఖ్యవ లు. ఆయువు అత్యల్పము. విఘ్నములు అనంతములు. ఆకారణము లన నీటినుండి హంస పాలను తీసికొనునట్లు సారమును గ్రహింపవలెను. వేదశాస్త్రములను చదివి తత్వమును తెలిసికొనిన బుద్ధిమంతుఁడు ధ్యానార్థి యగు వాఁడు పలలమును విడుచునట్లు సకల

వాహ అధ్యయనాదీనాం జ్ఞానం వివామోక్షేన పయోగాద్యతే జ్ఞానా న్న ముక్తిః.
 ‘త మేవం విదిత్వాన్తేమృత్యుమేతి. నాన్యఃపంథావిద్యతేన్తేనాన్యః’ ఇత్యాదిశ్రుతే.
 ప్రమాణం దర్శయతి-నేతి ద్వాభ్యామ్. ఉక్తం చ శ్రీమదాచార్యచరణై రాత్మబోధే
 “బోధోన్యసాధనేభ్యో హి సాక్షా న్నోక్షికసాధనం, పాకగ్య వహ్నివద్జ్ఞానం
 వివా మోక్షో న సిద్ధ్యతి” ఇతి. ౮౩. కించ జ్ఞానకూన్యసన్నాన్య సాశ్రమాదయో
 ౭పి ముక్తేః కారణం నేత్యాహ. నాశ్రమ ఇతి. ౮౪. ఏకద్వందం గురూ
 పదిప్త మేవ మోక్షకారణం భవతి న కు శాస్త్రాధ్యయనజన్యం - ఆత్మ స్వర్ణజ్ఞానార్థం
 స గురుమే వాభిగచ్ఛేత్. ‘సమిత్ప్రాణి శ్చోత్రియం బ్రహ్మనిష్ఠ’ మితి శ్రుతిప్రణీత
 గురూపకతే నైవ గృహ్నియాదిత్యాహ-ముక్తిదీతి ద్వాభ్యాం ఏకా అన్వైతాత్
 జ్ఞానోపదేశికా గురువాక్ అనుకరణకారకైవ న త్వనుభవదాయిత్యర్థః. యథా
 సంజీవనం నామ కాష్ఠం జీవన ప్రదత్వా చేక మపి పరంశ్రేష్ఠమ్. ౮౯. ‘శివమద్వైతం
 కురీతుం మన్యంతే’ ఇతి శ్రుత్యుక్తం బ్రహ్మ గురువక్త్రేణ గురూపదేశేన కు క్రియా
 యోగవర్జితమ్ అధ్యయనాదికర్తృప్ర గురసరహితమ్ యథా ప్యా త్తథైవ లభ్యేత ప్రా

శాస్త్రములను విడిచిపెట్టును. అమృతముతో తృప్తిపడినవానికి ఆహారముతో నెట్లు ప్రయోజనము లేదో అట్లే తత్వజ్ఞానము గలవానికి శాస్త్రములతో పని లేదు. వేదములను చదివిన ముక్తి రాదు. శాస్త్రములను చదివినను రాదు. ఒక్క జ్ఞానమువలన తప్ప మఱి యే మార్గమువలనను అది లభింపదు. ముక్తికి వర్ణాశ్రమములు కారణములు గావు. వడ్డర్చనములును గావు. సర్వకర్మలునుగూడఁ గావు. జ్ఞానమే కారణము. గురువాకృతము ఒక్కటే మోక్షము నొసంగును. విద్య లన్నియు కేవలము విడంబనములు కట్టెల మోపులు పెక్కింటిలో సంచీపని యొక్కటే యుండును. మోక్షమునకు అద్వైత మొక్కటే మంచి మార్గము. దానికి కర్మ మున్నగు ఆయాసము లేమియులేవు. అది గురువాకృతములవలన ననుభూతము అగును; గాని తోటిగ్రంథములు చదివినను ప్రయోజనము లేదు.

ఆగమోక్తం వివేకోత్థం ద్విధా జ్ఞానం ప్రచక్షతే,

శబ్దబ్రహ్మగమమయం పరబ్రహ్మవివేకజమ్.

౯౧

అద్వైతం కేచి దిచ్ఛంతి ద్వైత మిచ్ఛంతి చాపరే.

సమతత్త్వం నజానంతి ద్వైతాద్వైతవివర్జితమ్.

౯౨

ద్యేపదే బంధమోక్షాయ మమేతి న మమేతి చ.

పోతి. అన్యథా అనంతకాస్తాధ్యయవేనాపి నానుభవతీత్యర్థః. ౯౦. అత్ర పరోక్షత్వాపరోక్షత్వేన జ్ఞానస్య ద్వైవిధ్య మేవా. ఆగమోక్తం కాస్తాధ్యయనా జ్ఞాతమాత్రం యథా అస్తదాదీనాం తత్పరోక్షజ్ఞానం శబ్దబ్రహ్మసంజ్ఞకం భవతి - కింన వివేకోత్థం వస్తు వివేకాత్వస్యమేవోత్పన్నం - యథా సిద్ధగీతాశ్రవణేనైవ జాతం - జనకాదీనాం తదపరోక్షజ్ఞానం పరబ్రహ్మసంజ్ఞకం భవతీత్యర్థః. ౯౧. కేచిచ్ఛంకరానుయాయినః శైవాః. స్వాభిమతేన అద్వైతమేవ ప్రతిపాదయంతి. అపరే మధ్యాద్యనుగాః వైష్ణవాభిమానినో ద్వైతం చేతి. కింతు ద్వైతాద్వైత మకరురాగ్రహవర్జితం తత్త్వం స్వానుభవగమ్యం శివ మద్వైతం గమం సర్వమతానుభూతం న జానంతి. తదుక్తం మనుమదశశేన “త్రయీ సాంఖ్యం యోగః కనుపతి మతం వైష్ణవ మితి ప్రభిన్నే ప్రస్థానే పర విద మదః పథ్యమితి చ, రుచీనాం వైచిత్ర్య ద్యుహతుటిలనానాపథజహం నృణా మేతో గమ్య స్త్వ మసి పయసామర్ణవ ఇవ” ఇతి. ౯౨. అతో మయేతి మమత్వేన బంధకత్వా ద్వృథా పాండిత్య

మమేతి బధ్యతే జంతు ర్న మమేతి ప్రముచ్యతే. ౯౩

తత్కర్తృ య న్న బంధాయ సా విద్యా యా విముక్తిదా,
ఆయాసాయాపరం కర్తృ విద్యానైవ శిల్పనైపుణమ్. ౯౪

యావ త్కర్తృణి దీప్యంతే యావ త్సంపారవాసనా,
యావ దింద్రియచాపల్యం తావ త్తత్త్వకథా కుతః. ౯౫

యావ ద్దేహభిమానశ్చ మమితా యావ దేవ హి,
యావ త్స్మియత్న వేగోఽస్తి యావ త్సంకల్పకల్పనా. ౯౬

యావ న్నో మనస్ స్థైర్యం న యావ చ్ఛాస్త్రచింతనమ్,
యావ న్న గురుకార్యం తావ త్తత్త్వకథా కుతః. ౯౭

తావ త్తపో వ్రతం తీర్థం జప హోమార్చనాదికమ్,
వేదశాస్త్రాగమకథా యావ త్తత్త్వం నవిందతి. ౯౮

తస్మా త్సర్వప్రయత్నేన సర్వావస్థాసు సర్వదా,
తత్త్వవిష్టో భవేత్త్వాత్మ! య దీచ్ఛేన్మోక్షమాత్మనః. ౯౯

ధర్మజ్ఞానప్రసూనస్య సర్వ మోక్ష ఫలస్య చ,

మేవేత్యాహ-వ్యతి కళత్రాదిమమత్వేన వా. ౯౩. కించ కర్తృ తు తజీవ య ద్భం
ధాయ న భవతి-విద్యానైవ సైవ యా ముక్తిప్రదా భవతితి. అపరం బంధం
కర్తృ ఆయాసాయాపరమభూతనభేదాయైవ అన్యధ్యాత్మవిద్యాతిరిక్తా శిల్ప
నైపుణ్యం కర్తృదినిర్దేశాచాతుర్యకర్తృవతీతి. ౯౪. తత్త్వజ్ఞానే అంతరాయానాహ-
యావదితి త్రిభిః. దీప్యంతే ఫలాన్ముఖాని భవంతి జ్ఞానాగ్నినా న దగ్ధానీత్యర్థః.
౯౫. యావ త్స్మియత్నవేగః రజసోద్వేగోఽస్తి కల్పనా అఘటఘటనాతత్త్వకథా
తత్త్వజ్ఞానస్య కారానైవ కుతః తత్త్వజ్ఞానం కదాచిదపి న భవతిత్యర్థః. ౯౬, ౯౭.
తత్త్వం ఆత్మజ్ఞానం యావ న్న విందతి తావదేవ తపతీని కర్తవ్యాని తత్త్వజ్ఞానే
తు తపతీని సర్వం కర్తృ తస్మిన్నేవాంతర్యంతీతి భావః-తదుక్తం భగవతా “సర్వం
కర్తృభిః పార్థ కే జ్ఞానే పరిసమాప్యతే” ఇతి శ్రుతిశ్చ “గర్వం తదభిసమేతి య
త్కించత్ప్రజాస్సాధు కుర్యంతి” ఇతి జ్ఞానార్థవే పుష్కలం చ “స్నానం లేన సమస్త
తీర్థనిచయే సర్వానైవ దత్తానైవ నిర్వహానాం చ కృతం సహస్ర మయితం దేవాశ్చ
సంతర్కితాః, సంపారా చ్చ సమద్భుతా స్పృశితర స్పృశ్యతా పూజ్యో వ్యాపాయస్య
బ్రహ్మవిచారణే త్తేణ మపి ప్రాప్నోతి ధైర్యం ము” ఇతి. ౯౮. తత్తత్త్వవిష్టోభవ
దితి సంబంధః. ౯౯. ఉపాసనాధర్మజ్ఞానం చ ప్రమానే యస్య బీజాస్పదత్వాత్

తాపత్రయాదిసంతప్తశ్చాయాం మోక్షతరోశ్చయేత్, ౧౦౦

జ్ఞానము శాస్త్రమువలన పుట్టిన దని వివేకమువలన పుట్టిన దని రెండువిధములు. శబ్దబ్రహ్మము శాస్త్రసంబంధము, పరబ్రహ్మము వివేక సంబంధము. కొండలు అద్వైతము నిచ్చించెదరు, కొండలు ద్వైతము నిచ్చింతురు. ద్వైతాద్వైతముల కతీతమైన తత్వమును వారు తెలిసికొనుట లేదు. “నాది కాదు” అను రెండుపదములే బంధమోక్షములకు కారణములు. “నాది” అనిన జంతువు (సంసార) బంధములోఁ బడును, “నాది లేదు” అనిన మోక్షము పొందును. ఏది సంసారబంధమును కలిగింపదో అది కర్మ, ఏది మోక్షమును ఇచ్చునో అది విద్య. తక్కిన కర్మ ఆయాసమునకు కారణము, తక్కిన విద్య శిల్పనైపుణీప్రదర్శకము. కర్మ లెంతవఱకు ఫలోన్ముఖము లగునో, సంసారవాసన ఎంతవఱకు నుండునో, ఇంద్రియచాళల్య మెంతవఱకును నుండునో అంతవఱకును తత్త్వజ్ఞాన మెట్లు? ఎంతవఱకును దేహాభిమాన ముండునో, మమకార మెంతవఱకు నిలుచునో, ప్రయత్న వేగ మెంతవఱకు నడుచునో, ఎంతవఱకు మనస్సునకు స్థిరభావము కలుగదో, ఎంతవఱకు శాస్త్రచింతన కలుగదో, గురువు అనుగ్రహము ఎంతవఱకును గలుగదో అంతవఱకును తత్త్వజ్ఞాన మెట్లు లభించును? ఎంతవఱకు తత్త్వము తెలియదో అంతవఱకే తపస్సు, అంతవఱకే వ్రతములు? అంతవఱకే స్థిర యాత్రలు, జపము, హోమము, పూజయు సంతవఱకే, వేదశాస్త్రాభ్యాసము సంతవఱకే. ఆకారణమువలన సర్వక్రయత్నములచేతను, సర్వావస్థలయందును, సర్వకాలములయందును, మోక్షాసక్తి యున్నచో తత్త్వనిష్ఠుడు కావలెను. దేహి ధర్మము జ్ఞానము పుష్పములో, స్వర్గము, మోక్షము ఫలములో తాపత్రయములను బోనడచు ఆ మోక్ష వృక్షము నాశ్రయింపవలెను.

తస్మా జ్ఞానే నాత్మతత్త్వం విజ్ఞేయం శ్రీగురో ర్ముఖాత్,

సుఖేన ముచ్యతే జంతు ర్హోరసంసారబంధనాత్.

౧౦౧

స్వరాదిభోగఫలం యస్యేతి యత్ర అనాయాసేనైవ సకలసుఖావాప్తిర్భవతీత్యర్థః. ఆధ్యాత్మదితాపత్రయోపసంకప్తః ఆధ్యాత్మికం బృథాది, ఆధిదైవికం ఉష్ణాది, ఆధిభౌతికం దుర్బలాది ఛాయాం శ్రయేత్ మోక్షగుణం పదైవ వాంఛే దిత్యర్థః. ౧౦౦. ఆత్మ

తత్త్వజ్ఞస్యాంతిమం కృత్యం శృణు వత్సామి తేఽధునా,
 యేన మోక్ష మవాప్నోతి బ్రహ్మనిర్వాణసంజ్ఞకమ్. ౧౦౨
 అంతకాలే తు పురుషో హ్యగతే గతసాధ్వసః,
 ఛింద్యా దసంగశస్త్రేణ స్పృహం దేహేఽను యే చ తమ్. ౧౦౩
 గృహ త్ప్రవ్రజతో ధీరః పుణ్యతీర్థజలాప్లుతః,
 శుచౌ వివిక్త ఆసీన్ విధివ త్కల్పితాననః. ౧౦౪
 అభ్యసే న్ననసా శుద్ధం త్రివృద్భిష్టాక్షరం పరమ్,
 మనో యచ్ఛే జ్జితశ్వాసో బ్రహ్మబీజ మవిన్తరత్. ౧౦౫
 నియచ్ఛే ద్విషయేభ్యోతా న్ననసా బుద్ధిసారథిః,
 మనః కర్తృభి రాక్షిప్తం శుభార్థే ధారయే ద్ధిమా. ౧౦౬
 ఆహం బ్రహ్మ పరం ధామ బ్రహ్మహం పరమం పదమ్,
 ఏవం సమీక్ష్య చాత్మానమాత్మన్యాధాయ నిష్క్రమే. ౧౦౭
 ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాహర న్తా మనుస్త్వరత్,

జ్ఞానా దేవ ముక్తి ర్భవతి క్లుప్తపసంహరతి - తస్మా దితి, ౧౦౧, ౧౦౨, ఏవం తత్త్వ
 జ్ఞానా న్మోక్షం ప్రతిపాద్య అథవా తత్త్వజ్ఞ స్వాతులకృత్యం నిరూపయతి - అంతకాల
 ఇతి వద్మిః, గతసాధ్వసః మృత్యుభయకూన్యః అసంగో నామ అనాసక్తి స్తేవాస్త్రే
 ణ స్పృహం ముఖేచ్ఛాం తం దేహం అను యే పుత్రకళత్రాదయ స్తే వ్యసి స్పృహం
 ఛింద్యాత్ - దేహాదిభు వీరరాగో భవే దిత్యన్యః, ౧౦౩, కించ గృహ త్ప్రవ్రజతో నిర్వ
 రః గృహే స్థితస్య పునరప్యాసక్తిసంభవా త్తత్ర కృత్య మాహ - శుచా వితి, వివిక్తే
 ఏకాంతే విధివత్ కులాజనచేతః క్రమేణ నిర్మితే, ౧౦౪, త్రివృత్ అకారణకార
 మకారాత్ కమ్, ౧౦౫, బుద్ధిః వైకారవీ పా సారథిః సహాయభూతా యస్య సః,
 శుభార్థే భగవద్రూపే, ౧౦౬, ఏవం చతురాదిభిర్ననసా వ బాహ్యవిషయగ్రహణం
 స్తరణం చ విషయ బ్రహ్మహ మస్తే త్యనభవతాకార్యం విభావయే దిత్వాహ -
 ఆహమితి, యోఽహం స బ్రహ్మైవ యద్భిన్నా త దహ మేవేతి సమీక్ష్య తత్రాహం
 బ్రహ్మేతి భావనయా జీవన్య శోకాదినివృత్తిః, బ్రహ్మహ మితి భావనయా
 బ్రహ్మణః పారోక్ష్యోవృత్తి ర్భవతితి వ్యవహారో దర్శితః, తత శ్చ నిష్క్రమే
 నిరుపాదౌ ఆత్మని బ్రహ్మణి ఆత్మానం మనః ఆధాయ స్థిరీకృత్య, ౧౦౭, తేన
 ఓమిత్యేకం య దక్షరం త దేవ బ్రహ్మ - తదుచ్చారయన్మేవ దేహం త్యజత్ యః
 ప్రకర్షేణ యాతి అర్చిరాదిమార్గేణ, పరమాం శ్రేష్ఠాం శుద్ధతి మేవ యాతి పున

యః ప్రయాతి త్యజ జ్ఞేహం స యాతి పరమాం గతిమ్. ౧౦౮
 న యత్ర దాంభికా యాంతి జ్ఞానవైరాగ్యవర్జితాః,
 సుధియ స్తాం గతిం యాంతి తా నహం కథయామి తే. ౧౦౯

నిర్వానమోహో జితసంగదోషా
 అధ్యాత్మనిత్యావినీవృత్తకామః,
 ద్వంద్వైర్విముక్తా స్సుఖదుఃఖసంజ్ఞై
 ర్గచ్ఛంత్యమూఢాః పదమవ్యయం తత్. ౧౧౦
 జ్ఞానప్రాదే సత్యజలే రాగద్వేషమలాపహే,
 య స్సాన్నితి మానసే తీర్థే స వై మోక్ష మవాప్నుయాత్. ౧౧౧

కనుక గురుముఖతః జ్ఞానమువలన అత్తతత్త్వమునెఱుంగవలెను. దానివలన మానవుడు అనాయాసముగా మోక్షమును బడయును. తత్త్వజ్ఞానము గలిగినవానికి అంతకాలమున చేయువలసిన కృత్యమును చెప్పెడ వినుము. దానివలన బ్రహ్మనిర్వాణవడవిని పొందును.

అంతకాలము వచ్చినపుడు పురుషుడు సాధ్యసమును విడిచి అసంగము అను శస్త్రముచేత దేహభిమానమును తెగగొట్టుకొవలెను. విడువ ధైర్యముతో గృహమునుండి పోయి పుణ్యజలములలో స్నానము చేసి యథాశాస్త్రముగ కల్పిత మగు ఆసనమున పివిక్తస్థలమునఁ గూర్చుండి మనస్సున ఓంకారమున జపించుచు, జితశ్వాసుడై బుద్ధిసారథియై మనస్సువలన దృష్టిని విషయవాంఛలమీదికిఁ బోకుండ జేసి

దుఃఖాలయ మకాశ్యతం జన్త న ప్రాప్నోతితి ద్వయో రర్థః. ౧౦౮. కించ ఏక మం తకాలే ధారణయా మత్ప్రాప్తి ర్నిత్యాభ్యాసవతాం జ్ఞానినా మేక భవతి నాన్యేషా మిత్యాహ-న యత్రేతి వద్ధిః. ౧౦౯. నిర్వానేతి. నిర్గతా మానమోహచా అహంకార మిత్యాభినవకా యేభ్య స్తే-జతః పుత్రకశత్రుద్యాపక్తిరూపా దోషో యై స్తే - అధ్యాత్మే ఆత్మజ్ఞానే నిత్యాః పరినిష్ఠితాః-విశేషేణ నివృత్తః కామో2భిలాషో యేభ్య స్తే-సుఖదుఃఖపాతృత్వాత్ సుఖదుఃఖసంజ్ఞాని కితోష్ణాదీని ద్వంద్వాని తైర్ముక్తైః- అత ఏక అమూఢాః నివృత్తానిత్యాః వివేకః త దవ్యయం పదం గచ్ఛంతి-‘తద్విష్టాః పరమం పదగం సదా పశ్యంతి సూరయాః’ ఇతి స్రుత్యుక్తం కించ ‘న తద్భాసయ తే సూర్యా న శకాంకా న పావకః, య ద్దత్వా న నివర్తంతే త ద్ధామ పరమం మమ’ ఇతి భగవదుక్తస్వరూపే లీనా భవంతీ త్యర్థః. ౧౧౦. జ్ఞాన మేకప్రాదో నిఖా

కొని కర్తలచే అక్షిప్తమగు మనస్సు భగవద్ద్రాపమున నిలిపి “నేను పరబ్రహ్మమును, పరంభామమును, పరమపదమును” ఇట్లు నిష్కలమగు మనస్సును ఆత్మయొడల బద్ధము గావించుకొని నన్ను స్మరించుచు ఎవఁడు “ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ” అని స్మరించుచు దేహమును విడుచునో వాఁడు పరమపదమును బడయును జ్ఞానము వైరాగ్యమును లేని దాంభికులు ఎచ్చటకుఁ జోరో అక్కడకు బుద్ధిమంతులు వెళ్లెదరు. కోపము, మోహము లేనివారు, సంగదోషరహితులు, అధ్యాత్మగతులు, కామరహితులు, సుఖదుఃఖములు, శీతోష్ణములు మున్నగు ద్వంద్వములను విడిచినవారును అగు జ్ఞానవంతులు అవ్యయమగు పరమపదమును పొందెదరు. రాగద్వేషములను మలములేనిదియు, సత్యము అను జలము గలదియు అగు మనస్సునందలి జ్ఞానప్రదమునందలి తీర్థమున ఎవఁడు స్నానము చేయునో వాఁడు మోక్షమును బడయును.

ప్రాథం వైరాగ్య మాస్థాయ భజతే మా మనస్యభాక్,
పూర్ణదృష్టిః ప్రసన్నాత్మా స వై మోక్ష మవాప్నుయాత్. ౧౧౨
త్యక్త్వా గృహం చ య స్తీర్థే నివస స్మరణోత్సుకః,
మియతే ముక్తిక్షేత్రేషు స వై మోక్ష మవాప్నుయాత్. ౧౧౩
అయోధ్యా మధురా మాయా కాశీ కాంచీ హ్యవంతికా,
పురీ ద్వారవతీ జ్ఞేయా స్సప్తైతా మోక్షదాయకాః. ౧౧౪
ఇతి తే కథితం తాక్ష్య! మోక్షధర్మం సనాతనమ్,
జ్ఞానవైరాగ్యసహితం శ్రుత్వా మోక్ష మవాప్నుయాత్. ౧౧౫

తో యస్య సత్యం బ్రహ్మ తదేవ జలం యస్మిన్ మానసే హృదయాంతర్గతే ఏక తీర్థే-నకు బాహ్యే. ౧౧౧. కించ మద్భక్తి స్తు స్వతంత్రాపి ముక్తిహేతుః కింపునః జ్ఞానవైరాగ్యయైతే త్యాహ-ప్రాథ మితి. “బ్రహ్మదిస్థానరాంతేషు వైరాగ్యం విషయే వ్యస, యత్రైవ కాక విస్తాయాం వైరాగ్యం ప్రాథమ్యతే” ఏక వాస్థాయ భృత్వా అనన్యభాక్ - వాగుదేవ స్సర్వ మితి బుద్ధ్యా అన్య మజాన నిత్యర్థః - పూర్ణదృష్టిః పూర్ణే వ్యాపకే బ్రహ్మణి దృష్టి ర్యస్య. అదివ ప్రసన్న ఆత్మా మనోయస్థేతి. ౧౧౨. మరణోత్సుకః “కృతకృత్యాః ప్రతిక్షంతే మృగ్యం ప్రియ మి వాతిథిమ్” ఇత్యుక్తం తిత్తోయ స్తీర్థే నివస శ్చైవ మియతే. ౧౧౩. అయోధ్యాదిసప్తముక్తిక్షేత్రాణ్యే వాహ. ౧౧౪. మోక్షోపాయ ముపసంహరతి. ౧౧౫. సకలగ్రంథప్రతిపాదితార మా

మోక్షం గచ్ఛంతి తత్త్వజ్ఞాః ధార్మికా స్వర్గలిం నరాః,
పాపినో దుర్గలిం యాంతి సంసరంతి ఖగాదయః. ౧౧౬

ఇత్యేవ స్వశాస్త్రాణాం సారోద్ధారో నిరూపితః,
మయా తే షోడశాధ్యాయైః కిం భూయః శ్రోతు మిచ్ఛసి. ౧౧౭

సంపూర్ణ మగు వైరాగ్యమునుబొంది నామోక్షదనే మనస్సు నుంచి భజించుచు పూర్ణదృష్టియు, ప్రసన్నాత్మయు గలవాఁడు మోక్షమును పొందును. మిరణకాలమున ఎవఁడు స్వగృహము విడిచి తీర్థమున నివసించునో, మోక్షము నిచ్చు క్షేత్రములయం దెవఁడు మరణించునో వాఁడు మోక్షమును బడయును. అయోధ్య, మధుర, మాయ, కాశి, కాంచి, అవంతి, ద్వారకవతి ఈ యేడు పురములును మోక్షము నొసంగునవి. గరుడుఁడా! నీకుఁ జెప్పిన సనాతనమును, జ్ఞాన వైరాగ్యసహితము నగు ఈ మోక్షధర్మము నెవఁడు వినునో వాఁడు మోక్షమును బొందును. తత్త్వజ్ఞానముగలవారు పునరాత్మతీరహిత శాశ్వతబ్రహ్మలోకమును బడయుదురు. ధర్మమార్గ నిరతులు స్వర్గమును పొందుదురు. పాపాత్ములు నరకమునకుఁ బోయెదరు. పశువులు, పక్షులు, కీటకములు మున్నగునవి పుట్టుచుఁ జచ్చుచు నందును.

ఇట్లు నీకు నేను సకలశాస్త్రముల సారమును పదునాఱు అధ్యాయములలో చెప్పితిని. ఇక నేమి వినఁదలఁచెదవు?

మూర ఉవాచ:—

ఏవం శ్రుత్వా వచో రాజః | గరుడో భగవన్సుఖాత్,
కృతాంజలి రువా చేదం తం ప్రణమ్య ముహూర్త్యహుః. ౧౧౮
భగవ! నేన! దేవేక! శ్రావయిత్వా వచోఽమృతమ్,
తారితోఽహం త్వయా నాథ! భవసాగరతః ప్రభో! ౧౧౯

వా-మోక్షమితి. అలైవం ప్రక్రియా-తత్త్వజ్ఞానేన తు పునరాత్మతీరహితా విదేహ ముక్తికవతీతి-శ్రాద్ధాదిధర్మైశ్చ స్వర్గభోగానంతర మాప్నోతి-నివిద్ధకర్మభిస్తు నరక భోగానంతర మాప్నోతి. ఖగాదయః పశుపక్షికీటాదయః క్షుద్రజీవాస్తు సంసరంతి. అలైవ పునఃపునః జన్మమరణేభిరంతే ఇతి గ్రంథార్థ సంగ్రహః. ౧౧౬. పునరపి మహా త్యాగంపయా శ్రవణేచ్ఛా మావిష్కరోతి-కిమితి. ౧౧౭. మూరః కానకం గరుడస్య కృతార్థశా మాహ-ఏకమితి త్రిధి. భావనపరః అంతర్ముఖవృత్త్యా ఆత్మకత్వా

స్థితోఽస్మి గతసందేహః కృతార్థోఽస్మి న సంశయః,
 ఇత్యుక్త్వా గరుడ స్త్రాప్తీం స్థిత్యా ధ్యానపరోఽభవత్. ౧౨౦
 స్తరణా ద్దుగ్ధతిహర్తా పూజనయజ్ఞేన సగ్గతే ద్దాతా,
 యః పరయా నిజభక్త్యా దదాతి ముక్తిం స మాం నారిః పాతు.

శ్రీహరి యిట్లు చెప్పగా విని గరుడుడు కృతాంజలియై శత
 సహస్రప్రణామము లర్పించి “భగవంతుడా! దేవదేవా! అమృత
 వాక్యములను వినిపించి భవసాగరమునుండి నన్ను తరింపజేసితివి. సందే
 హము తొలగిపోయినది. కృతార్థుడ నైతిని. సంశయ మేమియు
 లేదు” అని చెప్పి గరుడుడు ధ్యానపరుడయ్యెను.

ఏహరి స్మరించుటవలన దుర్గతిని తొలగించునో, పూజించుట
 వలన సగ్గతి కలిగించునో, తనయెడల భక్తికలిగియుండిన ముక్తినిచ్చు
 నో ఆశ్రీహరి నన్ను రక్షించుగాక.

ఇతి శ్రీగరుడపురాణే-సారోద్ధారే-భగవద్గరుడసంవాదే
 మోక్షధర్మనిరూపణో నామ పోడకోఽధ్యాయః.

నభవపరాయణ ఏవాధూత్-న తు శ్రవణేచ్ఛా జాతేక్యః. ౧౧౮-౧౨౦. ఇవానీం
 ‘గ్రంథారంభే చ గ్రంథాంతే గ్రంథకర్తా ముతేద్ధరిష్వ’ ఇతి కథ్యం ప్రకాయాను రోధేన
 గ్రంథార్థ ముద్ఘాటయజ్ఞ హరింస్తాతి. యః స్వనామస్తరణా దేవ బ్రహ్మదివదధ్యా
 యోక్తదుర్గతిం మన్వాదికోక్తప్రాయశ్చిత్తం వినైవ హరితీతి హర్తా-గ్వపూజన క్షేత
 యజ్ఞః తేనైవ ద్రవ్యయజ్ఞాతురదానాదికం వినైవ సప్రమాదినవాధ్యాయోక్త సగ్గతే
 ద్దాతా భవతీతి. కించ పరయా నిర్గణసర్వధర్మోత్తమయా నిజభక్త్యైవ ఏకదధ్యాయోక్త
 తత్త్వజ్ఞానం వినైవ ముక్తిం దదాతి సః హరిః మాం పాతు జన్తమరణాద్రక్షతుః ౧౨౧.
 ఇతి శ్రీగరుడపురాణటికాయాం పోడకోఽధ్యాయః.

ఇయం నానిధిరామేణ మయా టికా కృతాఽదరాత్,
 అనయా రమయా సార్థం ప్రియాశాం మఘనూదనః.

గరుడపురాణము సంపూర్ణము.

ఫలశ్రుతి.

శ్రీభగవానువాచః—

- ఇత్యాఖ్యాతం మయా తార్క్ష్య! సర్వమే వార్ధ్వదై హికమ్,
దశాహభ్యంతరే కృత్వా స్వపావైః ప్రముచ్యతే. ౧
- ఇదం చాముష్మికం కర్తృ పితృముక్తి ప్రదాయకమ్,
పుత్రవాంఛితదం చైవ పర త్రేహ నుఖప్రదమ్. ౨
- ఇదం కర్తృన కుర్వంతి యే నాస్తికనరాధమాః,
తేషాం జల మపేయం స్యాత్సురాసుల్యం న సంశయః. ౩
- దేవతాః పితర శ్చైవ నైవ పశ్యంతి తద్గృహమ్,
భవంతి తేషాం కోపేన పుత్రాః పౌత్రా శ్చ దుర్గతాః. ౪
- బ్రాహ్మణాః శూద్రియా వైశ్యా శ్శూద్రాశ్చైవ వేతరేఽపి చ,
తే చాంజాలసమా జ్ఞేయా స్సర్వే ప్రేతక్రియాం వినా, ౫
- ప్రేతకల్ప మిదం పుణ్యం శృణోతి శ్రావయే చ్చ యః,
ఉఖా తౌ పాపనిర్ముక్తా దుర్గతిం నైవ గచ్ఛతః. ౬
- మాతాపిత్రో శ్చ మరణే సాపర్ణం శృణు తే తు యః,
పితరా ముక్తి మాపన్నా నుత స్సంతతిమా న్భవేత్. ౭
- న శ్రుతం గారుడం యేన గయాశ్రాద్ధం చ నోకృతమ్,
వృషోత్సర్గః కృతో నైవ నవమాసికవారికే. ౮
- స కథం కథ్యతే పుత్రః కథం ముచ్యే దృణత్రయాత్,
మాతం పితరం చైవ కథం తారయితుం శ్రమః. ౯
- తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన శ్రోతవ్యం గారుడం కీల,
ధర్మార్థకామమోక్షాణాం దాయకం దుఃఖనాశనమ్. ౧౦
- పురాణం గారుడం పుణ్యం పవిత్రం పాపనాశనమ్,
శృణ్వతాం కామనాపూరం శ్రోతవ్యం స్వదైవ హి. ౧౧
- బ్రాహ్మణో లభతే విద్యాం శూద్రీయః పృథివీం లభేత్,
వైశ్యో ధనికతా మేతి శూద్ర శ్శుద్ధ్యతి పాతకాత్. ౧౨
- శ్రుత్వా దానాని దేయాని వాచకాయాఖిలాని చ,
పూర్వోక్తకలయనాదీని నాన్యథా సఫలం లభేత్. ౧౩

పురాణం పూజయే త్పూర్వం వాచకం తడనంతరమ్,
 వస్త్రాలంకారగోదానై ర్దక్షిణాభి శ్చ సాదరమ్, ౧౪
 అన్నాశ్వహేమదానై శ్చ భూమిదానై శ్చ భూరిభిః,
 పూజయే ద్యాచకం భక్త్యా బహుపుణ్యఫలాప్తయే, ౧౫
 వాచక స్వాగృనే నై వ పూజతోఽహం న సంశయః,
 సంతుష్టే తుష్టతాం యామి వాచకే నాత్ర సంశయః, ౧౬

ఇట్లు నాచే చెప్పబడిన ఔర్ధ్వదైహికము పదిరోజులలో విన్నవారు పాపవిముక్తు లగుదురు. అముష్మిక మగు ఈకర్మ పితృదేవతలకు ముక్తి కలిగించును. కుమారులకు శోరినదానిని ఇచ్చును. ఇహ పరసాధక మైనది. నాస్తికులై యెవ రీకర్మను జేయరో వారి యింటి నీళ్లు ముట్టుకోఁగూడదు. అది కల్లుతో సమానమైనది. దేవతలు, పితృదేవతలుగూడ వాని గృహమును జూడరు. వారిశోపమువలన వారి పుత్రులు, పౌత్రులునుగూడ దుర్గతు లయ్యెదరు. ప్రేతక్రియను చేయనిచో బ్రాహ్మణులైనను, శూద్రులైనను, వైశ్యులైనను, శూద్రులైనను చాండాలసమాను లయ్యెదరు. పుణ్యతమ మగు ఈప్రేతకల్పమును ఎవఁడు వినునో, ఎవఁడు ఇతరులకు వినిపించునో ఆయిరువురును గూడ పాపమునుండి దూరులై సద్గతిని బొందెదరు. ఎవఁడు తల్లిదండ్రులు చచ్చిపోయినపుడు ఈగరుడపురాణమును వినునో వాని తల్లిదండ్రులు ముక్తి పొందెదరు. కుమారుఁడు సంతానవంతుఁడగును. ఎవఁడు గరుడపురాణము వినఁడో, గయాశ్రాద్ధము చేయఁడో, వృషోత్సర్జనము చేయఁడో, మాసికములు అర్చికములును పెట్టఁడో వాఁడు పుత్రుఁడని యెట్లు చెప్ప నర్హుఁడు? వాఁడు ఋణాశ్రయమువలన ఎట్లు ముక్తుఁడగును? మఱియు వాఁడు తల్లిదండ్రుల నెట్లు తరింపజేయఁగలఁడు? అందువలన, సర్వప్రయత్నములును చేసి ధర్మార్థమోక్షదాయకమును, దుష్టినివాళకము నగు గరుడపురాణమును తప్పకుండ వినవలెను. ఈగరుడపురాణము పుణ్య ప్రదము. పవిత్రము. పాపనాశనము. వినువారికి సకలమును ఓపఁగును. గావున తప్పక వినవలెను. దీనిని విన్నచో బ్రాహ్మణుఁడు విద్యావంతుఁడగును. శూద్రుఁడు భూమి యగును.

పై శ్రుతుడు ధనికుఁ డగును. శూద్రుఁడు పాతకమునుండి శుద్ధుఁ డగును. దీనిని విని, పూర్వోక్తము లగు శయనాదిసకలదానములను చెప్పిన వానికి ఈయవలెను. లేకున్న ఫలము ఉండదు. ముందు పురాణమును పూజింపవలెను. తరువాత వస్త్రములు, అలంకారములు, గోవు, దక్షిణలు వీని నిచ్చి పౌరాణికునిఁ బూజింపవలెను. బహుపుణ్యఫలములు కోరు వారు అన్నము బెట్టి, నువర్ణము ఇచ్చి, భూదానముగూడ చేసి గరుడ పురాణమును చెప్పినవానిని సంతోషపఱచవలెను. వానిని పూజించి నచో నన్నును బూజించినట్లే. అతఁడు సంతుష్టిఁ బడసిన నాకు సంతుష్టి కలుగును.

గ్రంథ కర్త.

- శ్లో. అసీ ద్వత్తా పురాణస్య శ్రీశార్దూలమహీపతే,
 యుంయుణానగరస్యాపి మిత్రః శ్రీసుఖలాలజీ. ౧
- తస్య శ్రీహరినారాయణాత్మజ స్తత్సతేన తు,
 మయా నానిధిరామేణ కృతోయం సారసంగ్రహః. ౨
- ప్రాచీనై ర్యత్కృతం పూర్వం గారుడ స్సారసంగ్రహః,
 స తు నో బుద్ధిదౌర్బల్యాజ్ఞాత స్తస్మా దయం కృతః. ౩
- పునరుక్తిం పరిత్యజ్య క్రమేణాయం మయా కృతః,
 బాలానాం సుఖబోధాయ నతు పాండిత్యగర్వతః. ౪
- అత్రాప్రమాణం యత్కించి త్ప్రమాదా ల్లిఖితం మయా,
 విదద్భి స్సువిచారై ర్యవ శోధనీయోఽనసూయుభిః. ౫
- సారోద్ధారో మయా మూలై ర్భవగుంధై ర్యథా కృతః,
 తథైవానేకటీకాభి రుద్భృత స్సారసంగ్రహః. ౬
- మహాభేదా స్తయూ తత్ర యథాస్థానం నియోజితః,
 ప్రాజ్ఞం వినా ప్రయాసం మే కో జ్ఞాస్యతి విమూఢధీః. ౭
- విద్యా నేవ విజానాతి విద్యజ్ఞనపరిశ్రమమ్,
 న హి వింధ్యా విజానాతి గురీవం ప్రసవవేదనామ్. ౮
- యే పూర్వసంగ్రహే మూఢా నైవ జానంతి యోగ్యతాం,
 తే కథం హి భవిష్యంతి హర్షితాః పఠనేఽస్య చ. ౯
- సారోద్ధార మిమం మిత్రాః పఠంతు స పఠంతు వా,
 మయా తు స్వీయబోధాయ కృత మేత న్న సర్వశః. ౧౦

యుంయుణానగరప్రభు వగు శార్దూలమహారాజానకు పురాణములు చెప్పు నాతఁడు సుఖలాలజీ యనుపండితుఁడు. అతని కుమారుడ నైన శ్రీహరినారాయణుడను నేను(౧900) ఈసారసంగ్రహమును

రచించితిని. పూర్వము ప్రాచీనులు చేసిన గరుడపురాణముయొక్క సార సంగ్రహము లోకముయొక్క బుద్ధిదౌగ్ధ్యల్యమువలన ఖలము కాఁగా దీనిని చేసినాను. గ్రంథమునందలి పునరుక్తులను విడిచి నేను దీనిని యథా క్రమముగా చేసినాను. ఇది చిన్నవారికిఁగూడ నుఖబోధ యగుటకే గాని నాపాండిత్యగర్వమును చూపించుకొనుటకు గాదు. ఇందు ప్రమాదమువలన ఏదయిన అప్రమాణము అగు విషయము పడినచో అనసూయులై విచారణచేసి పండితులు దానిని విడిచిబెట్టెదరుగాక. అనేకమూలగ్రంథములను జూచియు, అనేకవ్యాఖ్యానములను జూచియు నేను ఈసారోద్ధారమును వ్రాసినాను. నేనీగ్రంథరచనమున పొందినప్రయాస పండితులకే గాని పామరులకు బోధపడదు. విద్యజ్ఞుల పరిశ్రమమును విద్వాంసుఁడే గ్రహింపఁగలఁడు. గాథమగు ప్రసవవేదనమును గొఱ్రాలు తెలిసికొనఁ జాలదుగదా! ఎవరు, పూర్వగ్రంథములయందే యోగ్యతను కనిపెట్టఁజాలరో వారు దీనిని చదివి యెట్లు ఆనందింపఁ గలరు? ఈసారోద్ధారమును పండితులు పఠించిన పఠింతురుగాక. లేకున్న మానెదరుగాక. ఏమన? ఇది నాయుపయోగమునిమిత్తము రచియింపఁబడినది. లోకము అంతకును ఉద్దిష్టము గాదు.

శ్లో. మంగళం భగవాన్విష్ణుర్మంగళం గరుడధ్వజః,
మంగళం పుండరీకాక్షో మంగళాయతనో హరిః,
లాభ స్తేషాం జయ స్తేషాం కుత స్తేషాం పరాభవః,
యేషా మిందీవరశ్యామో హృదయస్థో జనార్దనః,
రాజానః పరిపాలయంతు వసుధాం ధర్మై స్థితా స్సర్వదా
పుణ్యే కామదుఃఖా భవత్సవిరిళం వ్షంతు కాలే ఘనాః,
ఈర్ష్యా ముర్ఖులు దుర్జనః పరగుణే మ్మాసజ్జతాం సజ్జనః,
సత్కావ్యామృతవర్షిణీ కవిముఖే వాణీ చిరం నందతు.

మాపునర్కుద్రణలు

యాజుష పూర్వప్రయోగచంద్రిక	80.00
శ్రీలలితాసహస్రనామము పరిమళ వ్యాఖ్యానహితము.....	80.00
శ్రీకృష్ణలీలాతరంగిణి.....	75.00
వ్రతరత్నాకరము ప్రథమభాగము	24.00
సంఖ్యా శాస్త్రము.....	20.00
నవగ్రహస్తోత్రం.....	12.00

మా జ్యోతిష్య గంధ్రములు

శ్రీపతి - జ్యోతిశ్శాస్త్రగర్భము.....	50.00
జాతకచంద్రిక.....	20.00
శ్రీకృష్ణవాస్తుశాస్త్రము.....	20.00
హస్తరేఖాశాస్త్రము	20.00
సకలశుభ ఫల అదృష్టదీపిక.....	20.00
బృహద్యోగరత్నాకరము.....	16.00
సాముద్రిక శాస్త్రము.....	12.00
మెస్సరిజం.....	10.00
హోరారత్నమాలా.....	12.00
కేరళప్రశ్నము.....	12.00
ఆరూఢరత్నసిద్ధాంజనము.....	12.00
పుట్టమచ్చలశాస్త్రము.....	6.00
గృహవాస్తువు.....	5.00
మయవాస్తువు.....	5.00

శ్రీ విష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రము

శ్రీ మచ్ఛంకర భగవత్పాద విరచిత భాష్యముననుసరించి
విద్యానీ సరస్వతి వేంకటసుబ్బరామ శాస్త్రిగారిచే వ్రాయబడిన తీకా తాత్పర్యసహితము
మూల్యము: రూ. 40.00